

1. สังคมที่มีการเมืองภาคพลเมืองและมีการนำเสนอนโยบายจากภาคประชาชน รัฐต้องสนับสนุนการรวมกลุ่มต่อรอง มีการรวมพลังภาคประชาชนที่จะตรวจสอบนโยบายของรัฐเป็นระยะ ๆ มีการถ่วงดุลอำนาจรัฐและทุน

2. สังคมวัฒนธรรมที่มีการศึกษาทางเลือก สถาบันและโครงสร้างที่เป็นของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทางสังคม มีระบบสวัสดิการทางสังคม ระบบสุขภาพทางเลือก สื่อทางเลือก สื่อแนวราบ สื่อท้องถิ่น วัฒนธรรมชุมชน

3. สังคมที่มีเศรษฐกิจทางเลือก เกษตรทางเลือกเกษตรยั่งยืน ตลาดแนวราบตลาดท้องถิ่น ธุรกิจชุมชน ธนาคารชุมชน กองทุนชุมชนเบี้ยชุมชน

4. สังคมที่มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในรูปแบบสิทธิชุมชน เช่น การจัดการน้ำโดยชุมชน ป่าแบบชุมชน ที่ดินอินโดจีนชุมชน ธนาคารที่ดิน

ทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่ต้องการบูรณาการรองรับระดับพื้นที่ ดังนั้น สิ่งที่ต้องสร้างเพื่อไปสู่การแก้ปัญหาหรือผลักดันสังคมทางเลือกคือการทำให้พื้นที่รูปธรรมยังดำรงอยู่ หมายถึงต้องยืนยันให้ได้ ไม่ใช่ถูกดึงหลุดไปตามกระแสของทุนนิยม รวมทั้งพยายามผลักดันให้เกิดเป็นแหล่งเรียนรู้หรือศูนย์การเรียนรู้และขยายผลไปถึงพื้นที่อื่น ๆ อีกทั้งยังต้องผลักดันให้สังคมยอมรับด้วย ใน 2 วันนี้จึงพูดถึงสถาบันการเรียนรู้ของชุมชนและเครือข่ายสถาบันชุมชนการเรียนรู้เพื่อเปิดประเด็นร่วมแลกเปลี่ยนว่าจะขับเคลื่อนเรื่องราวหรือยุทธศาสตร์เหล่านี้ในการทำงานอย่างไร โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคเหนือ สำหรับทุกคนในที่นี้ บางคนอยู่ในขั้นมีพื้นที่รูปธรรมแล้ว บางคนอาจจะแหล่งเรียนรู้แล้ว บางคนเป็นสถาบันแล้ว ดังนั้นจะเคลื่อนไหวย่อมร่วมกันได้อย่างไร

คุณสรวง ดันอุด ปิดประชุมภาคเช้าเพื่อพักรับประทานอาหารกลางวัน จากนั้นภาคบ่ายเชิญอาจารย์สีลาภรณ์ให้ภาพรวมและตั้งประเด็นต่อเรื่องแนวทางการร่วมมือเพื่อสร้างสังคมการเรียนรู้ขององค์กรภาคีสนับสนุนงานพัฒนาการเรียนรู้

ทิศทาง แนวทางความร่วมมือเพื่อสร้างสังคมการเรียนรู้ขององค์กรภาคีสนับสนุนงานพัฒนาการเรียนรู้ โดย อาจารย์สีลาภรณ์ บัวสาย จาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

การเคลื่อนอะไรไปข้างหน้าต้องคิดให้ชัดว่าเป้าหมายคืออะไร หากว่ามีหลายกลุ่มหลายเรื่องและเป้าหมายหลากหลายจะดำเนินงานยากมากเนื่องจากไม่รู้ว่าจะไปทางใด ในการพูดถึงยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสังคมการเรียนรู้มีคำถามว่าสังคมไทยจะก้าวเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ได้อย่างไร จึงพยายามวิเคราะห์และให้ข้อมูลแลกเปลี่ยนหลายเรื่องในวันนี้

1. เรื่อง time for learning หากแบ่งเวลาของคนซึ่งจริง ๆ แล้วเฉพาะเวลาของเด็ก 1 ปีมี 365 วัน ในเวลา 18 ชั่วโมงที่เด็กตื่นอยู่ เด็กไปโรงเรียนเพียง 186 วันต่อปี เมื่อนำ 186 วันต่อปีคูณด้วย 8 ชั่วโมง หารกับ 365 วันคูณ 18 ชั่วโมง คิดเป็นเปอร์เซ็นต์จะเหลือประมาณ 25 เปอร์เซ็นต์ซึ่งเป็นเวลาที่ตื่นอยู่ (แต่ถ้านับเวลาทั้งวันจะเหลือเพียง 17 เปอร์เซ็นต์) เพราะฉะนั้นจะเห็นว่ายังมีพื้นที่อีกมากที่สามารถทำเรื่องการเรียนรู้ได้ เนื่องจากกลุ่มที่ทำ 25 เปอร์เซ็นต์นี้คือโรงเรียนและสถาบันอุดมศึกษา ในระดับตั้งแต่เด็กจนถึงอุดมศึกษา

ด้านรัฐบาลได้ตั้งสถาบันความรู้แห่งชาติหรือ TKC มีทั้งหมด 7 เรื่องอยู่ข้างใต้ได้แก่ พืชภัณฑ์อุทยานการเรียนรู้ การเรียนรู้เพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ โรงเรียนผู้นำทางการเมือง และอีก 4-5 เรื่อง แต่ว่าการจัดให้เป็น 1 เปอร์เซ็นต์ยังถือว่าใหญ่เกินไปเพราะเป็นการจัดการเรียนรู้ในเรื่องสถานที่โดยทำสถานที่ที่น่าสนใจใช้สื่อแบบไฮเทคเข้ามาการนำเสนอ สำหรับคนเรียนรู้เป็นลักษณะผู้สนใจไม่มีการบังคับ ส่วนในกลุ่มของโรงเรียน

และสถาบันอุดมศึกษาจุดเน้นพื้นฐานต้องพูดถึงหลักสูตร ตำรา ห้องเรียน คนเรียน ประกาศนียบัตร ฯลฯ ซึ่งเหล่านี้คือทำบังคับเมื่อพูดถึงเรื่องโรงเรียน

ส่วนพื้นที่อีกประมาณ 75 เปอร์เซ็นต์คือพื้นที่ที่ค่อนข้างไม่มีการจัดการ เครือข่ายองค์กรชาวบ้านที่ทำงานในเรื่องกลุ่มอาชีพกับกลุ่มชุมชนเรียนรู้ในพื้นที่นี้ โดยอาจผนวกสถาบันศาสนาเล็กน้อย อย่างไรก็ตามพื้นที่นี้คือเวลาประมาณ 75 เปอร์เซ็นต์ของเวลาในชีวิตคนและเมื่อจบการศึกษาไปแล้วเป็นเวลามากกว่านั้นในระดับ 80-90 เปอร์เซ็นต์ของชีวิตที่ลืมตาตื่นอยู่ ด้วยเหตุนี้ ในการที่จะเคลื่อนเข้าสู่สังคมการเรียนรู้ ทางคนขับเคลื่อนทำอะไรกับเวลาก่อนที่ใหญ่ที่สุดนี้เพื่อการเรียนรู้และมีจุดใดที่มีอิทธิพลที่สุด อย่างกรณีเด็ก อาจต้องใช้ประเด็นเรื่องสื่อกับครอบครัวเป็นพิเศษเพราะเด็กใช้เวลากับ 2 เรื่องนี้มากที่สุด และหากว่าทำกลุ่มชุมชนเรียนรู้ที่นอกจากแก้ปัญหาอาชีพได้แล้วจะย้อนกลับเข้าไปทำให้ครอบครัวดูแลลูกหลาน ฝ่ายระวังเรื่องสื่อได้อย่างไร กลุ่มเหล่านี้เรียกว่าการศึกษาทางเลือก

2. เป้าหมายและทิศทางการทำงาน เมื่อพูดถึงการจัดการสื่อก็เป็นแบบหนึ่งคือคนที่เข้ามาเป็นคนสนใจไม่ใช่ผู้เรียน หากเป็นกลุ่มชุมชนเรียนรู้จะเข้ามาแบบผู้ที่มีปัญหาในชีวิต มาเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหา หรือกลุ่มที่ต้องการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยง กลุ่มที่ต้องการอนุรักษ์ป่า กลุ่มที่ต้องการแก้ปัญหาหนี้สิน เป้าหมายของแต่ละประเด็นมีหลายเรื่องจึงต้องกำหนดเป้าหมายให้ชัด ให้อำนาจกลุ่มเป้าหมายที่เราทำคือใคร แล้วจึงค่อยคิดยุทธศาสตร์การทำงาน ทั้งนี้ เมื่อเข้าสู่สรุปว่ามีกลุ่มหลายกลุ่มอันเป็นสิ่งที่เราเรียกว่าสังคมทางเลือก เช่น เศรษฐกิจชุมชน เกษตรยั่งยืน อีสานหลาน ฯลฯ ที่กระจายกันแต่ต้องการจะรวมเข้ามาจึงเห็นว่าการรวมอาจไม่ใช่ทิศทางเดียวที่จะทำงาน ในบางครั้งต้องแยกประเด็น

3. ด้านงบประมาณ รัฐสนับสนุนการเรียนรู้ในระบบ (พื้นที่ 25 เปอร์เซ็นต์) เป็นจำนวนเงินปีละประมาณ 200,000,000,000 บาท ซึ่งคิดเป็น 20 เปอร์เซ็นต์ของงบประมาณแผ่นดิน ส่วน 75 เปอร์เซ็นต์ที่เหลือไม่มีการสนับสนุนใด ๆ ถือว่าโครงสร้างระบบของประเทศยังไม่เห็นการมีอยู่ของกลุ่มการศึกษาทางเลือก ด้วยเหตุนี้การร่างกฎหมายพระราชบัญญัติจึงเป็นหัวใจสำคัญที่สุด เป็นการจัดตั้งระบบเพื่อดึงงบประมาณแผ่นดินเข้ามาหล่อเลี้ยงกระบวนการทำงานของการศึกษาทางเลือก เนื่องจากรายงานการเรียนรู้ลักษณะนี้เป็นงานที่ต้องทำไปตลอดเหมือนกับที่โรงเรียนจัดการศึกษาให้คนรุ่นแล้วรุ่นเล่าเข้ามาเรียน กับแหล่งทุนอีกช่องทางหนึ่งที่ต้องมีทีมงาน เช่น ทุนจากภานานาเข้าอุปกรณ์การศึกษาจากต่างประเทศหรือเงินจากกองสลาก ดังงบประมาณของสำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ(สสส.)ที่มาจากภาษีสุราและบุหรี่

นอกจากนี้ ยังมีความมั่นใจว่าการศึกษาทางเลือกคือเครื่องมือและแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับเวลา 75 เปอร์เซ็นต์ซึ่งเป็นขั้นใหญ่ของโอกาสการเรียนรู้ เนื่องจากการให้เด็กเรียนเพียง 25 เปอร์เซ็นต์ของเวลาที่ตื่นอยู่ไม่อาจทำให้สังคมไทยเคลื่อนเข้าสู่สังคมการเรียนรู้ได้ หรือแม้หากรัฐจะทุ่มงบประมาณมาที่ส่วน 25 เปอร์เซ็นต์นี้ก็อีกมากมายเท่าไรก็ไม่อาจทำได้เพราะเป็นเวลาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยทำงานทั้งในส่วนการศึกษาในระบบและการศึกษาทางเลือกซึ่งมีงานโรงเรียนแนวปฏิรูปที่กำลังเคลื่อนเครือข่ายปฏิรูปโรงเรียน การที่พื้นที่รูปธรรมพยายามเชื่อมโยงกับโรงเรียนและอบต. ในระยะหลังเห็นว่าไม่เป็นจริงในทางปฏิบัติเนื่องจากโรงเรียนไม่เห็นประโยชน์ แต่หากจะเป็นจริงได้ก็เมื่อโรงเรียนเห็นประโยชน์ในการเข้าร่วม ในเงื่อนไขกำหนดด้วยทรัพยากรและการประเมินโรงเรียน ดังนั้นแนวทางที่ควรทำคือการหางบประมาณเข้ามาทางนี้แล้วเน้นการเรียนรู้ที่มีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ซึ่งจะอธิบายต่อไป

4. กลุ่มเป้าหมาย ลักษณะการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มชุมชนเรียนรู้/กลุ่มอาชีพ หากต้องการยกระดับให้เป็นสถาบันก็ต้องมีกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนด้วย เนื่องจากไม่ได้พูดถึงเด็กเล็กหรือเด็กที่ยังไปโรงเรียนแต่กำลังพูดเรื่องผู้เรียนที่ beyond โรงเรียน นั่นคือเลยจุดที่จะไปโรงเรียนซึ่งอาจจะเป็นใน 2 ลักษณะคือ 1.) อายุเลยวัยไปโรงเรียนหรือ 2.) เป็นแบบอู๋สอนหลาน หมายความว่าไม่ได้เรียนเรื่องนี้ที่โรงเรียนหรือทางโรงเรียนไม่มีอะไรที่สอนเกี่ยวกับการสืบทอดวัฒนธรรม การมีสัมมาคารวะ ตัวธัมม หรืออย่างน้อย ณ วันนี้ โรงเรียนยังไม่ได้ทำสิ่งนี้กับเด็ก ๆ แต่เป็นไปได้ว่าในอนาคตโรงเรียนอาจเข้ามาทำ

หากไม่มองกลุ่มเป้าหมายที่ชัด เป้าหมายการทำงานก็จะไม่ชัดไปด้วย เป็นลักษณะที่ทำงานแล้วร่วมกับโรงเรียนทุกอย่าง เมื่อถึงเวลาขับเคลื่อนก็จะเคลื่อนงานยาก กรณีตัวอย่างงานเกษตรยั่งยืนหรืองานเกษตรทางเลือกที่มีหัวใจสำคัญองงานคือเรื่องการเรียนรู้ แต่การพยายามผนวกเข้ากับโรงเรียนซึ่งสำเร็จบ้างไม่สำเร็จบ้าง กลับทำให้ขบวนการผลักดันเรื่องเกษตรยั่งยืนขยายตัวได้ยาก แต่การเข้าไปขยายขึ้นโดยนโยบายเกษตรทางเลือกเป็นแนวทางที่ดีแล้ว การที่ต่างคนต่างผลักดันนโยบายเป็นเรื่อง ๆ และทำร่วมกันบางเรื่องน่าจะเป็นหนทางที่ดี เช่น ผู้รู้ของกลุ่มต่าง ๆ แลกเปลี่ยนกันเพื่อหาวิธีสอนที่ดีกว่าเพราะทำเรื่องกระบวนการเรียนรู้เหมือนกัน เปรียบได้กับการทอดผ้าซึ่งมีเส้นแนวยืนกับเส้นแนวนอน ไม่ใช่เส้นด้านใดด้านหนึ่ง หากทำแต่แนวยืนผ้าก็ขาดง่าย ทำแต่แนวนอนก็ไม่มีตัวยึด ในความเป็นจริงควรมี 2 แนวที่โยงเข้าหากันไม่เช่นนั้นไม่เป็นผืนผ้าหรือเป็นผ้าที่ไม่แน่น ทั้งนี้สำหรับภาคเหนือที่จะผูกลาย ทำลาย มียก มีอะไรต่าง ๆ ที่ซับซ้อนยิ่งกว่าเดิม ดังนั้น ความสำเร็จของแต่ละประเด็นที่ขับเคลื่อนเหล่านี้คือลายผ้า

การมองเรื่องกลุ่มเป้าหมายจะทำให้เห็นว่ากำลังอยู่ที่เส้นพุ่งหรือเส้นยืน ตรงนี้เป็นหัวใจเบื้องต้นของการทำเรื่องกระบวนการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์งานของภาคเหนือเติบโตขึ้นมาจากการพัฒนาชนบทของเครือข่ายนักพัฒนาเอกชนซึ่งมีเป้าหมายทางนโยบายอันเป็นการขึ้นแนวตั้ง แต่เมื่อจะเคลื่อนเรื่องกระบวนการเรียนรู้จึงเป็นแนวนอนแนวไม่ใช้อำนาจ คนเรียนรู้จากกันและกันได้ คนมีอำนาจคือคนที่รู้มากกว่าเท่านั้น หากแต่ไม่ได้มีอำนาจไปบังคับจิตใจบังคับเงินกับคนอื่น

5. การทำเรื่องกระบวนการเรียนรู้ทางเลือก มีสิ่งที่ควรระวังคือตำราหรือวิธีคิดในการเรียนรู้ที่มีการกำหนดสิ่งที่ต้องรู้อันเป็นกับดักที่การศึกษาในระบบได้ตกลงไปแล้ว แต่จุดเด่นที่สุดของงานการศึกษาทางเลือกนั้นคือการเรียนรู้แบบมีปฏิบัติการหรือการเรียนรู้ที่ไปด้วยกันกับการแก้ปัญหา เช่น มีปัญหาเด็กไม่มีสัมมาคารวะหรือว่าคนผิดผิดกันมาก ปฏิบัติการจริงของการเรียนรู้หรือว่าหาวิธีของการแก้ปัญหานั้นคือหัวใจของการเรียนรู้แบบนี้ โรงเรียนดกหลุมนี้มาแล้วเนื่องจากไม่ได้ทำให้เด็กฝึกการแก้ปัญหา เพียงแต่ถ่ายทอดสิ่งที่รู้แล้วไปให้เปรียบเหมือนการสอนดนตรีคือมีคนแต่งมาแล้วเพียงแต่เอามาให้หัดเล่น ใครหัดเล่นได้ดีที่สุดก็ได้ดี แต่ถ้าเด็กเริ่มจากฟังให้เป็นและเข้าใจสุนทรียะของศิลปะหรือดนตรี เขาจะสามารถแต่งเองได้

การทำงานของสกว.ที่ผ่านมา แม้ว่ามีคนเสนอเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นมาตลอด แต่ยังไม่เคยให้ทุนสนับสนุนเรื่องนี้ เนื่องจาก 5 ปีที่แล้วมีการประมวลงานเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นมากมายแต่อยู่บนชั้นหนังสือ เมื่อดึงออกมาให้เด็กเรียนรู้กลับทำตามหนังสือไม่ได้เพราะมันหมดสภาพเคลื่อนไหวได้ กลายเป็นของที่ทำที่วันเดือนปีนั้นแล้วจบไป แต่การเรียนรู้ของชาวบ้านไม่มีวันจบและยังปรับการเรียนรู้ของตนเองถ่ายทอดแก่เด็กในทางตรงด้วยแล้วเคลื่อนไป ทางสกว.ดกหลุมนี้มาแล้วจึงได้เล่าสู่ให้กันรู้ ไม่ว่าตำราภูมิปัญญา ห้องเรียนชุมชน หรือนักเรียน อาจเป็นกับดัก ในขณะที่จุดแข็งของการศึกษาทางเลือกไม่ใช่จุดนี้

6. เรื่องการวัดผลเป็นสิ่งที่ควรทำ และควรมีการวัดผลทั้ง 2 จุด คือจุดแรกวัดการเรียนรู้ของคนที่ทำ กับ จุดที่สองวัดผลการสนับสนุน สำหรับการวัดผลการเรียนรู้ ดังเช่นหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราชที่ให้น้ำที่ดิน 3 ไร่มาลงทะเบียนเรียนแล้ววัดความอยู่รอดซึ่งเป็นการแก้ปัญหาชีวิตได้จริงโดยไม่ได้อัดจากประกาศนียบัตร ด้านโรงเรียนที่กำลังหาทางออกในแง่การวัดผลที่เหมาะสมกว่าเดิม

ส่วนการวัดผลการสนับสนุนจากการทำให้กลุ่มแบบนี้ยกระดับและขยายตัวได้ การร่วมร่าง พระราชบัญญัติกับการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ต้องพิจารณาให้ดีกว่าการใช้พลังร่วมต้องตั้งฐานอะไรไว้ให้ได้ เช่น คนที่เคยเรียนกศน. ระบุว่าเรียนไปเพื่อสอบเทียบหรือเทียบโอน ทางงานการศึกษาทางเลือกช่วงหนึ่งก็คิด เช่นนั้น กรณีให้เด็กเรียนโฮมสคูลแล้วก็ไปเทียบโอนหรือว่าเรียนรู้แบบนี้แล้วเอาไปเทียบโอนได้ ทำให้กลายเป็นว่า การศึกษาทางเลือกเป็นแถวหลังอยู่เรื่อย ต้องคอยไปเทียบกับแถวหนึ่ง แต่หากมองเป้าหมายและกลุ่มเป้าหมาย การเรียนรู้ที่ชัดจะเห็นโอกาสและพื้นที่ใหม่ในการจะจัดการกับการศึกษาทางเลือกในเวลา 75 เปอร์เซ็นต์ที่เหลือ

7. กลไกจัดการที่ respond หรือรู้ร้อนรู้หนาวจากข้างล่างเป็นหลัก คือไม่ใช่เพียงตอบสนองแต่หมายถึง ว่าข้างล่างเคลื่อนไหวก่อนแล้วข้างบนจึงมาคิดว่าจะทำอย่างไร เพราะฉะนั้นเชิงระบบแล้ว วจส.ระดับภาคต้องเริ่ม ประเมินว่าจะทำอะไรเพื่อหนุนชบวนข้างล่างให้แข็งแรงโดยไม่ใช้การสั่งจากตรงกลาง หรือจากข้างบนไปสั่ง ภูมิภาคแล้วลงไปจังหวัด แต่มันคือการขึ้นอีกทางหนึ่ง นอกจากนี้ วจส.ยังต้องกระจายหน่วยจัดการเข้าไปรองรับ เสี่ยงสัญญาณขึ้นมาด้วย เพราะฉะนั้น บทบาทที่จะทำคือบทบาทในเชิงประมวลข้อมูลและสนับสนุนเรื่อง การจัดการความรู้

สำหรับการประมวลข้อมูลสามารถทำได้ทันทีและทำเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ไม่ว่าจะ มีพระราชบัญญัติหรือตั้ง องค์การแล้วหรือไม่ก็ตาม มีความจำเป็นที่จะต้องหาทางสนับสนุนการจัดการความรู้ จำแนกกลุ่มการเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมาย ประเภทการจัดการเรียนรู้ จุดแข็ง จุดเด่น พื้นที่และเงื่อนไขของพื้นที่ ฯลฯ เนื่องจากหน่วยยุทธ ศาสตร์ของกลไกบริหารจัดการต้องเอาข้อมูลเหล่านี้มาใช้ในการวางแผนการหนุนเสริมและเมื่อมีการจำแนกจะ ทำให้เห็นรายละเอียดที่ส่งผลให้การทำงานการจัดการความรู้มีประเด็นชัดเจนขึ้น

8. สมบัติ (asset) หมายถึงมีฐานข้อมูลและมีตัวนักจัดการความรู้ ในหีบสมบัติต้องเริ่มสะสม ฐานข้อมูลและนักจัดการความรู้ กลุ่ม/สถาบันการเรียนรู้ชุมชนเพื่อยกระดับความรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้ง 2 สิ่งนี้จะป็นข้อต่อรองที่มีน้ำหนักกับภาครัฐ เพราะว่ารัฐเองขณะนี้ไม่มีฐานข้อมูลและนักจัดการความรู้ ฐานข้อมูลการวิจัยยังอยู่กับสกว. หากมีการทำ mapping จะทำให้เห็นได้ว่าข้อมูลและนักจัดการความรู้อยู่ที่ ไหน

ดังนั้น ยุทธศาสตร์การทำงานขณะนี้สำหรับผู้จัดแกนกลางของภาคก็จะต้องเก็บรวบรวมสมบัติในหีบไว้ และสร้างพันธมิตรรักษาสายสัมพันธ์ ส่วนของพื้นที่รูปธรรมยังมีการเคลื่อนไหวได้ดีพอสมควรแต่ยังขาดการหนุน ด้านทรัพยากรและการยกระดับนักจัดการความรู้ซึ่งเป็นงานของส่วนที่สนับสนุนที่จะต้องเข้าไป ภารกิจนี้อยู่ที่ เครือข่ายไม่ใช่งานพื้นที่รูปธรรม

งานพื้นที่รูปธรรม ในความเป็นจริงที่สามารถทำให้คนเข้าใจ เห็นร่วมและมาร่วมสนับสนุนได้ในนาม ของการทำใน 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ประเด็นการศึกษา เป็นประเด็นแนวนอน
2. ประเด็นที่เป็นประเด็นของชาวบ้านและบอกได้ว่าแก้ปัญหาคือความยากจน ผ่านงานการเรียนรู้ เช่น พื้นที่รูปธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอนสามารถเคลื่อนได้ทั้ง 2 ทาง เหมือนอยู่ตรงจุดตัดระหว่างเส้นยืนกับเส้นนอน

บางจังหวะจะเลือกเคลื่อนไหวในแนวตั้งคือการแก้ปัญหาความยากจน บางจังหวะเคลื่อนไหวร่วมกับขบวนการที่ทำการเรียกร้องเรียนรู้ เพราะฉะนั้นเวลาเคลื่อนไหวไม่จำเป็นว่าคนต้องรู้ถึงกันทั้งหมด มันไม่เป็นจริงหากจะบังคับให้คนต้องรู้ถึงกันทั้งหมด และการที่จะทำงานซ้อนกันบ้างไม่ใช่การซ้ำซ้อนแบบที่ไม่เสริมแรงกัน ยังมีจุดที่เสริมแรงกันได้โดยไม่จำเป็นต้องไปเป็นขบวนการหรือรู้ถึงกันหมด การเคลื่อนไหวคนละประเด็นจะยิ่งดีด้วยความแข็งแกร่งของการมีหลาย ๆ เส้น ไม่ใช่เส้นยืนที่ห่าง ๆ กันที่จะทำให้ผ้าปริงายเพราะใยไม่แน่น

คุณสวิง ต้นอุตุ ได้ให้ข้อสังเกตว่าทุกส่วนเห็นพ้องกับเรื่องนี้แต่ในมุมมองที่หลากหลายซับซ้อนแตกต่างกันไป ซึ่งทั้งหมดนี้ขึ้นอยู่กับว่าชาวบ้านมีฐานข้อมูลหรือทุนมากน้อยแค่ไหน

แลกเปลี่ยนต่อประเด็นทิศทาง แนวทางความร่วมมือเพื่อสร้างสังคมการเรียนรู้ขององค์กรภาคีสนับสนุนงานพัฒนาการเรียนรู้

- คุณพัฒน อภัยมูล เห็นว่าเมื่อชุมชนเข้มแข็งแล้วการทำความเข้าใจร่วมกับองค์กรรัฐได้จะเกิดประโยชน์และทำให้สถาบันองค์กรชาวบ้านเคลื่อนไหวได้เร็ว

- อาจารย์เจริญ มาลาโรจน์ เห็นว่ากลุ่มหนึ่งไม่จำเป็นต้องรู้เรื่องทุกอย่าง เช่น กลุ่มสืบสานภูมิปัญญาล้านนาอาจพอรู้ในเรื่องเกษตร แต่ไม่จำเป็นที่จะรู้แบบแน่นเท่ากับกลุ่มแม่ทา และหน้าที่การมดปึกควรเป็นของหน่วยไหนต่าง ๆ เช่น วส.สกว.พอช. ฯลฯ

- อาจารย์สีลาภรณ์ บัวสาย มองว่าเมื่อได้จำแนกรายละเอียดของกลุ่มเรียนรู้ต่าง ๆ แล้วอาจจะเป็นกลุ่มไม่กี่กลุ่มไม่มีหลายปึก จะได้เป้าหมายที่ชัดและการแลกเปลี่ยนบทเรียนก็สามารถทำได้เข้มข้นมากกว่า เช่น เครือข่ายอุยมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องวิธีการสอนซึ่งจะได้ประเด็นการเชื่อมคน 2 อายุเข้าหากัน แต่หากเป็นเรื่องทรัพยากรและเกษตรซึ่งมีคู่ต่อสู้ส่วนใหญ่คือภาครัฐ การแลกเปลี่ยนจะเป็นวิธีการต่อสู้ ทั้งนี้เห็นด้วยว่าการมดปึกเป็นเรื่องของหน่วยสนับสนุน

- คุณสวิง ต้นอุตุ ชี้แจงว่าจริง ๆ แล้วงานที่อาจารย์เจริญทำมาเป็นการมดปึกอยู่แล้ว ซึ่งในนั้นมีฟ็อนดาบ ฟ็อนเจิง กลองสะบัดไชย ตัดตุง ฯลฯ คำว่าพื้นที่รูปธรรมหรือปึกหรือการสร้างสังคมเรียนรู้มีหลายมิติ เช่น ปึกส่วนหนึ่งพออยู่ใจคำเข้ากับโรงเรียนสืบสานล้านนาแต่ความมิติของพออยู่ใจคำนั้นเชื่อมกับระบบแม่วางและระบบแม่วางก็มีอีกหลายมิติ คนเป็นหลักเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้นไม่สามารถละลายตัวตนได้

- คุณพัฒน อภัยมูล เสนอว่าขอให้มีผู้รู้หรือเครือข่ายต่าง ๆ มาช่วยหนุนเสริมการเรียนรู้ในพื้นที่ด้วย

- คุณสมคิด ตุ่มอินมูล เห็นความสำคัญของคนที่เข้าไปจัดการความรู้ที่อยู่ในพื้นที่ ทำให้เกิดการเรียนรู้ในชุมชนให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของสิ่งที่มีอยู่แต่ก่อนเก่า สร้างกระแสให้ชุมชนอื่นด้วย เช่น กรณีที่ชาวบ้านขายที่นาเพื่อนำเงินมาใช้หนี้การกู้ยืมเพื่อการศึกษาของลูกแก่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เมื่อถึงวันที่ลูกต้องกลับมาอยู่ในชุมชนก็ไม่มีที่นาเหลืออยู่แล้ว ทั้ง ๆ ที่ชาวบ้านมีภูมิปัญญาเรื่องทำนามากมาย เมื่อไม่เห็นคุณค่าความคิดที่จะขายจึงง่ายกว่าจะรักษา

- อาจารย์เจริญ มาลาโรจน์ มองว่ากลุ่มสืบสานภูมิปัญญาล้านนาเข้าใจเรื่องราวเกษตร ป่าไม้และเอดส์พอสมควรแต่ไม่มีความเชี่ยวชาญ ในกรณีการมดปึกจึงขอเรียกร้องให้ประเด็นต่าง ๆ มาทำความเข้าใจกลุ่มสืบสานภูมิปัญญาล้านนามากขึ้น เช่น กรณีภัยพิบัติคลื่นยักษ์สึนามิที่เกิดขึ้นที่ภาคใต้ สามารถนำเรื่อง ชิด มาอธิบายได้ หรือแม้แต่เรื่องรอยเลื่อนรอยต่อเปลือกโลกที่อำเภอเชียงดาวที่มีแนวโน้มการเกิดแผ่นดินไหว ในทางภูมิปัญญาพื้นบ้านได้อธิบายไว้นานแล้ว แต่ไม่มีใครสนใจเนื่องจากห่างเหินจากภูมิปัญญาเก่ามาเป็นเวลานาน ตั้งแต่สหรัฐอเมริกาถาวรต้นแบบการศึกษาปี 2504 เป็นต้นมา

- คุณสวิง ต้นอุตุ เสนอเพิ่มเติมในเรื่องการสร้างอัตลักษณ์หรือตัวตนที่ชัดเจน ภาคเหนือมีเขตเศรษฐกิจวัฒนธรรมที่ลึกซึ้ง แต่คำนิยามที่มีอยู่ไม่ได้ถูกหยิบมาใช้ เช่น เมืองเกะซึ่งมาจากขุนหลวงบลังเกะ อันหมายถึงการสู้กับระบบที่เข้ามาจากส่วนกลาง แต่ผู้คนไม่รู้ว่าอาณาบริเวณตรงนั้นเป็นของลัวะที่ปลดปล่อยตัวเองออกจากการครอบงำของส่วนกลางหรือทุกวันนี้คือปลดปล่อยจากทุนนิยม หรือแม้แต่ แม่ทา ที่มาขออยู่กับจังหวัดเชียงใหม่เพื่อจะได้ไกลจากเจ้าหน้าที่ ทั้ง ๆ ที่เดินทางไปลำพูนง่ายกว่า ทั้งนี้การนิยามพื้นที่ต่าง ๆ หรือว่ามัดปึกลักษณะใด คนในพื้นที่ต้องหาคำตอบด้วยตนเอง ส่วนสนับสนุนหรือหน่วยงานใดไม่สามารถกำหนดได้

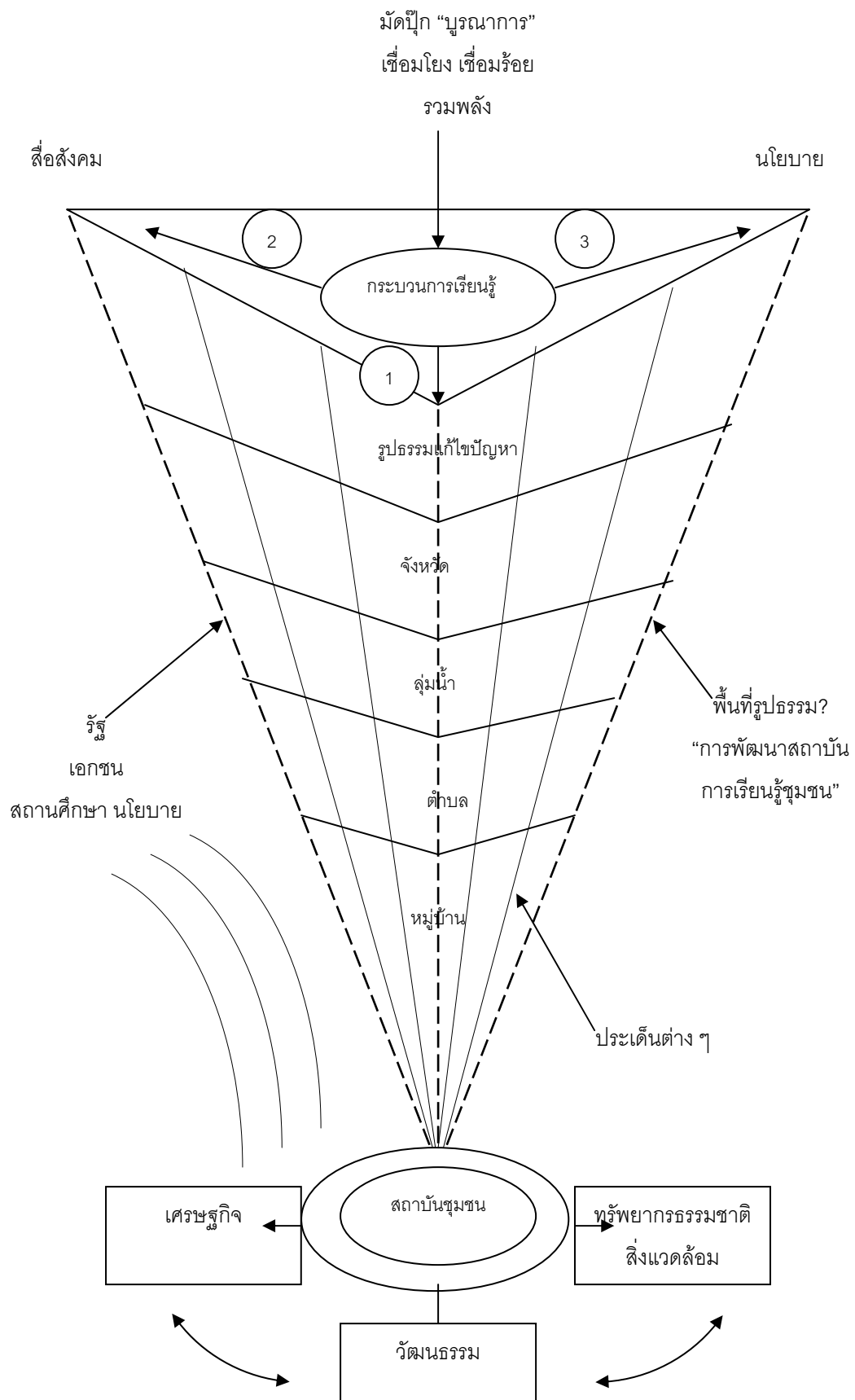
- อาจารย์สีลาภรณ์ บัวสาย เห็นว่าหัวใจสำคัญของการมัดปึกคือสิ่งที่เรียกว่าสัมพันธ์ภาพหรือสารที่ทำให้มาเจอกันและมัดกันได้ ทั้งปึกเชิงพื้นที่และเชิงประเด็นซึ่งมีหลากหลาย ปัญหาที่ผ่านมาคือไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มได้ ทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ซึ่งการรู้ถึงกันไม่ได้หมายความว่าเอาเงินมาแบ่งกัน แต่ให้มีการสานความสัมพันธ์บางเรื่อง ทำงานร่วมกันเป็นระยะ

นอกจากนี้อาจารย์สีลาภรณ์ ยังได้แจ้งให้ทราบเรื่องงานการวางแผนแก้ปัญหาความยากจนที่สกว. ศตจ. และพอช. ทำร่วมกัน ซึ่งเป็นการวางแผนแก้ปัญหาจากระดับพื้นที่ขึ้นไป แม้ว่าจังหวัดเชียงใหม่เป็นอีกพื้นที่ที่ถูกเลือก แต่แนวเคลื่อนที่ต้องการคือการนำข้อเสนอจากประชาชนร้อยขึ้นไปเป็นข้อเสนอต่อคณะทำงานให้รัฐเป็นฝ่ายตอบสนองมากกว่าให้รัฐรุกลงมา ดังนั้นในการอบรมเชิงปฏิบัติการกับผู้ว่าราชการจังหวัดจะเชิญเครือข่ายภาคประชาชนร่วมด้วย จึงขอให้เครือข่ายภาคประชาชนเตรียมข้อเสนอที่สามารถตีความได้ในฐานการขอดูทะเบียนคนจนที่ยังไม่ได้ข้อมูลที่เป็นจริงและทุกจังหวัดต้องไปตรวจสอบใหม่ ในขั้นตอนการตรวจสอบข้อมูลใหม่คือโอกาสที่จะเข้าไปเพื่อจะบอกว่าข้อมูลรายครัวเรือนน่าจะเห็นปัญหาความเดือดร้อนที่แท้จริงในลักษณะไหนอย่างไร จากนั้นอาจารย์ขออนุญาตกลับก่อนเนื่องจากติดภารกิจ

- คุณบุญส่ง ชินะวงศ์ ตั้งข้อสังเกตว่าการมัดปึกคือรวมกลุ่มหรือเชื่อมร้อย อาจารย์หรือนักวิชาการมักจะสร้างคำนิยามวาทกรรมใหม่ ๆ ให้ผู้คนแสวงหาความหมาย หากชาวบ้านไม่แสวงหา แล้วกลุ่มอื่น นักการเมืองหรือนักธุรกิจก็ช่วงชิงเอาไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อผลประโยชน์ของตนเอง เช่น การหาเสียงเลือกตั้ง การขายปุยและสารเคมีการเกษตร ฯลฯ ทั้งนี้ การทำมาหากินคือวัฒนธรรม วัฒนธรรมคือวิถีชีวิตจึงมีอยู่ทุกเผ่าชน เช่น กลุ่มของคุณพัฒน์เป็นกลุ่มทำมาหากิน รวมกันแล้วเป็นปึกเกษตร และรวมแล้วอยู่ในวัฒนธรรมหากรวมกันได้จะดีมากแต่ขึ้นอยู่กับผู้ใดจะนำไปใช้

วิเคราะห์ฐานศักยภาพในพื้นที่ แบ่งกลุ่มย่อยตามโซนพื้นที่ (ขอบเขต/ภูมินิเวศน์) ดำเนินรายการโดยคุณประหยัด จตุพรพิทักษ์กุล

ก่อนการวิเคราะห์คุณประหยัด ได้ทบทวนเรื่องการมัดปึก เพื่อให้เป็นที่เข้าใจร่วมกันเพื่อขยายงานร่วมกันได้ ในแผนภาพหน้าถัดไป

คุณประหยัด จตุพรพิทักษ์กุล อธิบายตามแผนภาพว่า การมัดजू/ปัก คือ การรวมพลัง การบูรณาการ ตามที่คณบุญส่ง ชินะวงศ์ พูดถึง ประเด็นแรกอยากจะชวนให้ทุกจุดทุกพื้นที่มองคำว่ามัดजूในความหมายของ เป้าหมายการทำงาน 3 ด้าน ได้แก่ 1 มัดजूตัวปฏิบัติการให้เห็นตัวความรู้ เห็นรูปธรรมการแก้ปัญหาที่จะอยู่ รอดได้ในพื้นที่นั้น ๆ ทั้งนี้เป้าหมายเดียวไม่เพียงพอ ต้องมีเป้าหมายที่ 2 คือพื้นที่ทางสังคม เป็นการทำให้ เรื่องราวของชาวบ้าน เช่น ความคิดเรื่องหน้าหมู่บ้าน กลายเป็นวาระหรือประเด็นของสังคมด้วย กับเป้าหมายที่ 3 มัด จูรูปธรรมเรื่องราวแบบนี้ไปสู่เรื่องนโยบาย

เมื่อการมัดजूคือการเห็นว่าการทำงานมี 3 เป้าหมายนี้ เพราะฉะนั้นพื้นที่ที่จะมาร่วมงานต้องมี เป้าหมายทั้ง 3 ข้อ เมื่อพูดถึงพื้นที่ทางสังคมมันมีหลายชั้น ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ทั้งเกิดประเด็นและมีนโยบายใน หมู่บ้าน เป็นกระแสวัฒนธรรมในหมู่บ้าน เช่น นโยบายกองทุนหมู่บ้านที่จัดสรรส่งเสริมการทำเกษตรยั่งยืน หรือ ประเด็นสุขภาพหรือผู้ติดเชื้อที่ผลักดันไปสู่การร่วมดูแลช่วยเหลือคนในชุมชน ท้ายสุดเมื่อเป็นประเด็นก็ต้องมี องค์การชุมชนดูแลจัดการเรื่องเหล่านี้ ตั้งแต่หมู่บ้าน ไปถึงตำบล กลุ่มน้ำ จังหวัด ประเทศ คือมีเป้าหมายการ เปลี่ยนแปลงและเชื่อมร้อยมัดजूการเปลี่ยนแปลงทุกชั้น

ในกระบวนการมัดजू อาจจะมัดเพื่อให้เห็นพลังการเชื่อมโยงระดับพื้นที่แล้วจัดการปัญหาที่เกี่ยวข้อง กับชาวบ้าน ทั้งเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ชาวบ้านอยากจะเห็นพื้นที่รูปธรรม ใน ความหมายที่สถาบันและองค์กรชาวบ้านต่าง ๆ มองเห็นร่วมกันและจัดการชีวิตของชุมชนร่วมกันในทุกประเด็น อยากเห็นพื้นที่รูปธรรมการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชนไปมัดजूเนื้อหาต่าง ๆ เพื่อจัดการกับสถาบันข้างนอก ที่เข้าไป วันนี้พื้นที่ในขอบเขตที่ใกล้เคียงกันในทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม ได้มาร่วมมัดजूให้เห็นยวดยานมากขึ้น เพื่อหวังผลในแนวคิดคือการจัดการเกี่ยวกับการปฏิรูปนโยบายหรือกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาในระดับชาติ ใน การจะต้องไปร่วมกับสายเครือข่ายการศึกษาทางเลือกตั้งที่โรงเรียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนาทำงานอยู่ การที่ ทุกส่วนมองกระบวนการเรียนรู้เป็นจุดที่จะทักถอเชื่อมโยงนั้นคือจุดร่วมในการทำงาน เพื่อจะเคลื่อนไปทั้ง 3 เป้าหมายนี้และพร้อมที่จะเชื่อมโยงกับเส้นด้ายยืนหรือเครือข่ายต่าง ๆ ที่พร้อมจะดันกับสังคมด้วย

คุณสวใจ ต้นอุต เพิ่มเติมว่าหากดูแลหลังสนับสนุน เช่น พอช.ที่ทำโครงการฟื้นฟูชีวิตท้องถิ่น โครงการที่ ได้รับการสนับสนุนจากสสส. 6 พื้นที่ต่างเป็นการร้อยเรียงมัดजूเช่นเดียวกัน หรือแม้กระทั่งศูนย์ปฏิบัติการต่อต้าน ความยากจนภาคประชาชนที่เคลื่อนขนาดใหญ่ระดับจังหวัดโดยมีพื้นที่เป็นตัวตั้งหรือ CEO ก็มัดजूเช่นกัน

คุณประหยัด จตุพรพิทักษ์กุล ได้แจ้งให้ทราบถึงความเคลื่อนไหวของสำนักงานกองทุนสร้างเสริม สุขภาพ(สสส.)ซึ่งเป็นองค์กรสนับสนุนองค์กรหนึ่งว่าขณะนี้ มีโครงสร้างใหม่เกี่ยวกับภาคประชาชนซึ่งคุณ ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม เป็นหัวหน้าชุดดูแล เนื่องจากโครงสร้างเก่าของสสส.หมดไปเมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2548 ดังนั้นจึงมีการผลักดันให้นำพื้นที่เป็นตัวตั้งและนำร่องเริ่มปฏิบัติการภาคเหนือตอนบน โดยจะมีการหารือในวันที่ 29-30 เมษายน 48 ที่จังหวัดเชียงใหม่ จึงเป็นช่องทางหนึ่งที่ชาวบ้านจะประสานเสนองานในการประชุม

คุณบุญส่ง ชินะวงศ์ เสนอว่าต้องสื่อสารเรื่องการพัฒนากับชาวบ้านให้ชัดเจน ไม่ให้เกิดความสับสน เพราะชาวบ้านไม่รู้ว่าหน่วยงานนี้คืออะไร เป็นของรัฐหรือเอกชน ควรประกาศตัวตนให้ชัดเจนว่าเอ็นจีโอคืออะไร และขยายความให้ชัดเจน ไม่เช่นนั้นชาวบ้านจะเข้าใจว่าเอ็นจีโอเข้าไปขัดผลประโยชน์ ทำลาย ถ่วงความเจริญ นี่ คือความหมายที่ชาวบ้านไม่รู้ ปักก็แตก คนทำงานก็ลำบาก ควรประกาศให้ชัดเจนไม่ต้องไปอยู่ข้างหลัง เพราะ การทำงานเมื่อก่อนเอ็นจีโอจะดึงชาวบ้านมาทำโดยลืมนพลังของชุมชน ดังนั้น เอ็นจีโอจะต้องเข้าหาจุดพลังเพื่อ จะได้ลดปัญหา

ก่อนปิดการประชุมในวันที่ 5 เมษายน 2548 คุณประหยัด จตุพรพิทักษ์กุล จึงได้ขอให้แต่ละพื้นที่ หรือจุดหลักได้ทบทวนและเตรียมนำเสนอในวันถัดไป ตามประเด็นต่อไปนี้

1. องค์ความรู้ ภูมิธรรมทางเลือกที่เด่นชัดในพื้นที่มีอะไรบ้างและชุดความคิดอะไร
2. มีผู้รู้/ผู้ถ่ายทอด/ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ในเรื่องราวตามข้อ 1 จำนวนกี่คน ใครบ้าง มีจุดแข็งและจุดอ่อนอย่างไร
3. มีโครงสร้าง/กลไก/องค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ของชุมชนหรือเครือข่ายร่วมกันอย่างไร มีจุดแข็งและจุดอ่อนอย่างไร
4. มีประสบการณ์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับคนกลุ่มใด มีกระบวนการ/หลักสูตร รูปแบบวิธีการอย่างไร มีจุดแข็งและจุดอ่อนอย่างไร
5. มีการจัดการระบบฐานข้อมูล/การสื่อเผยแพร่อย่างไรบ้าง มีจุดแข็งและจุดอ่อนอย่างไร
6. ประเมินจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง
7. ประเมินจุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษาในระบบ
8. มีอะไรที่เป็นโอกาสที่ดี เช่น นโยบาย การดำเนินงานองค์กรภาครัฐ/เอกชน/อื่น ๆ ที่จะสนับสนุนการดำเนินงานการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน
9. เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชนจะเป็นอย่างไร

ทั้งนี้หากมีประเด็นอื่นสามารถเพิ่มเติมได้

วันที่ 5 เมษายน 2548 ปิดประชุมเวลา 17.30 น.

วันที่ 6 เมษายน 2548 เปิดประชุมเวลา 09.10 น.

คุณนัยนา หวายคำ ชี้แจงว่าการนำเสนอฐานศักยภาพพื้นที่ซึ่งเดิมอยู่ในกำหนดการเมื่อวานได้ขยับมาเป็นวันนี้ และขอให้แต่ละพื้นที่นำเสนอให้เห็นภาพศักยภาพของพื้นที่อย่างกระชับ หลังจากนั้นคุณวรลักษณ์ ไชยทัต จะได้มาประมวลสรุปภาพรวมของแต่ละพื้นที่ที่กระจายตามจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งมีความหลากหลายต่อไป

สำหรับการวางแผนกลุ่มย่อยเพื่อวางแผนแนวทางยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อสร้างสถาบันการเรียนรู้กับชุมชนการเรียนรู้ ซึ่งเดิมวางไว้เวลา 10.00-12.00 น. อาจขยับไปเล็กน้อยอย่างรวดเร็วที่สุดที่ 11.00 น. หรือหลังพักรับประทานอาหารเที่ยง ทั้งนี้จะพยายามรักษาเวลาที่กรอบ 15.30 น.

นำเสนอฐานศักยภาพในพื้นที่จากกลุ่มย่อยตามโซนพื้นที่ (ขอบเขต/ภูมิภาค)

1.) พื้นที่จังหวัดน่าน โดยคุณสถาพร สมศักดิ์

“การพัฒนาสถาบันการเรียนรู้เกษตรยั่งยืนและทรัพยากรจังหวัดน่าน”

การนำเสนอวันนี้เป็นส่วนหนึ่งจากการทำงานทั้งหมดเนื่องจากเป็นการวิเคราะห์ของคุณสถาพร สมศักดิ์เพียงคนเดียว

1. องค์ความรู้ ภูมิธรรมทางเลือก ที่เด่นชัดในพื้นที่ที่ทำมาและที่คิดจะทำต่อ

ลำดับ	ผู้นำ	อำเภอ	หมู่บ้าน	องค์ความรู้
1.	ย่าง	ต.ศิลาเพชร อ.ปัว	10 หมู่	- การจัดการป่า - การทอผ้า - หมอเมือง

2.	สระเนียน	ต.สระเนียน อ.เมือง	4 หมู่ จาก 16 หมู่	การจัดการป่า
3.	แหง	ต.ศรีสะเกษ อ.นาข่อย	14 หมู่	- การจัดการป่า - ระบบเกษตรยั่งยืน - แผนชุมชน

องค์ความรู้เรื่องการจัดการป่าชุมชนซึ่งมีรูปแบบที่หลากหลาย เช่น ป่ากาแฟ ป่ากล้วยที่ชันน้ำ วนเกษตร นา แปลงผัก สวน สระปลา คอกสัตว์ ฯลฯ ที่ผ่านมามีกิจกรรม ดังนี้

- การบวชป่าและสืบชะตาแม่น้ำ
- การทำระบบเกษตรกรรมยั่งยืน/การอนุรักษ์พันธุกรรมพื้นบ้าน ในเครือข่ายป่าชุมชนและเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน จังหวัดน่าน
- การเรียนรู้ศิลปะเพื่อให้เกิดจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในโรงเรียนแถบบ้านสันเจริญ และบางโรงเรียน

2. ผู้รู้/ผู้ถ่ายทอด/ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้

2.1 ด้านการจัดการป่า

- คุณพัฒน ชันสลิ กลุ่มน้ำยาง ประธานป่าชุมชนอำเภอบัว
- คุณเสวียน สองศรีขวัญ ประธานป่าชุมชนจังหวัดน่าน
- คุณเจริญศักดิ์ เลิศวรายุทธ กลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยน ทำไร่กาแฟ รักษาป่าภูสัน แถบบ้านสัน

เจริญ

- พระสมคิด จารณธัมโม เรียนปริญญาโทที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ร่วมกับชาวบ้านบวชป่า และทำแนวกันไฟ โดยไม่ใช้งบของราชการ

- พระวุฒิกิจ บ้านสบยาว ท่านได้เข้าไปหนุนเสริมการอนุรักษ์เครือข่ายและศึกษาพันธุ์ปลา
- คุณสมนึก กลุ่มชาติพันธุ์เมี่ยนในกลุ่มน้ำสระเนียนซึ่งเป็นกลุ่มน้ำสำคัญที่หล่อเลี้ยงจังหวัดน่าน

ทั้งหมด

2.2 ด้านการเกษตร

- ผู้ใหญ่ชูศักดิ์ ประธานเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน จังหวัดน่าน
- ผู้ใหญ่สถิต ต้นชูชีพ ประธานกลุ่มเกษตรทางเลือก
- ผู้ใหญ่แก้ว บ้านป่าเลิง
- คุณอนันต์และคุณปา กลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่และมาร่วมกับกลุ่มเกษตรทางเลือก อำเภอมะจิม

แม่จิม

- คุณหวัน นักปรับปรุงพันธุ์ร่วมกับชมรมอนุรักษ์พันธุ์พืช

จุดแข็ง

- เป็นผู้อยู่กับปัญหาเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในระดับพื้นที่รูปธรรม
- เป็นแกนนำในแต่ละกลุ่ม/ตำบล/อำเภอ/ระดับเครือข่าย
- เป็นผู้สนใจมีความกระตือรือร้น

จุดอ่อน

- ขาดทักษะการถ่ายทอด
- การเรียบเรียงข้อมูลยังไม่เป็นระบบ
- การเชื่อมโยงข้ามข่ายยังมีน้อย

3. โครงสร้าง/กลไก/องค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ของชุมชน,เครือข่ายร่วมกัน มีดังนี้

- การใช้เวทีประชุมเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดน่าน 3 เดือน/ครั้ง ส่วนเครือข่ายเกษตรยั่งยืนประชุมทุกเดือน
- การใช้เวทีทรัพยากร ประชุมร่วมกับคุณมโนทัศน์ ขวัญแก้วเมือง ป่าไม้จังหวัดคนเก่าซึ่งขณะนี้เปลี่ยนเป็นทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน และพระสมคิด พระปลัด พระครูพิพิธ พระอุดมภิกรณ์ พระวัดน้ำไคร้ สิ่งแวดล้อมจังหวัดน่านและคุณพัฒน์จากเครือข่ายป่า โดยเป็นไปตามโครงสร้างพระราชบัญญัติอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม

จุดแข็ง

- มีพลังในการนำเสนอปัญหาของกลุ่มในระดับจังหวัด
- มีการหนุนเสริมข้ามข่ายระหว่างเกษตรและทรัพยากร จากโครงการที่เป็นรูปธรรม เช่น พอช. ในโครงการเกษตรและเครือข่ายทรัพยากร ในการสนับสนุนจาก UNDP มาจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ร่วมกัน
- มีคณะกรรมการโครงสร้างระดับข่ายและระดับจังหวัด
- มีการสร้างข่ายพื้นที่ด้วยสมาชิก

จุดอ่อน

- การวางแผนเป้าหมายร่วมกันยังมีน้อย ต่างคนต่างทำ
- การหนุนเสริมด้านการเรียนรู้ยังเป็นระบบและเชื่อมโยงยังมีน้อย
- มีลูกหลานที่ไปสร้างบ้านใหม่ข้างนอกยังไม่เข้าใจเป้าหมายของพ่อแม่

4. ประสบการณ์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับข่ายเกษตรและทรัพยากร โดยมีหลักสูตรในรูปแบบการให้ความรู้เรื่องแนวคิดการจัดการป่าชุมชน เกษตรยั่งยืนที่ไม่เป็นหนี้สิน พึ่งพาตนเองได้ โดยใช้เทคนิคการศึกษาดูงานพื้นที่แล้วกลับมาประเมินผล

จุดแข็ง

- ฝึกทำแล้วมีการนำไปใช้ 10-20 %
- มีการสรุปและประเมินผล

จุดอ่อน

- ยังไม่ตกเรื่องแนวคิดในเรื่องนั้น ๆ ยังมีภาระหนี้สิน
- การสรุปบทเรียนและทบทวนอย่างเชื่อมโยงยังมีน้อย
- มองประเด็นยังไม่มีความรอบด้าน

5. มีการจัดระบบฐานข้อมูล/สื่อเผยแพร่ของเครือข่ายเกษตรและเครือข่ายทรัพยากรโดยการทำความเข้าใจประจำเดือนส่งในเครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดน่าน 300 กว่าป่าชุมชน และจัดทำฐานข้อมูลสมาชิกเครือข่ายรายกลุ่มและบุคคล ทั้งเรื่องประวัติศาสตร์ กฎระเบียบ ฯลฯ ส่วนของเครือข่ายเกษตรทำความเข้าใจ 3 เดือน/ฉบับ

จุดแข็ง

- มีข้อมูลการประชาสัมพันธ์งานเครือข่ายระดับพื้นที่ทุกเดือน
- สมาชิกได้ทราบการทำงานระหว่างสมาชิกด้วยกัน
- มีหน่วยงานราชการเริ่มให้ความสนใจ มีส่วนร่วมเสนอข่าว

จุดอ่อน

- ยังแยกฉบับกัน ระหว่างเกษตรและทรัพยากร
- งบประมาณสนับสนุนน้อย ไม่เพียงพอต่อการทำงานทั้งกระบวนการ
- ประชาสัมพันธ์เฉพาะสมาชิกในจังหวัดน่าน มีการตอบรับน้อยจากกลุ่มต่าง ๆ

6. จุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่รูปธรรม

6.1 เครือข่ายเกษตรที่อำเภอทุ่งช้าง สันติสุข ภูเพียงและเวียงสา จังหวัดน่าน

6.2 เครือข่ายป่า 3 กลุ่มน้ำ ได้แก่ ตอนเหนือลุ่มน้ำย่าง ตำบลศิลาแลงและตำบลศิลาเพชร ตอนกลางลุ่มน้ำสะเนียน ตอนใต้ลุ่มน้ำแห้งและน้ำเหียนที่อำเภอนาน้อย ทั้งนี้ได้วิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนด้วยกันทั้ง 2 เครือข่าย

จุดแข็ง

- มีการนำแผนงานด้านการจัดการทรัพยากรเข้าเป็นแผนด้านงบประมาณของอบต.ศิลาเพชร ในปี 2548 มีการทำแนวกันไฟที่ตำบลศรีสะเกษ อำเภอนาน้อย กับมีการบวชป่า การตรวจป่า และการสืบชะตาแม่น้ำ)
- มีเจ้าหน้าที่โครงการประจำพื้นที่และมีสมาชิกอบต.เป็นสมาชิกเครือข่ายทรัพยากรและเกษตร ทำให้เกิดการประสานงานการจัดประชุมร่วมระหว่างผู้นำฝ่ายปกครองและอบต.ร่วมวางแผนการทำงานร่วมกัน

จุดอ่อน

- บางอบต. เช่น อบต.สะเนียน มีปัญหาข้อบังคับเรื่องงบประมาณยังไม่ผ่าน ต้องยุบสภาแล้วเลือกตั้งใหม่

7. ความร่วมมือ/ของสถานศึกษาในระบบ

จุดแข็ง

- มีโรงเรียนที่เป็นต้นแบบและเป็นพื้นที่รูปธรรมร่วมทำงานในจังหวัดน่าน เช่น โรงเรียนบ้านสันเจริญ โดยอาจารย์สมบัติ , แถบตำบลผาทองมีสื่อที่เป็นภาพวาดส่งเสริมให้เด็ก ๆ ร่วมฟื้นฟูป่า

จุดอ่อน

- พื้นที่ทำงานในระดับลุ่มน้ำทั้ง 3 ลุ่มน้ำ บางโรงเรียน ครูยังไม่ให้ความสำคัญในเรื่องพื้นที่รูปธรรม

8. โอกาสในการพัฒนาพื้นที่รูปธรรมด้านนโยบายของภาครัฐและเอกชนที่จะสนับสนุนการดำเนินงานการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน

โอกาสดี มีดังนี้

- ภาครัฐมีการจัดตั้ง เครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมจังหวัดน่าน(การวางโครงสร้างการแต่งตั้งคณะกรรมการซึ่งมีการพูดคุยในวันที่ 8 เมษายน 2548)
- การทำงานร่วมกันระหว่างป่าไม้จังหวัดพร้อมที่จะร่วมทำจดหมายข่าวและคณะกรรมการบริหารอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม
- การสืบประมาณในการดำเนินงานในพื้นที่ 3 กลุ่มน้ำโดยมีเจ้าหน้าที่ลงประจำในพื้นที่และมีคณะกรรมการเครือข่ายป่าชุมชนทุกอำเภอ กับมีอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการป่า
- มีปัญหาด้านทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า ในพื้นที่ได้แก่ อุทยาน การจับกุม ทำให้ชาวบ้านลุกขึ้นมาสู้ เรียกร้องและเรียนรู้เรื่องแนวเขตป่า

9. เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาสถาบันพัฒนาการเรียนรู้ทรัพยากรและเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน จังหวัดน่าน

- การหนุนเสริมพื้นที่รูปธรรมในพื้นที่ 3 กลุ่มน้ำและเครือข่ายเกษตรกรเชื่อมร้อยพื้นที่ ให้เกิดเป็นประเด็นร่วม
- การประสานแผนในการทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคืออบต.เพื่อให้เกิดแผนการสนับสนุนงบประมาณด้านการจัดการทรัพยากร
- การกำหนดเป้าหมายการทำงานร่วมกันของแกนนำระดับจังหวัด
- การเกิดศูนย์การเรียนรู้ในระดับจังหวัด ของสถาบันฯ ต่าง ๆ มากขึ้น

ไม่มีการแลกเปลี่ยนซักถามต่อพื้นที่จังหวัดน่าน

2.) พื้นที่ลุ่มน้ำฝาง โดยพระอธิการเอนก จันทปญโญ

การนำเสนอไม่ได้นำเสนอในภาพรวม หากจะนำเสนอเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้โดยเฉพาะเวียงดังอันมีลุ่มน้ำฝางเป็นเครือข่ายส่วนหนึ่ง ที่เวียงดังนี้เป็นพื้นที่นำร่องในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีการมัดปูกกันไว้แล้ว โดยมีศูนย์เรียนรู้และฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่น เวียงดังลุ่มน้ำฝางที่วัดคลองศิลา

ความคิดที่เด่นคือมีศูนย์ประสานงานให้มีการเรียนรู้ซึ่งไม่ใช่ที่เรียนรู้แห่งเดียว หากแต่นำชาวบ้านไปเรียนรู้ที่อื่นด้วย เพราะฉะนั้นศูนย์แห่งนี้ทำหน้าที่ 2 อย่างคือทั้งนำเข้าและนำออก นำเข้าเพื่อเอามาประยุกต์ปรับปรุงในพื้นที่และนำออกเพื่อกระจายส่งข้อมูลข่าวสารกิจกรรมในพื้นที่ ตลอดถึงปัญหาในพื้นที่ออกไปให้สาธารณชนได้รับรู้

1. องค์ความรู้ รูปธรรมทางเลือกที่เด่นชัดในพื้นที่และความคิด มีการจัดแบ่งหมวดการเรียนรู้ไว้ 4-5 หมวด ดังนี้

1.1 การจัดการทรัพยากรป่าและน้ำ ได้มีกิจกรรมมานานพอสมควร จนมีแหล่งให้บุคคลภายนอกมาเรียนรู้และมีคนที่แนะนำให้คนอื่นได้ด้วย เช่น พิธีกรรมสืบชะตา บวชป่า ซึ่งได้ทำมาเป็นเวลาเกือบ 10 ปี โดยเฉพาะเรื่องน้ำเป็นปัจจัยสำคัญที่เน้นในพื้นที่เนื่องจากน้ำเป็นทรัพยากรต้นทุนของวิถีชีวิตชุมชน เรื่องน้ำมีแหล่งเรียนรู้ 2 แห่งคือการจัดสรรหรือกระจายฝ่ายของเหมืองฝาย มีแก้มืองแกฝาย และมีฝายให้ได้รู้ได้เห็น ศึกษาว่าคนก่อนเก่ามีการทำเหมืองฝายอย่างไร และการเลี้ยงฝายซึ่งจะเชื่อมกับป่าต้นน้ำ ประเพณีเหล่านี้ยังมีอยู่ เมื่อปีใหม่ผ่านไปก็ถึงเวลาที่ต้องทำพิธีนี้ เมื่อมีกิจกรรมเหล่านี้จะมีการประชาสัมพันธ์และหนังสือเชิญไปทางโรงเรียน ในหมู่บ้านต่าง ๆ เพื่อให้คนที่สนใจไปร่วมงาน

1.2 การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและจารีตประเพณี เป็นกรณีพิเศษเนื่องจากชุมชนได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง หากไม่มีการแก้ไขในปัจจุบันนี้อาจทำให้ชุมชนและทรัพยากรล่มสลายเช่นเดียวกันในระยะเวลาอีกไม่กี่ปี เพราะฉะนั้นชาวบ้านจึงตื่นตัวขึ้นมาโดยใช้ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ระหว่างชุมชนต่อชุมชน ระหว่างวัย ต่างกัน มาเป็นตัวเชื่อมให้เกิดพลังในการร่วมและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาของชุมชน ซึ่งได้นำร่องพิสูจน์ได้ว่าศิลปวัฒนธรรมประเพณีเป็นตัวเชื่อมและเป็นตัวทำให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนเรียกร้องและแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี ดังนั้นหมวดนี้จึงเป็นหมวดที่สำคัญ

1.3 การบริการสงเคราะห์ชุมชนด้วยภูมิปัญญาพืชพันธุ์สมุนไพรและคาถา หมวดเหล่านี้สามารถที่จะนำเสนอและมีแหล่งให้ผู้สนใจเข้าไปเรียนรู้ได้โดยผ่านการจัดการและขบวนการจากศูนย์ประสานงานวัดคลองศิลา

4. การแปรรูปหรือการถนอมอาหารและหัตถกรรมในชุมชน จากแต่ก่อนมีเฉพาะในครัวเรือน แต่ขณะนี้มีการนำเสนอและฟื้นฟูให้มารู้และเห็นเป็นหน้าหมูได้ เช่น ถั่วเน่าแคบ ถั่วเน่าเมอะ ฯลฯ นับวันเด็ก ๆ จะไม่รู้จักทางศูนย์จึงมีบุคลากรและทรัพยากรที่บริการเรียนรู้ให้สืบต่อไปได้

5. หมวดการเรียนรู้ที่ต้องชูประเด็นซึ่งเป็นหมวดที่เกิดขึ้นใหม่เมื่อพื้นที่ลุ่มน้ำฝางประสบปัญหาสิ่งแวดล้อมในการประกอบพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยวขนาดใหญ่ ทำให้สุขภาพในชุมชนเสื่อมลง จึงมีการประยุกต์ระหว่างศิลปะกับสุขภาพ พบว่าศิลปะเหล่านั้นก่อให้เกิดสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจกับคนในชุมชนได้จึงจัดเป็นหมวดล่าสุดในปี 2547

2. ผู้รู้/ผู้ถ่ายทอด/ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ กับจุดแข็งและจุดอ่อน

ลุ่มน้ำฝางมีศูนย์ประสานงานและการจัดแบ่งพ่อครูแม่ครูเป็นกลุ่มเป็นหมวดตั้งข้างต้น ในพื้นที่ซึ่งรวบรวมในวันนี้ได้ดังนี้

1. นายสุทัศน์ ลือชัย	2. นายสว่าง แก้วใจดี
3. นายต้น สายเคื้อคำ	4. นายหม่อง ชางหน่อ
5. นายจิ้น ขนุนเงิน	6. นายดี คำเนือง
7. นางผ่องใส ขนุนแดง	8. นางซอน ด้วงจิโน
9. นางหมูน บังเงิน	10. นางแยง แสงสุวรรณ
11. นางดีบ ขนุนเงิน	12. นายป้าง ใหม่คำน้อย
13. นายทองดี สุกิด	14. นายแอ คำเมืองชัย
15. นายดวงดี ด้วงจิโน	16. นางผ่าน สุกิด
17. นายอ้าย ไชยเทพ	18. นายปี แสนเปียง
19. นางภา ไชยวรรณ	20. นางโฮ่ง ใหม่คำน้อย
21. นางนาง บุญมาก	22. นายสมศักดิ์ บุญชู

3. โครงสร้าง/กลไก/องค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ของชุมชนหรือเครือข่าย กับจุดแข็งและจุดอ่อน

มีศูนย์ประสานงาน พ่อครูแม่ครู ไม่มีห้องเรียนที่เป็นสี่เหลี่ยมแต่มีห้องเรียนชุมชน 6 ชุมชน ห้องเรียนธรรมชาติป่าชุมชน 8,100 กว่าไร่ ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ของชาวบ้านที่บริการให้คนที่สนใจทั่วไป

4. ประสิทธิภาพในการจัดกระบวนการเรียนรู้กับคนกลุ่มต่าง ๆ กระบวนการ/หลักสูตร รูปแบบวิธีการที่ใช้ กับจุดแข็งและจุดอ่อน

เท่าที่ผ่านมามีส่วนมากจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับเด็กในโรงเรียนต่าง ๆ เนื่องจากมีการประชาสัมพันธ์ ศูนย์กับโรงเรียน จึงมีหลายโรงเรียนที่ได้ส่งเด็กเข้ามาเรียนรู้ ช่วงใดที่ไม่มีเด็กเข้ามา ทางศูนย์ก็จะเข้าไปหาเด็กเองโดยการจัดเรียนรู้แล้วเชิญเด็กเข้ามาร่วม แต่มีปัญหาที่สะท้อนให้ฟังเมื่อวานเรื่องความรับผิดชอบต่อดูแลเด็กและค่าใช้จ่ายในการไปเรียนรู้ กับจัดกระบวนการเรียนรู้ในลักษณะการให้การศึกษาเรื่องการใช้สารเคมีในภาคเกษตรเป็นประจำทุกเดือนแก่สมาคมผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศไทย

นอกจากนี้มีการนำพ่อครูแม่ครูหรือผู้บริหารจัดการศูนย์ไปศึกษาเรียนรู้แต่ละหมวดแต่ละกลุ่มซึ่งก่อให้เกิดผลดีกับศูนย์ แต่บางครั้งพ่อครูแม่ครูก็ยึดติดกับรูปแบบเก่า ข้อนี้เป็นจุดอ่อนที่จะต้องนำพ่อครูแม่ครูไปเรียนรู้การถ่ายทอดในแบบยุคใหม่

5. การจัดการระบบฐานข้อมูล/การสื่อเผยแพร่ กับจุดแข็งและจุดอ่อน

ศูนย์นี้ตั้งขึ้นมาโดยชุมชนและเงินบริจาคของสมาชิกเครือข่าย ไม่มีงบประมาณจากหน่วยงานทางการใดจึงมีความพร่องในการจัดเก็บข้อมูลในลักษณะลายลักษณ์อักษร แต่มีอยู่ที่ตัวพ่อครูแม่ครู

6. จุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง ๆ ที่มีงบประมาณเต็มแต่แต่ห่วงงบประมาณกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางกลุ่มอื่นคิดขึ้นมาเสนอ นอกจากนั้นยังไม่มีเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้เข้าร่วมประชุม อีกอย่างหนึ่งคืองานใดที่ชุมชนจัดการเองทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ค่อยให้ความสนใจ

7. จุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษาในระบบ

โรงเรียนมีกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคกับการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็ก

8. โอกาสที่ดีที่จะสนับสนุนการดำเนินงานการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน

ชุมชนมีปัญหา ชุมชนจึงตระหนักถึงผลกระทบทำให้ตื่นตัวขึ้นมาก่อนที่ชุมชนจะล่มสลาย

9. เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน

ท่านไม่อาจนำเสนอในที่ประชุม แต่ฝากไว้ว่าไม่ยากให้มีการเรียนรู้ในห้องเรียนหรือสอนในห้องเรียนสี่เหลี่ยม แต่ควรมีสิ่งที่มีอยู่แล้วมาจัดการให้เกิดจุดประสานงานและปรับให้ดีขึ้นเล็กน้อยเพื่อจัดการเรียนรู้ในแหล่งนั้น ๆ

แลกเปลี่ยนซักถามต่อพื้นที่ลุ่มน้ำฝาง

- จุดประสานงานที่ควรพัฒนาคือคณะกรรมการที่จัดกระบวนการต่าง ๆ ควรมีการเพิ่มศักยภาพและศึกษาเรียนรู้ให้มากกว่านี้ ทั้งพ่อครูแม่ครูและเจ้าของกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ให้รู้เทคนิคการถ่ายทอดให้กระชับและง่ายขึ้น

3.) พื้นที่เครือข่ายชาวบ้านรักษาป่าลุ่มน้ำฝาง (เครือข่ายย่อยจากเครือข่ายกลุ่มเกษตรภาคเหนือ) โดยคุณสุนทร ตูฐและตอบคำถาม โดยคุณพญ โอโดชา

คุณสุนทร ตูฐได้อธิบายภาพรวมของกลุ่มน้ำฝางว่ามี 2 ตำบล 5 หมู่บ้าน และ 20 หย่อมบ้าน คือ ตำบลสะเมิงใต้และบ่อแก้ว สำหรับตำบลสะเมิงใต้มีหมู่บ้านแม่ลานคำและป่าคา ส่วนตำบลบ่อแก้วมีบ้านแม่ไต้หนองครีฐและแม่ชะปู้ โดยมีน้ำแม่ขานไหลลงไปสู่อำเภอจอมทอง

เครือข่ายชาวบ้านรักษาป่าลุ่มน้ำฝางมีสมาชิกในปี 2540 ประมาณ 2,000 คน มีองค์ความรู้ ภูมิปัญญาทางเลือกที่เด่นชัดในพื้นที่ ดังนี้

1. บ้านแม่ลานคำ มีองค์ความรู้เรื่องไร่หมุนเวียน เมล็ดพันธุ์ ป่าชุมชน การอนุรักษ์ป่าและสมุนไพร ทำแนวกันไฟและทา โดยมีจุดเด่นคือหน่วยจัดการต้นน้ำปลูกป่าทับที่ทำกินของชาวบ้าน แต่ขณะนี้ชาวบ้านถางออกเกือบหมดแล้ว

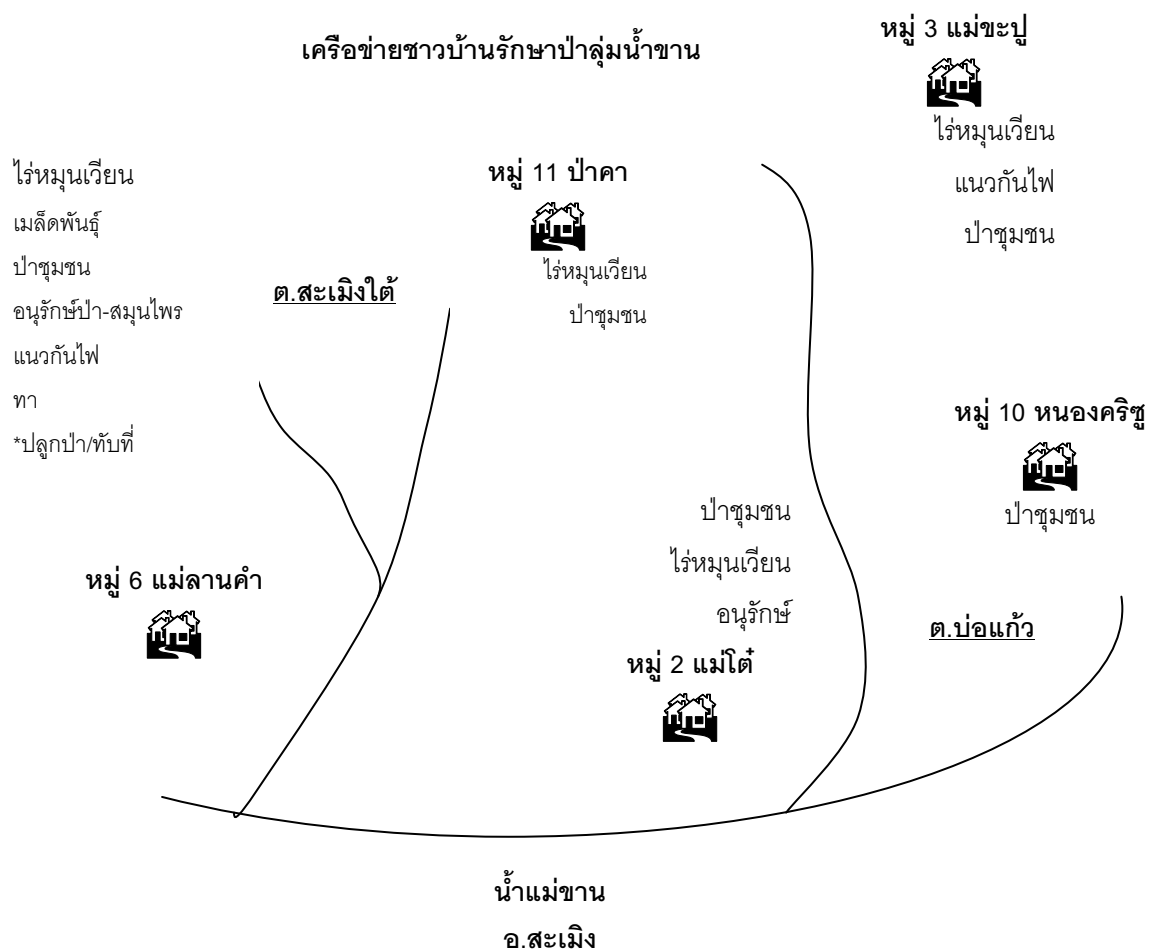
2. บ้านป่าคา มีองค์ความรู้เรื่องจัดการป่าและไร่หมุนเวียน

3. บ้านแม่โต มีองค์ความรู้เรื่องป่า ไร่หมุนเวียนและอนุรักษ์พันธุ์ปลา

4. บ้านแม่ชะปู่ มีองค์ความรู้เรื่องไร่หมุนเวียน ทำแนวกันไฟและป่าชุมชน

5. บ้านหนองศรีชุม มีองค์ความรู้เรื่องป่าชุมชน แต่มีจุดเด่นคือชาวบ้านปลูกสตรอเบอรี่มากโดยไม่มีไร่หมุนเวียนและใช้สารเคมีมาก

แผนที่เครือข่ายชาวบ้านรักษาป่าลุ่มน้ำخان

2. ผู้รู้/ผู้ถ่ายทอด/ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ จุดแข็งและจุดอ่อน

ลำดับ	องค์ความรู้	พื้นที่	ผู้รู้/ผู้ถ่ายทอด/ ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้	ความคิด
1.	ไร่ หมุนเวียน	- แม่ลานคำ หมู่ 6 5 หย่อมบ้าน ต.สะเมิงใต้ - ป่าคา หมู่ 11 ต.สะเมิงใต้ - แม่ชะปู้ หมู่ 3 ต.บ่อแก้ว	- แม่ลานคำ 5 หย่อมบ้าน * ยางทราย 6 คน * ห้วยเหี้ย ช.2 ญ.2=4 คน * สบลาน ช.4 ญ.2=6 คน * บ้านใหม่ ช.10 ญ.5=15 คน * ลานคำ ช.2 ญ.0=2 คน - ป่าคา 2 หย่อมบ้าน * ป่าคานอก ช.2 ญ.3=5 คน * ป่าคาใน ช.1 ญ.1=2 คน - แม่ชะปู้ ช.4 ญ.2=6 คน	- ไร่หมุนเวียนรักษาอาหาร ป่า สัตว์บ้าน สัตว์ป่า คน ดิน น้ำ ภูมิปัญญา วัฒนธรรมและความเชื่อ เป็นระบบเกษตรที่เหมาะสมกับบนพื้นที่สูง ระบบหนึ่ง เป็นวิถีชีวิตและการผลิตที่เชื่อมโยง ทั้งระบบเป็นของหน้าหมู่บ้านแบ่งกันใช้ - ความสมดุล คน ธรรมชาติที่หลากหลายแบบ หนึ่ง - แต่กฎหมายไม่ยอมรับ (รัฐต้องยอมรับเป็น กฎหมาย)
2.	เมล็ด พันธุ์	- แม่ลานคำ หมู่ 6 5 หย่อมบ้าน - แม่โต - แม่ชะปู้ 10	- แม่บ้าน พ่อบ้าน เยาวชน 80 % - แม่บ้าน พ่อบ้าน เยาวชน 60 % - แม่บ้าน พ่อบ้าน เยาวชน 20 %	เป็นเมล็ดพันธุ์ดั้งเดิม ยั่งยืนและเป็นความมั่นคง ของชีวิต อาหารไม่ใช้สารเคมี (แบ่งปันเมล็ด พันธุ์เคราฟ) (วัฒนธรรมเกี่ยวทุกคน)
3.	ป่าชุมชน	ทุกบ้าน 5 หมู่บ้าน 2 ตำบล 20 หย่อมบ้าน	- แม่ชะปู้ ช.5 ญ.2=7 คน - หนองศรีชู ช.1 ญ.0=1 คน - แม่โต ช.5 ญ.0=5 คน - ป่าคา ช.5 ญ.3=8 คน - แม่ลานคำ ช.15 ญ.0=15 คน	คนต้องอยู่กับป่าธรรมชาติและอยู่ได้ - ป่าไม้ ธรรมชาติและเรามีชีวิตและมีศักดิ์ศรี - เราจะยั่งยืน ธรรมชาติยั่งยืนก่อน - รัฐ-โลกต้องให้สิทธิของทุกคน ทุกคนใช้พอดี
4.	แนวกัน ไฟ	3 ชุมชนเป็นหลัก - แม่ชะปู้ - แม่โต - แม่ลานคำ	พ่อบ้าน แม่บ้าน ช. ญ. เยาวชน ช. ญ.	- ลดความแห้งแล้งและการเผาป่า - ชาวบ้านไม่เผาป่าและมีการจัดการไฟป่า ทำ ให้คนรอบรู้เพื่อไม่ให้เข้าใจผิด กับให้ สนับสนุนสิทธิชาวบ้าน - ไฟก็มีชีวิตวิญญาณ กระบี่ดี-ไม่ดี
5.	สมุนไพร	- สบลาน - บ้านใหม่	- สบลาน ช.1 ญ.0=1 คน - บ้านใหม่ ช.1 ญ.0=1 คน	- เรามียาที่พึ่งตัวเองได้บางอย่าง เป็นของทุก คนเพื่อทุกคน - ชาวบ้านได้อยู่เฉย ๆ แต่รู้จักป่า ทั้งการใช้ ประโยชน์และการพึ่งพาป่าในเรื่องสมุนไพร
6.	โหนด หนอง ควาย	แม่ชะปู้	แม่ชะปู้ ช.3 ญ.0=3 คน	หนองเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพเป็น ที่น้ำซับ กับสัตว์ป่า สัตว์บ้าน คน เกี่ยวข้องกับ ระบบน้ำ แมลง กบ หอย ปู ปลา เรามีความรู้ภูมิปัญญาเกี่ยวกับธรรมชาติ

ลำดับ	องค์ความรู้	พื้นที่	ผู้รู้/ผู้ถ่ายทอด/ ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้	ความคิด
				“เกื้อกูลต่อกัน” “สมดุล” ธรรมชาติสร้างตัวเอง

จุดแข็งของผู้รู้และผู้จัดกระบวนการเรียนรู้

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. ชาวบ้านยังทำอยู่ 2. มีคนพูดได้บ้าง	1. สื่อสารไม่เป็น พูดภาษาไทยถิ่นกลางไม่ชัด 2. ไม่รู้จะสื่อเรื่องอะไร 3. ไม่มีสื่อมวลชนนำเสนอทำให้คนยังไม่เข้าใจ 4. ผู้นำออกมา/ลอย

3. โครงสร้าง/กลไก/องค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ของชุมชนหรือเครือข่าย กับจุดแข็งและจุดอ่อน มีดังนี้

- กรรมการลุ่มน้ำ
- กรรมการหมู่บ้านและคณะกรรมการป่า ประกอบด้วย แม่บ้าน พ่อบ้านและ เยาวชน
- มีผู้นำอาวุโสและฮีโร่

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. มีกลุ่มคนอยู่ 2. อธิบายได้ 3. การจัดการแบบชาวบ้าน	1. ยังไม่ค่อยรู้เรื่องการจัดการกลไก กลไกไม่เป็นระบบทางการ 2. ขบวนการเอ็นจีโอหรือพีเล้งยังไม่เป็นขบวนการ ชาวบ้านยังไม่เข้าใจขบวนการและเอ็นจีโอบางส่วน 3. สำนึก กลไก เพื่อสิทธิซึ่งกันและกัน “ทีมเวิร์ค”

4. ประสบการณ์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้กับคนกลุ่มต่าง ๆ กระบวนการ/หลักสูตร รูปแบบวิธีการที่ใช้ กับจุดแข็งและจุดอ่อน

ลำดับ	รูปแบบ	กลุ่มคน	จุดแข็ง	จุดอ่อน
1.	งานเล็ก - การจัดการป่า - เอาป่ายุคาคืนเป็นไร่ - มีกลุ่มคนเมืองที่อื่น ๆ อีสาน พม่า เวียดนาม ลาว มาดูในชุมชน	- นักศึกษา - กลุ่มเดินป่า ธรรมชาติ - ชุมชน แลกเปลี่ยน นักเรียน เช่น สบ ลาน-รุ่งอรุณ กทม. - อบต.	1. มีคนมาร่วมกิจกรรม 2. มีพื้นที่ทำกิจกรรม	1. เข้าใจไม่ลึกซึ้ง 2. ไม่รู้ว่าต้องทำอะไรและอะไรต่อไป 3. ตัวเองอาจจะไม่เข้าใจสิ่งที่ทำและไม่เชื่อมั่น 4. ยังตอบคำถามสังคมข้างนอกไม่ชัด

ลำดับ	รูปแบบ	กลุ่มคน	จุดแข็ง	จุดอ่อน
2.	งานใหญ่ - บวชป่า - แนวกันไฟ - สืบชะตาป่า ดิน น้ำ (คน) - อนุรักษ์น้ำ ปลา - โดยเชิญจัดใน พื้นที่ - ชาวบ้านออกไป ร่วมเสนอตัวระดับ จังหวัด ภาค ร่วมกับกลุ่มอื่น ๆ	- สื่อมวลชน - เจ้าหน้าที่รัฐ - สว. - อำเภอ - เทศบาล อบต. - ครู พระสงฆ์ - แพทย์ - กลุ่ม ชุมชน พันธมิตร		

5. การจัดการระบบฐานข้อมูล/การสื่อเผยแพร่ กับจุดแข็งและจุดอ่อน

ลำดับ	การจัดการระบบฐานข้อมูล/การสื่อเผยแพร่	จุดแข็ง	จุดอ่อน
1.	ส่วนอยู่ที่กองเลขาการมูลนิธิฯ - ซีดี - บอร์ด ข้อมูล เอกสาร - โปสเตอร์ หนังสือ	1. มีพี่เลี้ยง กองเลขาฯ เก่ง 2. ชาวบ้านส่วนหนึ่งใช้ เครื่องมืออธิบายได้ ทั้ง แผนที่ พื้นที่จริงและบอร์ด	1. ส่วนพี่เลี้ยงไม่รู้ 2. ชาวบ้านยังไม่รู้เกี่ยวกับ ข้อมูล ไม่รู้ระบบข้อมูล 3. ไม่รู้การจัดการข้อมูล แบบปัจจุบัน
2.	ส่วนที่อยู่กับชาวบ้าน - แผนที่ บอร์ด - พื้นที่ทำกินจริง		

6. จุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. อบต.ยังเกรงใจชาวบ้านอยู่บ้าง 2. อบต.ออกหนังสือให้อุทยานชะลอการประกาศเขต อุทยาน	1. ไม่ผลักดันให้งานประสบผล และท้องถิ่น ชุมชนยัง เข้าไปทำอะไรไม่ได้ 2. ชุมชนยังไม่รู้วิธีที่จะเข้าไปและไม่ว่ามีอำนาจ อย่างไรในอบต. เทศบาล 3. อบต. เทศบาลยังขึ้นอยู่กับคนอื่น

7. จุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษาในระบบ

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. โรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้เฒ่าเข้าไปสอนในบางโรงเรียน 2. ดึงครูให้นำนักเรียนมาร่วมกิจกรรมได้ระดับหนึ่ง	1. ยังมีครูบางโรงเรียนที่ยังไม่เปิดโอกาส 2. ชาวบ้านยังไม่มีระบบที่จะเข้าไปทำงานในโรงเรียน ทำให้เป็น พี่เลี้ยงยังไม่ค่อยสนับสนุนให้ชาวบ้านเข้าถึงโรงเรียน 3. ชาวบ้านไม่ว่าง

8. โอกาสที่ดีที่จะสนับสนุนการดำเนินงานการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน

-

9. เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน

-

แลกเปลี่ยนซักถามต่อพื้นที่เครือข่ายชาวบ้านรักษาป่าลุ่มน้ำขาน

- กลุ่มฮักสะเมิงซึ่งเป็นกลุ่มประชาคมคนเมือง เข้าร่วมกับเครือข่ายชาวบ้านรักษาป่าลุ่มน้ำขานมาตลอด มีความเข้าใจและเป็นปากเป็นเสียงให้กับชาวบ้านได้ส่วนหนึ่ง

- มีความพยายามสื่อสารเรื่องต่าง ๆ แต่บริบทวิถีชีวิตธรรมชาติกับคอนกรีตต่างกัน ชาวบ้านดำเนินชีวิตไปตามปกติโดยไม่ได้สังเกตตัวเองจึงไม่รู้ว่าจะต้องสื่อสารเรื่องใดกับคนภายนอก นอกจากนี้ วิถีชีวิตในป่ามีมิติของสิ่งที่คาดไม่ถึงตลอดเวลา ชาวบ้านจึงเชื่อพื้นที่ตรงนี้ไว้มาก ไม่เคยอดอ้างตัวเองว่าชุมชนนี้จัดการป่าหรือชุมชนได้ ทั้งที่ความเป็นจริงมีภูมิปัญญามากมาย ทางเจ้าหน้าที่บอกว่าไฟมีทั้งคุณทั้งโทษ หากเราอยู่เหนือมันก็ควบคุมมันได้ซึ่งเป็นวิธีคิดที่ต่างกัน ทำให้กลุ่มหนึ่งเริ่มหลงแต่อีกกลุ่มเริ่มตัว

- ความหมายและความสำคัญของโหนด เป็นความหลากหลายทางชีวภาพคือเป็นที่ซับน้ำและควายไปเล่น เกี่ยวกับสัตว์ป่า สัตว์บ้านและคน ถ้าน้ำแรงจะเกี่ยวกับกบ หอย ปู ปลา จิ้งหรีด พืชผักที่ขึ้นรอบ ๆ นั้น ชาวบ้านมีภูมิปัญญาแต่ลืมไปว่ารู้ ชาวบ้านเรียนรู้จากวิถีชีวิตจริงว่าถ้าหุบจุดนี้แล้วจุดไหนจะเสียหายต่อไป มีความสำนึกอยู่ในตัวถึงความเชื่อมโยงต่อทุกสิ่งในธรรมชาติซึ่งเป็นจุดที่ทำให้คนภายนอกสนใจทั้ง ๆ ที่ชาวบ้านเห็นเป็นเรื่องธรรมดา ทั้งหมดนี้สื่อว่าคนต้องเกื้อกูลต่อธรรมชาติและต้องสมดุล คนใช้ธรรมชาติเกินไปหรือธรรมชาติใช้คนมากเกินไปไม่ได้ ต่างคนต่างมีศักดิ์ศรี เคารพกัน

- การถามหาความคิดกับชาวบ้านตรง ๆ อาจจะได้คำตอบ แต่หากถามว่าทำไมจึงต้องทำเช่นนั้นก็ได้คำตอบ เช่น ทำไมต้องรักษาไร่หมุนเวียนและองค์ความรู้การจัดการป่าไว้ แม่บ้านตอบว่า ตาลอเจ้าละละเกาะ ซึ่งหมายความว่าต้องการอยู่อย่างนี้ต่อไปนาน ๆ จนถึงลูกหลาน อันตรงกับความหมายของนักพัฒนาในคำว่า ยั่งยืน กับ ต่าซาเบ ซึ่งหมายความว่าไม่อยากให้ใครมากำหนดให้ทำอะไรและอยากกำหนดได้เอง นั่นคืออิสรภาพ

- ชาวบ้านไม่ได้ต้องการสื่อเรื่องโหนดอย่างเดียว แต่ที่มากไปกว่านั้นคือต้องการบอกคนที่มาศึกษาว่าคนปกากะญอมีความรู้ที่ไม่ใช่เรื่องโหนดอย่างเดียว และต้องการให้ความรู้ที่ธรรมชาติสามารถจัดการตัวเองได้ เหล่านี้คือเรื่องราวที่อยู่เบื้องหลังความคิดนั้น ๆ

- จุดเด่นคืออัตลักษณ์ที่ไม่เหมือนใครในการนำเสนอ เช่น ภาษา

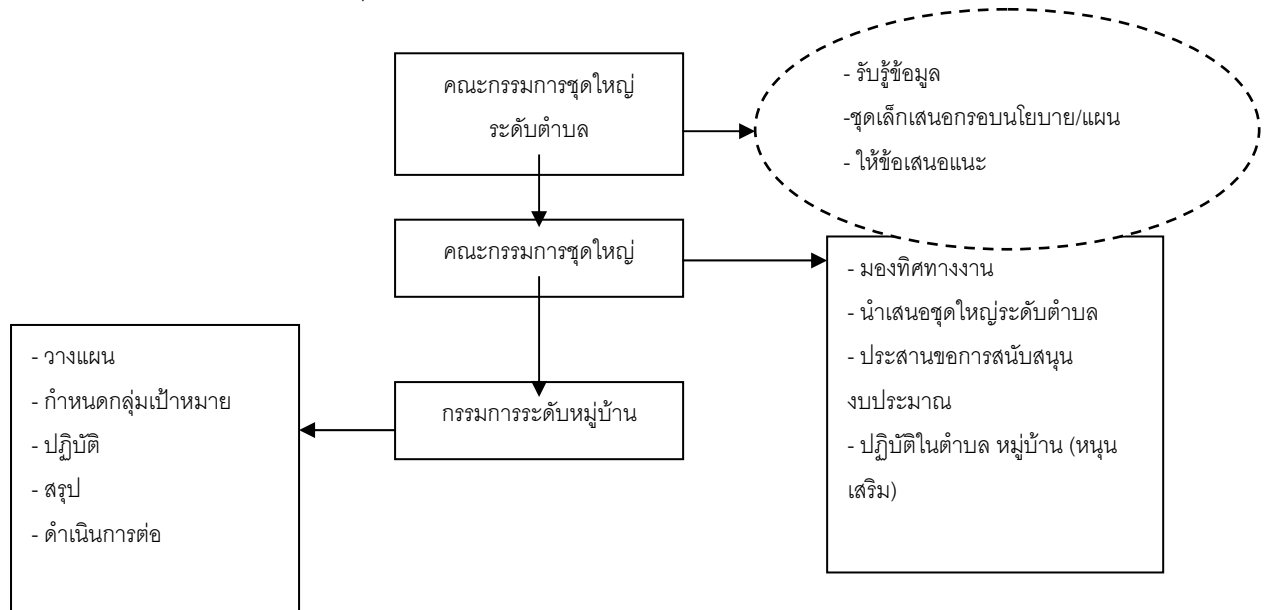
4.) พื้นที่ลุ่มน้ำแม่ต้าโดยตัวแทนพื้นที่

1. องค์ความรู้ รูปแบบทางเลือกที่เด่นชัดในพื้นที่และความคิด และ
 2. ผู้รู้/ผู้ถ่ายทอด/ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ กับจุดแข็งและจุดอ่อน
- วิทยากรตำบลละ 20 คน วิทยากรหมู่บ้าน / เยาวชน / พระ 130 คน
- นักจัดการความรู้ 10 คน / นักสื่อน้อย 10 คน

ลำดับ	องค์ความรู้	จุดแข็ง	จุดอ่อน	ความคิด
1.	สุขภาพ	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีการทำเป็นขั้นตอน/กระบวนการวางแผนไปจนถึงการประเมิน 2. วิทยากรให้ความรู้/แกนนำแก้ไขปัญหาได้ 3. พร้อมถ่ายทอดแลกเปลี่ยน 4. เกิดการยอมรับวิทยากร 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ขาดการเติมความรู้อย่างต่อเนื่อง 2. ผู้นำมีการกิจมาก/หมวกหลายใบ 	<p>สุขภาพ 13 หมู่บ้าน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เห็นปัญหาสถานการณ์ “เอดส์” ในชุมชน แต่ปัญหาพี่น้องญาติไม่สนใจ 2. สื่อออกมาบ้างแล้ว/รังเกียจคนในครอบครัว 3. เอดส์ไม่ใช่โรคแต่เป็นชีวิตครอบครัว เศรษฐกิจและสังคม
2.	ป่า	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีความตั้งใจ/เสียสละ 2. มีฐานข้อมูลและประสบการณ์การจัดการป่ามาก่อนที่นำมาใช้ในการถ่ายทอด 3. มีการเรียนรู้จากผู้เฒ่าผู้แก่ไปสู่รุ่นเยาวชน 4. มีการใช้สื่อประกอบ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การหนุนเสริมพัฒนาความรู้ต้องมีระบบ 2. ไม่มีเวลาเข้าร่วมอย่างต่อเนื่องเพราะประกอบอาชีพ 3. ผู้นำไม่เห็นความสำคัญ 4. ต้องพัฒนาทักษะการถ่ายทอดการนำเสนอ 5. นักสื่อน้อย บางคนใช้วิธีท่องจำ 	<p>ป่าชุมชน 1 หมู่บ้าน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ที่ผ่านมายังไม่มีข้อมูลชัดเจน - สื่อ/แหล่งเรียนรู้/นักจัดการความรู้ 10 คน และสื่อตัวน้อย 10 คน - มีกลุ่มเครือข่ายเกิดขึ้นในตำบล - สถานการณ์ลดลง/พูดแทนได้/แนะนำให้ความรู้ได้ 2. อยากเห็นผลผลิตจากป่า/รายได้จากป่า 3. เป็นกระบวนการที่ทำให้คนพูดคุยกัน กระบวนการป่า 4. แม่บ้าน เยาวชนแลกเปลี่ยนเรื่องชุมชนผลผลิตจากป่า การใช้ประโยชน์จากป่า องค์ความรู้จากป่า

3. โครงสร้าง/กลไก/องค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ของชุมชนหรือเครือข่าย กับจุดแข็งและจุดอ่อน

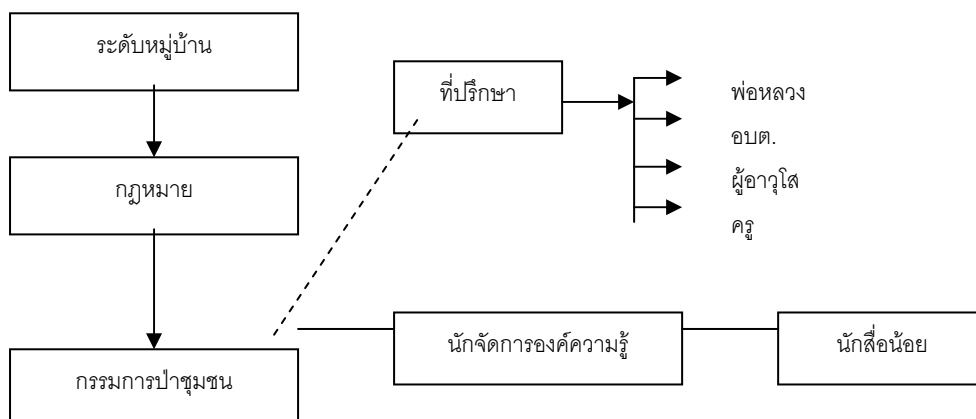
3.1 โครงสร้างประเด็นสุขภาพ

โครงสร้างประเด็นสุขภาพมีคณะกรรมการชุดใหญ่ระดับตำบลซึ่งทำหน้าที่รับรู้ข้อมูลและให้ข้อเสนอแนะต่อกรอบนโยบายและแผน ถัดมาคือคณะกรรมการชุดใหญ่อีกชุดที่ทำหน้าที่มอทิตศึกษาทางาน นำเสนอแก่คณะกรรมการชุดใหญ่ระดับตำบล ประสานงานขอการสนับสนุนงบประมาณและปฏิบัติงานหนุนเสริมในตำบล หมู่บ้าน กับกรรมการระดับหมู่บ้านที่ทำหน้าที่วางแผน กำหนดกลุ่มเป้าหมาย ปฏิบัติงาน สรุปและดำเนินการต่อ

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. เครือข่ายการหนุนเสริมการทำงานระดับตำบล/หมู่บ้าน 2. ขยายบทเรียนได้ 3. ขอรับการสนับสนุนงบประมาณได้	1. ระดับหมู่บ้านยังไม่เข้มแข็ง ต้องหนุนเสริมอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากประสบการณ์น้อย

3.2 โครงสร้างประเด็นทรัพยากร

มีโครงสร้างการทำงานระดับหมู่บ้าน ระดับกฎหมาย และระดับกรรมการประชุมชนซึ่งมีที่ผู้ใหญ่บ้าน อบต. ผู้อาวุโสและครูเป็นที่ปรึกษา กับมีนักจัดการองค์ความรู้และนักสื่อน้อย

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. บางคนเสียสละ/ตั้งใจทำงานอย่างจริง 2. นักสื่อน้อยให้ความสนใจเรียนรู้	1. ที่ปรึกษายังไม่มีบทบาทช่วยเหลือจัดการ/ไม่สนใจ 2. กรรมการบางคนได้มาเป็นเพราะจำใจ จึงไม่ได้มามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม 3. ชาวบ้านบางส่วนยังไม่ให้ความร่วมมือกับกรรมการ 4. ไม่มีตำแหน่งทางการเพื่อให้เกิดการยอมรับ

4. ประสบการณ์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้กับคนกลุ่มต่าง ๆ กระบวนการ/หลักสูตร รูปแบบวิธีการที่ใช้ กับจุดแข็งและจุดอ่อน

ประเด็นสุขภาพ

ลำดับ	กลุ่ม	กระบวนการ	รูปแบบ/วิธีการ	จุดแข็ง	จุดอ่อน
1.	ประชาคมตำบล	ประชุม/อบรม	อบรม	ถ่ายทอดให้ ความรู้กับคนใน ชุมชนได้	ผู้ปกครองยังไม่ ค่อยเข้าใจ เยาวชนที่เป็น ทีมวิทยากร
2.	แกนนำเยาวชน	เป็นวิทยากร	อบรมวิทยากร	มีเครือข่าย ระดับตำบลและ หมู่บ้านหนุน เสริมการเป็น วิทยากร	กระบวนการ หนุนเสริมทักษะ วิทยากรมีน้อย

ลำดับ	กลุ่ม	กระบวนการ	รูปแบบ/วิธีการ	จุดแข็ง	จุดอ่อน
3.	ชุมชน	- ให้ความรู้กับชุมชน - ให้ความรู้แก่เยาวชน/พ่อแม่ลูก/คนทั่วไป	อบรมระดับหมู่บ้านในเรื่อง - ความรู้ความเข้าใจเรื่องเอดส์เพศศึกษา - ครอบครัวยุบย่น - สานสัมพันธ์ครอบครัว ลดช่องว่างระหว่างวัย	มีกระบวนการทำงานร่วมกับตำบล หมู่บ้าน	กระบวนการหนุนเสริมทักษะวิทยากรมีน้อย

ประเด็นทรัพยากร

ลำดับ	กลุ่ม	กระบวนการ	รูปแบบ/วิธีการ	จุดแข็ง	จุดอ่อน
1.	นักเรียน 8 โรงเรียน	- ค่ายเยาวชน - หลักสูตรท้องถิ่น	- เดินป่า/เล่นน้ำ - ศึกษาลำห้วย	1. มีฐานข้อมูลดี	1. วิทยากรมีประสบการณ์น้อย
2.	ผู้นำชุมชน	- ให้ความรู้ - ลงพื้นที่	- ถ่ายทอดโดยนักจัดการความรู้ - เดินป่า	2. สื่อใช้ประกอบ 3. มีการสื่อสาร	2. บางคนขาดความมั่นใจ
3.	บุคคลภายนอกที่สนใจ	ให้ความรู้	เดินป่า/แหล่งการเรียนรู้	ต่อสาธารณชนผ่านหนังสือพิมพ์	
4.	พ่อสอนลูก ถ่ายทอดจากคนแก่คนแก่	เล่าให้ฟัง ทำให้ดู	- พาไปเดินป่า - หาของป่า - เก็บผัก	โทรทัศน์	

5. การจัดการระบบฐานข้อมูล/การสื่อเผยแพร่ กับจุดแข็งและจุดอ่อน

ลำดับ	องค์ความรู้	การจัดระบบฐานข้อมูล	จุดแข็ง	จุดอ่อน
1.	สุขภาพ	มีการจัดทำหนังสือพิมพ์ชุมชนโดยเยาวชนในระดับตำบล ศูนย์ข้อมูลข่าวสารทุกหมู่บ้าน และจัดเสียงตามสายในหมู่บ้าน	1. รณรงค์เผยแพร่ครอบคลุมตำบล 2. พื้นที่อื่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับข้อมูลข่าวสาร 3. ทุกหมู่บ้านได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง	1. ฐานข้อมูลชุมชนยังไม่ชัดเจนและขาดระบบในการจัดการ 2. สื่อยังไม่หลากหลาย
2.	ทรัพยากร	มีการรวบรวมองค์ความรู้เป็นเอกสาร สื่อ แผ่นพับ ชุด	1. ข้อมูลชัดเจน/เข้าใจง่าย 2. ใช้เคลื่อนที่ได้	

ลำดับ	องค์ความรู้	การจัดระบบฐานข้อมูล	จุดแข็ง	จุดอ่อน
		นิทรรศการ และวีซีดีสารคดี	3. มีสีสันชัดเจน	

6. จุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง

ลำดับ	องค์ความรู้	จุดแข็ง	จุดอ่อน
1.	สุขภาพ	1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญ 2. สนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่อง	-
2.	ทรัพยากร	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญ ร่วมมือแต่ขาดการมีส่วนร่วมที่ชัดเจน	อบต.ในหมู่บ้านไม่ให้ความสนใจและไม่ช่วยผลักดันงาน

7. จุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษาในระบบ

ลำดับ	องค์ความรู้	จุดแข็ง	จุดอ่อน
1.	สุขภาพ	1. ตัวแทนโรงเรียนเป็นคณะกรรมการร่วมหนุนเสริมการทำงานตำบลและหมู่บ้าน 2. จัดกิจกรรมให้ความรู้อย่างต่อเนื่องให้โรงเรียน	ผู้บริหารยังไม่ให้ความสำคัญที่อาจารย์เข้าร่วมกิจกรรม
2.	ทรัพยากร	1. ให้ความร่วมมือในการทำหลักสูตรท้องถิ่น 2. การทำโครงการอบรม “นักสื่อน้อย”	1. ยังไม่ให้ความสำคัญอย่างแท้จริง 2. มาร่วมเฉพาะหวังผลงาน

8. โอกาสที่ดีที่จะสนับสนุนการดำเนินงานการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน

- การหนุนเสริมจากองค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันการศึกษาและรัฐ
- ยุทธศาสตร์จังหวัด AIDS/CEO
- มีคนภายนอกเข้ามาศึกษาดูงานและศึกษาเรียนรู้

9. เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน

ให้ชุมชนรู้สึกมีค่า ชุมชนเป็นสุข พึ่งตนเองได้ ทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ ชุมชนมีสุขภาพกายและใจดี โดยมีแนวทางดังนี้

- พัฒนาถ่ายทอดให้เด็ก/เยาวชนให้รู้ความคิดของท้องถิ่นแทนคนรุ่นเก่า
- ร่วมมือกันทั้งตำบลและลุ่มน้ำ
- สร้างการมีส่วนร่วม สร้างความตระหนักให้คนในลุ่มน้ำ องค์กรต่าง ๆ ทั่ววัด โรงเรียนและอบต.

- วิเคราะห์ แลกเปลี่ยนแนวคิด การอยู่การกินของคนในชุมชน
- ลด ละ เลิกการใช้สารเคมีทางการเกษตร
- เก็บรวบรวมค้นหาข้อมูลองค์ความรู้ ภูมิปัญญาชาวบ้านในด้านต่าง ๆ ทุกหมู่บ้านเพื่อนำมาถ่ายทอดให้เด็กและเยาวชนเพื่อให้เกิดการสืบสาน
- รวบรวมเป็นเอกสารและจัดระเบียบ
- สร้างมหาวิทยาลัยชุมชนเพื่อรองรับความรู้ความคิดของชาวบ้านให้เกิดการยอมรับ โดยให้พ่อครู แม่ครู พ่ออุ้ย พ่อหนานมาเป็นครู โดยเรียนรู้สิ่งที่มีอยู่ในชุมชน บ้านตนเอง นำเป็นหลักสูตร
- ผลักดันให้มหาวิทยาลัยชุมชนเป็นที่ยอมรับในระดับนโยบาย

* เป็นโจทย์ของพื้นที่พะเยาที่จะบูรณาการระหว่าง 2 เรื่องเข้าด้วยกัน

5.) พื้นที่โรงเรียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนาและกลุ่มรักษาล้านนา กรณีตัวอย่างพื้นที่เปียงหลวง โดยอาจารย์เจริญ มาลาโรจน์

คนภายนอกอาจจะเข้าใจว่าทั้งโรงเรียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนาและกลุ่มรักษาล้านนาเป็นกลุ่มเดียวกันแต่สำหรับภายในแล้วไม่ใช่กลุ่มเดียวกัน ความจริงมีพื้นที่ที่น่าสนใจอีกมากมายแต่ยังไม่ค่อยเป็นที่รู้จักในส่วนของโรงเรียนสืบสานล้านนา เช่น บ้านสันเจดีย์ อำเภอบ้านโฮ้ง จังหวัดลำพูน บ้านสันปันเงิน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่และบ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ กับในส่วนของกลุ่มรักษาล้านนา เช่น บ้านแม่ฮึด อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ บ้านดงหลวง อำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูนและอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

ในที่นี้พื้นที่เปียงหลวงเป็นตัวแทนการนำเสนอของทั้ง 2 กลุ่ม

1. องค์ความรู้ ภูมิธรรมทางเลือกที่เด่นชัดในพื้นที่และความคิด

องค์ความรู้เรื่องวิถีไทเนื่องจากเป็นคนไทหรือคำเมืองเรียกเงี้ยว ในความเป็นจริงที่เปียงหลวงแบ่งเป็น ไทนอกและไทใน สำหรับไทในคือคนที่อยู่มานานแล้วและได้บัตรประชาชนบ้างแล้ว ส่วนไทนอกคือเพิ่งเข้ามาประมาณ 20 ปียังไม่ได้บัตรประชาชนซึ่งมีปัญหาที่ละเอียดอ่อนมากมายในพื้นที่นี้ สำหรับวิถีไทนั้นก็ได้แก่ ประวัติศาสตร์ ความคิด ตัวตนและศิลปะ

ความคิดคือต้องการดำรงความเป็นไทและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขกับคนไท ที่ไม่ใช่ไทย ที่มี ย.ยักข์ทั้งหลาย เช่น คนยอง คนเมือง คนลื้อ เป็นต้น

2. ผู้รู้/ผู้ถ่ายทอด/ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ กับจุดแข็งและจุดอ่อน

ผู้รู้ผู้ถ่ายทอดมีมากมาย ในที่นี้ยกตัวอย่างเพียงส่วนน้อยเท่านั้น เช่น พ่อเฒ่าปายเม็ง สล่าจอบ บางใหม่ เงินหอม ท่านพระครูวัดต่าง ๆ ฯลฯ

ส่วนผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ทุกวันนี้มีครูชนะหรือครูต๋องซึ่งไม่มั่นใจว่ามีการโยกย้ายหรือไม่เนื่องจากเหตุผลครบครัน และอีกส่วนคือเด็กนักเรียนชั้นม. 3 จำนวน 2-3 คนที่เก่งแต่ไม่มั่นคงในแง่การอยู่ติดพื้นที่และภาระที่มากเกินไป

จุดแข็งที่ชัดเจนคือมีความเหนียวแน่นในความเป็นไทมาก ศาสนาเข้มแข็ง ความเป็นไทเข้มข้น ภูมิปัญญาหนาแน่น มีข้อสังเกตว่าการพ้องเข้าหากันเป็นการบอกเชิงให้กัน ทำให้ไม่เกิดความขัดแย้ง คนที่เก่งจะไม่ไปทำคนด้อยกว่าและคนด้อยกว่าจะเห็นเชิงจึงไม่ไปทำอะไรกัน

จุดอ่อนคือเป็นพื้นที่ห่างไกล ไปมายาก ผู้จัดกระบวนการคือครูซึ่งเป็นข้าราชการไม่ใช่คนในท้องถิ่น ชาวบ้านอ่านเขียนภาษาไทยไม่ได้ และสิ่งสำคัญคือชาวบ้านออกนอกพื้นที่ยากเพราะทางราชการเห็นว่าไม่ใช่คนไทย

3. โครงสร้าง/กลไก/องค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ของชุมชนหรือเครือข่าย กับจุดแข็งและจุดอ่อน

กลไกการจัดการเรียนรู้เป็นแบบพื้นบ้านพื้นเมืองแบบเกาตรรมชาติ โดยมีคนในชุมชน คนเฒ่าคนแก่ เป็นพลังสำคัญ พระสงฆ์ ผู้นำตามธรรมชาติ พ่อแม่ และพิธีกรรมต่าง ๆ ทั้งฝ่ายศาสนาและฝ่ายฆีซึ่งเป็นจิตวิญญาณล็ก ๆ

จุดแข็งคือศาสนาจะเข้มแข็งกว่าคนเมืองมาก เห็นได้ชัดจากความหนาแน่นของชาวไตที่งานปอยส้างลองที่วัดป่าเป้า นอกจากนั้นยังมีความลึกซึ้ง ในขณะที่เดียวกันก็มีจุดอ่อนคือเมื่อล็กมากไปก็ขาดความกว้าง เนื่องจากไม่ได้ไปสัมพันธ์กับคนภายนอกด้วยเหตุผลข้างต้น อีกอย่างหนึ่งคือขาดแคลนทุนทรัพย์เพราะออกมาค้าขายข้างนอกไม่ได้ ขาดการศึกษาเปรียบเทียบและโดดเดี่ยว

4. ประสบการณ์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้กับคนกลุ่มต่าง ๆ กระบวนการ/หลักสูตร รูปแบบวิธีการที่ใช้ กับจุดแข็งและจุดอ่อน

มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับเด็กนักเรียนและเยาวชนที่พ้นวัยเรียนมาเล็กน้อย ในรูปแบบที่เป็นธรรมชาติ ดั้งเดิมและวิถีชุมชน

จุดแข็งคือระบบเครือญาติและผู้อาวุโสที่ยังเหนียวแน่นทำให้ชุมชนยังควบคุมกันเองได้ ส่วนจุดอ่อนคือมีแนวโน้มที่จะถูกทำลายด้วยค่านิยมวัฒนธรรมสมัยใหม่ เช่น โทรศัพท์มือถือ

5. การจัดการระบบฐานข้อมูล/การสื่อเผยแพร่ กับจุดแข็งและจุดอ่อน

ยังไม่ค่อยชัดเจน

6. จุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง

อบต.เข้มแข็งเอาใจใส่ชุมชน แต่ก็ยังมีการเอารัดเอาเปรียบกันเล็กน้อย

7. จุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษาในระบบ

95 % ของคนที่จัดการศึกษาในระบบเป็นคนข้างนอก มีเพียงประมาณ 5 % ที่เป็นคนในท้องถิ่นและเป็นคนไตที่ไม่ได้สนใจในความเป็นไต แต่พัฒนาเป็นข้าราชการเป็นชนชั้นสูงของสังคมจึงจะเลยวิถีชีวิตชุมชนและพื้นน้เอง

8. โอกาสที่ดีที่จะสนับสนุนการดำเนินงานการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน

ความเข้มแข็งในวิถีชีวิตของชาวไตที่เปียงหลวง

9. เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน

เป้าหมายควรเน้นอัตลักษณ์โดยที่สามารถอยู่ร่วมท่ามกลางความหลากหลายของความเป็นไท ได้

แนวทางคือควรเสริมสร้างความเข้มแข็งในเรื่องต่อไปนี้ ได้แก่ องค์ความรู้ ความเชื่อมั่น ทุนทรัพย์ อาชีพ และอักษรไต สิ่งที่น่าสนใจคือไ้รุ่นใหม่ไม่รู้ตัวไตเหมือนคนเมืองที่เข้าเรียนโรงเรียนซึ่งไม่สามารถอ่านตัวเมืองได้แล้ว สถานการณ์คนไตตอนนี้คล้ายกับคนเมืองเมื่อ 50 ปีก่อน

6.) พื้นที่ลุ่มน้ำแม่เตี้ยะแม่ตะ โดยคุณไวยิ่ง ทองปือ

“การพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน” ชนเผ่า พื้นที่ลุ่มน้ำแม่เตี้ยะ-แม่ตะ
ตัวอย่างนำเสนอ บ้านห้วยส้มป่อย ต.ดอยแก้ว อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่

1. องค์ความรู้ ภูมิปัญญาทางเลือกที่เด่นชัดในพื้นที่และความคิด

- วรรณกรรม “ธา” ปกาเกอะญอ ได้แก่ ปอละ / ปอกอรร / ปอประหยัด / ปอมนตรี / ปอวาอี
- การละเล่นพื้นบ้านและเล่าตลก ได้แก่ ปอวาอี
- หมอตำแย ได้แก่ สอยลาใหม่ / ตำหยูใหม่ / เยลาใหม่
- ศิลปะการรำดาบ ได้แก่ ปอประหยัด / ปอมนตรี / เล็ก
- การดนตรี ได้แก่ ปอกอรร เก่งเรื่องเตหนา / ดีดซิง / สีซอ
- พิธีกรรมรอบปี ได้แก่ ปอนูพอ และผู้ชายที่นับถือพุทธเกือบทุกคน
- ประกอบอาชีพ ครูวินัยเก่งเรื่องการหาหนอนหน่อไม้
- หาของป่าและล่าสัตว์ ได้แก่ หน่อพอบีเยปา / ปอเปะ
- การต้มเหล้า การทำสาเหล้า ได้แก่ เนะวาใหม่
- ประวัติศาสตร์ในพื้นที่ ได้แก่ ปอละ / บุญเลิศ / ปอคู
- หัตถกรรมผ้า ได้แก่ ยุทธชัยใหม่ / และผู้หญิงเกือบทุกคน
- งานฝีมืองานไม้ ได้แก่ พงษ์เทพ
- การจัดการทรัพยากรชุมชน / ระบบการผลิต เช่น การเลี้ยงสัตว์ / ระบบการผลิตระดับครัวเรือน
- ระบบที่เอื้อต่อชุมชน เช่น งานแต่งงาน / งานศพ / งานปลูกบ้าน / วัฒนธรรมเกี่ยวกับข้าว/การเผื่อแผ่
- ฯลฯ

กำกับหรือความคิด

1. จะดำรงวิถีชีวิตอย่างไรให้รอดกล่อมกลางกระแสโลกาภิวัตน์
2. เรียกความภาคภูมิใจของชนเผ่าให้กลับคืนมาได้หรือไม่
3. การแสดงตัวตน(ชนเผ่า)อย่างมีศักดิ์ศรีท่ามกลางความหลากหลายได้
4. การพัฒนาต้องมาจากรากฐานวัฒนธรรมของคนชุมชน

2. ผู้รู้ ผู้ถ่ายทอด ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้องค์ความรู้

การรำดาบ / เตหนา / การละเล่นพื้นบ้าน / การจักสาน / การทอผ้า การย้อมผ้าธรรมชาติ

จุดแข็ง	จุดอ่อน
<p>1. องค์กรชาวบ้านได้ก่อตัวกันในนามกลุ่มอนุรักษ์บนพื้นที่สูงอำเภอจอมทอง 40 หย่อมบ้านตระหนักถึงความสำคัญขององค์ความรู้ภูมิปัญญา/การดำเนินวิถีที่เดิม</p> <p>2. แก่นนำเยาวชนและผู้รู้ที่อยู่ในกระบวนการ พัฒนาด้านการจัดการองค์กรชุมชนโดยตลอด เช่น การรื้อฟื้นหรือกิจกรรมด้านประเพณี (เหล้าปกา</p>	<p>1. ชาวบ้านส่วนหนึ่งยังแยกแยะไม่ออกระหว่างวัฒนธรรมใหม่กับเก่า(ความรู้ใหม่กับความรู้ดั้งเดิม)</p> <p>2. ระบบการผลิตเชิงพานิชเข้ามาทำลายระบบการผลิตพึ่งตนเอง</p>

จุดแข็ง	จุดอ่อน
<p>เหลือهمتโต เป็นต้น)</p> <p>3. บุคลากรโรงเรียนเป็นชนเผ่า ทำให้ง่ายต่อการจัดกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน ได้จัดการเรียนการสอนมาแล้ว</p>	

3. โครงสร้าง / กลไก องค์ประกอบในการจัดการเรียนของชุมชนหรือเครือข่ายร่วมกัน

- ผ่านกระบวนการหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้โครงสร้างของกลุ่มอนุรักษ์บนพื้นที่สูงอำเภอจอมทองร่วมกับสถานศึกษาในชุมชนได้แก่ โรงเรียนชั้นประถม และศูนย์เด็กเล็กในชุมชน
- ผ่านการถ่ายทอดที่ไม่ได้เป็นทางการ ได้แก่ การถ่ายทอดให้ลูกหลานของตนเองได้เรียนรู้

จุดแข็ง	จุดอ่อน
การทำงานผ่านโครงสร้างเครือข่ายฯ (กลุ่มอนุรักษ์ฯ)	จะต้องทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมาย (ชาวบ้านทั่วไป) ให้เข้าใจมากขึ้น

4. มีประสบการณ์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับคนกลุ่มต่าง ๆ กับกระบวนการ หลักสูตร รูปแบบวิธีการ

ประสบการณ์จัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กนักเรียนในโรงเรียนอย่างเป็นทางการซึ่งมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เช่น การเรียนการสอนเรื่ององค์ความรู้ชนเผ่า งานฝีมือ ภาษาชนเผ่า ร่วมกับโรงเรียน และจัดการเรียนการสอนให้แก่แกนนำเยาวชน อีกทั้งมีการจัดสร้างศูนย์วัฒนธรรมซึ่งปัจจุบันเป็นหอประชุม

จุดแข็ง	จุดอ่อน
มีผู้รู้จำนวนหนึ่งที่พร้อมจะให้การถ่ายทอด	<ul style="list-style-type: none"> - การกลับมาใช้องค์ความรู้ที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอ - ขาดงบประมาณสำหรับผู้ถ่ายทอด (ที่ผ่านมาให้ค่าตอบแทนในรูปของค่าครู)

5. ระบบฐานข้อมูล การสื่อเผยแพร่

จุดแข็ง	จุดอ่อน
ข้อมูลเกิดจากขณะทำกิจกรรม เช่น เหลือهمتโต(ทำแนวกันไฟ) ,เหลือปกา (เลี้ยงผีป่า) การจัดการป่าต่างๆ	ขาดเอกสาร หรือ สื่อเผยแพร่ต่อสาธารณะชน

6. จุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง

จุดแข็ง	จุดอ่อน
<p>1. มีระบบโครงสร้างการปกครองชนเผ่า (ฮือโซ)</p> <p>คือผู้นำตามประเพณีซึ่งสืบเชื้อสายจากตระกูล</p> <p>2. การปกครองท้องถิ่น ผู้นำส่วนใหญ่ (เกือบหมด)เป็นแกนนำที่ร่วมกิจกรรมกับงานพัฒนาแบบเรา</p>	<p>ฮือโซ คือ สัญลักษณ์มากกว่าปฏิบัติการ เนื่องจากระบบการปกครองสมัยใหม่ ได้แก่ กำนัน /พ่อหลวง / อบต มีบทบาทมากขึ้น จนลดความสำคัญของ ฮือโซ</p>

7. จุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษาในระบบ

จุดแข็ง	จุดอ่อน
ครูส่วนหนึ่งเป็นชนเผ่าและเป็นคนในชุมชน จึงง่ายต่อการจัดการเรียนการสอน ครูมีความสนใจดำเนินกิจกรรมร่วมกับชุมชนด้วยดี	กิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นการถ่ายทอดผ่านผู้ส่วนใหญ่ ยังขาดกระบวนการค้นหาองค์ความรู้

8. โอกาสที่ดีที่จะสนับสนุนการดำเนินงานการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. องค์กรชนเผ่าให้การสนับสนุน(IMPECT) ปัจจุบันพื้นที่กลุ่มอนุรักษ์ฯ มีการดำเนินงานด้านการศึกษา รวม 4 โรงเรียน และ 6 ศูนย์เด็กเล็ก 2. แกนนำส่วนใหญ่เป็นคนที่เกิดจากผลผลิตของฐานแนวเดียวกับเรา	ความร่วมมือกันขององค์กรรัฐกับองค์กรชนเผ่ายังไม่ดีพอเกี่ยวกับข้อจำกัดขององค์กรยังมีอยู่

9. เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน

มีเป้าหมายคือความเป็นกะเหรี่ยงที่มีความมั่งคั่งเท่าเทียมกับสังคมไทย

ส่วนแนวการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน เป็นการพัฒนาองค์ความรู้ฐานการเรียนรู้ฐานวัฒนธรรม เช่น เบลาะ (ศูนย์การบ่มเพาะ) อันเป็นสถานที่สำคัญในชุมชนที่ทำหน้าที่รวมความแข็งแกร่งให้แก่ชุมชนนั้น นอกจากนี้ เบลาะยังเป็นพื้นที่เรียนรู้ของคนจากผู้ผู้รับ กิจกรรมระดับชุมชนจะจัดขึ้นที่เบลาะ ไม่ว่าจะเป็นการถือดินปีหรือกลางปี ,งานแต่งงาน ,งานศพและกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ เช่น งานหัตถกรรม บทเพลง บทล่านำ เป็นพื้นที่สำหรับคนทุกเพศทุกวัยมาเรียนรู้ร่วมกันที่เบลาะ เสมือนเป็นวัดสำหรับประกอบพิธีทางศาสนา เป็นโรงประชุมสำหรับปรึกษางานบางอย่าง เป็นโรงเรียนเพื่อถ่ายทอดวิชาความรู้ เป็นแม่กระทั้งพื้นที่แสดงออกถึงความสามารถถนัดการขับลำนำ ดนตรี เป็นโรงแรมสำหรับแขก เบลาะจะทำหน้าที่รับใช้ชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง

ในช่วงเช้าของวันที่ 6 เมษายน 2548 มีการนำเสนอฐานศักยภาพจากพื้นที่ต่าง ๆ 6 พื้นที่ หลังจากพักรับประทานอาหารกลางวัน ในช่วงบ่ายก่อนที่จะนำเสนอพื้นที่ต่อไป คุณประหยัด จตุพรพิทักษ์กุล ได้แนะนำรายละเอียดมหาวิทยาลัยชีวิตซึ่งเป็นแนวคิดที่พยายามเชื่อมสถาบันในระบบมาหนุนเสริมวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยของชาวบ้าน ขณะนี้ในจังหวัดเชียงใหม่มี 3 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์ลุ่มน้ำปิง ศูนย์เมืองพร้าว และศูนย์สันปุยเลย ทั้งนี้จะมีการพูดคุยเรื่องนี้ในเดือนพฤษภาคม กับเชิญร่วมงานทอดผ้าป่าที่บ้านห้วยส้มสุก อันเป็นพื้นที่ที่ทางมูลนิธิศึกษาพัฒนาชนบททำงานและเป็นพื้นที่ที่คุณประหยัดได้เริ่มชีวิตอาสาสมัครเมื่อ 20 กว่าปีที่แล้ว

คุณนัยนา หวายนคำ ขอให้ที่ประชุมกระชับการนำเสนอโดยนำเสนอสรุปเป็นภาพรวมหรืออย่างน้อยให้ครอบคลุมใน 4 หัวข้อแรก เนื่องจากจะต้องยุติการประเมินศักยภาพภายในเวลา 14.00 น. เพื่อที่จะได้ไปยังวาระต่อไปคือการวางแผนยุทธศาสตร์แนวทางการร่วมมือเพื่อสร้างสถาบันชุมชนการเรียนรู้กับสังคมการเรียนรู้
นำเสนอฐานศักยภาพในพื้นที่จากกลุ่มย่อยตามโซนพื้นที่ (ขอบเขต/ภูมินิเวศน์) ต่อจากช่วงเช้า

7.) พื้นที่ห้วยปูลิง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยพะตือจโกะ

การนำเสนอนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งเนื่องจากยังมีพื้นที่อื่น ๆ อีก

1. องค์ความรู้ ภูมิธรรมทางเลือกที่เด่นชัดในพื้นที่และความคิด มีดังนี้

- ไ่ว้หม่นเวียน เป็นความรู้ที่ได้เรียนรู้มาตั้งแต่เกิดมาโดยไม่ได้ไปเรียนที่ไหนเพราะอยู่กับชีวิต
- เมล็ดพันธุ์ต่าง ๆ
- การทอผ้า ย้อมสีธรรมชาติของกลุ่มสตรี
- การจัดการป่าชุมชนทุกหมู่บ้าน 11 หมู่บ้าน 12 หย่อมบ้าน มีกฎระเบียบที่ชัดเจนและรู้ได้ด้วยวิถีชีวิต เช่น สังเกตจากต้นไม้ใหญ่จะรู้ว่าเป็นเขตไร่หม่นเวียน
- การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 4 หมู่บ้าน ได้แก่ ห้วยฮี้ ห้วยตองก้อ น้ำฮูหายใจ และห้วยกึ่ง เป็นหมู่บ้านนำร่องเพื่อสื่อสารกับคนภายนอกโดยใช้กิจกรรมเป็นสื่อ
- การตีมีด ได้แก่ พะจาโน พะเสดีและพะเสทุ กับสามารถถ่ายทอดให้กับลูกหลานได้พอสมควร
- ยาสมุนไพร ได้แก่ สมชายและจอมมีสา เนื่องจากไม่สามารถพึ่งพาหน่วยงานสาธารณสุขได้เพราะอนามัยมีไม่เพียงพอและไม่มีบุคลากรอยู่ประจำ
- การเพาะกล้วยไม้ เช่น รองเท้านารี ได้แก่ สาจุ อาศรีและแสงชัย

2. ผู้รู้/ผู้ถ่ายทอด/ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ กับจุดแข็งและจุดอ่อน

- ทุกบ้านในตำบลห้วยปูลิง
- สตรี
- กลุ่มผู้นำอาวุโสและเยาวชน

3. โครงสร้าง/กลไก/องค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ของชุมชนหรือเครือข่าย กับจุดแข็งและจุดอ่อน

มีเครือข่ายระดับตำบล ทุกหมู่บ้านเข้ามาเป็นคณะกรรมการ
จุดแข็งคือทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่ายลุ่มน้ำห้วยปูลิง อันได้แก่ ชุมชน 11 หมู่บ้าน อบต. วัด โรงเรียน หน่วยต้นน้ำ อนามัยและนักพัฒนา มีการประชุมต่อเนื่อง 2 เดือน/ครั้ง
จุดอ่อนคือคนรุ่นใหม่ยังไม่เข้ามาเนื่องจากไปเรียนข้างนอก

4. ประสบการณ์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้กับคนกลุ่มต่าง ๆ กระบวนการ/หลักสูตร รูปแบบวิธีการที่ใช้ กับจุดแข็งและจุดอ่อน

กลุ่มผู้นำเครือข่าย หน่วยงานรัฐโดยนายอำเภอให้นายกอบต.ทุกอบต.มาศึกษาดูงานที่ห้วยปูลิง นักศึกษาและองค์กรต่างประเทศร่วมศึกษาดูงานในพื้นที่จริงและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ บางครั้งไม่สามารถสื่อสารด้วยคำพูดกับชาวต่างประเทศได้จึงต้องใช้ภาษามือ

5. การจัดการระบบฐานข้อมูล/การสื่อเผยแพร่ กับจุดแข็งและจุดอ่อน

มีการทำแผนที่โมเดล กฎระเบียบหมู่บ้าน เช่น ระเบียบการจัดการป่าชุมชน กับการออก รายการวิทยุ เนื่องจากไม่มีโปรเซสเซอร์และโทรศัพท์

6. จุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง

อบต.เข้ากับชุมชนได้และเข้ามาสนับสนุนเครือข่ายเนื่องจากเป็นปกาเกอญอทั้งตำบล เมื่อไม่เห็นด้วยหรือไม่พอใจชาวบ้านพูดได้เต็มที่ ส่วนจุดอ่อนคือยังไม่มีอย่างต่อเนื่องในวาระ 4 ปีของอบต. สำหรับเจ้าหน้าที่รัฐไม่ค่อยเข้ามาเนื่องจากหนทางไกล

7. จุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษาในระบบ

โรงเรียนให้ความสนใจน้อยและไม่ให้ความสำคัญ เพราะมีแนวคิดต่างกัน

8. โอกาสที่ดีที่จะสนับสนุนการดำเนินงานการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน

ชุมชนรวมกลุ่มและต่อรองบางอย่างได้

9. เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน

- มีหลักสูตรที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน ตัวอย่าง หลักสูตรท้องถิ่นที่ยังไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน คือครูให้เด็กสานตะกร้ามาส่งแล้วให้คะแนนตามความสวยงาม ซึ่งอันที่จริงพ่อแม่ควรเป็นผู้ให้คะแนนมากกว่า เนื่องจากว่าเป็นผู้สอนและประเมินได้จากความคงทนไม่ใช่ความสวยงาม

- จัดการท่องเที่ยวเป็นตัวตั้ง แต่มีเป้าหมายเพื่อให้คนได้ศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวบ้าน การท่องเที่ยวที่จัดขึ้นจึงมีข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น ห้ามผิผิว ห้ามดื่มสุรา เป็นต้น แตกต่างจากการท่องเที่ยวโดยทั่วไป จึงขัดแย้งกับบริษัททัวร์โดยทั่วไป

- สถาบันที่เชื่อมโยงข้อมูลที่หลากหลายให้คนภายนอกและคนที่กำหนดนโยบายสาธารณะมาเรียนรู้ในพื้นที่ เนื่องจากที่ผ่านมาเมื่อนักศึกษาทั้งระดับปริญญาตรี โทและเอกเข้ามาศึกษาเรียนรู้ ทำงานวิชาการออกมา แต่ไม่สามารถแก้ปัญหาให้กับชุมชนได้ รวมถึงมุ่งหวังให้เกิดการสลายความคิดชาตินิยมเชิงเดียวให้ได้ จาก “รวมเลือดเนื้อชาติเชื้อไทย” มาเป็น “รวมเลือดเนื้อชาติทุกเผ่า”

8.) พื้นที่บ้านจุ่มเมืองเย็น โดยตัวแทนกลุ่มสตรีบ้านท่าปาสัก ตำบลท่าปลาดุก จังหวัดลำพูน

จากการสรุปร่วมกันกับชาวบ้านพบว่าที่ผ่านมาทำงานมานานแต่ไม่ได้คิดว่าเป็นงาน ทั้งนี้ผู้ใหญ่เข้ามาทำงานแต่ไม่มีเยาวชนเข้ามาร่วม ก่อนหน้าที่จะเข้าร่วมงานกับบ้านจุ่มเมืองเย็น ไม่มีใครอยากเป็นผู้นำ เนื่องจากมีภาระงานที่ไม่สามารถปลีกเวลามาทำกิจกรรมได้ กล่าวคือพื้นที่ตำบลท่าปลาดุกขณะนั้นมีการปลูกข้าวโพดฝักอ่อน ชาวบ้านต้องลุกขึ้นเก็บตั้งแต่เช้ามืด กับมีการทำวุ่นมซึ่งต้องรดนมวัวแต่เช้าเช่นกัน ขณะเดียวกันชาวบ้านส่วนหนึ่งไปทำงานที่นิคมอุตสาหกรรม จึงไม่ค่อยมีใครมาทำงานชุมชน ผู้นำจึงเป็นผู้นำชุดเก่าในระยะ 3-4 ปีมานี้ ขับเคลื่อนงานด้วยกัน 15 คนตลอดมา

เมื่อได้มาพบกับบ้านจุ่มเมืองเย็น มีการพูดคุย ปรับโครงสร้างและพัฒนากลุ่มให้ดีขึ้น สำหรับโครงสร้างของกลุ่มและผลสำเร็จของการทำงานก็คล้ายกับพื้นที่ต่าง ๆ ที่ได้นำเสนอไปเมื่อสักครู่ ส่วนประสบการณ์การทำงานได้อาศัยการเรียนรู้จากชุมชนประกอบในการทำงาน

จุดแข็งของกลุ่มนั้นชาวบ้านให้ความร่วมมือดีมาก เต็มร้อยทุกครั้ง กลุ่มแม่บ้านทำงานทุกอย่างที่ได้รับมอบหมายและทำงานมาตลอด แต่จุดอ่อนคือไม่มีผู้ใดต้องการเป็นกรรมการหรือผู้นำ การจัดเก็บข้อมูลยังไม่เป็นระบบและขาดการประเมินการทำงาน

โอกาสที่ดีคือการได้พบกับกลุ่มบ้านจุ่มเมืองเย็น เนื่องจากการพูดคุยในหมู่บ้านมีน้อย หากไม่ได้มาเรียนรู้กับบ้านจุ่มเมืองเย็นก็จะไม่ได้โอกาสนี้ เนื่องจากบ้านต้องประกอบอาชีพไม่มีเวลา แต่เมื่อบ้านจุ่มเมืองเย็นเข้ามา ชาวบ้านก็ให้ความสนใจเข้าร่วม ด้านการทำงาน หลังจากได้มาอบรมได้กลับไปประเมินงานตลอดทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมมากขึ้น มีความมั่นใจในการประชุม เป็นโอกาสที่ดีสำหรับชาวบ้านที่จะได้มาประชุมร่วมกับเครือข่ายอื่น ๆ ต่อไป

เป้าหมายการทำงานของกลุ่มมีอยู่แล้วเพียงแต่จะปรับเข้าหากันได้อย่างไร สำหรับการทำงานในตำบลท่าปลาตก มีการลงพื้นที่ 8 หมู่บ้าน ผู้ชายทำเรื่องป่าชุมชน ส่วนผู้หญิงทำเรื่องบทบาทผู้นำ บทบาทแม่ที่ดี

สำหรับแนวทางการทำงาน มีความคิดที่จะให้ลูกเป็นคนสานต่องานของพ่อแม่ นอกจากนี้ชาวบ้านต้องการครูและคนทำงานด้านการสื่อสารงานเขียนที่เป็นคนในพื้นที่เพื่อช่วยงานชุมชน ทั้งนี้การทำงานเพื่อชุมชนเป็นเรื่องที่เหนื่อยยากพอสมควรจนไม่มีชาวบ้านคนใดมาแย่งชิงตำแหน่งการเป็นผู้นำและสำหรับแม่หลวงซึ่งเป็นผู้นำเสนอยังต้องการการเรียนรู้จากเวทีนี้เพิ่มเติม

เสนอเพิ่มเติมจากตัวแทนบ้านจุ่มเมืองเย็น

ชื่อกลุ่มบ้านจุ่มเมืองเย็นมีพ่อครูมาลา คำจันทร์หรืออาจารย์เจริญ มาลาโรจน์เป็นผู้ตั้งชื่อ กลุ่มทำงานในพื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือ สำหรับพื้นที่ตำบลท่าปลาตกเป็นพื้นที่ที่สมาคมส่งเสริมศักยภาพชุมชนของคุณหมิง อีก 3 ทีมเป็นทีมโพธิยาลัย วัดสวนดอก อีก 2 ทีมเป็นทีมของคุณต่อม ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนกับพี่น้องกลุ่มชาติพันธุ์ กับทีมสาธาณสุขอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

บ้านจุ่มเมืองเย็นเริ่มงานตั้งแต่ปี 2547 กับหมู่บ้าน 85 หมู่บ้าน ซึ่งขณะนี้ (2548) เพิ่มขึ้นเป็น 200 กว่าหมู่บ้านโดยการขยายกลุ่มเพื่อน

สำหรับตำบลท่าปลาตกมีทั้งหมด 14 หมู่บ้าน โดยมี 8 หมู่บ้านที่บ้านจุ่มเมืองเย็นทำงานด้วย ด้านศักยภาพหรือข้อจำกัดในชุมชนเป็นเหมือนต้องมนต์กล่าวคือไม่มีเอ็นจีโอหรือคนภายนอกเข้ามาเรียนรู้กับชาวบ้าน เนื่องจากหลายรุ่นที่เข้าไปถูกตั้งข้อสังเกตว่าเป็นกลุ่มที่ทำให้ชุมชนแตกแยกกันเป็นคอมมิวนิสต์ ทำให้เข้าไปค่อนข้างยาก และอีกอย่างพี่น้องชาวบ้านตำบลท่าปลาตกเป็นคนที่ออกจากหมู่บ้านค่อนข้างยาก และแม่จะเป็นคนไต่ของ เช่น ตำบลแม่ทา กิ่งอำเภอแม่อนที่ชาวบ้านตำบลท่าปลาตกเคยไปศึกษาดูงานก็ไม่สามารถออกจากบ้านได้เช่นกัน

ชาวบ้านท่าปลาชักขับเคลื่อนโดยแกนนำสตรีแม่บ้านในการพัฒนาชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องยาเสพติด ออมทรัพย์ ฯลฯ พ่อบ้านเป็นผู้ปฏิบัติ ตัวอย่างกรณีพ่อบ้านพยายามตั้งกลุ่มออมทรัพย์แต่ไม่สำเร็จ คือพ่อบ้านเลี้ยงวัวมาหลายปี ต้องการตั้งกลุ่มออมทรัพย์แต่ไม่สามารถหาเงินได้ ทำให้กลุ่มแม่บ้านได้เข้าไปวางแผนและจัดการตั้งกลุ่ม เปรียบเหมือนบ้านทั้งบ้านให้แม่บ้านจัดการทุกอย่างส่วนพ่อบ้านออมแรงและออมใจอย่างเดียวและยอมให้ในความสามารถทุกเรื่อง เห็นได้ว่าในพื้นที่ 8 บ้านของตำบลท่าปลาตกจะมีการทำงานใน 3 ลักษณะ คือ 1. กลุ่มบ้านหนึ่งแม่บ้านขับเคลื่อนทั้งหมด 2. กลุ่มพ่อกำนันใหญ่และพ่อบ้านขับเคลื่อนเรื่องป่าได้รับรางวัลลูกโลกสีเขียว กับบ้านหนึ่งที่ขับเคลื่อนด้วยแกนนำพ่อบ้าน ได้ค้นพบตัวตนของตัวเองจนแก้ปัญหาเรื่องน้ำได้ 3. ขับเคลื่อนพื้นที่ด้วยเยาวชนในเรื่องยาเสพติด

โดยภาพรวม 8 บ้านสามารถขยายการทำงานไปถึง 14 หย่อมบ้านที่มีความเป็นพี่เป็นน้องกันได้ ชุมชนนี้แม้ชาวบ้านพูดไม่เก่งแต่การทำงานก็พิสูจน์กันได้ในพื้นที่ สิ่งที่สำคัญคือมีโอกาสออกมาเรียนรู้ข้างนอกน้อยมากดังที่แม่หลวงกล่าว

อีกส่วนคืออาชีพเป็นข้อจำกัด เป็นอาชีพไร้ญาติคือชาวโศกผัดก่อนต้องเก็บให้ได้ขนาด ไม่สามารถไปร่วมงานต่าง ๆ ได้ อีกอาชีพคือการเลี้ยงวัวนมที่ต้องใช้เวลาเป็นชั่วโมง 1 ชั่วโมงเว้นชั่วโมง ไม่มีเวลาไปประชุม ฉะนั้นครั้งนี้จึงถือเป็นนิมิตหมายที่ดีที่ได้มาเรียนรู้กับคนอื่น ๆ

9.) พื้นที่ตำบลแม่สูน อำเภอฝางโดยคุณคำแพง หลวงยานะ

พื้นที่ตำบลแม่สูนทำงานประเด็นสุขภาพกับผู้ติดเชื้อ เด็กกำพร้าและคนที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์ จากการทำงานพบว่าไม่เพียงผู้ติดเชื้อเท่านั้นที่มีปัญหาสุขภาพ แต่ยังรวมถึงคนทุกคน องค์ความรู้ที่เด่นชัดในตำบลแม่สูนคือการสร้างการมีส่วนร่วมในองค์กรชุมชนในการทำงาน นอกจากเอดส์แล้วยังมีเรื่องป่าและอื่น ๆ ด้วยเพื่อแก้ไขปัญหาเอดส์

กระบวนการทำงานมีการจัดตั้งกองทุน เช่น กองทุนเอดส์ กองทุนข้าวสาร กองทุนเห็ดหอม และกองทุนอุ่นไอรักของเยาวชน

เรื่องสุขภาพได้นำเอาดนตรีพื้นบ้านของคนเผ่าคนแก่จากบ้านหนองยาว หมู่ 7 มาร่วมเล่นกับเด็ก ๆ เพื่อเสริมสร้างสุขภาพให้ผู้สูงอายุและลักษณะนิสัยของเด็กที่มีนิสัยแข็งแรงกระตือรือร้นให้อ่อนโยน เนื่องจากเด็ก ๆ ในตำบลแม่สูนมีกว่า 100 คนที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์ เรื่องปามีหัวหน้าชุดราชวรอาสาสมัครพิทักษ์ป่าเป็นผู้ถ่ายทอด หากเป็นเรื่องประชาคมเอดส์คือคุณคำแพงและคณะกรรมการระดับตำบลประมาณ 20 คน

กลุ่มมีความตั้งใจทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาให้ลุล่วงไป แต่ยังไม่สามารถเสนอการทำงานเป็นเชิงวิชาการได้

โครงสร้างการทำงานมีคณะกรรมการตั้งแต่หมู่บ้านไประดับตำบลจนถึงระดับเครือข่าย

ประสบการณ์การจัดกระบวนการเรียนรู้ เป็นการไปแลกเปลี่ยนกับประชาคมเอดส์ที่อื่น ๆ คือตำบลบ้านหลวง สันทราย แม่่นาวาง และแม่ข่า นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาจัดตั้งแกนนำเยาวชนในพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องเอดส์ โดยใช้หลักสูตรเอดส์และเพศศึกษากับเยาวชน

การสื่อสารระดับหมู่บ้านคือหอกระจายข่าว ระดับตำบลคือสถานีวิทย์ชุมชน

ฐานข้อมูลเผยแพร่ มีการจัดเก็บข้อมูลในระดับตำบลและหมู่บ้าน โดยศึกษาข้อมูลทั้งเรื่องเอดส์ ทรัพยากรธรรมชาติ โดยคนในหมู่บ้านและตำบลมาช่วยทำ ศึกษาว่าในหมู่บ้านมีอะไรที่เกื้อกูลเป็นสวัสดิการได้ไม่เพียงแต่กองทุน

จุดแข็งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือมีงบประมาณ แต่ยังไม่ให้ความสนใจเรื่องสุขภาพของชาวบ้านเท่าที่ควร ยังคงเห็นความสำคัญของโครงสร้างพื้นฐานมากกว่า

ด้านครูยังยึดติดว่าเด็ก ๆ จะต้องเรียนจากจานดาวเทียม ออกไปนอกพื้นที่ไม่ได้ ไม่ชัดเจนในเรื่องการปฏิรูปการศึกษาหรือยังปรับตัวเองไม่ได้

แม้จะไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากภาครัฐเท่าที่ควรแต่ยังมีโอกาสที่องค์กรพัฒนาเอกชนเข้าไปเกื้อหนุนหรือเสริมสร้างให้กลุ่มได้ทำงานอย่างต่อเนื่อง

เป้าหมายคือการเน้นการเอาประสบการณ์ที่ได้จากการทำงานมาจัดระบบรวบรวมความคิด นำไปสู่การถ่ายทอดเป็นทางการให้เป็นระบบมากขึ้น ไม่ใช่ลักษณะการจัดเวทีประชุมกันแต่เป็นในลักษณะเสวนากินข้าวกินน้ำด้วยกันหรือที่เรียกว่าม่วนจันสันแล้ว เพื่อให้มีการพูดคุยถ่ายทอดกันหลายเรื่อง ทั้งนี้ควรมีการพัฒนาให้เป็นที่เรียนรู้ศึกษากระบวนการทำงานของตำบลแม่สูนต่อไป

10. พื้นที่ตำบลแม่ทา โดยคุณกนกศักดิ์ ดวงแก้วเรือน

กลุ่มตำบลแม่ทาได้เป็นสถาบันพัฒนาทรัพยากรและเกษตรยั่งยืนแม่ทาเมื่อปลายเดือนมีนาคม 2548 ถือว่าเป็นการรวมสถาบัน 2 สถาบันเข้าด้วยกันระหว่าง สถาบันเกษตรและสถาบันทรัพยากร

ความคิดที่สำคัญคือการให้คนอยู่กับธรรมชาติแบบยั่งยืน เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการให้รวมกลุ่มกันแบบพี่น้อง ทำงานเพื่อสังคมและพึ่งตัวเอง

1. องค์ความรู้ รูปแบบทางเลือกเกษตรยั่งยืน/การจัดการทรัพยากร/การจัดการองค์กร ชูคำก๊ิด

“สืบสานภูมิปัญญา รักษาวัฒนธรรม

ก้าวหน้าเกษตรยั่งยืน พลิกฟื้นป่าชุมชน

รวมพลังคนสู้การพึ่งตนเอง”

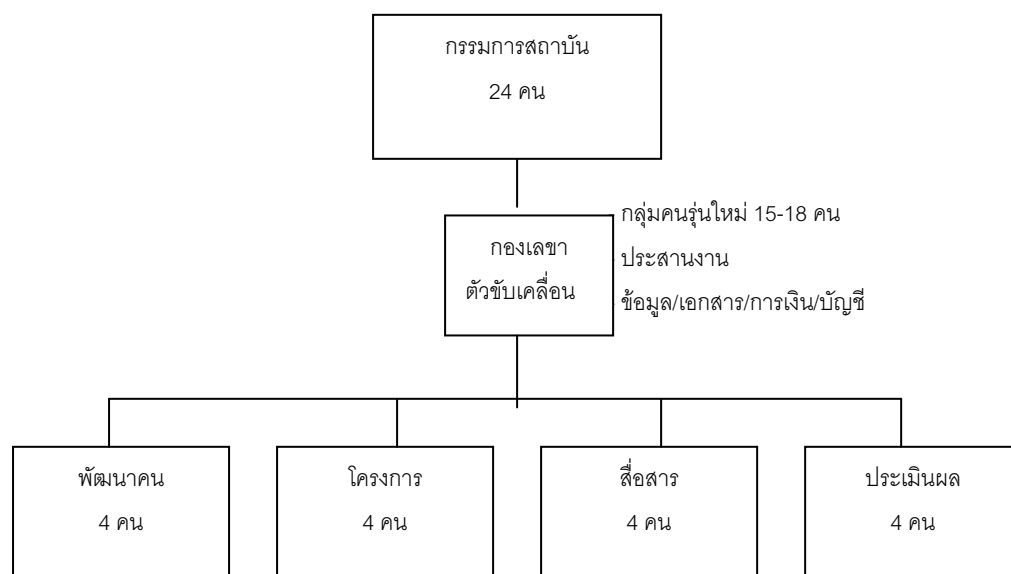
เรียนจากธรรมชาติ/ปฏิบัติจริง/เรียนความจริงในชุมชน

2. ผู้รู้/ผู้ถ่ายทอด/ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้องค์ความรู้ ประมาณ 27 คน

ลำดับ	ชื่อ	จุดแข็ง	จุดอ่อน
1.	อนันต์	มีความรู้และประสบการณ์เป็นที่ยอมรับของชุมชนและนำเสนอเป็นระบบ	-
2.	อินทร	มีความกล้าพูด ความตั้งใจและมีประสบการณ์	นำเสนอไม่เป็นระบบ
3.	สวัสดิ์	มีความตั้งใจและประสบการณ์	ข้อมูลไม่ทันสมัย
4.	ประเสริฐ	มีความตั้งใจ ทำจริงและมีความรู้เรื่องป่า	ภาระครอบครัว
5.	วิรัตน์	มีความรู้และเป็นที่ยอมรับของหมู่บ้าน	ข้อมูลไม่ทันสมัย
6.	พัฒน์	มีความรู้และประสบการณ์	กำหนดเวลาไม่ได้
7.	พนมกร	มีความรู้และประสบการณ์	ภาระครอบครัว
8.	สมศักดิ์	มีความรู้และประสบการณ์	มีความเสียสละน้อย
9.	เสริม	มีความรู้และประสบการณ์	มีความเสียสละน้อย
10.	อินสอน	มีความรู้และประสบการณ์	มีความเสียสละน้อย นำเสนอไม่เป็นระบบ
11.	เจริญ	มีความรู้และประสบการณ์	มีความเสียสละน้อย
12.	สว่าง	ประสานงานเก่ง	ไม่กระตือรือร้น
13.	สุพรรณ	มีความรู้และประสบการณ์ ถ่ายทอดได้	ไม่มีเวลา
14.	บางเกีย	มีความรู้และประสบการณ์ ถ่ายทอดได้	ไม่มีเวลา
15.	อาร์ม	มีความรู้และประสบการณ์	ไม่มีเวลา

ลำดับ	ชื่อ	จุดแข็ง	จุดอ่อน
		ถ่ายทอดได้	
16.	ประเทืองศรี	มีพื้นที่ชัดเจน	นำเสนอเฉพาะพื้นที่
17.	กนกศักดิ์	ถ่ายทอดได้และมีเวลา	ไม่มีการสรุปและประเมินแก้ไข
18.	เทอดศักดิ์	ถ่ายทอดได้และมีเวลา	ไม่มีการสรุปและประเมินแก้ไข
19.	ยุทธศักดิ์	ถ่ายทอดได้และมีเวลา	ไม่มีการสรุปและประเมินแก้ไข
20.	พิชัย	ถ่ายทอดได้และมีเวลา	ไม่มีการสรุปและประเมินแก้ไข
21.	ธวัชชัย	ถ่ายทอดได้และมีเวลา	ไม่มีการสรุปและประเมินแก้ไข
22.	ศิลปชัย	ถ่ายทอดได้และมีเวลา	ไม่มีการสรุปและประเมินแก้ไข
23.	โกศล	ถ่ายทอดได้และมีเวลา	ไม่มีการสรุปและประเมินแก้ไข
24.	ศรีเพชร	ถ่ายทอดได้และมีเวลา	ไม่มีการสรุปและประเมินแก้ไข
25.	มัทนา	ถ่ายทอดได้และมีเวลา	ไม่มีการสรุปและประเมินแก้ไข
26.	พานี	ถ่ายทอดได้และมีเวลา	ไม่มีการสรุปและประเมินแก้ไข
27.	แรมใจ	ถ่ายทอดได้และมีเวลา	ไม่มีการสรุปและประเมินแก้ไข

2. โครงสร้าง/กลไก/องค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ของชุมชนหรือเครือข่าย

โครงสร้างการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วยกรรมการสถาบัน 24 คน กองเลขาซึ่งเป็นคนขับเคลื่อนทำหน้าที่ประสานงาน ทำงานด้านข้อมูล เอกสาร การเงิน การบัญชี จำนวน 15-18 คนซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ กับฝ่ายต่าง ๆ 4 ฝ่าย ได้แก่ พัฒนาคน 4 คน โครงการ 4 คน สื่อสาร 4 คน และประเมินผล 4 คน

4. ประสบการณ์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับคนกลุ่มต่าง ๆ และกระบวนการ/หลักสูตร รูปแบบวิธีการที่ใช้

- ทุกกลุ่มคน
 - พื้นที่ศึกษาดูงาน
 - ค่าย/จัดฝึกอบรม
 - จัดประชุม สัมมนา แลกเปลี่ยน
 - ฝึกงาน

จุดอ่อนคือไม่มีหลักสูตรชัดเจนมีเพียงกำหนดการ

5. การจัดการระบบฐานข้อมูล/การสื่อเผยแพร่

- องค์ความรู้ 5 เรื่อง ทรัพยากร เกษตร หมอเมือง หมอเมืองฝาย ประเพณีวัฒนธรรม(เอกสารในงานสธส.)
- พื้นที่จริงรูปธรรม ป่า เกษตร สหกรณ์
- วิถีดี/วิถีโอ

6. จุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. ไม่มีการเล่นการเมืองเนื่องจากเป็นกลุ่มเดียวกัน	1. ไม่ค่อยเข้าใจบทบาทตัวเอง
2. เป็นที่ยอมรับของชุมชน	2. ระเบียบ นโยบายที่ไม่เอื้อต่อการกระจายอำนาจ

7. จุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษาในระบบ

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. ชุมชนให้ความร่วมมือ ชาวบ้านรักโรงเรียนมาก	1. ครูบางคนไม่ยอมเข้าใจไม่ยอมรับ
2. ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่ดี	2. เป็นโรงเรียนในฝันเลยยังไม่ตื่น

8. โอกาสที่ดีที่จะสนับสนุนการดำเนินงานการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน

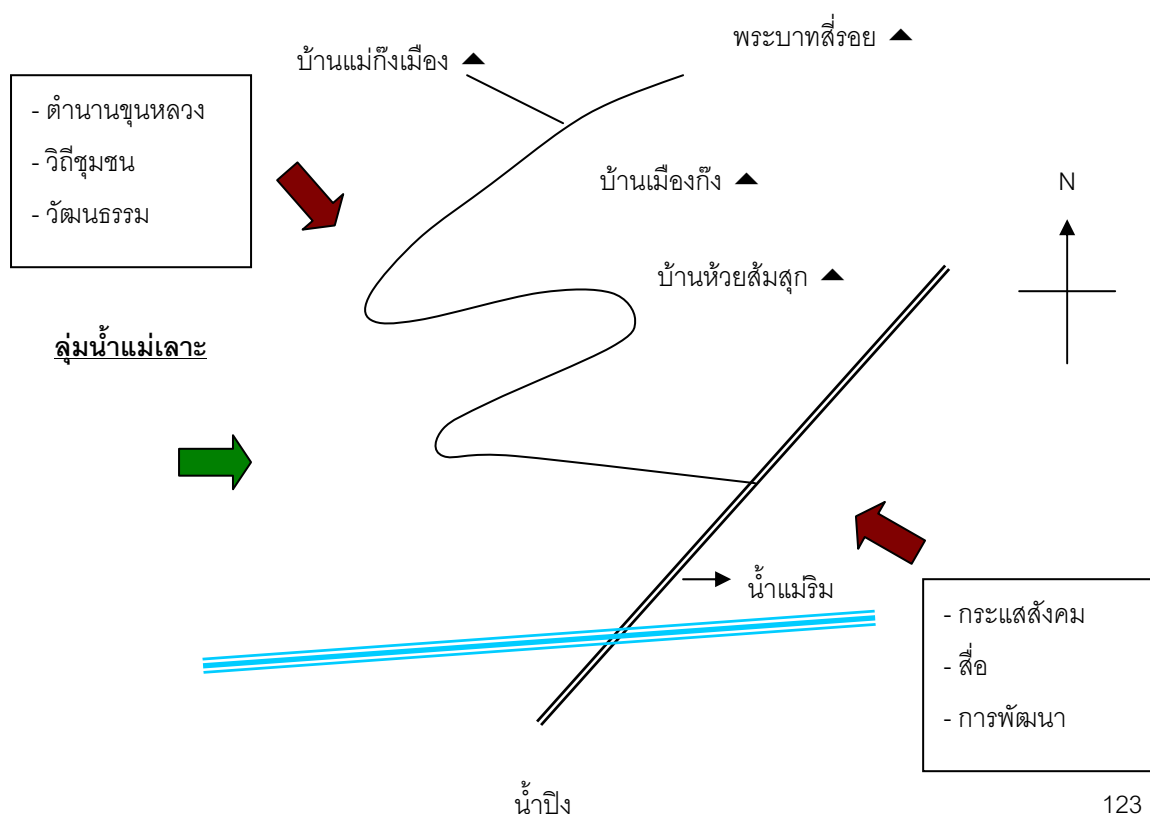
- มีองค์กรคือสหกรณ์และอบต.รับรอง/สนับสนุน
- หน่วยงานข้างนอก สสส. พอช. UNDP สกว.ให้การสนับสนุน

9. เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน

สภาพประชาชนแม่ทา อันประกอบด้วย วัด สถาบันแม่ทา อบต. โรงเรียน อนามัย แม่บ้านและเยาวชน โดยมีบทบาทควบคุมดูแล ถอดถอนองค์กรต่าง ๆ ได้

11. พื้นที่ลุ่มน้ำแม่เลาะ โดยคุณณอมศักดิ์ เจอแฮ

แผนที่ลุ่มน้ำแม่เลาะ

พื้นที่ลุ่มน้ำแม่เลาะประกอบด้วยหมู่บ้านที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและชุมชน

1. องค์ความรู้ ภูมิธรรมทางเลือกที่เด่นชัดในพื้นที่และความคิด

- พระพุทธบาทสี่รอย
- ตำนานพ่อขุนหลวง
- การจัดการทรัพยากร
- เกษตรอินทรีย์

2. ผู้รู้/ผู้ถ่ายทอด/ผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ กับจุดแข็งและจุดอ่อน

องค์ความรู้มีหลากหลาย แต่ไม่ได้นำมาใช้ ทั้งด้านเกษตร การจัดการป่า วัฒนธรรม คนหรือผู้รู้กลุ่มนี้
ล้วนปฏิบัติจริงและมีประสบการณ์ทั้งยังเป็นคนในชุมชน แต่ที่ไม่เห็นภาพการเปิดตัวหรือนำเสนอเนื่องจากไม่มี
เวลาและเป็นผู้สูงอายุจึงมีภาระมาก

3. โครงสร้าง/กลไก/องค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ของชุมชนหรือเครือข่าย กับจุดแข็งและจุดอ่อน

- ระดับมูลนิธิที่ทำขบวนการจัดการป่า การเกษตร
- ระดับสหกรณ์ซึ่งเป็นองค์กรชาวบ้านที่เกิดตามมา
- ระดับเครือข่าย

4. ประสบการณ์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้กับคนกลุ่มต่าง ๆ กระบวนการ/หลักสูตร รูปแบบวิธีการที่ใช้ กับจุด
แข็งและจุดอ่อน

- ระดับโรงเรียนในชุมชน สอนเด็กนักเรียนและแลกเปลี่ยนระดับหมู่บ้าน
- หน่วยงานราชการ โรงเรียน โรงพยาบาล ธกส.อำเภอแมริม
- ระดับเครือข่ายจังหวัดคือเครือข่ายเกษตรจังหวัดเชียงใหม่

5. การจัดการระบบฐานข้อมูล/การสื่อเผยแพร่ กับจุดแข็งและจุดอ่อน

มีมากเพราะมีคนเข้าออกมาก มีการจัดทำข้อมูลจริงแต่ไม่มีการจัดเก็บเป็นระบบ

6. จุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง

จุดแข็งคือสร้างภาพพระบาทสี่รอยเป็นจุดขายได้

จุดอ่อน

- ไม่จัดระบบข้อมูลเผยแพร่
- ไม่สนับสนุนกลุ่มอาชีพ แต่เน้นเรื่องการพัฒนาาระบบพื้นฐาน
- ไม่สนับสนุนการพัฒนาการจัดการความรู้

7. จุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษาในระบบ

จุดแข็งเปิดโอกาสให้เข้าไปทำงาน ส่วนจุดอ่อนคือไม่มีหลักสูตรเป็นโรงเรียนเด็กเล็ก

8. โอกาสที่ดีที่จะสนับสนุนการดำเนินงานการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน

หน่วยงานตอบรับการทำงานกลุ่ม เช่น โรงพยาบาลกับโรงเรียนนอกชุมชน มีการจัดกิจกรรมและ
วางแผนร่วม

9. เป้าหมายและแนวทางการพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน

หลังจากแต่ละพื้นที่ได้นำเสนอครบถ้วนแล้ว คุณวรลักษณ์ ไชยทัพ จึงได้มาประมวลสรุปต่อที่ประชุม

ประมวลสรุปข้อมูลจากการวิเคราะห์ โดยคุณวรลักษณ์ ไชยทัพ

ชุมชนการเรียนรู้ในภาคเหนือที่ได้นำเสนอในวันนี้มีพื้นที่และองค์ความรู้ต่าง ๆ มากมาย กลุ่มแรก จังหวัดน่าน มีชุมชนการเรียนรู้ในพื้นที่ลุ่มน้ำต่างๆ ดังนี้ ลุ่มน้ำสะเนียน 4 หมู่บ้าน องค์ความรู้เรื่องการจัดการป่า โดยภูมิปัญญาชาวบ้าน ลุ่มน้ำย่าง 3 องค์ความรู้ได้แก่ การจัดการป่า การทอผ้า หมอเมือง และลุ่มน้ำแห่ง ต.ศรีสะเกษ อ.น่าน้อย 14 หมู่บ้าน ซึ่งมีองค์ความรู้เรื่องการจัดการป่าโดยภูมิปัญญาชาวบ้านและเกษตรยั่งยืน

จังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่แรกคือเปียงหลวง อำเภอเชียงแหงซึ่งมีองค์ความรู้เรื่องวิถีไต ลุ่มน้ำฝาง ตำบลเวียงดง มีองค์ความรู้เรื่องการจัดการทรัพยากร การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี มีการประยุกต์ศิลปะชุมชนและสุขภาพ มีการรักษาชุมชนด้วยสมุนไพรและคาถา พื้นที่ลุ่มน้ำขาน ตำบลบ่อแก้วและตำบลสะเมิงได้ร่วมกันเป็นเครือข่ายลุ่มน้ำขานในการจัดการป่าชุมชน มีองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับชุมชนปกาเกอญอในหลายเรื่อง ตั้งแต่เรื่องไร่หมุนเวียน การรักษาเมล็ดพันธุ์ท้องถิ่น การจัดการป่า การใช้สมุนไพร โหน้ และการอนุรักษ์พันธุ์ปลา ลุ่มน้ำแม่เตี้ยแม่แต๊ะ อำเภอจอมทอง มีองค์ความรู้เรื่องการจัดการลุ่มน้ำทั้งต้นน้ำท้ายน้ำ การจัดการป่า ความเชื่อพิธีกรรมชนเผ่าปกาเกอญอ ตำบลแม่สุน อำเภอฝาง มีองค์ความรู้เฉพาะเรื่องในการดูแลรักษาสุขภาพกลุ่มผู้ติดเชื้อ ตำบลแม่ทา กิ่งอำเภอแม่ฮอน มีระบบเกษตรทางเลือก การจัดการทรัพยากร การจัดการเหมืองฝาย หมอเมือง

จังหวัดพะเยา มีลุ่มน้ำแม่ต้า องค์ความรู้เรื่องการจัดการป่า การดูแลรักษาสุขภาพ

จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีลุ่มน้ำห้วยปูลิง องค์ความรู้ทั้งหมดข้างต้น

จังหวัดลำพูน ตำบลท่าปลาดุก

การรวบรวมข้อมูลพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งองค์ความรู้และนักจัดการความรู้ทั้งหมด เป็นไปเพื่อเป็นฐานข้อมูลในการทำสื่อเผยแพร่แก่คนทั่วไปที่สนใจ ให้สามารถเข้าถึงได้ทั้งการรับข่าวสารข้อมูลและการเข้าถึงพื้นที่ เช่น นำไปลงในเว็บไซต์ในรูปแบบแผนที่การเรียนรู้ที่สามารถคลิกเข้าไปดูได้ง่าย พร้อมกับมีรายละเอียดที่สามารถเดินทางไปยังพื้นที่ได้ เป็นต้น

การจัดการเรียนรู้ที่รวบรวมได้ในวันนี้มีหลายระดับ ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้โดยผ่านคน คือใครอยากมาก็มาเรียนรู้โดยตรง ไม่ว่าจะเป็นพ่อครูแม่ครู ท่านพระครูหรือกลุ่มที่เป็นผู้รู้ในหมู่บ้าน
2. การจัดการเรียนรู้โดยผ่านกลุ่มหมายถึงมีกระบวนการเสริม ใครอยากทำอะไรก็มาจัดกระบวนการกลุ่มและเรียนรู้ ส่งเสริมกิจกรรมกลุ่ม
3. การจัดการเรียนรู้ผ่านการจัดกิจกรรม มีหลายเรื่อง เช่น เวทีหมกรรมต่าง ๆ เวทีบวชป่า การจัดทำแนวกันไฟ การแสดงประเพณีศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ มีกิจกรรมของชุมชนจัดขึ้นมาแล้วให้คนข้างนอกเข้ามาเรียนรู้
4. การจัดการเรียนรู้โดยผ่านการเข้ามาศึกษาดูงาน เห็นได้ว่ากลุ่มคนต่าง ๆ สามารถจัดกลุ่มเรียนรู้ศึกษาดูงานเฉพาะเรื่องกันไป เช่น พื้นที่แม่ทา
5. การเรียนรู้ผ่านการจัดเวทีแลกเปลี่ยนประชุมสัมมนา ซึ่งเน้นเฉพาะชาวบ้านด้วยกันหรือระหว่างเครือข่ายในหมู่บ้าน

สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่ได้จัดกระบวนการเรียนรู้ชุมชน ได้แก่

1. ชาวบ้านในพื้นที่ เรียนรู้กันเอง หากสอนเป็นทางการเน้นที่เยาวชนและนักเรียนในโรงเรียน แต่หากจัดกระบวนการเรียนรู้ผ่านเวทีผ่านกิจกรรม ก็จะเป็นผู้นำชุมชนหรือสมาชิกชุมชนที่เป็นเครือข่าย

2. ชาวบ้านนอกพื้นที่ ใครสนใจเรื่องอะไรมีการแลกเปลี่ยนกันข้ามพื้นที่

3. คนภายนอก หรือชาวบ้านที่เป็นกลุ่มเกษตรกรด้วยกัน เช่น สมัชชาคนจนที่อยู่ภาคอื่น ชาวบ้านต่างเผ่า ต่างพื้นที่ ต่างอำเภอ ต่างจังหวัดมาร่วมเรียนรู้ นักวิชาการ ครู นักศึกษาต่าง ๆ มาร่วมเรียนรู้ วิชาการทั้งในและนอกพื้นที่ นักการเมือง สส.สว.คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ชนชั้นกลางทั่วไปที่สนใจและเข้ามา

การประเมินศักยภาพตามองค์ประกอบหลัก ดังนี้

1. เรื่องกระบวนการ วิธีการในการจัดการเรียนรู้ บางคนก็อยู่ในระดับที่และส่วนใหญ่ไม่มีหลักสูตรตายตัวเป็นแบบแล้วแต่กลุ่มสนใจ ใครอยากมาเรียนรู้เรื่องอะไรก็จัดการกระบวนการให้

2. ระบบฐานข้อมูล บางพื้นที่มีสื่อและฐานข้อมูลในการเรียนรู้ค่อนข้างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นโมเดล แผน ที่ บางพื้นที่เป็นรูปแบบวิธีที่ดีซึ่งเป็นศักยภาพอันหนึ่งที่ทำให้รู้ได้ว่าชาวบ้านมีศักยภาพที่จะจัดการเรียนรู้ให้กับคนข้างนอกได้มากน้อยแค่ไหน

3. ผู้รู้หรือผู้ให้ความรู้ในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านทั้งหมด แต่ละเรื่องสามารถบอกได้ว่าใครรู้เรื่องนี้ มีผู้รู้อยู่ในหมู่บ้าน

4. โครงสร้างและกลไกจัดการเรียนรู้ ส่วนใหญ่พยายามให้มีกลุ่มที่หลากหลายมาร่วมในกระบวนการหรือโครงสร้างการเรียนรู้ มีบางพื้นที่ที่เข้าไปประสานกับครูหรือองค์กรปกครองท้องถิ่นมาร่วมการจัดการเรียนรู้ด้วย ซึ่งจุดนี้ขึ้นอยู่กับศักยภาพของชาวบ้านในการประสานหรือแม้แต่ว่าตัวองค์กรปกครองท้องถิ่นหรือสถาบันการศึกษาในพื้นที่มีศักยภาพเพียงพอที่จะมาประสานงานร่วมกับชาวบ้านหรือไม่

5. กลุ่มเป้าหมายที่จัดกระบวนการเรียนรู้ ได้จัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับชุมชนหรือกลุ่มเป้าหมายในระดับต่าง ๆ ในพื้นที่และนอกพื้นที่ ในระดับชาติและระหว่างชาติ

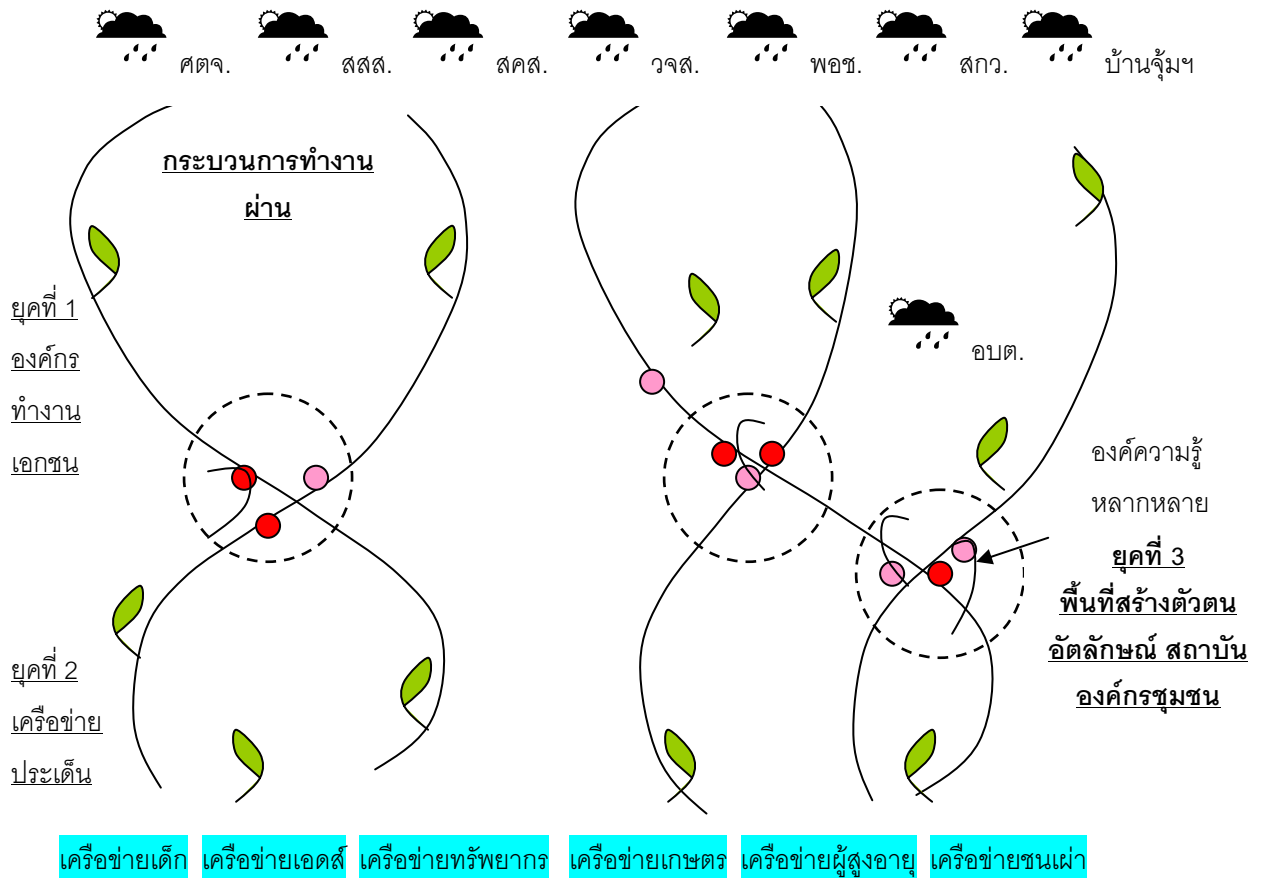
ทั้งหมดนี้เป็นตัวประเมินศักยภาพของชาวบ้านว่าอยู่ในการเรียนรู้ระดับใด มีจุดแข็งและจุดอ่อนของแต่ละเรื่องอย่างไร

หลังจากคุณวรลักษณ์ ไชยทัต ได้ประมวลข้อมูลจากการวิเคราะห์และนำเสนอต่อที่ประชุมแล้ว วาระต่อไปเป็นการนำเสนอแนวทางความร่วมมือเพื่อสร้างสถาบันชุมชนการเรียนรู้กับสังคมการเรียนรู้

นำเสนอแนวทางความร่วมมือเพื่อสร้างสถาบันชุมชนการเรียนรู้กับสังคมการเรียนรู้

1. คุณประหยัด จตุพรพิทักษ์กุล มีข้อเสนอที่รวบรวมได้จากการประเมินฐานศักยภาพพื้นที่ 2 เรื่อง ดังนี้ เรื่องแรก การสร้างความร่วมมือ ความเข้าใจและการยอมรับจากสถาบันต่าง ๆ ในท้องถิ่น เรื่องที่สอง การเพิ่มศักยภาพให้กับกลุ่มผู้รู้และผู้ถ่ายทอด

2. คุณสวิง ดันอุด ได้เสนอเรื่องการสร้างอัตลักษณ์ซึ่งอธิบายด้วยแผนภาพด้านล่างนี้

- ยุคที่ 1 การทำงานผ่านองค์กรในโครงการต่าง ๆ โดยองค์กรพัฒนาเอกชน เช่น เมื่อ 10 ปีที่แล้วมีโครงการพัฒนาชนบทสันกำแพง โครงการวัฒนธรรม เป็นต้น
 - ยุคที่ 2 การทำงานผ่านเครือข่ายประเด็น มีการตั้งเครือข่ายมากมาย เช่น เฮดส์ หมอเมือง ผู้สูงอายุ ฯลฯ เครือข่ายเหล่านี้เกี่ยวพันกันบางครั้ง ประกอบกับการสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ เช่น สสส. วจส. พอช. สกว. แต่ขณะนั้นการทำงานได้เคลื่อนไปอีกยุคหนึ่งแล้วในข้อที่ 3
 - ยุคที่ 3 การทำงานผ่านพื้นที่ที่สร้างตัวตน อัตลักษณ์และสถาบันองค์กรชุมชน เป็นการทำงานที่ไม่ได้ต้องการใบและเครือข่ายแต่ต้องการผลหรือตัวผลปัญญาหรือองค์ความรู้ เรียกว่าเป็นยุคขององค์ความรู้หรือการสร้างพื้นที่รูปธรรมเป็นยุคที่พื้นที่ต้องสร้างตัวตนหรืออัตลักษณ์ของตนเองขึ้นมา ดังนั้น หากเครือข่ายนี้ขึ้นไปคนทำงานจะชี้ตัวได้ว่าคืออะไรและไปรวบรวมเอาตัวองค์ความรู้หรือตัวผลทั้งหลายขึ้นมา สำหรับผลทั้งหลายต่อไปอาจจะไม่ติดเครือข่ายแต่จะไปสร้างรากฐานของมันอีกในพื้นที่ ตัวอย่าง อาจารย์ไปสนับสนุนเครือข่ายวัฒนธรรม เมื่อมีเด็กเยาวชนเก่งเรื่องดนตรี เขาก็จะไปสร้างเครือข่ายของเขาขึ้นมาในพื้นที่ เนื่องจากที่ผ่านมามีเครือข่ายไม่มีอัตลักษณ์ เป็นเพียงประเด็น แต่อัตลักษณ์นี้คือสถาบันองค์กรชาวบ้านที่ต้องสถาปนาตัวเองขึ้นมาในลักษณะนี้
- เมื่อต้องการผล จึงต้องมีพื้นที่ในผลของตนเองและผลจะสร้างความมั่งคั่ง นี่คือการเคลื่อนตัว หากคนทำงานพัฒนายังติดอยู่กับยุคเก่า ๆ จะอยู่ไม่ได้ เช่น นอร์ทเทตขอเสนอโครงการทำอะไรบางอย่าง แหล่งทุนจะไม่สนใจ เนื่องจากแหล่งทุนไม่สนใจความเป็นองค์กรทำงานเหมือนสมัยก่อน หากขณะนี้เครือข่ายเฮดส์ 300 กลุ่ม แล้วมีผลอะไรบ้าง สามารถชี้ตัวในลักษณะที่ต้องสร้างอัตลักษณ์ขึ้นมาอีก พื้นที่วงกลมต่าง ๆ ถ้าถูกขีดถูกจัดการขึ้นมาใหม่ซึ่งไม่ใช่หมายความว่าเครือข่ายหรือองค์กรหมดความสำคัญ อย่างไรก็ตามก็ยังทำหน้าที่ของตนเอง แต่หมายความว่าขณะนี้ต้องไปทำให้ผลมั่งคั่งในพื้นที่นั้น ๆ ต่อไปอีก คือผลเป็นต้นกำเนิดต่อไป

สำหรับองค์กรขณะนี้ต้องลดภาพความเป็นองค์กรลงแต่ไปเสนอภาพองค์กรชุมชน สถาบันการเรียนรู้ของชาวบ้านขึ้นมา เนื่องจากองค์กรทุนห่วงกังวลเรื่องการทำให้งบประมาณถึงชาวบ้านอย่างแท้จริงจึงพยายามพัฒนากระบวนการทำงานตลอด ดังนั้นหากเริ่มจากสร้างพื้นที่อัตลักษณ์ต่าง ๆ ขึ้นมาเสนอภาพและเสนอภาพเครือข่ายใหม่ที่ไม่ใช่เครือข่ายเดิมซึ่งเป็นเครือข่ายประเด็น เช่น เด็กเยาวชน ผู้สูงอายุ เท่านั้น หากแต่เป็นเครือข่ายการเรียนรู้และผลักดันในการเสนอภาพการสร้างสังคมเรียนรู้ เนื่องจากต้องใช้องค์ความรู้มาสร้างสังคมเรียนรู้

การสร้างอัตลักษณ์โดยใช้วาทกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง หากทำได้จริงสามารถเข้าได้หลายประเด็น เช่น วาทกรรมขุนหลวงบลังก๊ะ วิทยาลัยจาวบ้าน โรงเรียนชาวนา ฯลฯ เมื่อพูดถึงการศึกษา ความรู้ภูมิปัญญา ชาติพันธุ์ ยุทธศาสตร์ความยากจน หรือแม้แต่การเมืองภาคพลเมือง ชาวบ้านพูดได้ทุกอย่างเพราะชาวบ้านมีพื้นที่ของตนเอง สำหรับการสนับสนุนจากองค์กรทุนหรือคนที่ตกลงไปนั้น มีเข้ามาเป็นระยะและหลายแหล่ง

3. คุณสวิง ต้นอุตุ ได้เสนอกระบวนการทำงานในภาพใหญ่ โดยอธิบาย ดังนี้

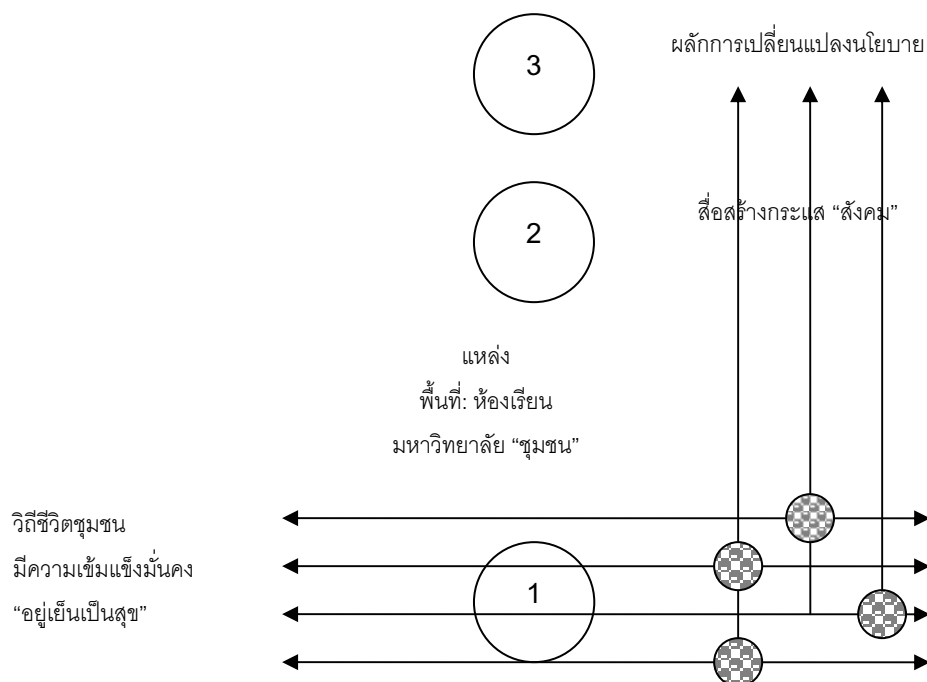
การใช้อำนาจเป็นตัวตั้งในการทำและสถาปนาความเป็นชุมชนขึ้นมาให้มีอัตลักษณ์ของตนเอง ยังมีองค์ประกอบสำคัญอีก 4 เรื่อง ได้แก่ คนเสริมหรือคนสนับสนุน ปราชญ์ คนรุ่นใหม่ และสังคมภายนอก องค์ประกอบทั้ง 4 ส่วนนี้ต้องเชื่อมโยงเรียนรู้ถึงกันด้วยทั้งสังคม จากนั้นการประเมินศักยภาพชุมชนตามที่คุณประหยัดเสนอแนะและการสร้างบรรทัดฐานหรือแบบแผนสำหรับเรื่องเหล่านี้เป็นสิ่งที่สำคัญ เนื่องจากจะเป็นข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ของสถาบันการเรียนรู้ชุมชนร่วมกันได้ ทั้งนี้เป็นการสร้างฐานของชาวบ้านให้สามารถรับการสนับสนุนจากองค์กรทุนได้หากคิดในเชิงการสนับสนุนจากภายนอก ขณะนี้ไม่สามารถไปทลายกรอบแหล่งสนับสนุนงบประมาณได้ อย่างไรก็ตามแนวโน้มของแหล่งสนับสนุนจะลงไปในจุดที่มีฐานรองรับที่ดี ดังนั้นประเด็นที่ต้องหารือกันต่อไป มีดังนี้

- 1.) เราจะพัฒนาโครงการหรือกระบวนการในการทำงานในพื้นที่ที่ชัดเจนได้อย่างไร
- 2.) เราจะรวมกันจัดตั้งคณะเพื่อขับเคลื่อนเรื่องนี้อย่างไร
- 3.) เราจะเชิญแหล่งสนับสนุนงบประมาณมาพูดคุยให้ชัดเจนถึงกระบวนการทำงานของเรา

เนื่องจากที่ผ่านมาบางครั้งชาวบ้านถูกกระทำ เช่น จังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่ที่ถูกเลือกจากกระทรวงมหาดไทยในการทำงานแก้ไขปัญหาความยากจน โดย ศตจ. ต่อจากนี้ชาวบ้านต้องรุกต้องนำข้อเสนอไปเจรจาต่อรอง นี่เป็นการพลิกสถานการณ์ไม่ให้พื้นที่ที่ถูกกระทำ

4. คุณประหยัด จตุพรพิทักษ์กุล อธิบายแผนภาพสถาบันการจัดการเรียนรู้ชุมชน ที่ได้แนวคิดจากข้อเสนอของอาจารย์สีลาภรณ์ บัวสาย ดังนี้

สถาบันการจัดการเรียนรู้ชุมชน

คุณประหยัด จตุพรพิทักษ์กุล อธิบายว่าสำหรับจุดพื้นที่ต่าง ๆ มีภาระหน้าที่ 3 ส่วนพร้อมกัน ดังนี้

ส่วนที่หนึ่งการทำให้เป็นห้องเรียนชุมชนร่วมกัน เรียกว่าค่ายแวนนอน แต่ละพื้นที่พร้อมจะพิจารณาสร้างตนเองสร้างสถาบันให้เป็นห้องเรียนกับคนภายในชุมชน ระหว่างชุมชนและระหว่างพื้นที่ด้วยกันเองด้วย แต่ละจุดมีเป้าหมายเรื่องนี้ร่วมกัน

ส่วนที่สอง พื้นที่นี้เป็นพื้นที่แนวเส้นตั้ง ทำหน้าที่พร้อมสื่อสารความคิดความรู้ให้เป็นกระแสสังคมในวงกว้างมากขึ้น

ส่วนที่สาม สถาบันพร้อมจะเป็นพื้นที่ยืนยันหรือพื้นที่ผลักดันในทางนโยบายร่วมกับเส้นด้ายอื่น ๆ เช่น เส้นการศึกษาทางเลือก เส้นป่า ฯลฯ

จากนั้นคุณสวิง ต้นอุด ได้ขอความเห็นที่ประชุมเกี่ยวกับการร่วมกันพัฒนาสถาบันการจัดการเรียนรู้ชุมชน ซึ่งที่ประชุมต่างเห็นด้วยกับการขับเคลื่อนสถาบันการจัดการเรียนรู้ชุมชนร่วมกัน โดยมีข้อเสนอจากที่ประชุม ดังนี้

ข้อเสนอการพัฒนาสถาบันการจัดการเรียนรู้ชุมชน

1. การจัดทีมงานเขียนโครงการร่วม ทีมขับเคลื่อนซึ่งมาจากตัวแทนแต่ละพื้นที่ สำหรับองค์กรพัฒนาจะเป็นฝ่ายสนับสนุนด้านข้อมูล

2. ชื่อและขนาดหรือระดับที่ชัดเจนของสถาบันการจัดการเรียนรู้ชุมชน ซึ่งเมื่อตั้งขึ้นมาแล้วจะมีพื้นที่ของผู้รู้ และพื้นที่ของผู้เรียนรู้ด้วย

3. การทำให้รู้ร่วมกันเป็นสิ่งสำคัญ แต่ขึ้นอยู่กับข้อจำกัดของแต่ละพื้นที่ การแลกเปลี่ยนให้ข้อคิดต่อกันอย่างสม่ำเสมอจะเป็นวิธีที่ป้องกันการตกหลุมกับดักต่าง ๆ กับการรวมพลังดังเกลียวเชือกซึ่งเปรียบได้กับป่าที่มีความหลากหลาย ต้นไม้แต่ละชนิด น้ำซับ น้ำซึม ฯลฯ จนเป็นป่าที่มีความหลากหลายทางชีวภาพให้สัตว์ต่าง

ๆ ได้เข้าไปพึ่งพาอาศัยอยู่อย่างยั่งยืนได้ และเป็นปึกในบางเวลา กับการทำในพื้นที่ที่มีแนวคิดอยู่แล้วจากนั้นจึงขยายออกไป

4. การทำให้การเรียนรู้กระจายออกไปถึงระดับนโยบาย กฎหมาย ด้วย ไม่เพียงแต่การเรียนรู้ที่ส่วนคนทำงานเท่านั้น

5. ความชัดเจนของสถาบันการเรียนรู้ชุมชนในแงุ่มุมที่แตกต่างจากสถาบันการเรียนรู้ของรัฐเพื่อไม่ให้ติดกับดักการเรียนรู้

6. การหาหรือนิยามตัวตนที่ชัดเจนมาต่อผู้ เนื่องจากคนทำงานไม่ค่อยเชี่ยวชาญในการยกระดับหรือนิยามหรือการต่อผู้ว่าทกรรม การมีสถาบันที่นิยามตัวเองได้ชัดเจน สร้างองค์ความรู้ต่าง ๆ ขึ้นมาจะเป็นพลังในรูปแบบหนึ่งและยังสามารถนำไปต่อรองกับองค์กรสนับสนุนให้ชัดเจนได้ โดยไม่อยู่ในฐานะถูกกำหนดจากหน่วยงานข้างนอกอีกต่อไป

7. การมีตัวตนที่ชัดเจนของสถาบันการเรียนรู้ของชุมชนในแต่ละพื้นที่ ซึ่งมีความเป็นพันธมิตรกันอย่างแท้จริงที่จะสามารถอ้างถึง เสริมแรงและอาจตักเตือนกันได้เมื่อมีความผิดพลาด

8. การจัดการบริหารงบประมาณที่ไปถึงการจัดการเรียนรู้ของชาวบ้านและทำโดยชาวบ้านที่เข้าใจร่วมกันแล้ว เพื่อให้ปึกเล็กพัฒนาไปสู่ปึกใหญ่ที่มีอำนาจต่อรองกับนโยบาย

9. การปรึกษาหารือกับเครือข่ายให้ชัดเจน เพื่อจะได้นำความเห็นและข้อเสนอมาร่วมกับคณะทำงานต่อไป

10. การประมวลข้อมูลที่ได้จากการหารือทุกครั้งเพื่อทบทวน ตรวจสอบและทำงานต่อโดยไม่ซ้ำซ้อนเป็นสิ่งจำเป็น กับต้องมีการส่งข้อมูลกลับไปกลับมาเพื่อให้มีการสื่อสารระหว่างคนทำงานอย่างต่อเนื่องด้วย

11. การใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์มาช่วยสนับสนุนการทำงาน เนื่องในทางปฏิบัติต้องทำงานและใช้เวลามากขึ้น

12. การเสนอแนวทางส่วนหนึ่งในวันนี้ยังไม่ครบถ้วนเนื่องจากยังมีพื้นที่เรียนรู้อีกมากที่ไม่ได้มาร่วมเวทีนี้ ทั้งนี้ พื้นที่ใดที่สามารถประสานการสนับสนุนจากองค์กรทุนได้โดยตรงก็สามารถขับเคลื่อนได้ทันที

สรุปการประชุม

1.ชี้แจงบทบาทหน้าที่

- ประสานงานกลุ่มการจัดการเรียนรู้ - สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยคุณประหยัด จตุพรพิทักษ์กุลและคุณนัยนา หวายคำ
- ประสานงานสถาบันวิชาการและองค์กรทุน - วิทยาลัยการจัดการทางสังคม โดยคุณสวิง ตันอุด

2. ขอให้แต่ละพื้นที่หารือร่วมกับสมาชิกหรือเชิญพื้นที่อื่นที่ทำมาแล้วเข้าร่วมด้วย เพื่อเป็นการทำความเข้าใจร่วมกันในการดำเนินงาน ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ ทั้งนี้สามารถเพิ่มเติมประเด็นได้

1.) ความคิดเห็นต่อคำต่าง ๆ ที่ใช้ในการประชุม 2 วันนี้ (5-6 เมษายน 2548)

- มัดปึกหรือสถาบันการเรียนรู้ชุมชน
- การร่วมกันพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน
- ผล เครือ ฯลฯ

2.) ประเด็นการประเมินศักยภาพพื้นที่รูปธรรม “การพัฒนาสถาบันการเรียนรู้ชุมชน” (เอกสารแนบ)

3.) แบบสำรวจประเมินการจัดการเรียนรู้โดยแหล่งเรียนรู้ของชุมชน (เอกสารแนบ) ซึ่งในข้อ

6. ขอให้เติมที่อยู่ของผู้จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเป็นฐานข้อมูลกลุ่มเป้าหมายในการหนุนเสริมนักจัดการเรียนรู้ต่อไป

3. ขอให้ส่งข้อมูลรายละเอียดทั้ง 3 ประเด็นนี้ ภายในวันที่ 25 เมษายน 2548 เพื่อทางวิทยาลัยการจัดการทางสังคม คณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชน และสถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จะได้จัดทำฐานข้อมูลเพื่อการขับเคลื่อนและแลกเปลี่ยนครั้งต่อไป

แต่ละพื้นที่สามารถส่งข้อมูลมาถึงคุณวรลักษณ์ ไชยทัพ ได้ 2 ช่องทาง

- จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ paintskymom@hotmail.com
- จดหมาย
สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
77/1 หมู่ 5 ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200
โทรศัพท์ 053-380566,810624

4. สำหรับผู้ที่สนใจโครงการมหาวิทยาลัยชีวิต ขอให้กำหนดวันประชุมไว้ในวันที่ 24-25 พฤษภาคม 2548 เป็นเบื้องต้น แล้วทางวิทยาการจัดการทางสังคมจะประสานอีกครั้ง

พระอธิการเอนก จันทปญโญ ได้กล่าวปิดประชุม โดยขอบคุณอนุโมทนาแก่เจ้าหน้าที่ที่จัดประชุมและเจริญพรกับผู้เข้าร่วมให้เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพและไปมัจจุในพื้นที่ยังด้วยความสำเร็จ

วันที่ 6 เมษายน 2548 ปิดประชุมเวลา 15.30 น.

ผู้บันทึก : ลิดาพรรณ จันทร์พิมานสุข

ภาคผนวก

2. ประชุมหารือ กรอบการประเมินผลและกระบวนการติดตามประเมินผล

กิจกรรม การประชุมปรึกษาหารือ กรอบการประเมินผลและกระบวนการติดตามประเมินผล

- วัตถุประสงค์ 1. เพื่อทบทวนการทำงานและทำความเข้าใจร่วมกัน
2. เพื่อให้การทำงานมีความชัดเจนกับทิศทางในสถานการณ์ที่เป็นอยู่ กับเป้าหมายโครงการที่กำหนดไว้

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. อาจารย์มาลา คำจันทร์	โสมเขียนสืบสานภูมิปัญญา
2. คุณจอนิ โอโดเชา	กรรมการสรส.ภาคเหนือ
3. ผศ.สมพงษ์ บุญเลิศ	โพธิสัตธา (กรรมการ)
4. คุณสหทัย วิเศษ	โครงการแม่ต้า
5. นายสาคร ทานา	โครงการเกษตรกรรมยั่งยืนแม่สุริน
6. นายสง่าคำ จางยอด	โครงการสืบสารลายไต
7. นายกนกศักดิ์ ดวงแก้วเรือน	โครงการฯสหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด
8. นายโกศล สิงทองแท้	โครงการฯสหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด
9. คุณเทอดศักดิ์ กองพรม	โครงการฯสหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด
10. คุณไพศาล ภิโลคำ	วิทยาลัยจาวบ้านลุ่มน้ำวาง
11. คุณปฐวี มอนซอน	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
12. คุณกรณิศนันท์ วิลาวลัย	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
13. คุณผการัตน์ ทิพย์สุวรรณ	โพธิสัตธา
14. คุณอารียา กาแก้ว	โพธิสัตธา
15. คุณมนัสชัย สังคมสดใส	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
16. คุณประหยัด จตุพรพิทักษ์กุล	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
17. คุณนัยนา หวายนคำ	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
18. คุณปริศนา พรหมมา	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
19. คุณสมคิด ตุ่มอินมูล	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
20. คุณสุนันทา ธิสาระ	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

วิธีการและขั้นตอน

- 9.00 - 9.30 น. ลงทะเบียนและพร้อมกันที่ห้องประชุม
- 9.45 – 10.00 น. ผศ.สมพงษ์ บุญเลิศ กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมประชุม และแจ้งวัตถุประสงค์การประชุม
- 10.00-12.00น. เสนอข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะระหว่างผู้เข้าร่วมประชุม
จากนั้นพักรับประทานอาหาร
- 13.00-15.30 น. ปรึกษาหารือถึงกำหนดการติดตามประเมินผล

สถานที่และเวลา

ณ บ้านธารแก้ว (มหาวิทยาลัยพายัพ) วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2548 เวลา 9.30 – 15.30 น.

ผลการดำเนินงานกิจกรรม

เวลา 9.45 น. เปิดการประชุม

ผศ.สมพงษ์ บุญเลิศ กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมการประชุม และแจ้งวัตถุประสงค์การประชุม ในการทบทวนภาระงานด้านการติดตามประเมินผลที่ผ่านมา เพื่อให้การทำงานมีความชัดเจนกับทิศทางในสถานการณ์ที่เป็นอยู่ กับเป้าหมายโครงการที่กำหนดไว้

ระยะที่ 1 การกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดการทำงานร่วมกัน ทีมประเมินได้เข้าร่วมกับพื้นที่ทั้ง 5 โครงการ ได้ตัวชี้วัดตามสภาพของพื้นที่ ประเด็นการขับเคลื่อนงาน

ระยะที่ 2 ทีมงานประเมิน ติดตาม เชื่อมเขียนในการทำงานของพื้นที่รูปธรรม มีการรายงานผล

ระยะที่ 3 การติดตามประเมินผลระยะสุดท้ายก่อนปิดโครงการ

ผศ.สมพงษ์ บุญเลิศ กล่าวถึงภาพรวมของงานติดตามและประเมินผลโครงการ เนื้อหา และวัตถุประสงค์ตามประเด็นหัวข้อในเอกสารประกอบการประชุม “แนวทางการติดตามประเมินผลโครงการ สรส.ภาคเหนือ” และขอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากที่ประชุม

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เอกสารประกอบการประชุม “แนวทางการติดตามประเมินผลโครงการ
สรส. ภาคเหนือ”

คุณประหยัด

ให้ข้อสังเกตดังนี้

1. ความหมายและตัวชี้วัดความสุข จากมุมมองของชาวบ้านแต่ละพื้นที่ โดยตั้งเป็น
โจทย์ในกระบวนการประเมิน ทำให้เห็นการเรียนรู้และประมวลผลในประเด็นนี้
ร่วมกัน
2. บทบาทของ สรส. ส่วนกลางต่อกระบวนการในภาค ว่ามีบทบาทอย่างไร
3. กระบวนการติดตามประเมินผลภายใน ควรมีกระบวนการตั้งแต่เริ่มโครงการ และ
ควรมีการประเมินกระบวนการประเมิน

ผศ.สมพงษ์ บุญเลิศ

ชี้แจงข้อสังเกตดังนี้

1. บทบาทของ สรส. ส่วนกลาง ถูกระบุไว้ในเอกสารประกอบการประชุมข้อ 5.4.2
2. ในกรอบแนวคิด งานติดตามประเมินผลเป็นบทเรียน โครงการที่สรุปทั้งหมด
สามารถเป็นกลไก เป็นเครื่องมือให้งานบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ
และประสิทธิผลมากที่สุด เป็นบทสรุปที่สามารถเป็นบทเรียน โครงการทั้ง 3 ส่วน
คือ

ระดับกลไกภาค

ระดับโครงการพื้นที่รูปธรรม

งานติดตามประเมินผลทั้งหมด

พ่อหลวงจอนนิ

ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับบทบาทของคนรุ่นใหม่ในฐานะนักจัดการความรู้

คุณประหยัด

ตั้งข้อสังเกตและข้อคิดเห็นดังนี้

1. เสนอแนะว่าควรตั้งข้อ 5.4.2 เป็นประเด็นหลักอีกหนึ่งข้อว่า กลไกการติดตาม
ประเมินผลภายใน
2. คำนิยามและความหมายของนักจัดการความรู้ กับนักจัดกระบวนการสร้างการ
เรียนรู้ ว่าแตกต่างกันอย่างไร เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการสร้างคนเพื่อรองรับกับ
บทบาทที่ชัดเจนต่อไป
3. ให้ข้อคิดเห็นว่า โครงการภายใต้ สรส. ที่กำหนดเป้าหมายไว้ตั้งแต่เริ่มคือ การ
ปฏิบัติพร้อมพัฒนา มีความยืดหยุ่นในการทำงาน โดยไม่ต้องกังวลเรื่อง
ความสำเร็จ จะต้องคำนึงถึงการได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นหัวใจสำคัญ

	<p>4. กล่าวสนับสนุนข้อสังเกตของพ่อหลวงจอนนิกเกี่ยวกับบทบาทของคนรุ่นใหม่ในการจัดการชุมชนและในกระบวนการจัดการเรียนรู้ของชุมชน เยาวชนที่เกิดขึ้นในโครงการอยู่ในบทบาทใดภายใต้กระบวนการงานของชุมชน</p>
พ่อหลวงจอนนิก	<p>กล่าวเสริมว่า ในแง่วัฒนธรรมแต่ละชุมชน ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนมีวิธีคิด แนวปฏิบัติในการแก้ปัญหา ยกตัวอย่างเช่น ช่วงหน้าฝนน้ำท่วม เพื่อไม่ให้คนในชุมชน โศกเศร้าเสียใจที่น้ำท่วมที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน จึงเกิดประเพณีลอยกระทงขึ้น เกิดความรื่นเริง สนุกสนานในชุมชน ควรมีการจัดหมวดหมู่จากบทเรียนที่เกิดขึ้น คือหมวดปัญหา และหมวดวิธีแก้ เพื่อเอื้ออำนวยให้คนรุ่นหลังได้นำความรู้ไปใช้ประโยชน์ต่อไป</p>
อ.มาลา	<p>การประเมินผลในแง่คิดของคนทำงาน นักเรียน นักศึกษา เมื่ออาจารย์ออกข้อสอบเป็นปรนัยหรืออัตนัยก็ตาม มีความไม่แตกต่างกัน หากนักเรียนเรียนด้วยความพร้อมและไม่เป็นปัญหาสำหรับคนทำงานในพื้นที่โครงการต่างๆ หากทำกันอย่างซื่อสัตย์จริงจัง คงจะไม่มีนักเรียนคนใดสอบได้คะแนนเต็ม 100 และคงไม่มีใครสอบไม่ผ่านคิด I, R, หรือ มผ สำหรับคนทำงานในพื้นที่ไม่น่ากังวลใจหากทำงานไปตามความมุ่งหมาย อย่างจริงจัง มีสติและเตรียมพร้อมตลอดเวลา</p>
คุณสมคิด	<ol style="list-style-type: none"> 1. โครงการแต่ละโครงการมีจุดเด่นแตกต่างกัน ควรมีบทเรียนร่วมกัน จุดเหมือน-จุดต่าง เพื่อเป็นฐานหรือบทเรียนแก่งานอื่น หรือเครือข่ายอื่น 2. การเปิดพื้นที่ทางความคิดของคนทางสังคมของแต่ละโครงการเกี่ยวกับเรื่องราวการจัดการกระบวนการเรียนรู้, จินตนาการร่วมกันมากนักน้อยเพียงใด ควรมีข้อเสนอแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งความสุขของแต่ละคน แต่ละท้องถิ่นอาจแตกต่างกันในรูปแบบการให้ความสุขจะแตกต่างกัน ซึ่งอาจมีจินตนาการร่วมกันได้
ผศ.สมพงษ์ บุญเลิศ	<p>กล่าวสรุปทั้งหมดว่า ภาระงานมี 2 ชั้น คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. วิธีชีวิต เป็นตัวตนที่แท้จริง มีความยั่งยืน 2. การขับเคลื่อนวิธี มีกลุ่มคนภายนอกที่อยากเห็นผลที่จะเป็นแบบอย่างได้ เติบโตปัจจัยเพื่อความเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม จึงเกิดโครงการ สรส. ขึ้น <p>ภายใต้กลไกของโครงการในเชิงระบบจึงเกิดคำถามว่าเมื่อเติบโตปัจจัยให้แล้ว การดำเนินงานเป็นอย่างไร เป็นตัวอย่างได้หรือไม่ จึงเกิดการติดตามและการประเมินผลขึ้น มีแนวคิดที่ไม่ใช่การตัดสิน แต่เป็นกระแงที่ช่วยสะท้อนให้ด้วยความเป็นกลาง สร้างความน่าเชื่อถือให้กับคนอื่นได้</p>

คุณนัยนา หวายคำ	<p>ความเชื่อมโยงหลายๆ ประเด็น แต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน มีจุดร่วมกันดังนี้</p> <p>วัตถุประสงค์ของการประเมินผล เพื่อเป็นทิศทางในอนาคต ควรมีการดำเนินงานอย่างไรต่อไป</p>
ผศ.สมพงษ์ บุญเลิศ	<p>จากเริ่มโครงการมีการกำหนดแนวทางและเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งบางพื้นที่อาจขับเคลื่อนได้ช้า จากปัจจัยหลายๆ สาเหตุ ฉะนั้นการทำงานของทีมประเมินคือการสรุปประมวลความเห็นจากการติดตาม เพื่อทิศทางอนาคต ยกตัวอย่างกรณีเปียงหลวง ควรสร้างนักจัดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น นอกจากกลุ่มโรงเรียนขยายผลไปยังเยาวชนนอกรั้วโรงเรียน กลุ่มหนุ่มสาว จนถึงชุมชนเครือข่ายพื้นที่อื่นๆ ซึ่งนอกจากเน้นวัฒนธรรมประเพณีแล้ว ทำอย่างไรให้วิถีการขับเคลื่อนศิลปวัฒนธรรมเอื้อต่อการมีอยู่มีกิน เช่น หากคนในชุมชนมีความเชี่ยวชาญในบางเรื่อง เมื่อยกระดับพื้นที่ให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยว อาจทำอุปกรณ์เครื่องใช้ในพิธีเป็นของที่ระลึก ฉะนั้นพื้นฐานทางวัฒนธรรมขยายประเด็น คน ชุมความรู้เชื่อมโยงเป็นบูรณาการได้ ทั้งระดับกว้างและลึก</p>
คุณนัยนา หวายคำ	<p>ให้ข้อเสนอแนะและตั้งข้อสังเกตว่าควรกำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ในการประเมิน ทำให้ทราบว่าแต่ละโครงการจะขยายตัวอะไรในบริบทที่พัฒนา สามารถได้ข้อมูลเหล่านี้จากเวทีสังเคราะห์ (ปรากฏในข้อ 2.3 ในระหว่างการทำงานมีหน้าที่หลักในการเสนอแนวทางจากการติดตามประเมินผล)</p>
คุณประหยัด	<p>เสนอให้เพิ่มวัตถุประสงค์การประเมินในเอกสารเพื่อเป็นข้อมูลสอบถามผู้ที่เกี่ยวข้อง และเป็นแนวทางในอนาคต ทิศทางของผู้เกี่ยวข้องในอนาคต โดยบันทึกเป็นหลักฐานในข้อ 2.4</p>
ผศ.สมพงษ์ บุญเลิศ	<p>ชี้แจงกระบวนการประเมินในการลงพื้นที่ ถูกแบ่งออกเป็น 3 ครั้งคือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การเข้าไปร่วมสร้างตัวชี้วัดจากพื้นที่จริงร่วมกันเพื่อขับเคลื่อนงาน 2. การติดตามการดำเนินงานระหว่างการทำงาน 3. การประเมินผลก่อนสิ้นสุดโครงการ <p>ซึ่ง ณ ปัจจุบันอยู่ในระยะที่ 3 ก่อนสิ้นสุดโครงการ และจะมีเวทีสังเคราะห์อีก 1 ครั้ง</p> <p>(พีทะปิ)</p> <p>ข้อเสนอในเชิงกระบวนการในการจัดเวทีแต่ละพื้นที่เพื่อเป็นประโยชน์สูงสุด สำหรับประเด็นการประเมินข้อ 1-3 สามารถเก็บข้อมูลได้นอกจากจากชาวบ้าน โดยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องแต่ละกระบวนการกลุ่มที่ต้องการข้อมูลในแนวลึกควรเลือกประเด็น ซึ่งแต่ละพื้นที่ควรเลือกประเด็นที่น่าสนใจ ซึ่งอาจจะไม่เหมือนกัน พุดคุยกันในแนวลึก ทำให้เกิดความสนุกและความน่าสนใจในการเปิดเวทีชุมชน</p>

ผศ.สมพงษ์	กล่าวเสริมว่า การประเมินมีประเด็นคำถามกลาง แต่ละพูดคุยเพื่อลงลึกประเด็นไหน นั้นขึ้นอยู่กับแต่ละพื้นที่ ขอความคิดเห็นจากที่ประชุมเพื่อสะท้อนความรู้สึกและ ข้อคิดเห็นภายหลังจากที่ทีมประเมินลงพื้นที่ติดตามประเมินผลแต่ละพื้นที่
ร.ท.สาคร	กรณีของพื้นที่แม่สุรินเป็นพื้นที่ขนาดใหญ่ เกี่ยวกับเรื่องการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับ ชุมชนเป็นชุมชนน้องใหม่ หลังจากทีมประเมินลงพื้นที่ ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด แก่ชุมชน ในมุมมองของชุมชนมีความเชื่อถือและยอมรับนักจัดการความรู้ท้องถิ่น มากกว่านักจัดการการเรียนรู้ เพราะเป็นคนในพื้นที่ การยอมรับมีน้อย และมีความคุ้น ชินกับวิถีชุมชน ซึ่งบุคคลภายนอกสามารถเผยแพร่ความรู้ใหม่ๆ แลกเปลี่ยนความรู้ มุมมองแนวคิดจากทีมประเมิน สามารถสะท้อนสิ่งที่ชุมชนมองไม่เห็น จากการที่ทีม ประเมินลงพื้นที่ครั้งที่ 2 มีส่วนช่วยให้คนในชุมชนมองเห็นว่า ความรู้เก่ากับความรู้ ใหม่ สามารถค้นหาทางออกของชุมชนได้ โดยการรวมกลุ่มและพัฒนาฐานความรู้ เพื่อ จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ ความรู้สึกส่วนตัวรู้สึกดีภายหลังจากที่ทีม ประเมินลงพื้นที่ โลกทัศน์ที่สามารถปลดปล่อยสิ่งที่เป็นปัญหาของชุมชน
ครูสำอาง	การเข้าไปของทีมประเมินเป็นการดึงความกลัวออกจากตัวเอง ดังคำกล่าวที่เพื่อน ชาวต่างชาติเขียนไว้ว่า ดึงความกลัวออกมาแล้วเพื่อนรำกับมัน การประเมินเหมือนการ ทดสอบของนักเรียนที่เรียนมาตลอดซึ่งไม่ทราบว่าผิดหรือถูกจนกว่าจะได้สอบ ใน ความรู้สึกส่วนตัว มีความกลัวนักวิชาการ แต่กลับกันเมื่อบุคคลภายนอกได้เยี่ยมชม เพียงหลวง คนในพื้นที่ต่างมีความดีใจที่ได้รับรองและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของชาว ไทยใหญ่ เช่น อาหาร , วัฒนธรรม และภาษา ให้ผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชมได้สัมผัส
คุณสหทัย	เสนอแนะดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 1. มีความกังวลใจเรื่องภาษาที่ใช้ ซึ่งจะต้องอธิบายให้ชาวบ้านในชุมชนได้รู้และ เข้าใจก่อนที่จะพูดคุยเพื่อเก็บข้อมูล เช่นคำว่า สภาวะ, ผลผลิต, ผลลัพธ์, ประสิทธิภาพและประสิทธิผล 2. มีความต้องการให้ทีมประเมินมีเวลาในการพบปะชุมชนเพื่อจะทำให้ทราบข้อมูล เบื้องต้น ช่วยลดเวลาในเวทีชุมชน 3. ลดความตึงเครียด บรรยากาศในเวที 4. บทเรียนที่เกิดขึ้นจากโครงการเป็นสิ่งสำคัญ นอกเหนือจากกรอบบทเรียนตาม เอกสาร สามารถที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงๆ ซึ่งออกมาจิตใจ จิตวิญญาณ ต้อง ใช้เวลาในการสัมภาษณ์เพื่อจะได้ข้อมูลแต่ละประเด็น แต่ละคน

ผศ.สมพงษ์ บุญเลิศ	เรียนถามที่ประชุมจากการขับเคลื่อนงาน ทีมงานแต่ละโครงการมีความเป็นสุขตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ และหลังจากที่ทีมประเมินสะท้อนผลการดำเนินงาน ทีมงานแต่ละโครงการเกิดสภาวะอย่างไร
คุณศุภัทยา	<ol style="list-style-type: none"> 1. บางครั้งก็สามารถดำเนินการไปด้วยดี บางครั้งเกิดการติดขัดจากปัจจัยหลายอย่าง 2. คณะทำงานขาดความทุ่มเทการดำเนินงาน แต่ยังสามารถดำเนินงานต่อไปได้ด้วยดีจากคณะทำงานหลัก ไม่เกิดความอึดอัด
นายกฯกนกศักดิ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. รู้สึกกลัวในตอนแรก เพราะ ต.แม่ทา ผ่านการประเมินหลายครั้งจากหลายองค์กร กลัวกับการประเมินแบบเก่า คือ การนั่งถามประเด็นตามเอกสาร แต่สำหรับการประเมินครั้งหลังๆ รู้สึกสบายใจมากขึ้นเพราะ ทีมงานประเมินความเข้าใจมากขึ้น จึงสามารถประเมินได้ง่าย ซึ่งการประเมินเป็นเพียงส่วนหนึ่งของงาน ไม่สามารถชี้นำว่าดีหรือไม่ดีได้ 2. ลักษณะการประเมิน อยากให้ลงดูตามลักษณะงาน มากกว่าการจัดเวทีพูดคุย ลงดูสภาพพื้นที่จริง การปฏิบัติงานตามพื้นที่จริง
ผศ.สมพงษ์ บุญเลิศ	<p>ชี้แจงขั้นตอนการลงพื้นที่ที่ประเมินมีอยู่ 3 ประเด็นด้วยกันคือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ชักถาม พูดคุย ผู้ที่เกี่ยวข้อง 2. ลงพื้นที่ สภาพพื้นที่จริง 3. เอกสารการทำงาน <p>ซึ่งการลงพื้นที่ของทีมประเมินนั้น ขึ้นอยู่กับความพร้อมของพื้นที่ในการจัดการเตรียมข้อมูลนำเสนอ</p>
อ.ไพศาล	<p>มีความประสงค์ ขอความร่วมมือกับทีมประเมิน</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ควรสร้างนักประเมินผลท้องถิ่นควบคู่กันไป 2. ควรมีเวทีสื่อถึงสังคม ที่สามารถรับรู้ เรียนรู้ได้ง่าย 3. ควรมีการประเมินผลตนเอง Self Evaluation ทั้งสภาวะทางอารมณ์ จิตใจ ร่างกาย สิ่งแวดล้อม แล้วขยายไปประเมินครอบครัว และสังคมต่อไป
พ่อหลวงจอนนิ	ตั้งข้อสังเกตว่าคณะทำงานมีความสุขในการทำงานตามโครงการ สรส. นี้มากน้อยเพียงใด ก่อนจะไปทำให้ชุมชนเป็นสุข
พี่กะปิ	กล่าวเสริมว่าเป้าหมายของโครงการ สรส. คือการลดทุกข์ เพิ่มสุข ให้กับชุมชน

การประเมินผลภายนอก

อ.ใหญ่

สรุปกระบวนการประเมินผลภายนอกคือ

โครงสร้างของการประเมินภายในเอื้ออำนวยต่อการประเมินภายนอกเป็นอย่างมาก เพราะค่อนข้างละเอียดและมีระบบ การประเมินภายในเป็นการประเมินทั้งหมดของโครงการ เป็นระยะๆ เพื่อการปรับปรุง และขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายที่ดีขึ้น มีความตรงเป้าหมาย

การประเมินภายนอก มุ่งเน้นที่จุดต่อจากจุดเก่า ที่จะคุณค่ากับโครงการเป็นรูปธรรม คำถามหลัก คือ “อะไรเป็นจุดต่อจากเดิม” เพราะทุนเดิมมีอยู่แล้วซึ่งโครงการ สรส. เป็นตัวเร่ง ตัวกระตุ้นให้เร็วขึ้น หัวข้อหลักในการประเมินคือ

1. โครงการ สรส. เริ่มจากจุดไหน ที่ให้คุณค่าเพิ่มขึ้นจากการขับเคลื่อนเดิมของวิถีชีวิต
2. ปัจจัยอะไรที่เกิดการเชื่อมต่อในแนวคิด กระบวนการที่เป็นนวัตกรรมกับบริบทจริง อะไรเป็นตัวเชื่อมโยงหรือปัจจัย และทำให้เกิดความยั่งยืนเป็นต้นแบบโครงการอื่นๆ

พี่แนน

กล่าวเพิ่มเติมการประเมินภายนอกดังนี้

การประเมินภายใน เป็นแนวคิดใหม่ ที่ให้เห็นจุดบกพร่อง จุดที่นักปฏิบัติขาด เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน

การประเมินภายนอก มุ่งเน้นถึงวัตถุประสงค์ เพื่ออธิบายภาพของพื้นที่ภาคเหนือ ให้เจ้าของทุนได้รับทราบ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่หลังจากการดำเนิน โครงการให้คุณค่ากับพื้นที่อย่างไร

ความแตกต่างของการประเมินภายนอกและการประเมินภายใน ทีมประเมินภายในจะเข้าไปคลุกคลี ร่วมกิจกรรมมากกว่าทีมประเมินภายนอก

วัตถุประสงค์การประเมินผลภายนอกโครงการ

1. ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน กลไก
2. ชงหรือเป้าหมายโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่
3. การบริหารจัดการโครงการในการประสานงานวิจัย
4. ข้อเสนอแนะจากการประเมิน

เรื่องแจ้งให้ทราบและหารือที่ประชุม

1. งานสัมมนาในชุดโครงการ สรส. ทั่วประเทศ วันที่ 30 พฤษภาคม 2548 เรียนเชิญเข้าร่วมประชุม ภาคละ 8-10 ท่าน มีเนื้อหาเกี่ยวกับการชี้แจงวัตถุประสงค์การประเมินภายนอกร่วมกันนำเสนอ ยุทธศาสตร์การทำงานและกลไกภาค กำหนดผลลัพธ์ความสำเร็จของโครงการร่วมกัน รูปแบบการประเมิน รายละเอียดแต่ละโครงการและความคาดหวังผลลัพธ์ของโครงการ
2. กำหนดการติดตามประเมินผลโครงการ
วัตถุประสงค์
 1. สภาพความเป็นจริงของพื้นที่
 2. คนทำงานและกลุ่มเป้าหมาย
 3. เอกสารหลักฐานอื่นๆ

กำหนดการ

เดือนพฤษภาคม 2548

วันที่ 21-22	ติดตามประเมินผลพื้นที่แม่สุริน
วันที่ 23-24	ติดตามประเมินผลพื้นที่แม่คำ
วันที่ 26-27	เวทีโครงการ “ฮ่วมเฮียนฮู้ฮู้สุข” จ.สุรินทร์
วันที่ 28-29	ประชุม สรส.
วันที่ 30	ประชุมประเมินผลภายนอก กทม.

เดือนมิถุนายน 2548

วันที่ 1	ประชุมกลไกภาค
วันที่ 2	ทบทวนงานแม่วาง (ตึกขาว)
วันที่ 5	ติดตามประเมินผลพื้นที่แม่ทา
วันที่ 9-10	ติดตามประเมินผลพื้นที่แม่วาง
วันที่ 10	โครงการย่อนำส่งเอกสารงบการเงิน (ปีงบประมาณ)
วันที่ 15	โครงการย่อนำส่งรายงานความก้าวหน้าฉบับสมบูรณ์
วันที่ 17-18	เวทีสังเคราะห์บทเรียนโครงการ
วันที่ 25	ฝ่ายประเมินนำส่งรายงานการประเมินผลฉบับสมบูรณ์
วันที่ 27	เวทีเสนอผลการประเมิน
วันที่ 30	เวทีเสนอผลการประเมินและประชุมกรรมการอำนวยการสรุป

โครงการ

3. โครงการ “ร่วมเขียนสู่สุข” ในวันที่ 26-27 พ.ค. 48 ณ ศูนย์ฝึกอบรมมูลนิธิพัฒนาอีสาน (NET) เป็นเหมือนกระบวนการเพื่อเผยแพร่การศึกษา องค์ความรู้ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในภาคอีสานสู่สาธารณะ คล้ายกับที่ภาคเหนือจัดที่พื้นที่แม่วาง ที่บ้านทุ่งหลวง โดยนำสิ่งที่เรียนรู้มาเผยแพร่แลกเปลี่ยนประสบการณ์ การเรียนรู้ในชุมชน รายละเอียดกำหนดการและกิจกรรมตามแนบท้ายโครงการ ซึ่งทางโครงการแม่ต้า ประสงค์ร่วมเดินทางไปร่วมงานจำนวน 3 คน กำหนดการเดินทางจะแจ้งให้ทราบต่อไป

คุณประหยัด

มหาวิทยาลัยชีวิต เป็นการร่วมมือเพื่อยกระดับ ทาง วจส. กับทาง คณะจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หาแนวทางการเชื่อมโยงสถาบันการศึกษาในระบบร่วมมือสนับสนุนความเป็นสถาบันชาวบ้าน มีการประสานงานในพื้นที่ทำงานร่วมกัน ทั้งในโครงการ สรส. และโครงการอื่นๆ ในเครือข่ายขององค์กรพัฒนาเอกชน ถึงยุทธศาสตร์ในการพัฒนาความเป็นสถาบันการเรียนรู้ของชุมชน ทั้งนี้จังหวัดเชียงใหม่เป็นหนึ่งในจังหวัดในการนำร่องโครงการ คือ ฐานเริ่มจากกลุ่มลุ่มน้ำปิง เชียงดาว, อ.พร้าว, อ.ดอยสะเก็ด และลุ่มน้ำวาง เปิดในหลักสูตร สหวิทยาการเพื่อ การพัฒนาท้องถิ่น เป้าหมายหลักคือการสร้างคน สร้างผู้นำ ให้อยู่กับท้องถิ่น เริ่มเทอมแรกคือเดือนมิถุนายน ปัจจุบันอยู่ขั้นตอนการประชาสัมพันธ์ ทำความเข้าใจกับชาวบ้าน การจัดการหลักสูตร ร้อยละ 40 เป็นวิชาพื้นฐานที่ทางมหาวิทยาลัยมีการจัดการเรียนการสอน อีก ร้อยละ 60 เป็นวิชาชีพหรือวิชาที่ท้องถิ่นต้องมีการจัดการร่วมกัน ต้องมีองค์ประกอบร่วมกันทั้งทางปราชญ์ชาวบ้าน และคณาจารย์ ในท้องถิ่น โดยใช้มหาวิทยาลัยชีวิตเชื่อมโยงพันธมิตรกลุ่มต่าง ๆ เข้ามาร่วมมือกัน ใช้เป็นสถาบันสนับสนุนการเรียนรู้ของชาวบ้าน ทั้งนี้เทอมแรกจะมี 2 วิชา คือวิชาการระบบทัศนในการพัฒนา และวิชาการจัดการความรู้ เป็นวิชาเฉพาะไม่ถูกบรรจุในหลักสูตรการเรียนการสอนทั่วไป คุณสมบัติของผู้เข้าเรียนจะต้องจบ ม.6 หรือกำลังศึกษาอยู่

พี่กะปิ

การจัดการฐานข้อมูล ปัจจุบันการนำข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่รูปธรรมมาใช้งานมีความซ้ำซ้อนของข้อมูล ไม่มีระบบในการจัดเก็บข้อมูล จึงเกิดปัญหาในการนำข้อมูลไปใช้งาน เพื่อแก้ปัญหาในจุดนี้ จึงมีการตั้งต้นพัฒนาระบบในระยะแรกจะทำฐานข้อมูล 5 พื้นที่ในโครงการ และนำไปเชื่อมโยงกับพื้นที่รูปธรรมอื่น เกิดคำถามในการทำฐานข้อมูล 13 ประเด็น มี 3 เรื่องใหญ่

1. ข้อมูลพื้นฐานชุมชน ประกอบด้วยข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์, เศรษฐกิจ, การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณีวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ของ ผู้คน
2. ข้อมูลกลุ่มหรือแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ประวัติศาสตร์ความเป็นมา องค์ความรู้ในการจัดการการเรียนรู้ร่วมกัน ผู้รู้ในชุมชน
3. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์การจัดการการเรียนรู้ องค์การพันธมิตร องค์การภาคี

กระบวนการในการจัดทำมี 2 รูปแบบ

1. จัดส่งบุคลากรช่วยจัดทำแต่ละพื้นที่ คือ พี่ต้องช่วยประมวลและจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่ ต.แม่ท่า , น้องไอจะช่วยประมวลผลและจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่ ต.แม่สุริน จัดทำให้เสร็จสิ้นก่อนสิ้นเดือนพฤษภาคม เพื่อเป็นประโยชน์ในการเขียนรายแต่ละพื้นที่ ส่วนพื้นที่เปียงหลวงและแม่คำพิ กะปิจะลงไปช่วยในการจัดทำทั้ง 2 พื้นที่
2. ให้คนในพื้นที่ร่วมกันคิดกันเขียน เพื่อเป็นรายงาน ควรจัดทำให้เสร็จสิ้นภายในต้นเดือนมิถุนายน คือ พื้นที่แม่วาง คือพัฒนาทีมคนในพื้นที่มาช่วยกันทำ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กเยาวชน ทำให้เรียนรู้เรื่องราวของตนเอง เป็นกระบวนการสร้างเด็กอภีวิธีการหนึ่ง

อ.มาลา

ให้ข้อคิดในการทำงานว่า เมื่อเรามีความพอใจในชีวิต อยู่ที่ไหนก็มีความสุข แท้จริงความสุขอยู่ที่ใจ มีความพึงพอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ ถ้าเราคิดว่าทำงานแล้วมีความสุขก็มีความสุข ถ้าทำงานแล้วคิดว่าทำงานเกินเงินที่ได้รับ ก็จะเป็นทุกข์ทันที และมีโอกาสที่ เชียงตุง ชื่นชมเครื่องเงินหนึ่งชิ้นคิดเป็นเงินไทย 2,000 บาท แต่คุณค่าของมันเกือบ 2 หมื่นบาท แต่คนที่ปั่นลายอายุ 70 กว่าปี ปั่นด้วยความสุข จึงได้แง่คิด ว่า หากเราทำงานด้วยความสุขเป็นที่ตั้ง ผลงานจะออกมาดี แต่ถ้าคิดว่าจะเอารายได้ หรือเงินเป็นตัวตั้ง มักจะมีสิ่งที่มาหยุดการทำงานนั้น สำคัญอยู่ที่ใจ หากเราเฝ้าสมองเป็นตัวตั้ง สมองนำหน้าจิตใจ สมองเป็นตัวสร้างความทุกข์ เพราะยุคสมัยนี้สมองถูกสอนให้คิดเห็นแก่ตัว ครอบครัวเรา บุคคลใกล้เคียงเรา ไม่นึกถึงคนอื่น ถูกคิดด้วยฐานของสมองมากเกินไป ถ้าเอาความสุขเป็นที่ตั้งงานจะออกมาดี แต่ถ้าเอาความสำเร็จเป็นที่ตั้งงานออกมาจะไม่ค่อยดี

พ่อหลวงสอนนิ

ให้แง่คิดและคำอวยพร ให้ทำงานอย่างมีความสุขมีความสุขในการทำงาน

ปิดการประชุม

ภาคผนวก

3. อบรมการเขียนรายงานเพื่อสื่อสารกับสังคม

อบรมการเขียนรายงานเพื่อสื่อสารกับสังคม

วันที่ 17 พฤษภาคม 2548

ณ บ้านธารแก้ว มหาวิทยาลัยพายัพ

วัตถุประสงค์ การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพคนทำงานของโครงการให้มีทักษะในการเขียนรายงานออกสู่สังคมวงกว้าง เนื่องจากกระยะที่ผ่านมาส่วนใหญ่จะเขียนรายงานเพื่อส่งแหล่งทุน แต่ละเลยการรายงานสิ่งที่ทำต่อสังคม ทั้งนี้ก็เพื่อสร้างความเข้าใจขยายการรับรู้สู่คนกลุ่มต่างๆ ให้มากขึ้น

รายชื่อผู้ร่วม	กลุ่ม/องค์กร/ที่อยู่
1. นายบุญส่ง จินะวงศ์	วิทยาลัยจาวบ้านลุ่มน้ำวาง วัดจำลอง หมู่ 5 ต.บ้านกาด อ.แม่วาง จ.ชม.
2. คุณพัชชา เจริญสุขบุญสังข์	วิทยาลัยจาวบ้านลุ่มน้ำวาง วัดจำลอง หมู่ 5 ต.บ้านกาด อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่
2. คุณนิพล ศรีเอื้อนคอย	บ้านทุ่งหลวง 29 หมู่ 2 ต.แม่วิน อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่
3. คุณสุพินชัย พลัดภัย	บ้านทุ่งหลวง 23/1 หมู่ 7 ต.แม่วิน อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่
4. คุณสาคร ทานา	โครงการฯ แม่สุริน 53/1 หมู่ 3 ต.ขุนยวม อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน
5. คุณสง่าคำ จางยอด	โครงการฯ สืบสานลายไต 35 ถ.รัตนโกสินทร์ ต.วัดเกต อ.เมือง จ.ชม.
7. คุณโกศล สิงห์ทองแท้	สหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด 136 ม.4 ต.แม่ทา กิ่งอ.แม่ออน จ.ชม.
8. คุณเทอดศักดิ์ กองพรม	สหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา จำกัด 136 ม.4 ต.แม่ทา กิ่งอ.แม่ออน จ.ชม.
9. คุณสวัสดิ์ คำฟู	โครงการสุขภาพเพื่อชุมชน 225/112 ม.2 ต.สันพระเนตร อ.สันทราย จ.ชม.
10. คุณอารียา กาแก้ว	ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นราชภัฏโพธิ์สัตยา สถาบันราชภัฏเชียงใหม่
11. คุณผการัตน์ ทิพย์สุวรรณ	ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นราชภัฏโพธิ์สัตยา สถาบันราชภัฏ
12. คุณครูณี ร่องพีช	วิทยาลัยการจัดการทางสังคม 225/112 ต.แม่วิน อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่
13. คุณสุพัตรา อินทยศ	วิทยาลัยการจัดการทางสังคม 225/112 ต.แม่วิน อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่
14. คุณกาญจนา แดงกิจ	กพอ.เหนือ 108 ถ.ต้นขาม ต.ท่าศาลา อ.เมือง จ.เชียงใหม่
15. คุณกิตติพันธ์ กันธิยะ	เครือข่ายเยาวชนภาคเหนือ 35 ถ.รัตนโกสินทร์ ต.วัดเกต อ.เมือง จ.เชียงใหม่
16. คุณจรูญ วัฒนพานิชย์ ชุมชนคนรักป่า 77/1 ม.5 ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่	
17. คุณประหยัด จตุพรพิทักษ์กุล	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 77/1 หมู่ 5 ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
18. คุณนัยนา หว้ายคำ	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 77/1 หมู่ 5 ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
19. ปรีศนา พรหมมา	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 77/1 หมู่ 5 ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่

ป้องกันโรคไข้เลือดออก หรือต่อต้านความรุนแรงของภาคใต้โดยนำเรื่องน้องฮ้องเด้ามาพูด และนำเสนอสิ่งเล็กๆ น้อยๆ ความงดงามและศิลปะ มานำเสนอกับสังคม เนื่องจากในปัจจุบันนี้คนต้องการบริโภคความงาม ศิลปะ และจินตนาการ

3. พื้นที่ทางความคิดคือความยั่งยืนมากกว่าการเปลี่ยนแปลงทางนโยบายสร้างพื้นที่ทางความคิด คือใช้ทั้งงานและความงดงามควบคู่กัน เทคนิค คือ การนำเรื่องเล็กๆ มาดำเนินเรื่องราว เพื่อชักจูงสู่เรื่องราวกว้างๆ ผู้สังคม ความงดงามสามารถสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัส เช่นการมองเห็นได้ด้วยตา หูฟัง จมูก ที่สุดคมเข้าไป ใช้จินตนาการ โดยสะท้อนเรื่องราวเหล่านี้สู่สังคม แต่ละคนไม่มีความสามารถหรือทักษะในการเขียนรายงานให้เป็นความงดงามได้ จึงต้องสร้างโอกาสและเปิดโอกาสให้กับตัวเองบ้าง ต้องเปิดใจ และได้รับการฝึกฝน ฝึกความคิดของตัวเองที่เคยชิน ฝึกต่อแหล่งทุน เพื่อให้เกิดความเป็นปกติวิสัยกับตัวเอง จะได้สร้างงานออกมาอย่างมีศิลปะและเกิดความงาม

อภิปรายแลกเปลี่ยน

1. คุณสมคิด คุ่มอินมุล เสนอความเห็นว่าการมุ่งเป้าหมายมากเกินไปจะไม่สนุกกับงานดังที่ครูมาลาได้กล่าวไว้ และเห็นด้วยกับวิทยากรในประเด็นที่ว่าต้องเปลี่ยนมุมมองการเขียนงาน ไม่มุ่งไปที่เป้าหมายอย่างเดียว มีความสุขกับงานในระหว่างทางด้วย ต้องเปลี่ยนจากภายในตัวเรา ไม่คิดว่าการเขียนเป็นภาระ
2. ครูสง่าคำเสนอความเห็นว่าการเขียนรายงานของแต่ละคนมีมุมมองต่างกัน บางคนเขียนออกมาอย่างไม่เป็นศิลปะ เนื่องจากคิดว่าการเขียนรายงานเป็นภาระกิจ
3. พ่อน้อยส่ง เสนอความเห็นว่าการแต่ละคนมองเห็นความงดงามของงานแตกต่างกันเนื่องจากจินตนาการ พื้นที่ทางความคิดอยู่ในกรอบของจินตนาการ ระบบทุนนิยมสมัยใหม่ได้จำกัดพื้นที่ทางความคิด

เนื้อหาที่ 2 การเลือกเรื่องที่จะสื่อสารกับสังคม โดย คุณอรุณี เวียงแสง

กระบวนการสื่อสารต่อที่สาธารณะ/สังคม ประกอบไปด้วย 3 ส่วน

1. ผู้สื่อ ต้องทบทวนตัวเอง ค้นหาความถนัดเฉพาะตัวว่ามีความสามารถในการสื่อสารทางด้านใด เช่น พูดเก่งเขียนเก่ง หรือมีความถนัดด้านใด ผู้สื่อแต่ละคนมีทักษะที่แตกต่างกัน
2. เนื้อหาสาระที่จะสื่อสาร สาระที่จะสื่อสารมักประกอบด้วย 3 ส่วน หลักคือ เป้าหมาย(ในโครงการของสรส. หมายถึง 6 รงรวม 2.กระบวนการที่ไปสู่ธง(เป้าหมาย) ส่วนที่ 3 คือ ผลที่เกิดขึ้นจากการทำงาน อะไรเป็นสาระเด่นอะไรเป็นความงามต้องดึงออกมา
3. สังคมซึ่งหมายถึงผู้ที่เราต้องการสื่อสารด้วย ต้องวิเคราะห์ว่าเป็นใคร คนในชุมชน/ลุ่มน้ำ อำเภอ จังหวัด ภาค หรือประเทศ

อภิปรายแลกเปลี่ยน

1. ปริศนา พรหมมา การสื่อ กับสังคมมีหลายรูปแบบ แต่ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของงานเขียน ถ้าจะพูดถึงเฉพาะงานเขียนจะมีแนวทางพัฒนาศักยภาพตัวเองอย่างไรบ้าง? ซึ่งโดยสรุปน่าจะประกอบด้วย 3 ส่วนที่สำคัญคือ มีใจ, ค้นหาตัวเองและฝึกฝน คุณอรุณี เวียงแสง วิทยากร เสนอว่า เราต้องลองทำก่อนถึงจะทราบว่าตนเองถนัดอะไร และสื่อไม่ได้มีเฉพาะงานเขียนเพียงอย่างเดียว อาจจะใช้วิธีการของการทำ VCD หรือ VDO ก็ได้
2. พ่อน้อยบุญส่ง ชินะวงศ์ : คนเราเกิดมาก็มีภาระอยู่แล้ว เป็นภาระทางด้านจิตใจ หลังจากนั้นก็เกิดกระบวนการคิดพิจารณา จนเกิดเป็นภาระทางด้านการงาน ประเด็นก็จะมองภาระที่มีเป็นความงามได้อย่างไร
3. คุณอรุณี เวียงแสง : ภาระในมุมมองของวิทยากร อาจเป็นภาระชีวิตก็ได้ ในเรื่องของภาระการงาน เราต้องกำหนดตัวชีวิตใหม่ มีชีวิตอยู่ในใจ เมื่ออยู่ภายใต้แหล่งทุน ภาระที่ต้องทำคืองาน เราต้องมองให้ออกกว่าเป็นความงาม และจินตนาการออกมาให้ได้มากที่สุดภายใต้ข้อจำกัดของแหล่งทุน
4. ครูสำงคำ จางยอด : ได้ทำงานเขียนของตัวเอง เรื่องการฟ้อนนกก ซึ่งพบว่า เมื่อไม่ถูกกำหนดด้วยแหล่งทุน งานเขียนที่ออกมาจะมีอิสระ มีจินตนาการในการเขียนมากขึ้น
5. คุณสมคิด ดุ่มอินมูล : งานแต่ละอย่างคงไม่ยากเกินไปที่เราจะทำได้ เราสามารถทำให้เกิดความงามของงานขึ้นมาได้ และทบทวนทั้ง 6 ชงที่ต้องทำรายงานส่งแหล่งทุน บ้างพื้นที่สามารถทำได้มากและอาจมากกว่า 6 ชงที่กำหนดไว้ แต่บางพื้นที่อาจไม่ครอบคลุมทั้ง 6 ชง เสนอให้มีการดึงเอาความงามของชงแต่ละอันออกมาเพื่อสื่อสารกับสังคมดังนี้

1. คน → ยกตัวอย่างพื้นที่แม่ทา ตามความคิดเห็นของตัวเอง คนในที่นี้คือเยาวชนต้นแบบทั้ง 3 รุ่น คือรุ่นแรก 6 คน รุ่นถัดมา 11 คน และรุ่นที่สาม ประมาณ 40 คน ต้องถอดแบบออกมา ประกอบด้วยความแตกต่างด้านความคิด ความคิดแปลกใหม่ เกิดนวัตกรรม ซึ่งจะทำให้เกิดความงามในงานเขียนเรื่องของผู้คน
2. สร้างความรู้ → หมายถึง หลักสูตร ทุกพื้นที่ได้จัดทำหลักสูตร โดยพื้นที่ทุ่งหลวงได้ทั้งหลักสูตร แหล่งการเรียนรู้และได้บรรจุลงในแผนของ อบต. ด้วย เพื่อให้เกิดความงามในงานในหลักสูตรต้องสร้างความรู้ความคิดให้กับสังคม เช่นในแม่ทามี 5 เรื่องได้แก่ สุขภาพ เกษตรกรรม ทรัพยากร เหมืองฝาย ประวัติศาสตร์ ซึ่งมีอะไรบ้างทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เกิดความงามได้ ในทุ่งหลวงแหล่งเรียนรู้สร้างการเปลี่ยนแปลงอะไรในชุมชนบ้าง
3. การสื่อสาร → แม่ต้ามี่ VCD, แผ่นพับ
แม่ทามี VCD, แผ่นพับ, หนังสือ 12 เล่ม, CD 1 แผ่น
ทุ่งหลวง, หนองเต่า ผลิตสื่อออกมาเยอะมาก
การวัดผลสัมฤทธิ์ต้องมองว่าสื่อไปทำงานอะไรกับความคิดของคน สื่อที่ผลิตสร้างออกมาก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรในชุมชนบ้าง
4. การสร้างเครือข่ายทั้งแนวนอนและแนวตั้ง → ในแม่ทาเห็นได้ชัดเจน สร้างเครือข่ายเยาวชนบ้านทาเหนือสร้างเครือข่ายทรัพยากร การวัดผลต้องมองเครือข่ายว่าเป็นแบบไหนสัมพันธ์กับเรื่องความคิดหรือเปล่า อยู่ในวิถีชีวิตหรือเปล่า เช่นในแม่วาง มีเครือข่ายของกลุ่มน้ำวางซึ่งเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในกลุ่มน้ำ

5. สร้างกระบวนการเรียนรู้ → พื้นที่รูปธรรมได้สร้างกิจกรรมไปถึงไหน เคลื่อนไปเป็นกรณีในสังคมหรือไม่ เช่น ในทุ่งหลวง มีแหล่งเรียนรู้ สร้างให้คนในชุมชนทราบถึงแหล่งเรียนรู้มีที่ใด และเป็นอย่างไร ทำมาเพื่ออะไร คนในชุมชนสามารถตอบได้หรือไม่
6. สถาบันการเรียนรู้ → ในแม่ทามิ สถาบันการเรียนรู้เกษตรกรรมอย่างยั่งยืนและทรัพยากรธรรมชาติ แม่วางมีวิทยาลัยชาวบ้านลุ่มน้ำวาง ซึ่งสถาบันการเรียนรู้จำเป็นต้องเป็นสถาบันการเรียนรู้ของสังคมวงกว้าง

เนื้อหาที่ 3 แนวทางรูปแบบงานเขียนเพื่อการรายงานสู่สังคม โดย คุณนันทา เบญจาศิลารักษ์

วิทยาการระดมความคิดจากแต่ละพื้นที่ 3 ประเด็น คือ

- เรื่องที่แต่ละพื้นที่ต้องการสื่อสารคืออะไร?
- รูปแบบที่ต้องการสื่อสาร ?
- ต้องการสื่อสารกับใคร ระดับใด (กลุ่มเป้าหมายที่จะรับสื่อคือใคร ?)

ผลจากการระดมคือ

พื้นที่	ประเด็น	รูปแบบ	กลุ่มเป้าหมาย
● แม่สุริน	<ul style="list-style-type: none"> • วิถีชีวิตของผู้คน • คนที่ทำเกษตรอินทรีย์/มีแนวคิด ลด ละ เลิก การใช้สารเคมี 	งานเขียน	คนในชุมชน ทั้งนี้เพื่อปรับเปลี่ยนแนวคิดคนในชุมชน เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน
● แม่ทา	<ul style="list-style-type: none"> • วิถีเกษตรยั่งยืน • เยาวชนในงานเกษตร 	งานเขียน, VCD, เวทีในระดับชุมชน	คนในชุมชนเกิดการปรับเปลี่ยนความคิด
<ul style="list-style-type: none"> ● แม่วาง - ทุ่งหลวง - ห้วยอีค่าง 	<ul style="list-style-type: none"> • การจัดการป่าโดยใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิม • การพัฒนาความของคนในชุมชน <p>* การทำความเข้าใจความเปลี่ยนแปลงของชุมชนผ่านบทกวีดั้งเดิมของปกากะญอ เรื่อง “เส้นทางนรก-สวรรค์”</p>	<p>VCD(จัด ทำ ร ่วม กั บ โรงเรียน), แผ่นพับ, เอกสารเล่มเล็ก</p> <p>งานเขียน</p>	<p>คนในชุมชนเข้าใจปัญหา, ให้สังคมภายนอกเข้าใจความเป็นอยู่ของชุมชน</p> <p>คนในชุมชน, คนในลุ่มน้ำวาง</p>

● แม่วางตอนล่าง	ที่มาของปัญหาต่างๆ , โครงสร้างปัญหา	สื่อวิทยุชุมชน, งานเขียน ในสาส์นลุ่มน้ำวาง, VCD	ชาวบ้านในลุ่มน้ำเท่าทัน ความเปลี่ยนแปลงและ ปัญหาที่เกิดขึ้น
● เปียงหลวง	วิถีชีวิต, ศิลปะ, วัฒนธรรม, เศรษฐกิจ, ความเป็นอยู่	งานเขียน, VCD	คนในชุมชน, ชาวไทใหญ่, สังคมภายนอก

สามารถสรุปได้ว่า

ประเด็น	ส่วนใหญ่เป็นเรื่อง	คน, วิถีชีวิตชาวบ้าน, การจัดการทรัพยากร
รูปแบบ	“	งานเขียน, VCD
กลุ่มเป้าหมาย	“	คนในชุมชน

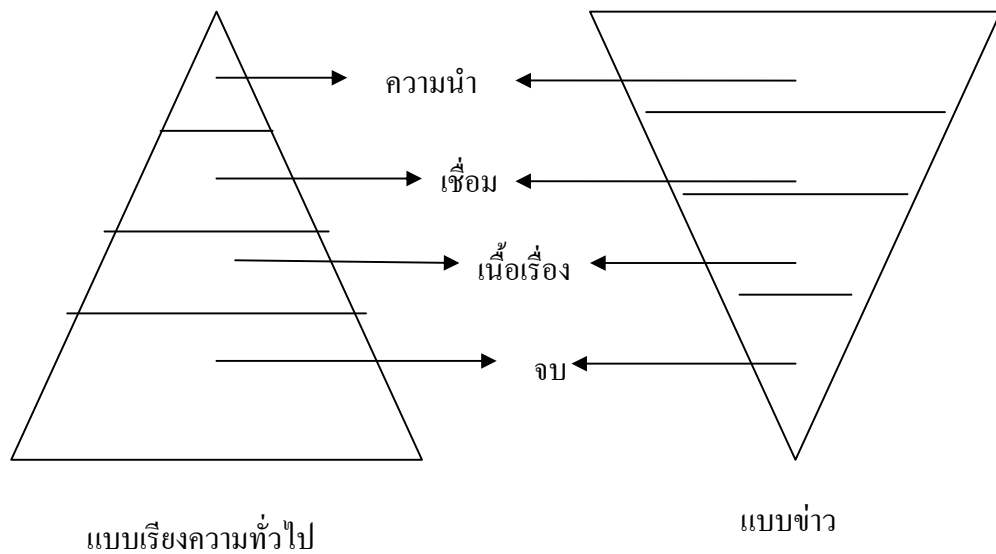
หลักการสำคัญของการสื่อสาร

- รู้จักกลุ่มเป้าหมาย
- จัดระบบความคิด เรียงลำดับข้อมูล
- เท่าทันกับกระแสทั้งภายนอกและภายใน เชื่อมโยงกับกระแสในชุมชน
- ข้อมูลรอบด้าน สมบูรณ์ ครบถ้วน และหาข้อมูลเพิ่มเติม
- สื่อในสิ่งที่รู้ ชัดเจนที่สุด อ่านมาก ฟังมาก จะทำให้มีข้อมูลเยอะรอบด้าน
- การสื่อสารส่วนใหญ่เริ่มจากงานเขียนก่อน หลักของการเขียนต้องเขียนจากเรื่องที่เรารู้ เข้าใจ ต้องสื่อสารกับตัวเองก่อน การเขียนต้องเริ่มจากรูปธรรมไปหานามธรรม ประเด็นเดียวต้องสื่อหลายๆแง่มุม อาจทำได้โดยการสัมภาษณ์คนทั้งคนที่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยในเรื่องที่เขียน

โครงสร้างงานเขียน

1. ชื่อเรื่อง : ตั้งให้สั้น กระชับ น่าสนใจ
2. เกริ่นนำ
 - ใช้การสร้างตัวละคร
 - ความรู้สึกของคนในสังคมกล่าวถึง
 - วิธีเปรียบเทียบ
 - นำปรัชญา, ความคิดมากกล่าวเปิดเรื่อง
3. เนื้อเรื่อง : ต้องเรียงลำดับเนื้อหาและร้อยเรื่องให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
4. สรุป/ ปิดเรื่อง : ทำได้โดยการตั้งประเด็นคำถามทิ้งท้ายกับผู้อ่าน และอื่นๆ

♦ ตัวอย่างงานเขียนสองรูปแบบ

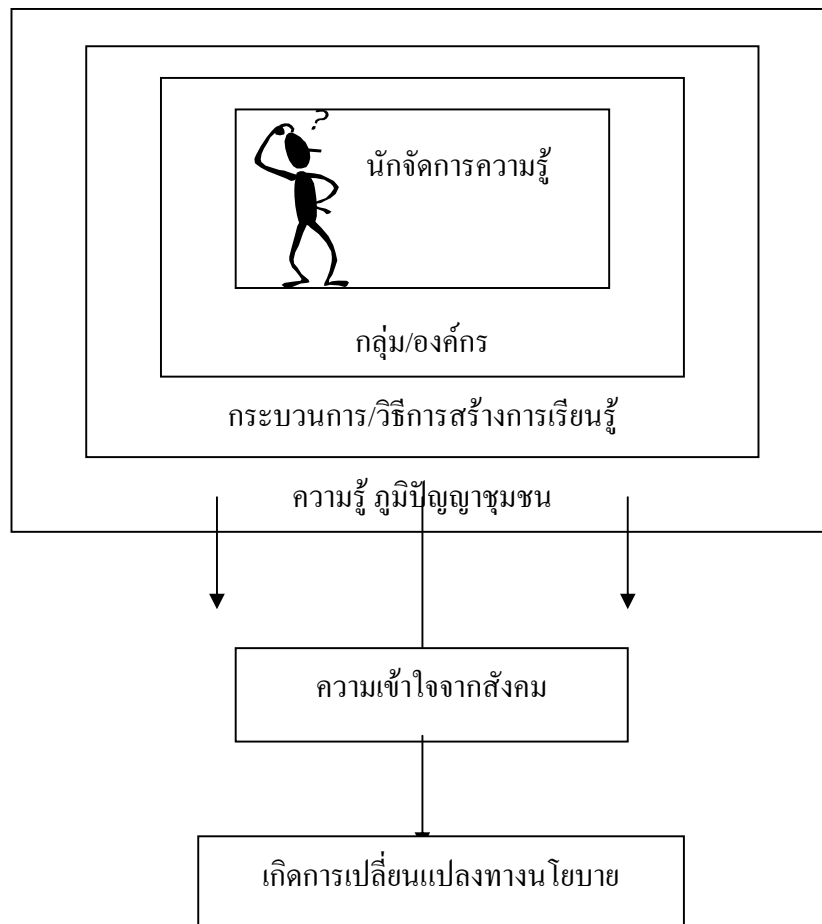
ประเภทงานเขียน ที่นิยมเขียนในหนังสือพิมพ์

รายงานพิเศษ	บทความ	บทสัมภาษณ์
รายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ มี ทัศนะ ความคิดเห็น * หลายแง่มุม	ความคิดเห็น + ข้อมูล	สัมภาษณ์เจาะลึกคนที่มีความคิด โดด เด่น มีประสบการณ์
สด เชื่อมโยงกับกระแสสื่อ	ข้อมูลมีเหตุผล	-
มีรายละเอียด เดิมทีสรร	เรียงลำดับข้อมูล	-
ควรมีภาพประกอบ	ไม่จำเป็นต้องมีภาพประกอบ	ต้องมีภาพ

♦ อภิปราย แลกเปลี่ยน

คุณประหยัด จตุพรพิทักษ์กุล

เสนอการนำเสนอที่เชื่อมโยงกันระหว่างนักจัดการเรียนรู้ สังคม นโยบาย

สรุปการอบรม

เสนอให้ผู้เข้าร่วมการอบรมส่งงานเขียนของตนเอง 2 เรื่อง เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ของการอบรม เนื่องจากระยะเวลาการอบรมมีจำกัด จึงให้ทุกคนนำกลับไปเขียนเอง

1. งานเขียนในมุมมองของนักจัดการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงกับทั้ง 6 ของโครงการพื้นที่รูปธรรม ส่งพี่เปิ้ล เพื่อช่วยให้คำแนะนำ และช่วยขัดเกลาเพื่อลงในสื่อของสำนักข่าวประชาธรรมและท้องถิ่นเสวนา
2. งานเขียนเรื่อง “เสี้ยวหนึ่งของชีวิตนักจัดการเรียนรู้” ส่งพี่อ้วน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำเป็นรูปเล่ม

เวทีสังเคราะห์บทเรียนการดำเนินงาน

วันที่ 17-18 มิถุนายน 2548

ณ โรงแรมธาริน อ.เมือง จ.เชียงใหม่

รายชื่อผู้ร่วม

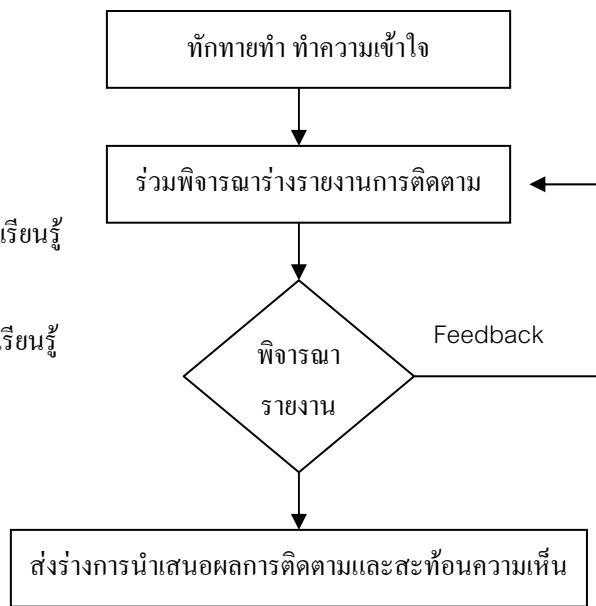
ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	กลุ่ม/องค์กร/ที่อยู่
1	คุณจอนิ โอโดเซา	กรรมการ	21 ม.4 บ้านหนองเต่า ต.แม่วิน อ.แม่วาง จ. เชียงใหม่
2	คุณเจริญ มาลาโรจน์	กรรมการ	โฮงเขียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา 35 ถ. รัตนโกสินทร์ ต.วัดเกต อ.เมือง จ.เชียงใหม่
3	อาจารย์อวรณ์ โอภาสพัฒนกิจ	กรรมการ	คณะเกษตรศาสตร์ มช./สกว.
4	คุณอรุณี เวียงแสง	กรรมการ	196/6 ม.8 ต.ปางหมู อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน
5	คุณประหยัด จตุพรพิทักษ์กุล	กรรมการ / ผู้ ประสานงาน	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 77/1 ม.5 ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
6	คุณสมคิด ตุ่มอินมูล	กรรมการ	สถาบันพัฒนาการเรียนรู้เกษตรกรรมยั่งยืน 225/112 หมู่บ้านสินธนา ต.สันพระเนตร อ.สัน ทราย จ.เชียงใหม่
7	คุณปฐณี มอนซอน	ทีมประเมินผลภายนอก	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล 25/25 พุทธมณฑลสาย 4 ศาลายา พุทธมณฑล นครปฐม
8	คุณรัตใจ เปี้ยแก้ว	ทีมประเมินผลภายนอก	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล 25/25 พุทธมณฑลสาย 4 ศาลายา พุทธมณฑล นครปฐม
9	พระมหาสุทิตย์ อาภากร	สรส.ส่วนกลาง	สรส.ส่วนกลาง วัดสุทธาวาส อ.เจริญกรุง เขต สาทร กรุงเทพฯ
10	อาจารย์เรียมจันทร์ บันเทิง	ทีมโครงการติดตาม ประเมินผล	สพท.เชียงราย เขต 2 อ.แม่ลาว จ.เชียงราย
11	คุณอารียา กาแก้ว	เจ้าหน้าที่โครงการ ติดตามประเมินผล โครงการ	สถาบันราชภัฏ โพธิ์สัทยา มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่
12	คุณสาคร ทานา	ผู้ประสานงาน	โครงการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อลดการใช้ สารเคมีสู่เกษตรกรรมยั่งยืน แม่สุริน
13	คุณบุญสุข เตือนขวัลย์	คณะทำงาน	15/1 ม.3 ต.ขุนยวม อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน
14	คุณไพศาล ภิไลคำ	ผู้จัดการ	วิทยาลัยจาวบ้านลุ่มน้ำวาง 57 วัดจำลอง ม.5 ต. บ้านกาด อ.แม่วาง จ.ชม.
15	คุณสง่าคำ จางยอด	ผู้ประสานงาน	โครงการสืบสานลาย ตู๋ ปณ. 54 เชียงใหม่

ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	กลุ่ม/องค์กร/ที่อยู่
16	คุณสหทัย วิเศษ	ผู้ประสานงาน	โครงการจัดการความรู้ในลุ่มน้ำแม่ต้าเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
17	คุณประดง ทรงวันศรี	คณะทำงาน	โครงการจัดการความรู้ในลุ่มน้ำแม่ต้าเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
18	คุณสวี่ ทาร์การ	คณะทำงาน	โครงการจัดการความรู้ในลุ่มน้ำแม่ต้าเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
19	คุณแสงเดือน ใจกล้า	คณะทำงาน	โครงการจัดการความรู้ในลุ่มน้ำแม่ต้าเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
20	คุณมนัสชัย สังคมสดี	เจ้าหน้าที่	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 77/1 ม.5 ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
21	คุณกนกศักดิ์ ดวงแก้วเรือน	ผู้ประสานงาน	โครงการพัฒนาและเสริมสร้างกลไกการจัดการ ความรู้ด้านเกษตรกรรมยั่งยืน สหกรณ์การเกษตร ยั่งยืนแม่ทา
22	คุณเทอดศักดิ์ กองพรม	คณะทำงาน	โครงการพัฒนาและเสริมสร้างกลไกการจัดการ ความรู้ด้านเกษตรกรรมยั่งยืน สหกรณ์การเกษตร ยั่งยืนแม่ทา
23	คุณโกศล สิงห์ทองแท้	คณะทำงาน	โครงการพัฒนาและเสริมสร้างกลไกการจัดการ ความรู้ด้านเกษตรกรรมยั่งยืน สหกรณ์การเกษตร ยั่งยืนแม่ทา
24	คุณธวัชชัย อ่องทิพย์	คณะทำงาน	โครงการพัฒนาและเสริมสร้างกลไกการจัดการ ความรู้ด้านเกษตรกรรมยั่งยืน สหกรณ์การเกษตร ยั่งยืนแม่ทา
25	คุณนัยนา หวายนคำ	ผู้ประสานงาน	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 77/1 ม.5 ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
26	คุณลิดาพรรณ จันทรพิมานสุข	เจ้าหน้าที่	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 77/1 ม.5 ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่
27	คุณธนพงษ์ กาใจยา	สังเกตการณ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
28	คุณสุนันทา ธิสาระ	เจ้าหน้าที่	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 77/1 ม.5 ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่

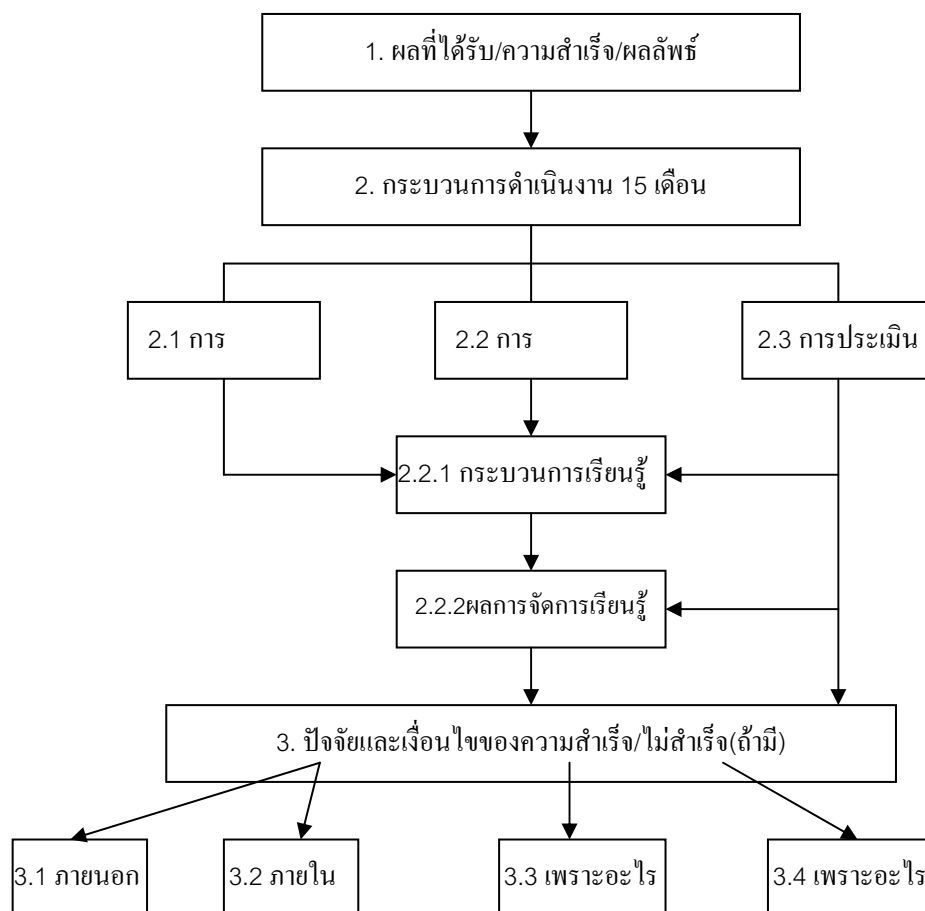
เวทีสังเคราะห์ผลการติดตามประเมินฯ

ส่วนที่ 1

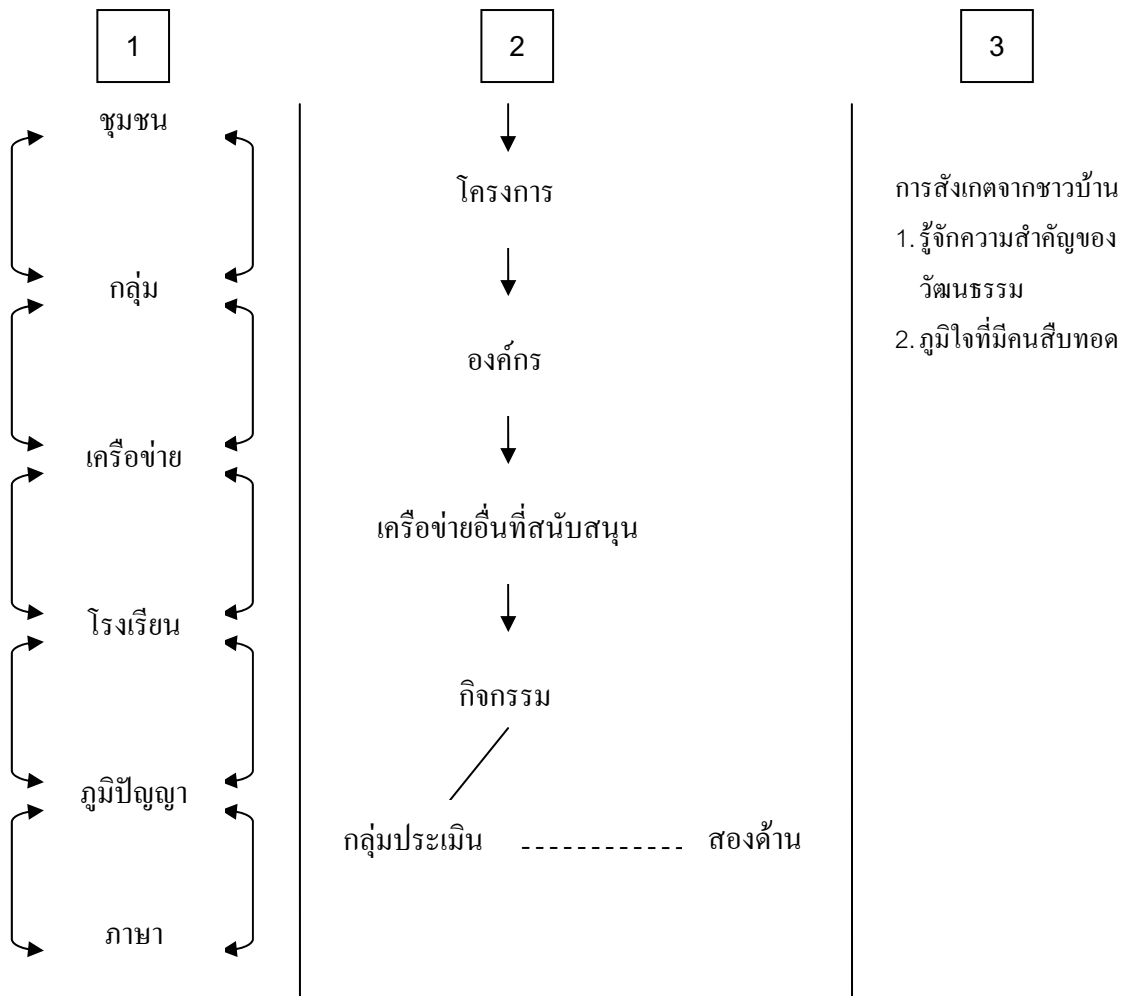
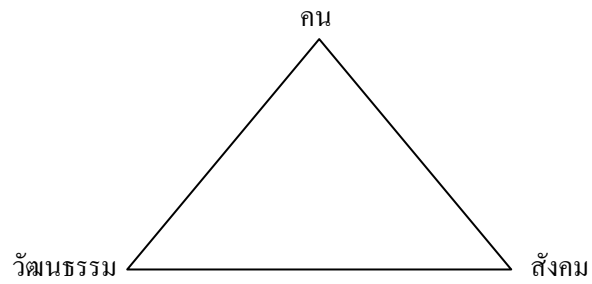
1. ฐานคิด
2. การจัดการความรู้
3. กระบวนการ/วิธีการ/การเรียนรู้
4. องค์ความรู้,ชุดความรู้
5. บทบาทกลไกการจัดการเรียนรู้
6. การขยาย

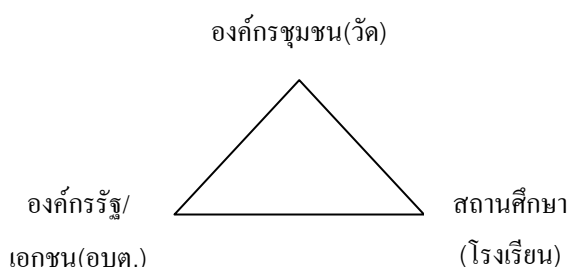
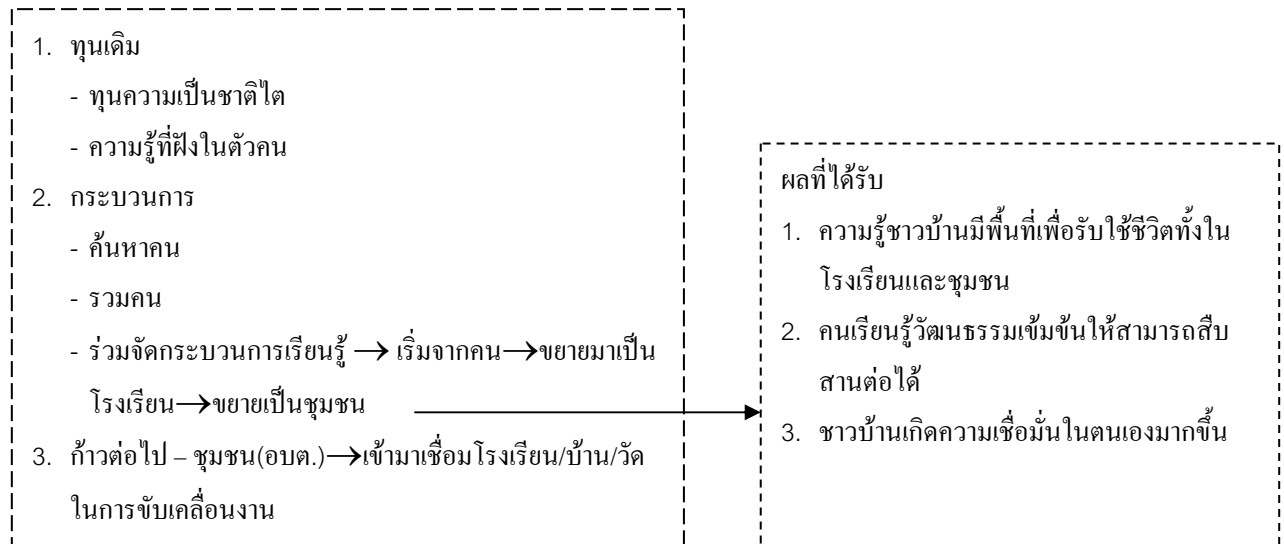
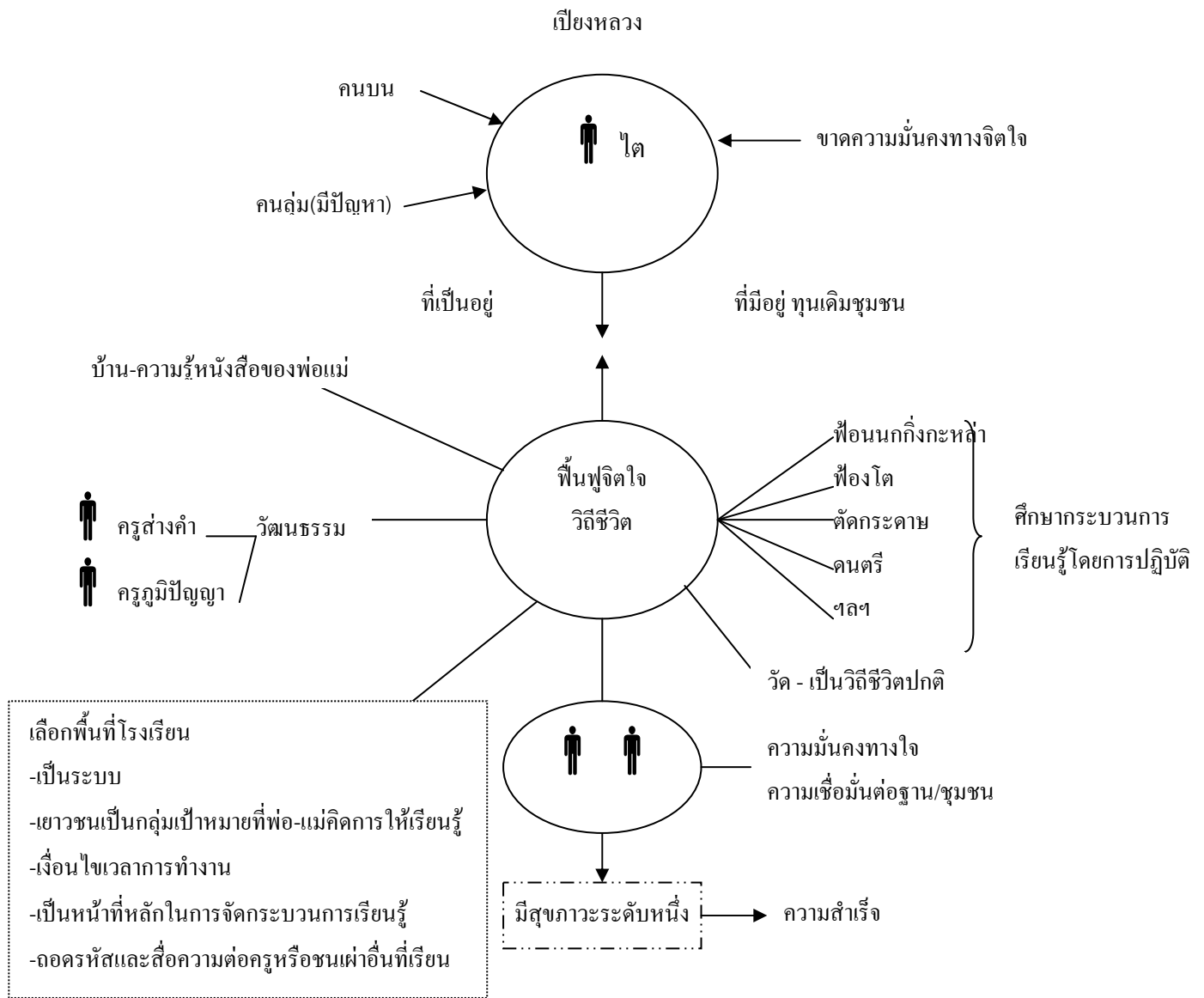

ส่วนที่ 2 : สะท้อนผล/กระบวนการ/ปัจจัยเงื่อนไขการดำเนินงาน

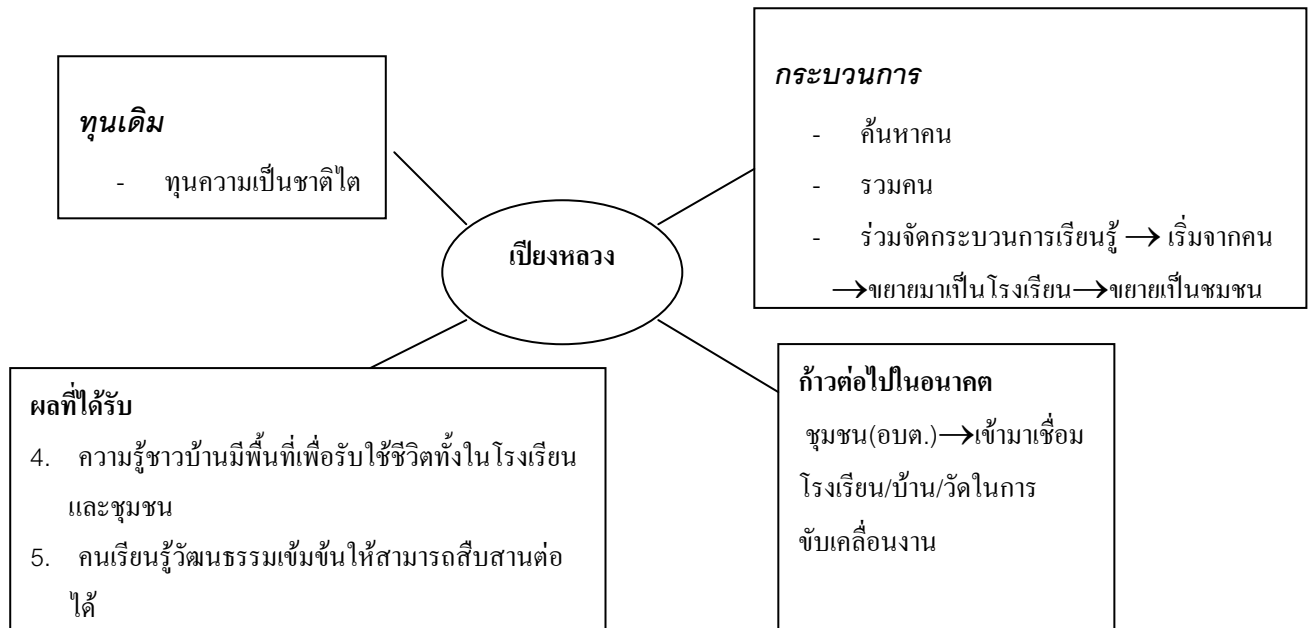
ชุมชนบ้านเปียงหลวง

กลไกการจัดการความรู้ชาวบ้านจะอยู่ที่ไหน: เป็นอย่างไร

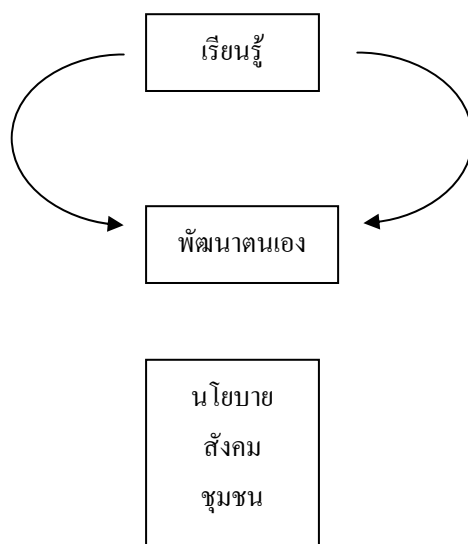
ผลการดำเนินงาน

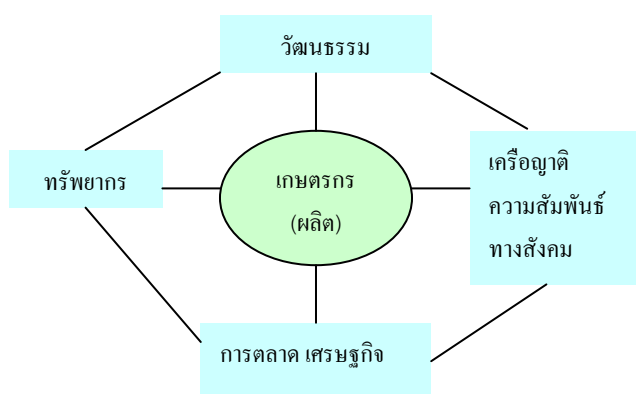
1. ฐานคิด/ทุนเดิม ที่เกิดจากการทำงานคืออะไร				
2. กระบวนการ/วิธีการที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างไร				
พัฒนาศักยภาพคน	การพัฒนาองค์ความรู้	การจัดกระบวนการเรียนรู้	การสร้าง/ขยายเครือข่าย	การสื่อสารสู่สังคม
↓ ผลที่เกิดขึ้น ↓				
↓	↓	↓	↓	↓
3. ผลลัพธ์ที่ส่งผลต่อสุขภาวะของชุมชนคืออะไร/เป็นอย่างไร				

นักจัดการเรียนรู้

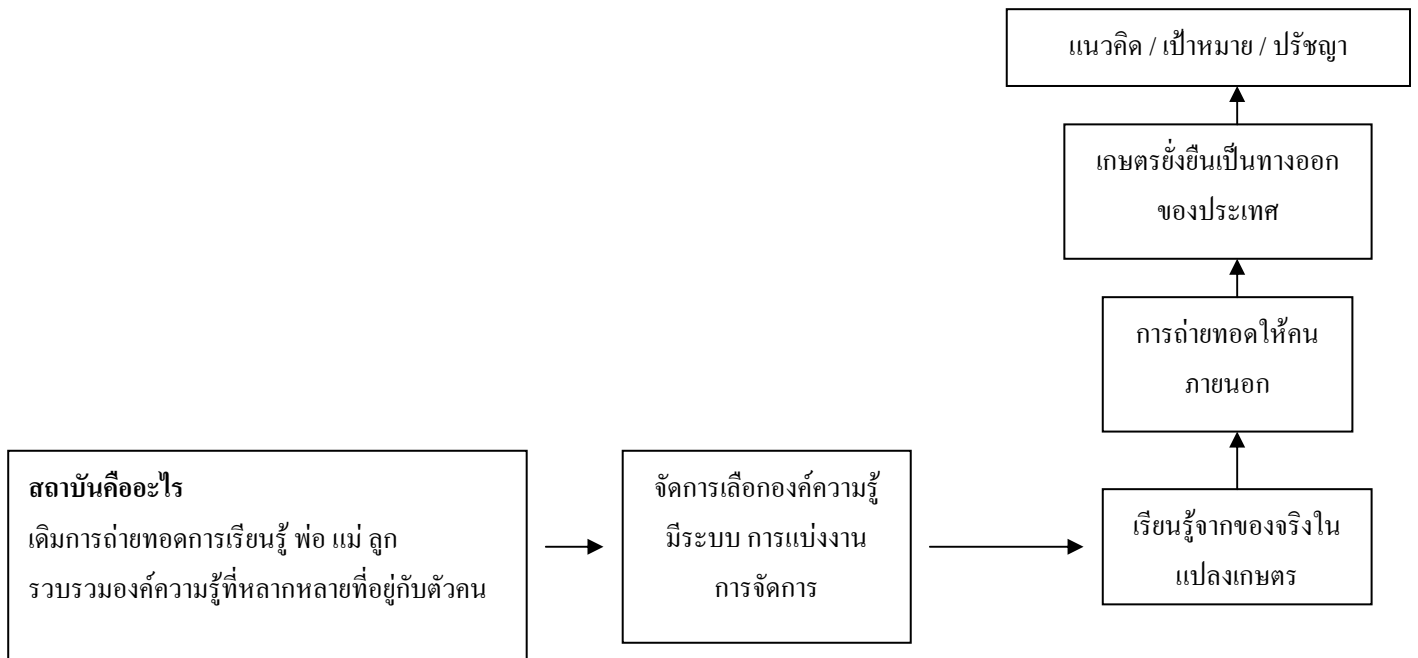
- คนท้องถิ่นที่สามารถถ่ายทอดจัดกระบวนการเรียนรู้ สิ่งที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตให้คนในชุมชนและคนภายนอกได้
- เป็นคนที่ห่วงกังวลอยากแก้ไข
- เป็นคนที่ใช้ / วิถีคิด การใช้การจัดการเรียนรู้เป็นแนวทางในการทำทางออกของสังคม
- มีความรู้ ความคิดเท่าทันกับปัญหาภายนอกที่กระทบกับชุมชน
- เชื่อมโยงทรัพยากร ความรู้ บุคคล องค์กรชุมชน
- มีแนวคิดโลกทัศน์ที่ยอมรับผู้อื่น มองปัญหาในเชิงบวกและค้นหาทางออก เรียนรู้อยู่เสมอ
- เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน
- พัฒนาตนเอง และทบทวนตนเองอยู่เสมอ
- สร้างการเรียนรู้และพัฒนาผู้อื่น
- สร้างการเรียนรู้ให้สังคม ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (ขยายผล เผยแพร่ สื่อสารกับสังคม)

- เริ่มจากองค์ความรู้บางเรื่องมาเป็น “หัวใจ” สู่การเชื่อมโยงประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำรงอยู่ของชุมชน
- การนำองค์ความรู้ที่มีอยู่มาเชื่อมโยง สะท้อน “คุณค่า” และถ่ายทอด

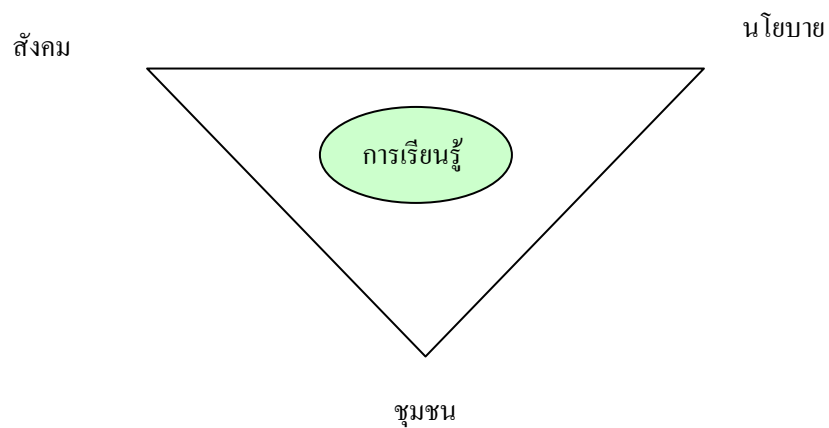

เรียนรู้กับต่างพื้นที่ นำมาเป็นบทเรียน พัฒนา เปลี่ยน พฤติกรรมเข้าไปเรียนรู้แลกเปลี่ยนกับกลุ่ม ช่างอื่นๆ ปรับตัวเข้าหากัน

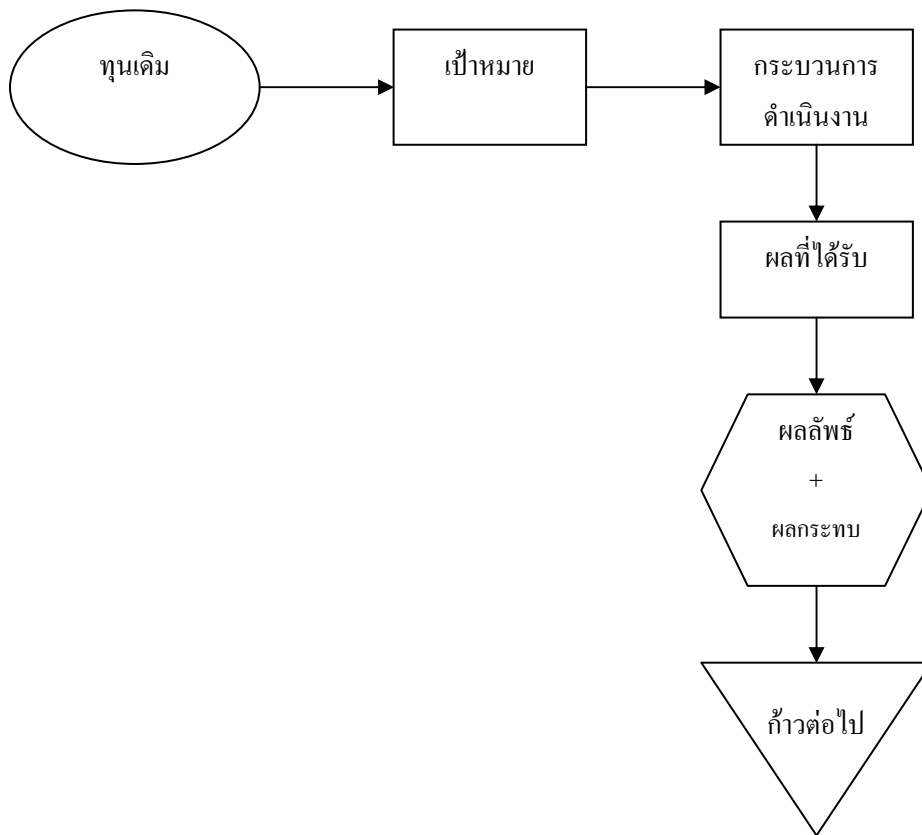

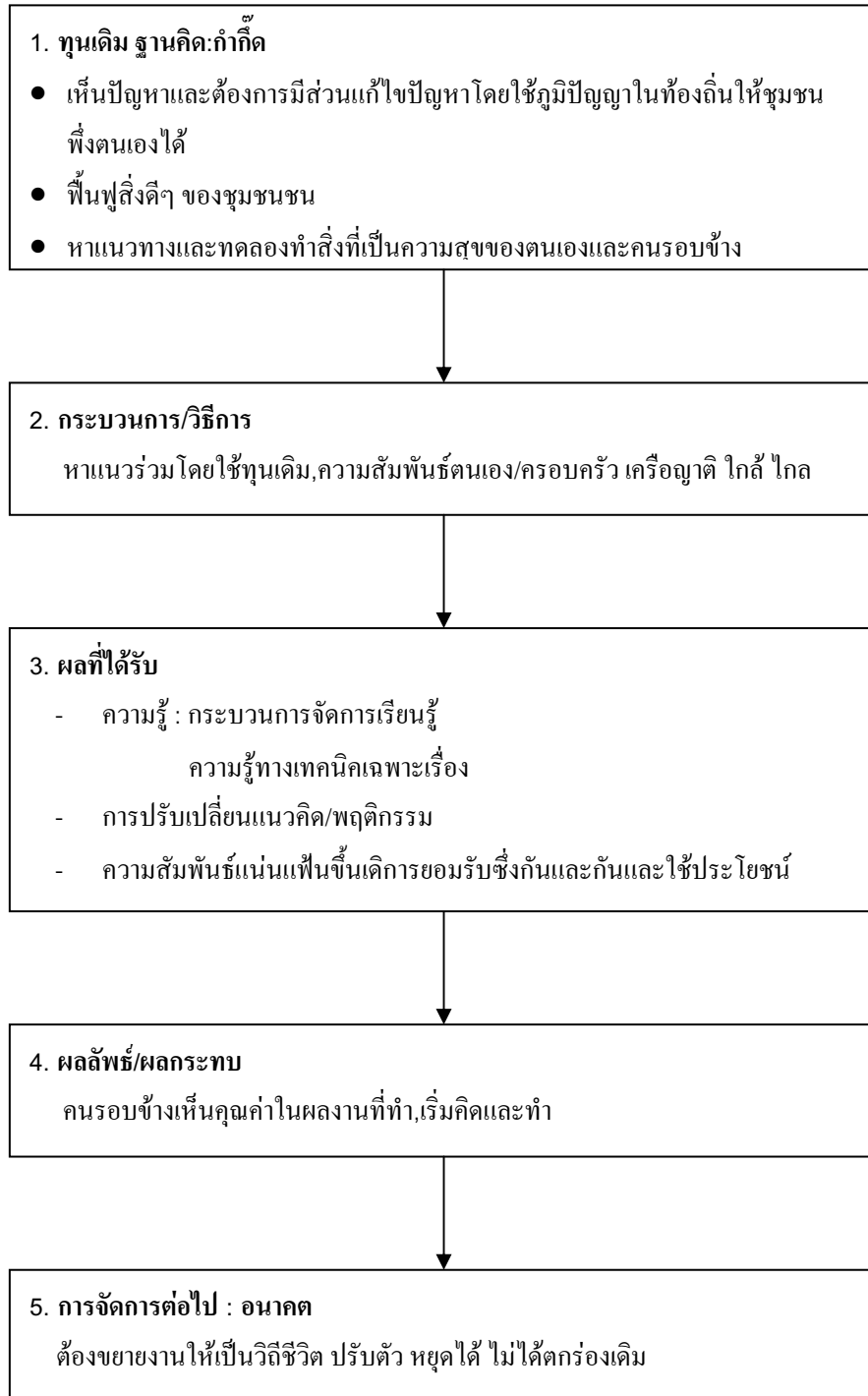
ยั่งยืนเข้มแข็ง

- แนวคิด โลกทัศน์ของผู้นำ
- การสืบทอดจากรุ่นต่อรุ่น
- มีโครงสร้าง
- ผสมผสานการจัดการรุ่นใหม่ รุ่นเก่า
- สร้างการเรียนรู้ระหว่างรุ่น
- เชื่อมประสานองค์กรท้องถิ่นให้เข้ามาสนับสนุน กำหนดบุคลากรเข้าไปสู่จุดสร้างการเปลี่ยนแปลงในชุมชน (จุดคานงัด)

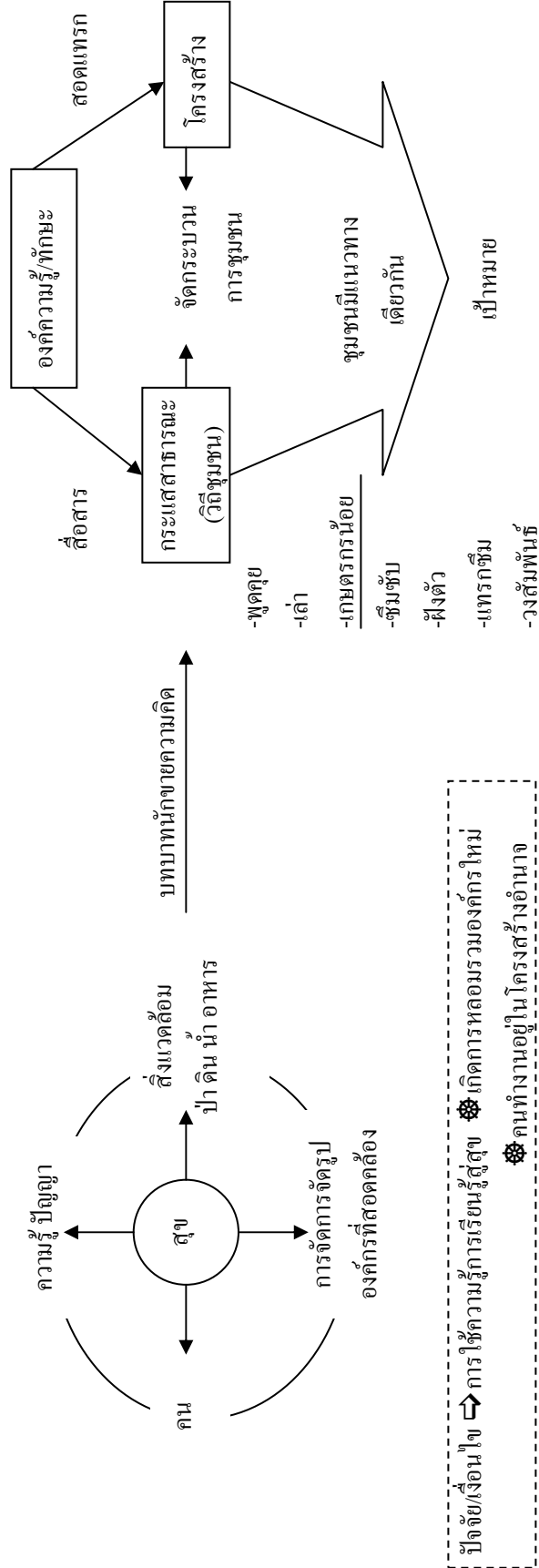
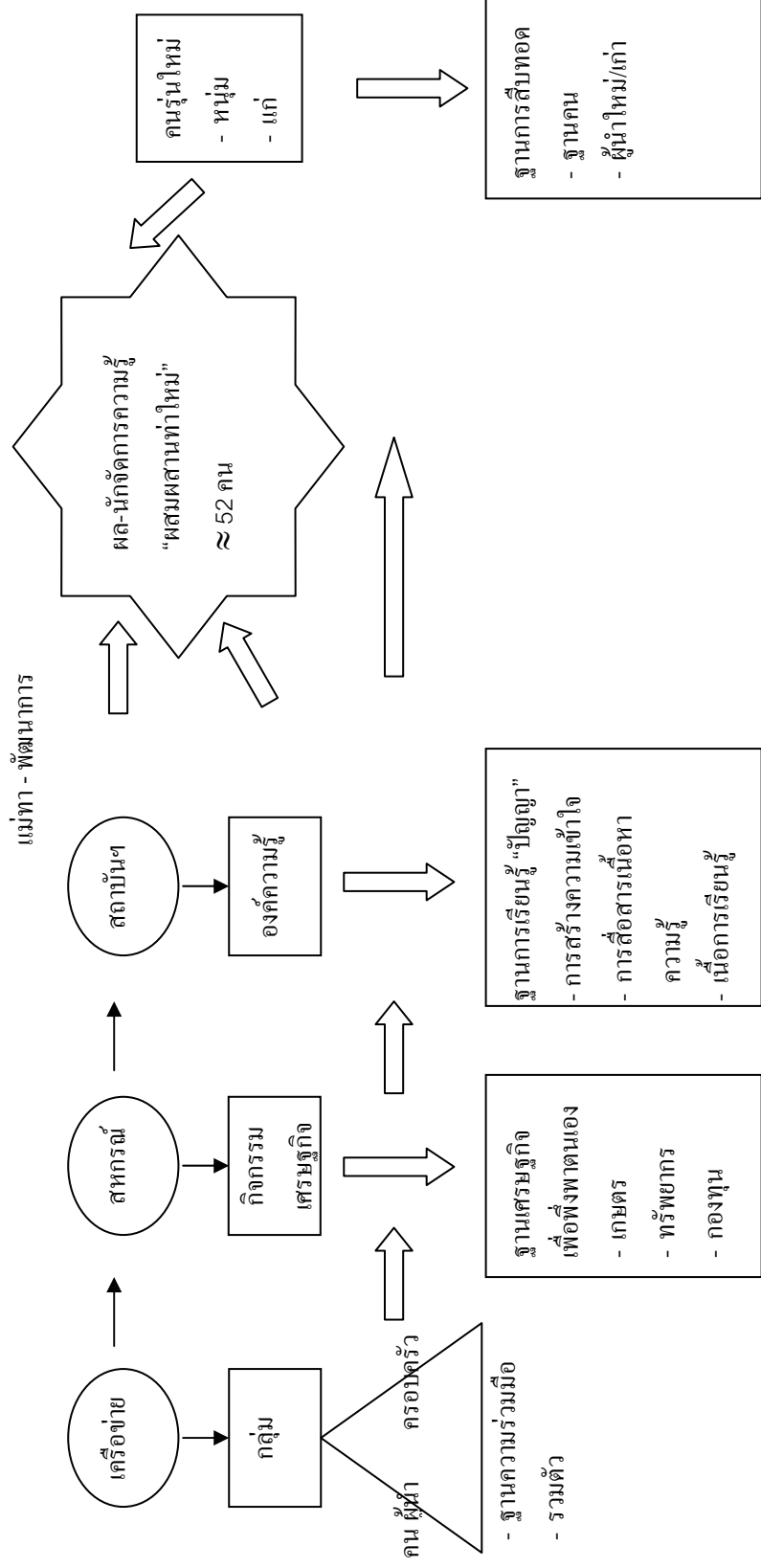

พื้นที่รูปธรรม

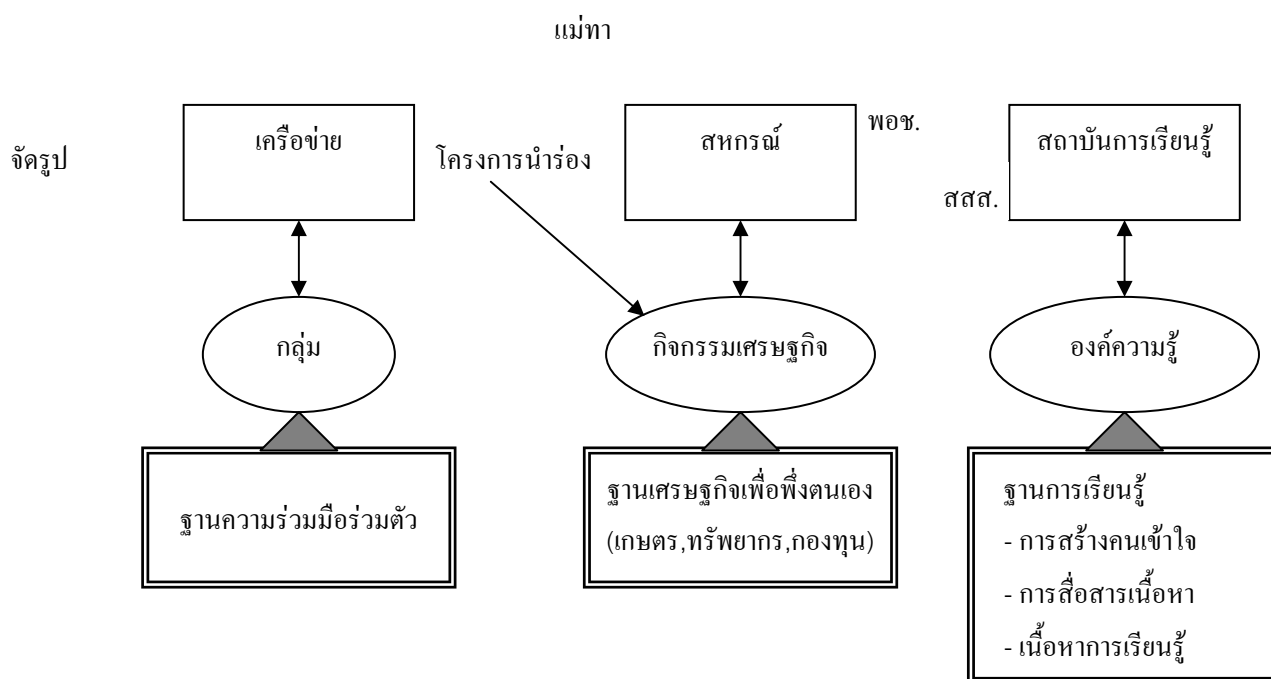

แม่ทา - พัฒนาการ

ปัจจัยเงื่อนไข ➡ การใช้ความรู้การเรียนรู้สู่สุข ❖ เกิดการหลอมรวมองค์ความรู้ใหม่ ❖ คนทำงานอยู่ในโครงสร้างอำนาจ

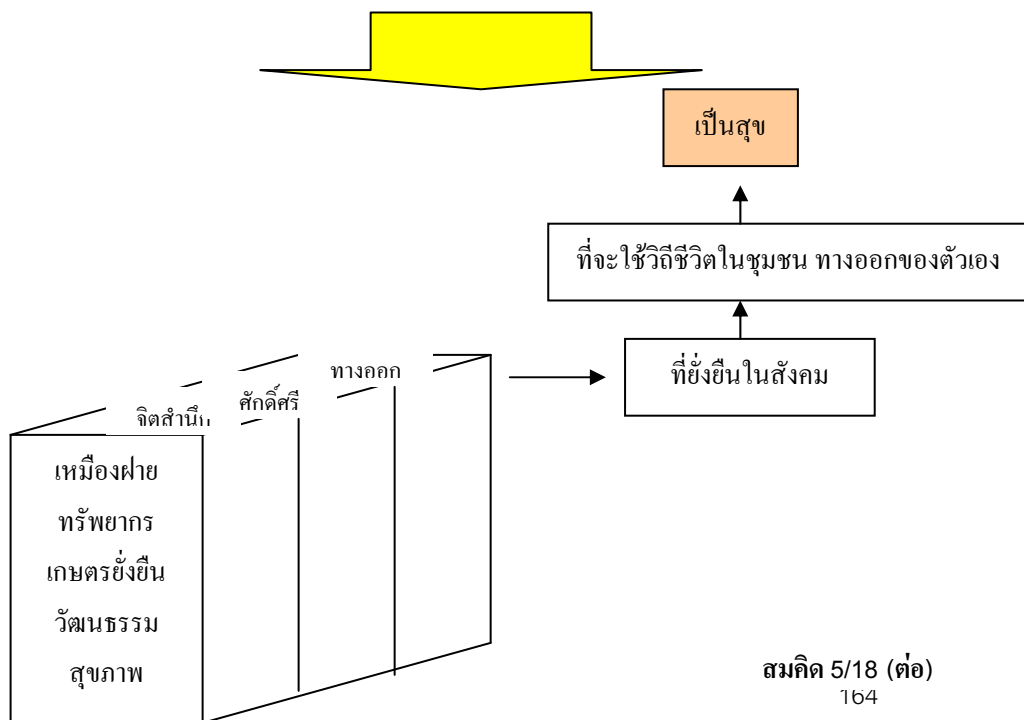
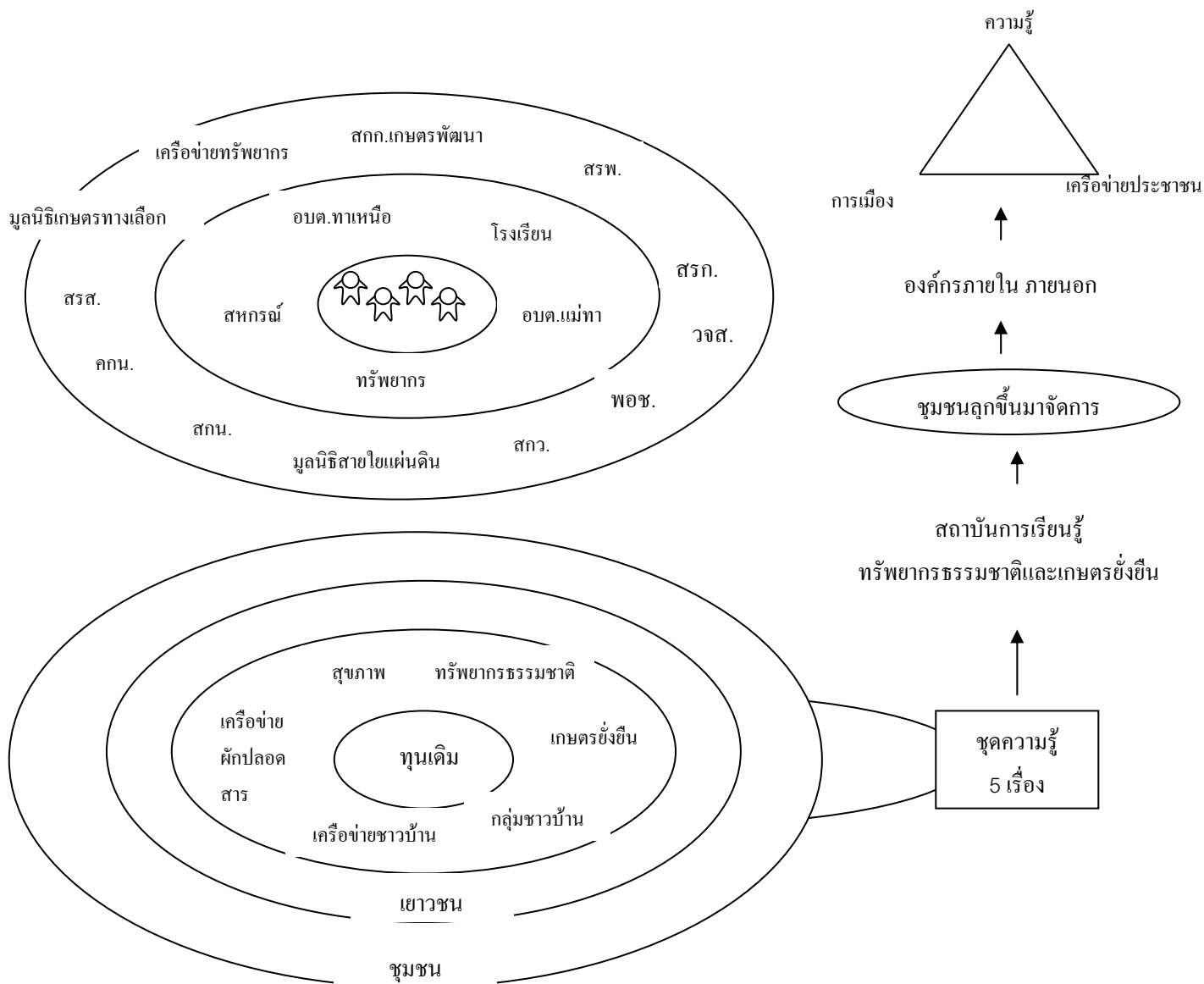
นักจัดการ ความรู้	ภายนอก (NGOs)	<ul style="list-style-type: none"> - ภายนอก (เป็นหลัก) - ภายใน → ผู้ใหญ่ (6) → เยาวชน (6) (เป็นผู้ช่วยภายนอก - จิตใจ ทักษะ ความรู้ตามประสงค์) 	<ul style="list-style-type: none"> - ภายนอก (ที่ปรึกษา) - ภายใน → ผู้ใหญ่ (20) → รุ่นใหม่ (17) → เยาวชน (15) (ทักษะ ความรู้ จิตใจ เป็นระบบ)
องค์ความรู้	จากภายนอก กลุ่ม/กิจกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - ภายนอก - ภายใน ไม่เป็นระบบ 	5 เรื่อง รวบรวมเป็นระบบ/เข้าใจ
เครือข่าย	กิจกรรมร่วม	<ul style="list-style-type: none"> - เครือข่ายภายใน - ภายนอก ร่วมเป็นประเด็น (เกษตร, ทรัพยากร) 	<ul style="list-style-type: none"> - ภายใน - ภายนอก เรียนรู้หลายประเด็นหลายฝ่าย - การจัดการศึกษา
สถาบัน	ไม่มี - สวนใครส่วนมัน	<ul style="list-style-type: none"> - สถาบันเกษตรยั่งยืน - สถาบันทรัพยากร ศึกษาดูงาน, รับแขก 	<ul style="list-style-type: none"> - สถาบันพัฒนาทรัพยากรและ เกษตรยั่งยืนแม่ทา - เคลื่อนความรู้ / หลักสูตร / ร.ร. - งานพัฒนา

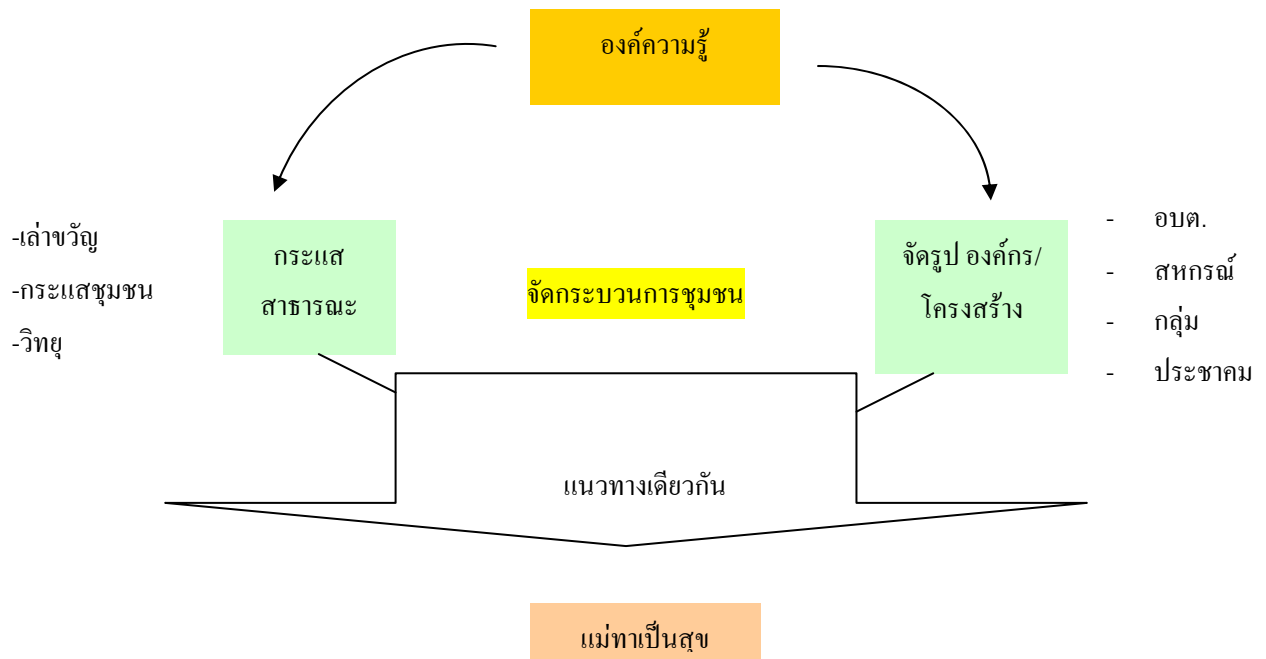
แม่ทา

1. ปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตเกษตรกระแสหลักสู่เกษตรยั่งยืนได้อย่างไร? การสื่อสารสู่สังคม
2. ทำไมไม่ขยายผลให้กว้างออกไป
3. เกษตรกรรมยั่งยืนอยู่ได้จริงหรือ

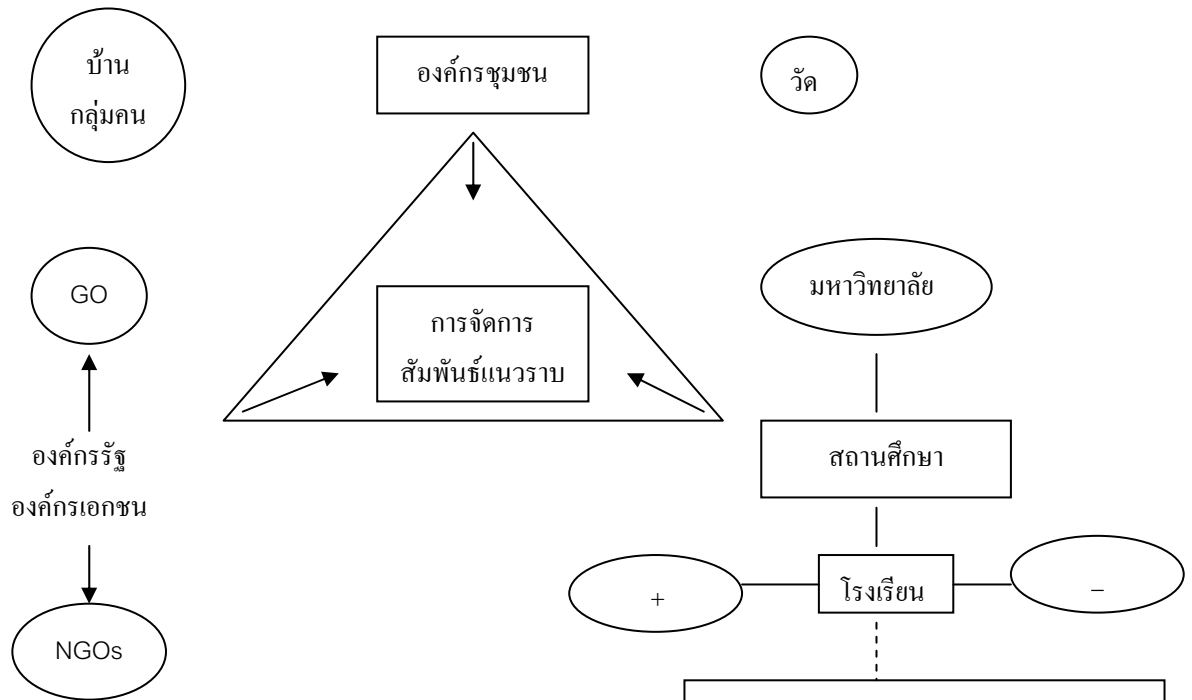
การเรียนรู้ชุมชน

- เกิดการตั้งคำถาม ภายใน ภายนอก เป็นเครื่องมือสังเคราะห์
- นักจัดการความรู้มีคำตอบจากครอบครัว
 - การตั้งคำถามร่วมกันแบบโดนใจได้อย่างไร
 - คำตอบของคำถามคืออุปสรรค องค์กร คน การปฏิบัติการ

ประเด็นอภิปราย
กลไกการจัดการเรียนรู้ของคนในชุมชน

เงื่อนไของค์กร โรงเรียน

1. แนวคิดการปฏิรูปการเรียนรู้ (หลักสูตรท้องถิ่น) 70:30
2. รับรู้ โรงเรียนเป็นจุดจัดการเรียนรู้ได้เป็นระบบและต่อเนื่องได้
3. การมีส่วนร่วมจากโรงเรียนอาจจะมีมากขึ้นอยู่กับการจัดการความสัมพันธ์ กับนักจัดการเรียนรู้ท้องถิ่น (เพื่อน, บ้านเดียวกัน ระดับบุคคล)
4. ใช้ทำที่เชิงบวกทำงาน
5. ใช้หลักศาสนาธรรม การทบทวนตนเอง เป็นความเป็นสังฆะ (การอยู่/ทำร่วมกัน)
6. ใช้กลไกนโยบายจัดการ โดยมีพื้นที่รูปธรรมแสดงผลการดำเนินงานตามแนวคิด การเรียนรู้ชุมชนเป็นสุขและสื่อสารสู่สังคม

ด้านบวก

- ประตุแรกของการจัดการเรียนรู้ชุมชน
- ครูภูมิปัญญาร่วมจัดการเรียนรู้ถูกหาลานได้
- รับภาระการเลี้ยงดูบุตรหลาน ช่วงเวลาทำงานของพ่อ แม่
- สถาบันการเรียนรู้ หลักของชุมชน

ด้านลบ

- ทำลายคน ชุมชน วัฒนธรรม
- 20-30 ปีก่อน ชาวบ้านขาดพื้นที่ในโรงเรียน

พื้นที่แม่ต้า

ข้อคิด เงินเป็นปัจจัยไม่ใช่เป้าหมาย

ฐานคิด

- พื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์เพื่อรองรับวิถีชีวิต
- ฝึนอยากเห็นแหล่งเรียนรู้ถาวรของชุมชน
- มีพื้นที่แสดงรูปธรรมความรู้ วิถีชีวิต การเรียนรู้ของชุมชน
- สร้างรูปธรรมให้เป็นหลักฐานการปรับเปลี่ยนนโยบาย
- สร้างพื้นที่ต้นแบบของสาธารณะอย่างต่อเนื่อง
- ทำอย่างเจาะลึก ทุ่มเท
- ก่อนไปถึงเป้าหมาย ความสุขต้องชวนให้ชาวบ้านเห็นทุกขั้วมุม เห็นประโยชน์

กระบวนการ / วิธีการ

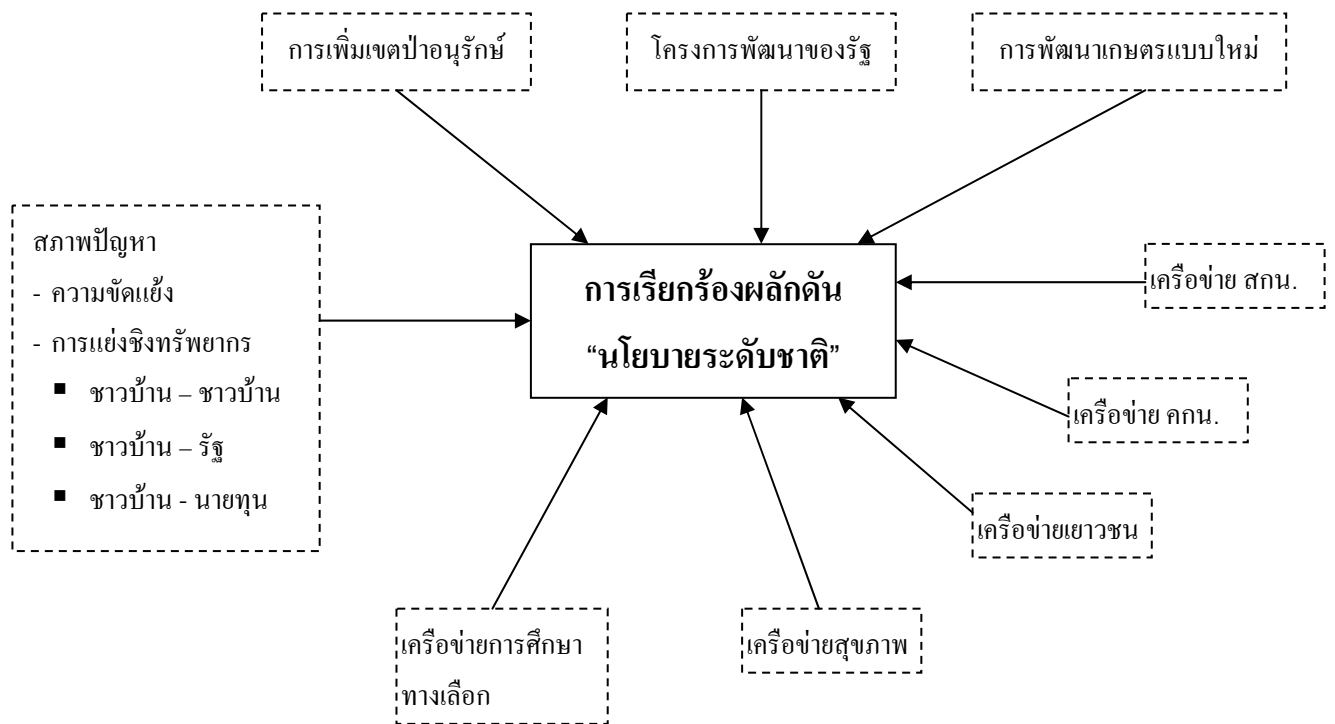
- ใช้คนทำงานที่มีศักยภาพแตกต่างกัน
- สร้างพื้นที่งานตัวอย่างเพื่อขยายผลการเรียนรู้
- ใช้ความรู้เป็นแกนขับเคลื่อนการทำงาน สร้างความรู้ร่วมกัน
- กระบวนการเรียนรู้ทำให้เกิดการแตกแขนงประเด็นการเรียนรู้
- การยอมรับแนวคิดดีๆ ของผู้ร่วมวงเรียนรู้ เชื่อมโยงสู่การปฏิบัติ เช่น เอือนผญา แม่ต้า
- การขยายผลการเรียนรู้ให้พื้นที่รูปธรรม ขยายวงสู่ท้องถิ่น ขยายสู่นโยบาย
- ทิศทางการปรับเปลี่ยนนโยบายต้องวิเคราะห์โครงสร้างอำนาจรัฐ
- กำหนด ทบทวนคนทำงานให้ชัดเจน

ผลที่ได้รับ

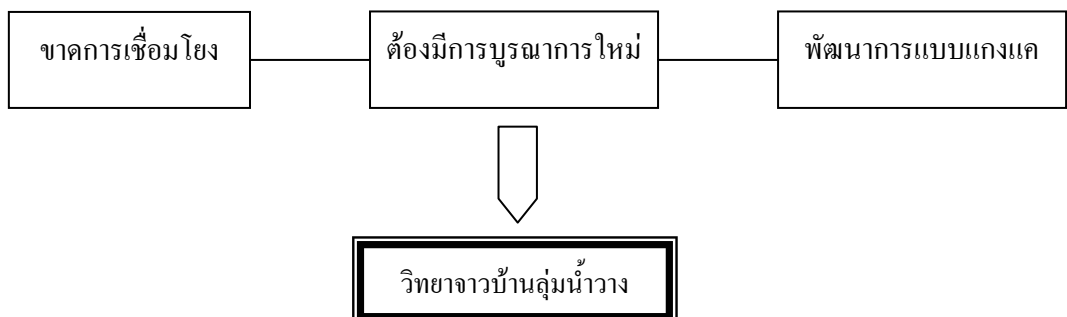
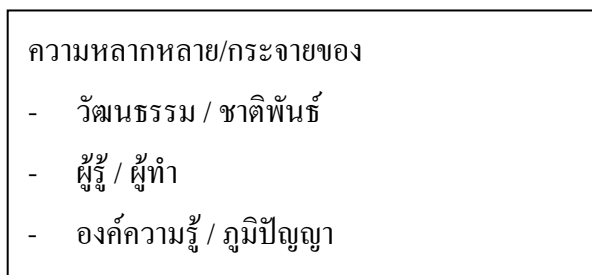
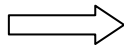
- คนทำงานเลื่อนสถานะเป็นนักจัดการความรู้จากการปฏิบัติการ
- มีความสามารถในการถ่ายทอดการจัดการเรียนรู้
- มีความเชื่อมั่น
- ทำงานเป็นทีมได้ดี
- แนวคิดปรับเปลี่ยนจากสภาวะที่สร้างปัญหาไปสู่การป้องกัน / แก้ไขปัญหา
- ผลการเรียนรู้ระหว่างทางทำให้เกิดการเรียนรู้แตกตัวเป็นองค์รวม
- ขยายผลจากพื้นที่สู่เครือข่ายท้องถิ่น กับองค์กร / ภาศที่เกี่ยวข้อง

ผลลัพธ์ ผลกระทบ

- คนทำงานมีภาระครบครัน เงื่อนไขเวลา การมีส่วนร่วม
- จัดตั้งเอือนผญา (เอือนวัฒนธรรม) แม่ต้า
- สร้างการเรียนรู้ในจุดเน้น ตัวชี้วัดความสุขและแนวทางการสร้างสุขภาวะ
- เกิดแผนงานต่อเนื่องเพื่อผลักดันการเปลี่ยนแปลงจากวงคนทำงาน

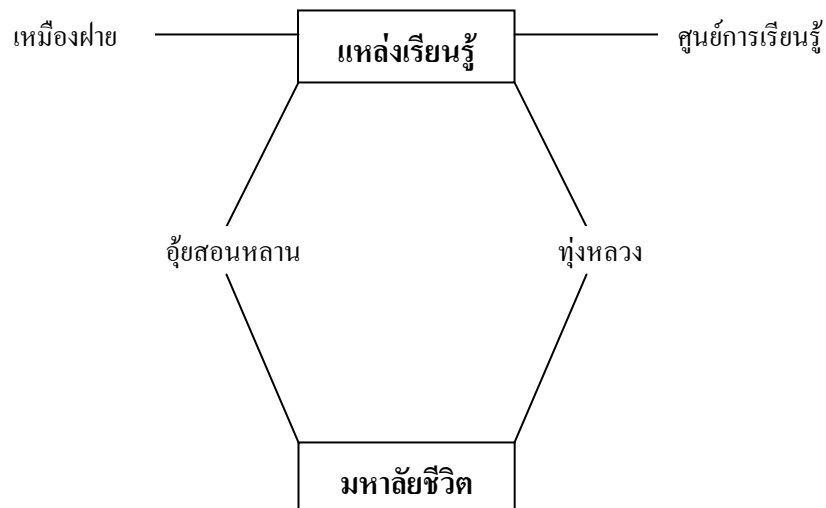
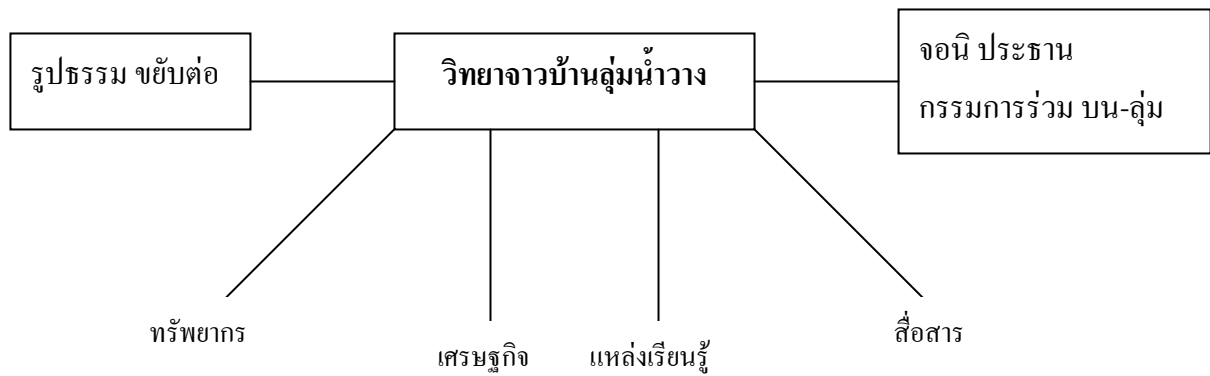

ระดับพื้นที่

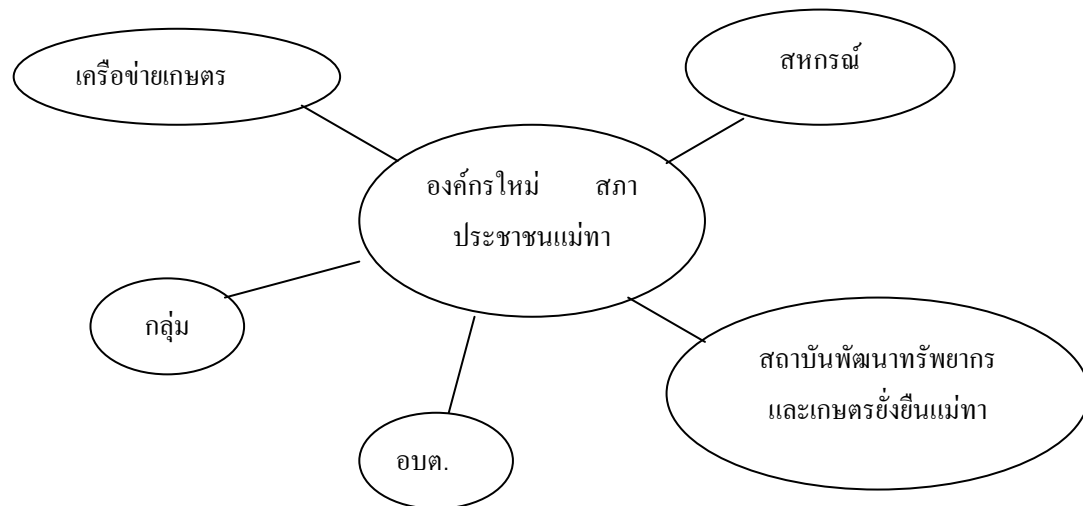

วิทยาจาวบ้านลุ่มน้ำวาง

องค์กรภาคีภายนอก (18 องค์กร)
องค์กรภาคีภายใน (6 องค์กร)
แกนนำ (11 คน)
แกนใน (10 คน)

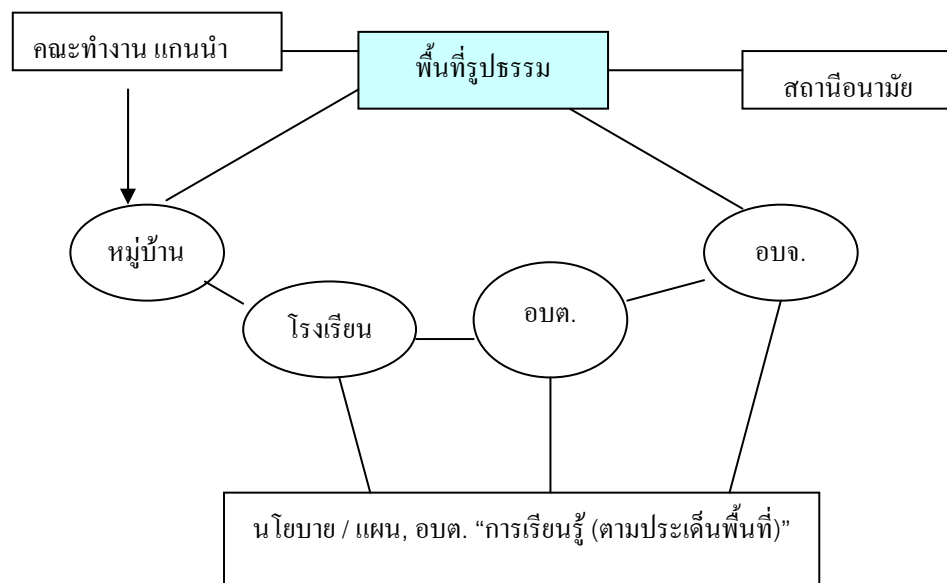
แม่ทา

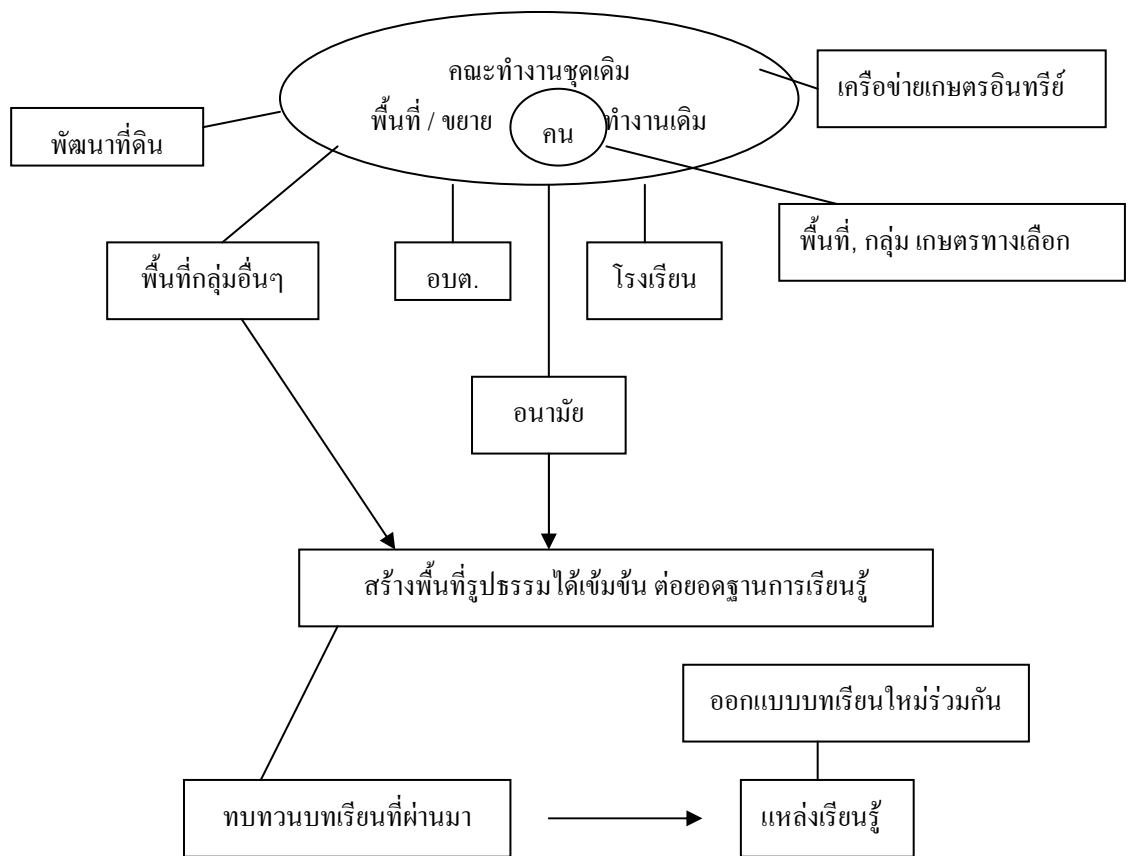
ระดมทุน

- ทุน
- คน
- คนรู้ ประสบการณ์
- องค์กร อบต. เป็นองค์กรประสาน

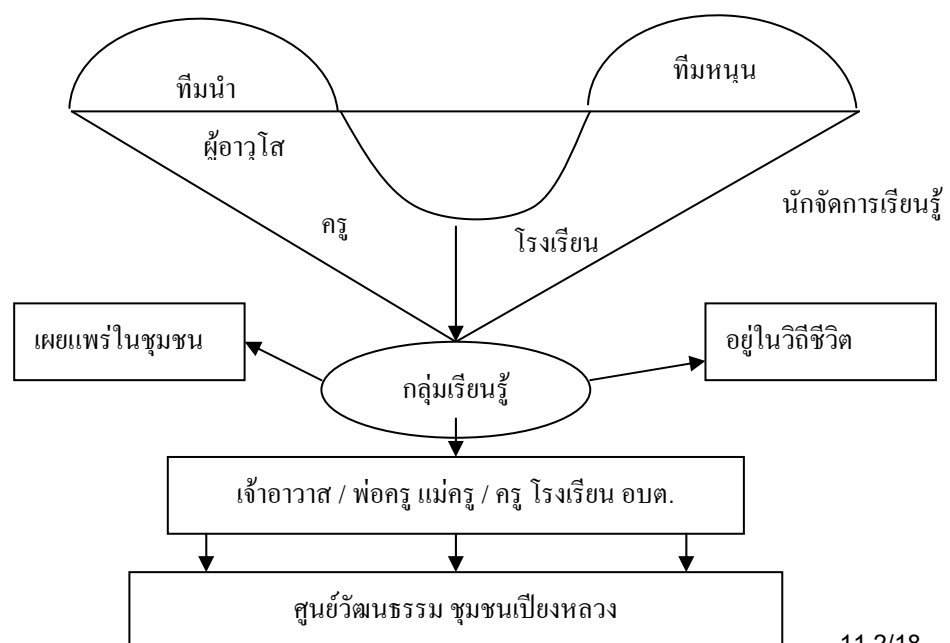
แม่ต้า

แม่สุริน

เปียงหลวง

แม่ว้าง

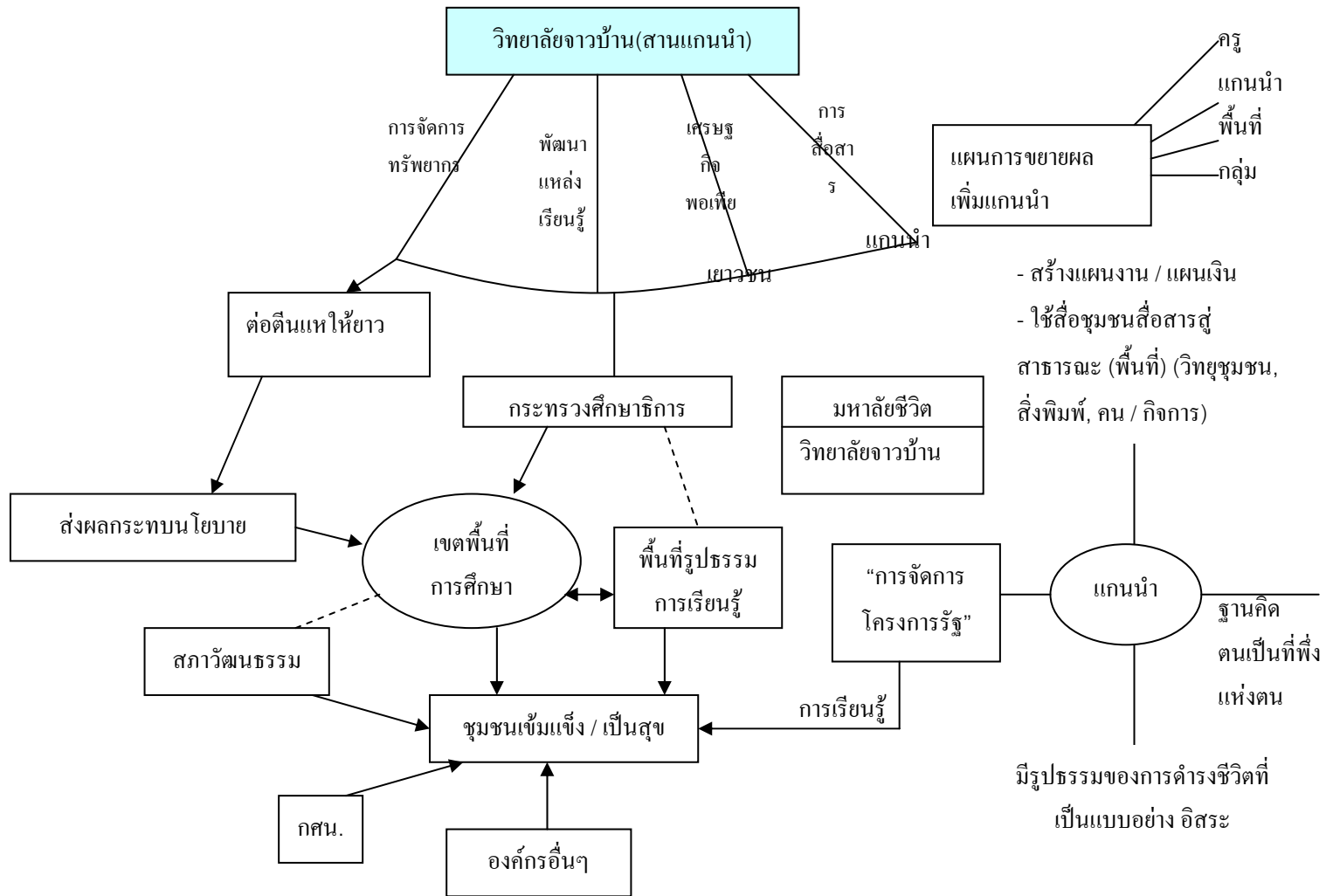
คนที่ พื้นที่ ผลประโยชน์ ทรัพยากร
หลากหลาย + กว้าง + ลึก

ประชาคม
→
เรียนรู้

- การศึกษาปัจจุบันสร้างปัญญาหรือปัญหา แก้ปัญหาชีวิต / ชุมชนได้หรือไม่
- รวมคนวิเคราะห์หาแนวทางแก้ปัญหา
- แนวคิดวิทยาลัยชาวบ้าน มหาวิทยาลัยชีวิต

(อยู่ระหว่างการประมวลข้อมูล / ความรู้เพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อกำหนดแนวปฏิบัติ)

1. การจัดการทรัพยากร
2. พัฒนาแหล่งเรียนรู้ (ทุ่งหลวง, อุ้ยใจคำ, องค์กรเหมืองฝาย)
3. การสื่อสารชุมชน
4. ระบบเศรษฐกิจพอเพียง (ทุ่งหลวง บน ล่าง)

ทิศทาง

1. การสร้างโครงการความร่วมมือกับองค์กรภายนอก
2. การเชื่อมโยงกับสถาบันการศึกษาในระบบ
3. การพัฒนาระบบการจัดการวิทยาลัยชาวบ้านให้เป็นองค์กรที่ชัดเจนเชิงปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ชุมชน ผู้นำชุมชน

แม่วาง

ฐานคิด – กำเนิด

- การเรียนรู้ทำให้คิดได้,ตัดสินใจได้ถูกต้องแม่นยำ
- สร้างพื้นที่ความรู้ชุมชนให้ถูกใช้ในชีวิตรจริง
- นักจัดการความรู้ต้องจัดการตัวเองได้,เป็นแบบอย่างคนอื่นได้ในการดำรงชีวิต
- สัดส่วนการจัดการเรียนรู้ในระบบมีเพียง 25% ที่เหลือเป็นการเรียนรู้นอกระบบ/อศยาศัย : จะมีแนวทางจัดการอย่างไร,สถาบันการเรียนรู้จะทำหน้าที่อย่างไร
- นักจัดการเรียนรู้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิดไปอย่างไร
 - เชื่อมั่นว่าคนคิดได้คิดเป็น
- การเปลี่ยนแปลงจากการเรียนรู้มีปัจจัยเงื่อนไขและแตกต่างกันตามบริบทของคน/ชุมชน
- แนวคิดเกิดจากการปฏิบัติในกระบวนการ ได้รับประสบการณ์ บทเรียนและเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- คำถามเป็นเหตุให้ได้คำตอบ/ข้อมูล/ความรู้ที่มีกับสถานการณ์
- การเรียนรู้เกิดขึ้นที่ละน้อย เป็นขั้นตอนจากประสบการณ์จริง

กระบวนการ

- การปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้บนพื้นที่จริงในชุมชน
- อาศัยเครื่องมือช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยเครื่องมือจากการเรียนรู้เวทีต่างๆ
- ผู้นำชุมชนมีพื้นที่งานให้กับคนรุ่นใหม่ในการพิสูจน์การเรียนรู้เพื่อการดำรงชีวิตในชุมชนอย่างมีศักดิ์ศรี
- สร้างกระบวนการเรียนรู้ผ่านหลายบริบทหลายกิจกรรมทั้งกว้างและลึก

ผลลัพธ์/กระทบ

- การเคลื่อนกระบวนทัศน์,ทักษะคนทำงานจากชาวบ้านเป็นนักจัดการเรียนรู้(ถ่ายทอดนำเสนอได้อย่างมั่นใจ)
- สามารถสกัดถอดองค์ความรู้, จับประเด็นสำคัญได้
- นักจัดการเรียนรู้กระหายการเรียนรู้เพิ่มขึ้น
- มองประโยชน์ตน/ประโยชน์คนอื่น, ชุมชนกว้างขึ้น

ภาคผนวก

5. ประชุมคณะกรรมการอำนวยการโครงการฯ ครั้งที่ 2/2548

สรุปประชุมคณะกรรมการอำนวยการโครงการความร่วมมือการพัฒนาพื้นที่รูปธรรม
“การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อชุมชนเข้มแข็งและเป็นสุขอย่างยั่งยืน”

ครั้งที่ 2/2548

วันที่ 27 มิถุนายน 2548

ณ โรงแรมธาริน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

กรรมการผู้เข้าร่วมประชุม

1. พระมหาบุญช่วย สิริธโร	กรรมการ	ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โพธิyalย
2. อาจารย์มาลา คำจันทร์	กรรมการ	โงเรียนสืบสานภูมิปัญญาล้านนา
3. คุณนิคม บุญเสริม	กรรมการ	โครงการพะเยาเพื่อการพัฒนา
4. ผศ.สมพงษ์ บุญเลิศ	กรรมการ	โครงการติดตามประเมินผล ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ราชภัฏโพธิสัตธา
5. คุณสมคิด ตุ่มอินมูล	กรรมการ	สถาบันพัฒนาการเรียนรู้อะตรกรรม ยั่งยืน ภายใต้มูลนิธิพัฒนาศักยภาพชุมชน
6. คุณประยัด จตุพรพิทักษ์กุล	กรรมการและเลขานุการ	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้อะตรกรรม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

กรรมการที่ไม่ได้มาร่วมประชุม(เนื่องจากติดราชการ/ติดภารกิจ)

1. คุณสวิง ตันอุด	ประธานโครงการ	วิทยาลัยจัดการทางสังคม
2. คุณทรงพล เจตนาวณิชย	กรรมการ	โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้อะตรกรรม เพื่อชุมชนเป็นสุข
3. คุณชัชวาลย์ ทองดีเลิศ	กรรมการ	วิทยาลัยจัดการทางสังคม
4. ดร.สมคิด แก้วทิพย์	กรรมการ	ศูนย์ประสานงานวิจัยเชิงบูรณาการ สกว.มหาวิทยาลัยแม่โจ้
5. คุณจอนิ โอโดเซา	กรรมการ	วิทยาลัยจาวบ้านลุ่มน้ำวาง
6. อาจารย์อวรณ์ โอภาสพัฒนกิจ	กรรมการ	ศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อชุมชน คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
7. คุณอรุณี เวียงแสง	กรรมการ	ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. อาจารย์ปาริชาติ วลัยเสถียร	สรส.ส่วนกลาง	โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข
2. ว่าที่ร.ท.สาคร ทานา	ผู้ประสานงาน	โครงการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อลดการใช้สารเคมี สู่เกษตรกรรมยั่งยืน แม่สุริน
3. อาจารย์สว่างคำ จางยอด	ผู้ประสานงาน	โครงการสืบสานลายไต ชุมชนบ้านเปียงหลวง
4. นายพัฒน์ อภัยมูล	ผู้ประสานงาน	โครงการพัฒนาและเสริมสร้างกลไก การจัดการความรู้ด้านเกษตรกรรม ยั่งยืน สหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา
5. คุณกนกศักดิ์ ดวงแก้วเรือน	ผู้ประสานงาน	โครงการพัฒนาและเสริมสร้างกลไก การจัดการความรู้ด้านเกษตรกรรม ยั่งยืน สหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา
6. คุณโกศล สิงห์ทองแท้	เจ้าหน้าที่	โครงการพัฒนาและเสริมสร้างกลไก การจัดการความรู้ด้านเกษตรกรรม ยั่งยืน สหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา
7. คุณเทอดศักดิ์ กองพรม	เจ้าหน้าที่	โครงการพัฒนาและเสริมสร้างกลไก การจัดการความรู้ด้านเกษตรกรรม ยั่งยืน สหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา
8. คุณไพศาล ภิไลคำ	เจ้าหน้าที่	วิทยาลัยจาวบ้านลุ่มน้ำวาง
9. คุณมนัสชัย สังคมสไต	เจ้าหน้าที่	วิทยาลัยจาวบ้านลุ่มน้ำวาง
10. คุณสหทัยา วิเศษ	ผู้ประสานงาน	โครงการการจัดการความรู้ในลุ่มน้ำ แม่ต้าเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
11. คุณประดง ทรวงวันศรี	เจ้าหน้าที่	โครงการการจัดการความรู้ในลุ่มน้ำ แม่ต้าเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
12. คุณแสงเดือน ใจกล้า	เจ้าหน้าที่	โครงการการจัดการความรู้ในลุ่มน้ำ แม่ต้าเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
13. คุณเรียมจันทร์ บรรเทิง	เจ้าหน้าที่	โครงการติดตามประเมินผล ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ราชภัฏโพธิ์ศรธรา

14. รศ.ดร.อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์	เจ้าหน้าที่	โครงการติดตามประเมินผล
ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
ราชภัฏโพธิ์สัตยา
15. คุณอารียา กาแก้ว	เจ้าหน้าที่	ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
ราชภัฏโพธิ์สัตยา
16. คุณนัยนา หวายคำ	ผู้ประสานงานสำนักงานกลาง	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
17. คุณปรีศนา พรหมมา	เจ้าหน้าที่ข้อมูล	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
18. คุณสุนันทา ธิสาระ	เจ้าหน้าที่	สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

เริ่มประชุม เวลา 9.45 น.

การประชุมคณะกรรมการอำนวยการโครงการความร่วมมือการพัฒนาพื้นที่รูปธรรม
“การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อชุมชนเข้มแข็งและเป็นสุขอย่างยั่งยืน” ในคราวนี้นับเป็นครั้งที่ 4
ของโครงการ และเป็นครั้งสุดท้ายก่อนการสิ้นสุดโครงการภายใต้การสนับสนุนของสำนักงาน
สนับสนุนการวิจัย(สกว.) และด้วยแนวคิดของโครงการที่ปรารถนาให้เวทีการประชุมกรรมการ
อำนวยการเป็นเวทีแห่งการเรียนรู้ ซึ่งในโอกาสนี้จึงเป็นการประชุมเพื่อการเสนอผลการประเมิน
โครงการและการค้นพบเรียนสำคัญของแต่ละโครงการและทิศทางการดำเนินงานในอนาคต ซึ่งมีรายละเอียด
ตามวาระการประชุมดังนี้

วาระที่ 1 การเสนอผลการประเมินผลโครงการ

ก่อนการเสนอผล ได้เสนอทบทวนที่มาของโครงการและแนวความคิดของการริเริ่ม
โครงการ วัตถุประสงค์ และแนวทางการปฏิบัติการของโครงการ ดังนี้

โครงการความร่วมมือการพัฒนาพื้นที่รูปธรรม “การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อชุมชน
เข้มแข็งและเป็นสุขอย่างยั่งยืน” ริเริ่มขึ้นจากแนวความคิดที่จะพัฒนาพื้นที่รูปธรรมตามนโยบาย 4
ความหมายดังนี้

1. สร้างการเรียนรู้ “กระบวนการวิเคราะห์สถานการณ์ชุมชนไทยภายใต้บริบทใหม่ที่มี
ความเปลี่ยนแปลงไปอย่างซับซ้อนมากขึ้น”

2. เป็นกระบวนการสร้างแรงกระตุ้น การเสริมสร้างการขยายตัวอย่างเป็นรูปธรรมให้เห็น "ชุมชน ทางเลือก" อย่างหลากหลาย ที่จะไม่ยอมศิโรราบกับกระแสการพัฒนาแบบทุนนิยมที่มุ่งเน้นการสร้างความเป็นปัจเจกและการบริโภคนิยม
3. ยกระดับกระบวนการทำงานสื่อสารกับสังคมเพื่อ "การขยายพื้นที่ทางสังคม"
4. สร้างสรรค์การทำงานเชิง"บูรณาการ"การสร้างการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม

ทั้งนี้เนื่องมาจาก การวิเคราะห์ปัญหาในกระบวนการทำงานพัฒนาสังคมของเครือข่ายประชาสังคมพบว่า มีข้อจำกัดในการจัดการองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาที่สำคัญ คือ

1. ขาดข้อมูล องค์ความรู้ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย ยังขาดกระบวนการถอดและสังเคราะห์ให้เห็นความเชื่อมโยงและความเข้าใจในระดับหลักคิด
2. ขาดเครื่องมือ "กระบวนการจัดการความรู้" ที่มีประสิทธิภาพท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของชุมชน สังคม ที่มีความรุนแรงสลับซับซ้อนในปัจจุบัน เช่น กระบวนการศึกษาประเมินชุมชนแบบมีส่วนร่วม กระบวนการในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งโดยชุมชน กระบวนการสื่อสารกับสังคม เกณฑ์ชี้วัดและการติดตามประเมินผลงานพัฒนา เป็นต้น
3. ขาดกลไกและกระบวนการในการประสานเชื่อมโยง ความร่วมมือการจัดการความรู้ ทั้งคน องค์กร และข้อมูลความรู้ เพื่อการเรียนรู้ของชุมชนท้องถิ่น การเรียนรู้ของสังคมที่มีพลังและต่อเนื่อง
4. ขาดนักพัฒนาหรือนักจัดการความรู้รุ่นใหม่ ที่มีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์เชื่อมโยง เท้าทันการเปลี่ยนแปลงและมีทักษะความสามารถในการเป็นนักจัดการความรู้ ที่จะทำให้กระบวนการงานพัฒนา มีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นในกระบวนการพัฒนาสังคม โดยนัยยะของพื้นที่รูปธรรมจึงเป็นการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ภาคประชาชน โดยใช้พื้นที่เป็นหลัก(Area Base) สร้างพื้นที่ทางสังคมเพื่อสร้างรูปธรรมการเรียนรู้

การดำเนินงานของโครงการ เน้นความร่วมมือขององค์กรภาคประชาชนและเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ สถาบันการศึกษา เพื่อที่จะร่วมกับสร้างสรรค์การเรียนรู้ ภายใต้ยุทธศาสตร์พื้นที่รูปธรรม โดยยึดหลัก ดังนี้

1. ให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเป็นสำคัญ
2. การเสริมสร้างศักยภาพ ในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อชุมชนเข้มแข็งและเป็นสุข เป็นเป้าหมายร่วม

3. เคารพในฐานความรู้ที่ทุกคนเข้าร่วมได้ มีการสังสมบทเรียนมาระดับหนึ่งเป็นพื้นฐานในต่อยอดจากพื้นฐานประสบการณ์เดิม
 4. มุ่งเสริมสร้างให้เกิดชุดองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่มาจากการลงมือปฏิบัติ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการต่อยอดองค์ความรู้ของกันและกัน
 5. เน้นการทำงานที่มุ่งสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคี ที่จะก่อให้เกิดความร่วมมือกันให้มากขึ้น เพื่อจะทำให้มีการเรียนรู้ร่วมและเกิดประโยชน์ต่อการสร้างการเรียนรู้ให้ชุมชนและสังคม
 6. เคารพในความหลากหลายกระบวนการและรูปแบบทำงาน ที่เหมาะสมสอดคล้องกับชุมชนแต่ละพื้นที่ที่มีบริบทที่แตกต่างกัน
- โดยมีวัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะ คือ

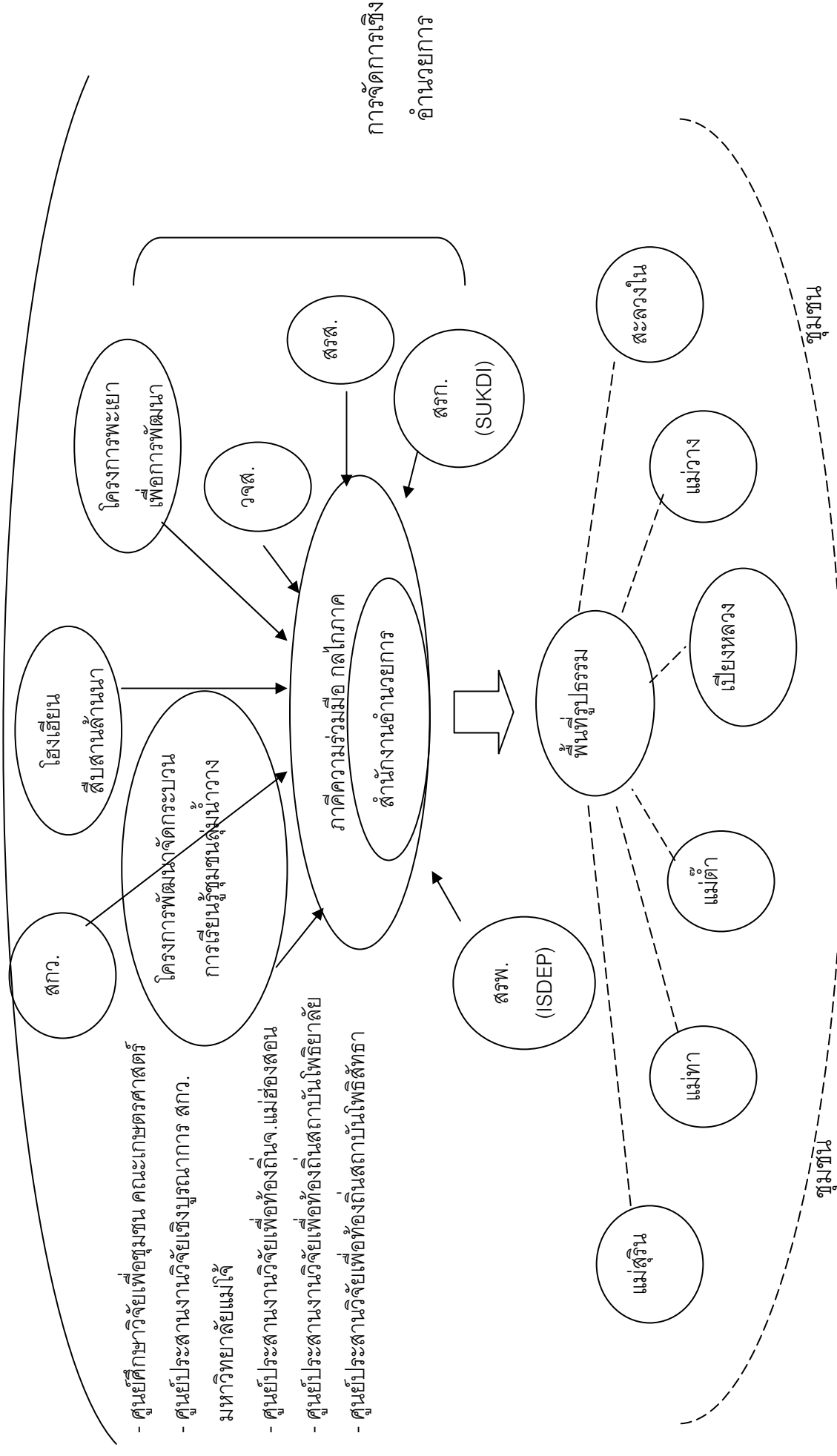
วัตถุประสงค์ทั่วไป

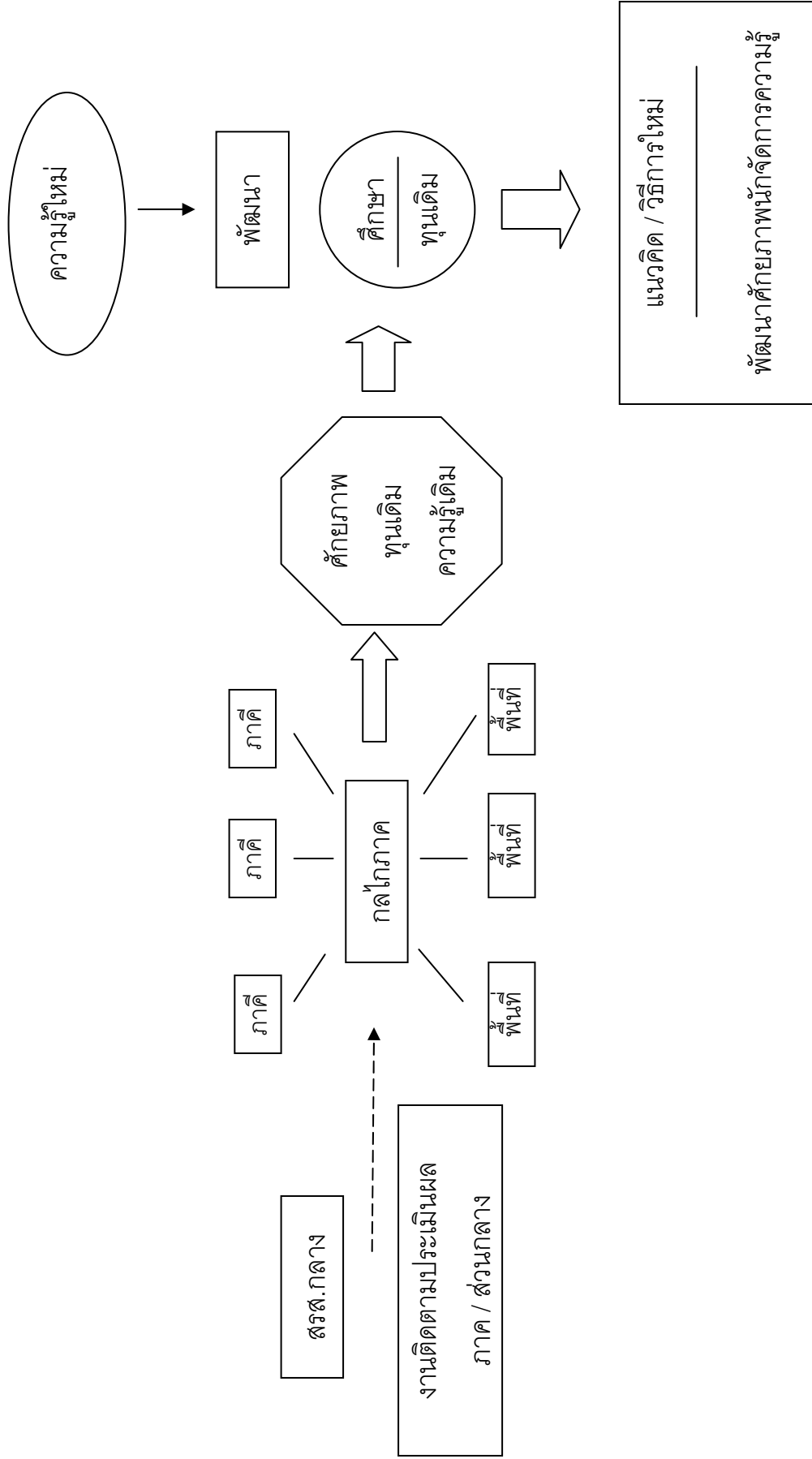
องค์กรชุมชนท้องถิ่นมีความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ประสานความร่วมมือกับสถาบันต่างๆ ในท้องถิ่นและองค์กรทางสังคมเพื่อสร้างการเรียนรู้สร้างชุมชนเข้มแข็งเป็นสุขและพึ่งตนเองได้ บนพื้นฐานของการจัดการด้วยองค์ความรู้ชุมชนที่มีอยู่พร้อมกับการประยุกต์ใช้กับความรู้จากภายนอกให้เหมาะสมอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์เฉพาะ(15 เดือน)

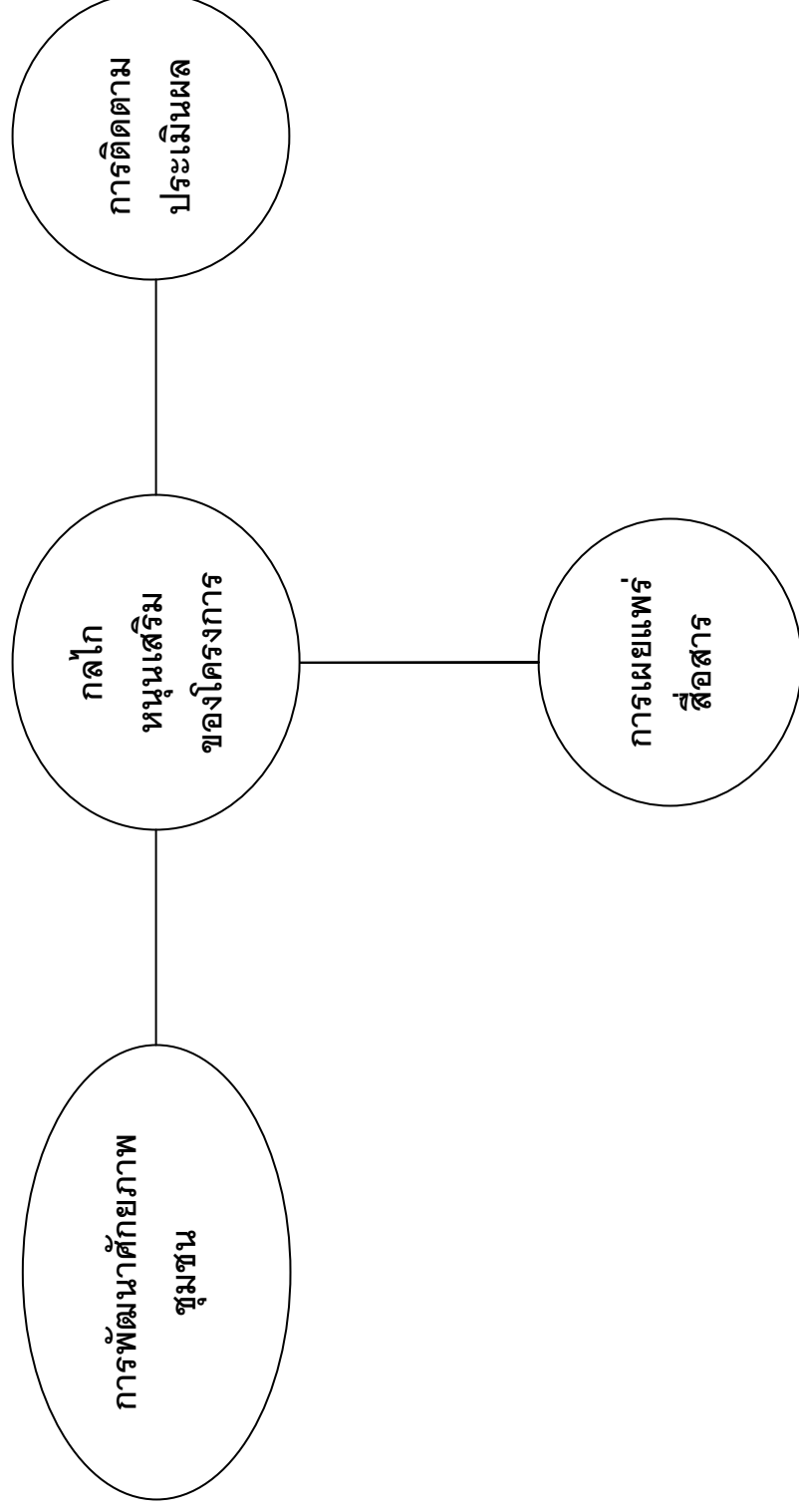
1. เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้ผู้นำองค์กรชุมชนนักพัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชนเยาวชนที่มีบทบาทการจัดการความรู้ชุมชนให้มีความสามารถเป็นนักจัดกระบวนการเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่น
2. เพื่อหนุนเสริมการพัฒนากลไกและกระบวนการการจัดการเรียนรู้ชุมชนและเครือข่ายชุมชนที่มีประสิทธิภาพในการสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งและเป็นสุข
3. เพื่อเสริมสร้างรูปธรรม”แหล่งเรียนรู้ชุมชน”ในการแก้ไขปัญหา การจัดการทรัพยากร การพัฒนาแบบแผนการผลิต การสืบสานวัฒนธรรมจากฐานประสบการณ์เดิมสู่การจัดการชุมชนให้เป็นสุขได้อย่างเป็นระบบ และบูรณาการสู่ความเป็นองค์กรร่วม ที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้ชุมชนอื่นได้จริง
4. เพื่อยกระดับกระบวนการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้และเผยแพร่องค์ความรู้ชุมชนสู่สังคม ทั้งสื่อพื้นบ้านและสื่อที่เหมาะสมกับการรับรู้แบบใหม่ โดยใช้ตัวบุคคล ชุมชน เป็นฐานในการสื่อสาร ที่เชื่อมโยงกับเครือข่ายภาคประชาสังคม

โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.)

กลไกการหนุนเสริมของโครงการ

ด้วยโครงการฯ ได้มีการนำเสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการอำนวยการสรร. ส่วนกลางในระยะเริ่มต้นของโครงการฯ ซึ่งมีประเด็นคำถามท้าทายของคณะกรรมการฯ หลายประการที่โครงการฯ ต้องค้นหาคำตอบในระยะเวลา 18 เดือน ของโครงการที่ผ่านมา และควรได้มีการแลกเปลี่ยน ค้นหาคำตอบที่ชัดเจนร่วมในการสรุปผลงานของโครงการในโอกาสนี้ คือ

- กระบวนการทำงานของโครงการต่างจากเดิมอย่างไร
- กระบวนการสร้างผู้นำ/คนรุ่นใหม่ สัมพันธ์กับการสร้างชุมชนเป็นสุข
- กลไกการจัดการเรียนรู้ในเชิงสถาบันเป็นอย่างไร
- สิ่งใหม่ๆ (นวัตกรรม) ที่ร่วมกันสร้างเพื่อสังคมเรียนรู้

การนำเสนอผลการประเมินผลโดย ผศ.สมพงษ์ บุญเลิศ และคณะ
(เอกสารแนบท้ายรายงาน)

อาจารย์สมพงษ์ เสนอพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า การเรียนรู้ด้วยประสบการณ์และการปฏิบัติ ทำให้รู้จริงและแม่นยำ ตรงกันข้ามกับการสอนให้เรียนรู้ และไม่ได้เรียนรู้จริง ซึ่งมักเป็นเพียงการเรียนรู้เพื่อให้สอบได้ หรือเรียนรู้เพื่อนำไปโยนทิ้ง ด้วยความขอบคุณที่ให้ผมได้มาเรียนรู้ ณ ตรงนี้

ข้อสังเกตจากผลการประเมินผล

ประหยัด จตุพรพิทักษกุล

หลายเรื่องที่เป็นข้อสังเกต ไม่แน่ใจว่าเป็นการวิเคราะห์จากพื้นที่หรือเปล่า บางประเด็นที่อาจารย์พูดยังสับสนกับเรื่องรูปธรรมในพื้นที่ อีกเรื่องอยากให้ขยายความเรื่องเกณฑ์การประเมินว่าพื้นที่ไหนได้ก็ดาวได้เท่าไร ใช้อะไรเป็นตัววัด

นัยนา หวายคำ

จากเดิมที่เราอาจคุ้นเคยกับความเป็นโครงการ อาจารย์ก็ได้ยกระดับเป็นภาพรวมของโครงการใหญ่ บางส่วนก็ยกระดับในเชิงความคิด concept ของโครงการ คำถามของอ้วน(คุณประหยัด) คือถ้าให้เชื่อมโยงในเชิงรูปธรรมกับ concept ที่ยกระดับขึ้นมาพวกเราก็คงจะตามทันและเห็นภาพที่ชัดเจนมากขึ้น ส่วนที่สองคือหลายส่วนมีเกณฑ์การวัดระดับนั้นมีมาตรฐานอย่างไรในการตัดสิน สองคำถามค่ะ

อาจารย์สมพงษ์ บุญเลิศ

เราจะดูว่าสถานะของเรื่องนั้นมันอยู่ประมาณไหน เรื่องเกณฑ์การวัด ยกตัวอย่างเช่นถ้ามีเป้าหมายว่าผมได้แต่งงาน เราก็จะดูหลักฐานว่าขั้นที่หนึ่งได้รู้จักกับคนรัก สองได้มีโอกาสพูดคุยหรือได้จับ สามคือมีเงื่อนไขการหมั้น สี่คือได้แต่งงาน ห้ามีบุตร เราต้องดูหลักฐานร่องรอยเหล่านี้ แต่เราไม่ได้มีบรรทัด เราดูจากตัวอย่างหลักฐานที่ปรากฏในเชิงการเชื่อมโยง มันไม่ได้เป็นบรรทัดโดยตรง แต่เรื่องไหนอยู่ระดับใดก็เป็นความเห็นของทีมเท่านั้นเองไม่ได้แปลว่าเรื่องนี้ตัดสินภายใต้การขึ้นตราชั่งหรืออะไร

อย่างกรณีแม่ตำมีการถอดความรู้ท้องถิ่นเรื่องการจัดการทรัพยากรป่าขึ้นมาชัดเจน อย่างนี้เขาสมควรได้ 4 ดาว ของแม่ทาก็พยายามถอดอยู่แต่อยู่ในระหว่างขั้นตอนการบันทึกยังไม่เป็นหลักเป็นฐาน อย่างนี้ก็ไป 3 ดาว แม่ท้าวทำเรื่องความรู้ในการจัดการธรรมชาติ แต่รูปธรรมของชุดความรู้ยังไม่ออก เห็นแต่เป็นแนวคิด อันนี้คือสิ่งที่ประมวลจากหลักฐานและสภาพจริง กรณีนี้เป็นความรู้ที่ประมวลสรุปขึ้นมา ซึ่งผมเรียนแต่ต้นแล้วว่ามันเหมือนเอาอะไรไปแทงกระสอบข้าว ผมก็คิดว่าตำแหน่งนี้น่าจะเป็นหลักฐานเป็นตัวแทนของพื้นที่ได้ แต่เรียนว่าเรื่องการติดตามประเมินวันนี้เพียงสะท้อนได้ว่าแต่ละพื้นที่มันแตกต่างหรือเหมือนอย่างไร แต่ไม่ได้ไปบอกว่าพื้นที่ตรงนั้นสำเร็จตรงนี้ล้มเหลวไม่ใช่ครับ แต่ว่าเราขับเคลื่อนงานต่อตรงไหนที่มันยังไม่ชัด อย่างของแม่ท้าวเป็นไปไม่ได้ไหมถ้าจะเผยแพร่องค์ความรู้สู่การเรียนรู้ของคนภายนอกได้ มันถูกบันทึกเป็นหลักฐานและพร้อมที่จะนำไปใช้งานได้อย่างทันทีทันใด แต่ถ้าเมื่อไหร่ที่ความรู้มันยังอยู่ในคนอยู่ก็ถือว่ามันไม่ชัด

นัยนา หวายคำ

เรื่องเกณฑ์คิดว่านำเสนอไว้หลายจุดเหมือนกัน เรื่องผลที่เกิดขึ้นและเรื่องบริบทของชุมชน ไม่น่าจะมั่นใจจะขัดแย้งกับสิ่งที่เราบอกว่า เราอยู่ท่ามกลางความหลากหลายของชุมชนหรือเปล่า เรากำลังเชื่อว่าความหลากหลายของบริบทมันอาจจะมียุ่มเรื่องแนวทางวิธีการที่แตกต่างกันไป แต่ว่าเราใช้เกณฑ์กลางๆ อย่างเช่นบอกว่าแม่ท้าวมีความรู้กลางๆ หรือปานกลางค่อนข้างดีมันจะเป็นการสร้างข้อจำกัดของพื้นที่ หรือว่าเอามาตรฐานบางตัวไปจับหรือเปล่า คือถ้าผลสำเร็จอาจจะพอวัดตามหลักเกณฑ์ได้ แต่อย่างสิ่งที่มันมีอยู่เดิมมีความหลากหลายอยู่แล้วเรามาให้ค่าว่ามันดีหรือว่าดีปานกลางมันมีผลอย่างไรต่อการวิเคราะห์หรือเปล่า

อาจารย์สมพงษ์ บุญเลิศ

เนื่องจากเป้าหมายเราอยู่ที่การจัดการเรียนรู้ เพราะฉะนั้นสถานะของชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้มันอยู่ตรงไหน อย่างเช่นชุมชนยังไม่มีส่วนร่วม ยังเป็นชีวิตที่มันแยกกลุ่มแตกกระจายกันอยู่แบบนี้ ดังนั้นเรื่องความเข้มแข็งก็ยังไม่ดีพอสำหรับการจัดการเรียนรู้ที่เข้มข้นได้ สมมติอย่างนี้

อาจารย์ปาริชาติ วลัยเสถียร

คิดว่ามันคงไม่ยากนักที่จะทำการประเมินโครงการลักษณะอย่างนี้ ในหน้า 1 เอกสารของอาจารย์ที่มีดาวนี้ คิดว่าอ.สมพงษ์พยายามมองเป้าของโครงการอยู่ มีเป้าหมายที่กำหนดว่ามันจะมีธงของโครงการอยู่ 6-7 ธง มีตัวชี้วัดใหญ่ๆ หลักๆ ของพวกเราทั้ง 5 โครงการ มีเรื่องของการพัฒนาศักยภาพคน ซึ่งที่อาจารย์บอกว่าบางโครงการมีต่ำกว่าเป้าหมายนั้นอาจจะต้องมีการระบุไว้ว่าจริงๆ แล้วต้องการสร้างเป้าหมายเชิงปริมาณเท่าไร อยากฝากว่าดาวต่างๆ มันมาจากการที่โครงการกำหนดไว้ร่วมกัน มีธงต่างๆ อันที่สองเป็นเรื่องของเป้าหมายเชิงปริมาณที่แต่ละโครงการกำหนดไว้ ผู้ประเมินก็ต้องดูและรอยตามนั้นไป สิ่งที่ยากให้พวกเราพิจารณาก็คือ ในกระบวนการประเมินของอาจารย์ คงไม่ได้ไปเก็บถามตีความ ไม่ทราบว่ากระบวนการประเมินตรงนี้ได้มีโอกาสกระตุ้นให้ผู้เกี่ยวข้องในโครงการกับตัวของชุมชนเองได้ร่วมกระบวนการประเมินและสรุปผลด้วยตัวเองหรือเปล่า เรื่องดาวคงเป็นเกณฑ์ที่คร่ำๆ เท่านั้นเอง แต่ไม่ได้ให้น้ำหนักที่จะทำให้เห็นภาพของโครงการทั้งหมด เป็นเพียงการแสดงสถานะของโครงการขณะนี้ว่าเป็นอย่างไรเท่านั้น

ประหยัด จตุพรพิทักษ์กุล

แต่ละที่มีความต่างในเรื่องตัวชี้วัดหรือธงต่างๆ แต่ละที่มีธงและการบรรลุถึงธงเหมือนและเท่ากันทุกอัน และไม่จำเป็นต้องมีทุกธง สิ่งที่ยืนยันถามคือการที่จะทำให้ดาวนั้นใช้เกณฑ์เดียวมาจับหรือเปล่า เพราะอย่างที่พะเยาบางจุดเขาก็กังไม่ได้เน้นว่าจะถึงขั้นสถาบันหรืออะไร ถ้ามองดาวในฐานะที่จะชี้ความสำเร็จของเป้าหมายนั้นผมคิดว่าไม่แน่ใจว่าเกณฑ์มันจะใช้ได้หรือเปล่า

นิคม บุญเสริม

ผมมีความเห็นอยู่ 3 ประการ คิดว่าช่วงแรกที่อาจารย์ประเมินถึงบริบทของชุมชนในช่วงแรกๆ ผมคิดว่านั้นเป็นการเริ่มต้นที่ดีมาก เพื่อจะได้เห็นว่าต้นทุนเดิมของชุมชนนั้นมีอยู่เท่าไร เหมือนกับเราให้คะแนนก่อนเริ่มโครงการว่าถ้ามีคะแนนเต็มสิบวันนี้เรามีเท่าไร อันนี้คือความหลากหลายซึ่งแต่ละที่ก็อาจจะมีความแตกต่างตามเงื่อนไขที่ต่างกัน เช่นระยะการทำงานที่ผ่านมา เงื่อนไขปัจจัยภายนอกภายในทั้งหลายแหล่ แต่เนื่องจากการที่มีค่าใหญ่เป็นนามธรรมเป็นคำทางวิชาการ ซึ่งผมคิดว่าคนในพื้นที่ก็คงนึกภาพออกว่า การที่บอกว่าพอใช้ หรือพอจะมีศักยภาพ หรือพอจะเป็นต้นแบบ หมายถึงอะไรกันบ้าง แต่ตรงนี้หมายความว่าต้องสื่อสารให้ตรงกันเพราะว่าทำมา 18 เดือนมาน่าเสนอแค่ 25 นาที่มันคงไม่ได้ทุกอย่าง ผมคิดว่าประเด็นที่อ้วน(คุณประหยัด) พูดก็เหมือนกัน คือเวลาเราเริ่มต้นประเมินชุมชนแล้วแต่ละชุมชนมีหน้าตักที่ไม่เท่ากัน แล้วเมื่อสิ้นสุดโครงการแล้ว ผมคิดว่าในเงื่อนไขต่างๆ เราใส่กระบวนการที่แตกต่างหลากหลายกันบนพื้นฐานที่ต่างกัน เวลาประเมินให้คะแนนตอน

สุดท้าย เราน่าที่จะใช้เกณฑ์ที่เป็นทั้งเกณฑ์รวมๆ ทั่วไปและเกณฑ์ที่เป็นเฉพาะของแต่ละชุมชน ถ้าจะมีข้อเสนอเพิ่มเติมก็คือทำอย่างไรถึงจะให้ชุมชนประเมินไปพร้อมกับเราด้วยว่าวันนี้เขามาถึงกี่คะแนน แล้ว เพราะฉะนั้นความสำเร็จผมคิดว่าเป็นการเพิ่มต้นทุนทั้งหลายแหล่ ลองดูว่าผ่านไป 18 เดือนแล้ว ต้นทุนมันเพิ่มขึ้นหรือไม่ ซึ่งมันจะไม่เท่ากัน แต่พอเราทำให้ดาวแล้วมันเหมือนเราใช้เกณฑ์ตัวเดียวกัน การให้ดาวด้วยชุมชนเองโดยมีอาจารย์เข้าไปร่วมจัดกระบวนการตรงนั้นด้วย ผมคิดว่าวันหนึ่งถ้าเขาอธิบายได้ว่าเพิ่มขึ้นเสียวดาวแล้วเขาก็พอใจกับเงื่อนไขและข้อจำกัดต่างๆ แล้วก็อาจจะประสบความสำเร็จที่เขาเดินหน้าต่อไปได้ อาจจะเห็นเกณฑ์ที่ชุมชนได้ประเมินตนเอง แต่แน่นอนครับว่าตัวดาวที่ออกมาเราคงไม่ซีเรียส แต่สำคัญที่ว่าเราเห็นเงื่อนไขเห็นประเด็นที่เราจะพัฒนาต่อจากนั้นอย่างไร นอกเสียจากว่าเราเข้าใจก็อธิบายได้นะ

ประการที่สองงานนี้ไม่ใช่เป็นการตัดสินชุมชน สิ่งที่เราไปทำคือไปจัดกระบวนการเรียนรู้ในวงเวลาสั้นๆ และเป็นการเรียนรู้เฉพาะประเด็นด้วย ยกเว้นที่แม่วางที่ดูเหมือนว่าจะครอบคลุมหลายประเด็น ชุมชนหลายชุมชนที่พูดถึงบางชุมชนก็เรื่องสิ่งแวดล้อม บางชุมชนเรื่องอาชีพ บางชุมชนเรื่องศิลปวัฒนธรรม แต่ชุมชนมันมีอะไรมากกว่านี้มากมาย เราไปจัดกระบวนการเรียนรู้แค่ช่วงเวลาสั้นๆ จากประวัติศาสตร์ 100 กว่าปีของชุมชน เราทำ 18 เดือน ผมคิดว่ามันเหมือนเป็นการเข้าคอร์ส เวลาประเมินนี้มันไม่ใช่ที่เราไปตัดสินว่าชุมชนนั้นเป็นอย่างไร เราประเมินการเรียนรู้ในช่วงเวลาสั้นๆ เท่านั้นเองเพราะฉะนั้นเราคงไม่ซีเรียส คงไม่ใช่ว่าชุมชนนี้ตกต่ำจะได้ดาวเดียว คนละเรื่องกันเลยนะครับ ผมคิดว่าความสำคัญของช่วง 18 เดือนนี้มีความสำคัญและมีคุณค่ามีบทเรียนคือทำให้เห็นสิ่งเห็นว่ายังสามารถพัฒนาต่อเนื่องได้ ต้องพูดให้ชัด ผมคิดว่าถ้าผมเป็นคนในชุมชนผมอยากเห็นชุมชนของผมถูกบรรยายออกมาเป็นรายละเอียดเป็นบทความ ผมเห็นดาวแล้วผมจะงงครับอาจารย์ ถ้าอาจารย์เสนอดาวชาวบ้านจะงงแต่ตรงนี้ไม่เป็นไร แต่เราอยากเห็นรายละเอียดและเงื่อนไขอะไรที่จะพัฒนาต่อ ตรงนี้จะเกิดประโยชน์กับชุมชนมาก

อีกตัวนอกเหนือจากการประเมินแต่ผมคิดว่าเป็นเป้าหมายที่ดีเวลาจะบอกว่าชุมชนเป็นสุข ผมคิดว่าความสุขเป็นเรื่องขององค์รวมเป็นเงื่อนไขของการเกิดความสุข เพราะฉะนั้นเรื่องนี้ถ้ามันสามารถจะเป็นกระบวนการทางสังคมต่อไปได้ เหมือนเราเห็นว่าอนาคตเราสามารถปลดหนี้ก้อนนี้ได้แต่ระยะ 18 เดือนนี้เราทำอะไรได้ ถ้าเราเห็นว่ามันมีต้นทุนที่แข็งแรงพอที่จะคลายหนี้ได้อีก 10 ปีข้างหน้า ผมคิดว่านี่ก็เป็นร่องรอยของความสุขด้วยเหมือนกัน เพราะฉะนั้นไปวัดด้วยปริมาณหนี้ตอนนี้เท่านั้นไม่ได้ เพราะบางตัวเงื่อนไขเวลา 18 เดือน หรือ 6 ปีของทักษิณก็ไม่มีทางนะครับ **ผมคิดว่าแค่เราเห็นเงื่อนไขที่จะเดินหน้าต่อไปที่จะปลดทุกข์หรือเพิ่มสุขอย่างที่อาจารย์บอก ผมคิดว่ามันจะเป็นเรื่องที่ดีมากที่จะทำให้ชุมชนได้เรียนรู้** ประการที่สองชุมชนที่เป็นบวกอยู่แล้ว เราต้องดูเงื่อนไขในแง่ความเปราะบาง บางชุมชนอาจจะเปราะบางในแง่ของการเมืองท้องถิ่น บางชุมชนอาจจะเปราะบางด้วยการถูกรุกรานเรื่องทรัพยากรโดยเฉพาะพื้นที่ทำเรื่องทรัพยากร ชุมชนที่ทำเรื่อง

เศรษฐกิจเรื่องการค้ามีความเปราะบางของมันอยู่ในที่ ผมคิดว่าเรื่องนี้เป็นความสุขที่มีเงื่อนไขเอาการอยู่เหมือนกัน ก็อยากจะดูว่ากระบวนการเรียนรู้ตรงนี้น่าจะเป็นการสะสมต้นทุนที่เพิ่มขึ้นเพื่อ**เรามีแรงในการแก้ไขปัญหา** **ความสุขที่รู้ว่าจะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไรด้วย** ภาพทุกวันนี้เป็นภาพนิ่ง ตรงไหนที่ 4 ดาวอยู่แล้วเราจะภูมิใจกับ 4 ดาวตรงนี้ ผมคิดว่าไม่เพียงพอ แต่ต้องมีความสุขที่จะรู้ว่าจะมีดาวอีกหลายดวงที่พร้อมแก้ไขปัญหาให้เราได้แม้กระทั่งยามวิกฤต หลายกรณีเช่นศิริวง ผมคิดว่ามีชุดความสุขชุดความเข้มแข็งอยู่ เวลาเจอวิกฤติมันก็จะคลี่คลายได้รวดเร็ว เรียกว่ามีจิตวิญญาณเหมือนญี่ปุ่นหลังสงครามโลก ผมคิดว่ามันมีความคิดความเชื่อว่ามันจะต้องผ่านตรงนี้ไปได้ ผมคิดว่าความสุขคือการสะสมปัญญาที่พร้อมจะเผชิญกับปัญหาได้ทุกเรื่อง นี่คือต้นทุนที่สำคัญชุมชนต้องพร้อมที่จะเจอกับปัญหาเมื่อไหร่ก็ได้ด้วยเหมือนกัน อย่างที่ว่าเงื่อนไขหลายอย่างควบคุมได้หลายอย่างควบคุมไม่ได้เลยครับ เช่นโลกจะเป็นยังไง เงื่อนไขของชุมชนท้องถิ่นเป็นอย่างไร เรื่องการเมืองเป็นอย่างไร เรื่องนี้อยากชี้ให้เห็นว่าชุดของความสุขนั้นเปราะบางถึงจะวัดวันนี้ได้แต่ไม่ได้แปลว่ามันจะนิ่งอยู่ที่ 4 ดาว ขณะเดียวกันพื้นที่ที่วัดได้แค่ 1 หรือ 2 ดาว ก็เป็นการวัด ณ วันนี้ วัดจากร่องรอยหลักฐานเท่านั้นเอง แต่ผมคิดว่า 3 ดาวหรือ 2 ดาว ได้มองเห็นว่าจะเดินหน้าต่ออย่างไรอันนี้เป็นเรื่องสำคัญมากๆ มากกว่าด้วยตัวดาวซะด้วยซ้ำไป

อาจารย์มาลา คำจันทร์

ผมก็ข้องใจเรื่องการนำเสนอเป็นชาร์ตเป็นแผนผังของอาจารย์ พอตีบังเอิญว่ามีบางชาร์ตที่มันทำให้อ่านเป็นความหมายได้มากกว่าหนึ่ง อย่างหน้าที่มีดาวก็รู้สึกรู้ว่าจะติดขัดใจกันมาก ผมคิดว่ามันไม่น่าจะเป็นการเปรียบเทียบกัน อาจารย์อาจจะใช้เวลาในการนำเสนอหน่อย เรื่องสรุปผลที่ได้รับตามเป้าหมาย ถ้าเราเป็นนักประเมินเราจะรู้ว่าเราไม่ได้ไปเทียบกันว่าแม่ทาจะเหนือกว่าแม่สุรินทร์เหนือกว่าเพียงหลวง ไม่ใช่ซะครับ อย่างแม่สุรินทร์เป็นน้องเพิ่งเริ่มๆ เข้ามาจะไปแข่งกับแม่ทาที่เป็นรุ่นใหญ่มันก็ยังงงๆ อยู่ เอาไปเทียบกันไม่ได้ ถ้าเราดูมันก็จะดูว่าอย่างแม่สุรินทร์นี้เราจะพัฒนามันยังงี้ดี อันนี้เป็นความเห็นของผมที่เป็นครูเก่า บังเอิญว่าอาจารย์สมพงษ์อาจจะไม่ได้ใช้สัญลักษณ์ชุดเดียวกันหมดทุกอันที่เขาประเมินออกมา บางอย่างก็ประเมินเป็นว่าดี พอใช้ บางอันก็เป็นดาวมันก็เลย**อาจจะทำให้บางพื้นที่เกิดความรู้สึกแสดงใจขึ้นมา** แต่ผมว่ามันคงไม่มีใครรู้ดีไปกว่าเรา เรา**ทำอะไรไปเรารู้ดี** ถึงเด็กที่สอบได้ที่หนึ่งแล้วครูไม่ชอบบอกคะแนนยังงั้นมันก็มี อย่างครูสมพงษ์ก็คงไม่ได้ตามพวกเราไปตลอด อย่างครูสมพงษ์ถ้าประเมินผิดวันหน้าเราก็ไม่ให้ครูสมพงษ์มาสอนเราแล้วเรื่องคะแนนผมว่าไม่ต้องกังวลหรือขอให้เราทำงานกันจริงจังก็พอ **อีกเรื่องบางที่อาจารย์ใช้แท่ง บ้าง วงกลมบ้าง รูปหัวใจบ้าง มันอาจจะมัลผลต่อการสื่อความหมาย** มันเหมือนมันต่างกันยังไง ผมเห็นด้วยกับที่พี่นิคมว่าอยากเห็นที่มันเขียนออกมาเป็นบทความเป็นหนังสือจะได้อธิบายอะไรได้มากกว่านี้ เป็นแท่งอย่างนี้แต่ละคนก็อาจจะอ่านความหมายที่ไม่เหมือนกัน

สหวิทยา วิเศษ

อยากให้เห็นผลของการประเมินที่คนทำงาน หรือชุมชนสามารถเอาไปใช้ประโยชน์ หรือแก้ไขปัญหาได้ อย่างที่อาจารย์มาลาได้พูดมาว่าตัวเองทำอะไรได้อะไรคือเรารู้ แต่ว่าในฐานะที่เราอยากให้คนนอกได้เป็นกระจกได้สะท้อนตรงนี้ด้วย เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ สะท้อนออกมาตามธงที่เราได้ตั้งกันไว้ มันก็น่าจะเห็นอะไรมากกว่านี้

อัยวัฒน์ อภัยมูล

ผมดูว่าการประเมินมันเป็นการประเมินจากภายนอกเข้าไปเพื่อสื่อถึงสังคม เพื่อให้เห็นวาระประมาณที่ขอจากทาง สสส.มาทำเรื่องการถอดองค์ความรู้แล้วเอาไปทำอะไรได้บ้าง เหมือนตั้งคำถามว่าได้องค์ความรู้มาแล้วพัฒนามันไปอย่างไรมีวิธีการอะไร แล้วก็คิดว่าข้างหน้าจะทำต่อไปอย่างไร ดูแล้วสิ่งที่อาจารย์ประเมินเป็นสิ่งที่ดี ไม่ใช่ว่าแม่ทาได้ 4 ดาวแล้วจะดีใจไม่ใช่ครับ ผมว่าเขาจะให้ก็ดาวไม่ใช่ปัญหา แต่คิดว่าเราจะทำอะไรต่อไปข้างหน้าให้มันดีกว่านี้มากกว่า ไม่ใช่ว่าดีแล้วล้มตัว

บางเรื่องการก่อเกิดของแต่ละชุมชนประสบการณ์แต่ละชุมชนก็แตกต่างกัน อาจารย์เขาก็ประเมินเป็นเรื่องๆ เหมือนกัน โครงการทำกันมาคนที่รู้ดีคือเจ้าของโครงการแต่ละโครงการ แต่อาจารย์ไปดูเป็นช่วงๆ เท่านั้น ถ้ามาว่าการทำงานของเยาวชนที่ผ่านมาผมพอใจไหม ผมก็ไม่พอใจเต็ม 100% แต่ผมให้คะแนน 60 ขึ้นไป นี่คือบทเรียนหนึ่ง เราเห็นกระบวนการคิดกระบวนการวิเคราะห์ของเขาเป็นผู้ใหญ่มากขึ้นเป็นคนมีวิสัยทัศน์มากขึ้นเป็นคนที่ยอมรับชุมชนมากขึ้น ตรงนี้มากกว่าที่ผมอยากได้ได้เข้าใจองค์ความรู้ของป๋ายาตายายมันจะต่างกับเด็กที่หลุดออกไปแล้วดูถูกตัวเอง อันนี้เด็กแม่ทาได้จริงๆ มีการถ่ายทอดให้รุ่นน้องๆ ต่อไป ถึงแม้โครงการนี้ไม่สนับสนุนต่อไปแล้วแต่เด็กแม่ทามีหน้าที่ต้องทำต่อ ผมไม่อยากให้ติดเรื่องการประเมินมากนัก เรื่องไหนที่เราบกพร่องเราก็ควรจะแก้ไขเก็บไปคิดไปพัฒนาต่อ จะมีโครงการหรือไม่ไม่น่ามีปัญหา แต่เรานั้นแหละที่ต้องเดินต่อขับเคลื่อนงานที่ดีต่อไป

ปริศนา พรหมมา

มีข้อเสนอ เท่าที่ดูจากเอกสารที่อาจารย์นำเสนอดูเหมือนว่าจะประเมินสองส่วน ส่วนแรกเป็นการประเมิน 5 ประเด็น เรื่องบริบทชุมชน ท้องถิ่น เป้าหมายการดำเนินงาน ผลที่ได้รับ และผลสำเร็จโครงการ อันนี้ดูเหมือนว่าทุกคนมีปัญหาเหมือนกันค่อนข้างเยอะ เพราะอาจารย์ใช้วิธีการดูแต่ละพื้นที่แล้วนำมาเปรียบเทียบกันแล้วก็ให้ระดับคะแนน ซึ่งคิดว่ามันจะทำให้มีความรู้สึกเหมือนกันว่า 5 พื้นที่มาตั้งเป้าหมายเท่ากันแล้วไปวัด ดังนั้นในส่วนแรกนี้อาจจะต้องใช้วิธีการดูในแต่ละพื้นที่ต้องการเน้นเรื่อง

อะไรแล้วสิ่งที่เน้นนั้นผลมันเป็นอย่างไรร เพราะเวลาเราให้คะแนนมันดูเหมือนขัดแย้งกัน เหมือนกับที่ว่า ชุมชนนี้ดีมีความสามารถเป็นแบบอย่างไรร แต่สุดท้ายพอมาดูผลสำเร็จของโครงการบ้านที่บอกว่าเป็นแบบอย่างได้กลับบอกว่าจะต้องพัฒนา ซึ่งมันจะทำให้เกิดข้อสงสัยเยอะ ก็เลยเสนอว่าให้เราดึงออกมาดูแต่ละพื้นที่โดยที่เราไม่ต้องเปรียบเทียบให้คะแนน เพื่อดูว่าพื้นที่นั้นเน้นอะไรแล้วสิ่งที่เน้นนั้นได้ทำอะไรไปบ้างแล้วผลเป็นอย่างไร

ส่วนที่สองที่อาจารย์นำเสนอคือการสังเคราะห์รวม 5 พื้นที่ อันนี้โดยส่วนตัวคิดว่าดีแต่ว่า อย่างเช่นที่อาจารย์เรื่องการสร้างความรู้โดยการหาความรู้มาเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ เหล่านี้ถ้าคนเข้าใจ หรืออยู่ในกระบวนการ เราจะพอเข้าใจและทำความเข้าใจกับไดอะแกรมกับที่อาจารย์มาลาบอกว่าเป็นรูปหัวใจเป็นวงกลมคือเราพอที่จะเข้าใจ แต่คิดว่าแต่ละประเด็นที่อาจารย์ทำมาก็มีความสำคัญ เพราะหลายคนต้องการสังคม กระบวนการทำงานก็ต้องการสร้างความรู้ชาวบ้าน เอ็นจีโอ นักวิชาการ หลายคนก็อยากรู้ ตรงนี้คิดว่าดี แต่ว่าทำอย่างไรถึงจะปรับรูปแบบ คิดว่าในเอกสารจะต้องมีการขยายความภาพไดอะแกรมเหล่านี้ เป็นการเติมเนื้อหาที่ขยายความให้มันเข้าใจมากขึ้น โดยอาจยกตัวอย่างในพื้นที่ที่สามารถจับต้องได้จริง อย่างยกตัวอย่างที่มีหนังสืออยู่เล่มหนึ่งที่เราอ่านมาตลอด เมื่อวานก็อ่าน วันนี้ยังอ่านอยู่เลย เรื่องเบื้องหลังหน้ากากที่อาจารย์อุททองแปล พอเวลาเราสังเคราะห์เป็นประเด็นๆ ออกมาเราเห็นตัวละครเราเห็นตัวพื้นที่ บางเรื่องเรายกตัวอย่างได้ทำให้คนที่อ่านเข้าใจง่ายแล้วก็ใช้ได้จริง คิดว่าถ้าสามารถเติมเรื่องราวตรงนี้ได้ในช่วงที่เหลือก็น่าจะเติม

อาจารย์ปาริชาติ วลัยเสถียร

หน้า 10 ขอเปลี่ยนคำว่า Man เป็น Gender ได้ไหมคะ คือกลัวตัวเองตกท้าย ดิฉันมองอย่างนี้ คืออยู่ในสถานะที่คล้ายอาจารย์สมพงษ์มาประมาณ 20 ปีเต็ม ไม่ค่อยจะมีครั้งไหนที่เป็นเวลาของความสุขเวลาที่เรานเสนอผล เห็นด้วยกับทุกท่านว่าเราอย่าซีเรียสมากนักจะก็ดาวก็แล้วแต่เพราะคนทำงานนั้นรู้ดีแก่ใจ สิ่งที่ยังติดใจคือในโครงการนี้เนื่องจากเป็นผู้ที่ก่อการมาในตอนต้นๆ เราได้พูดเรื่องการเรียนรู้เชิงประเมินว่าเป็นสิ่งที่ไม่ได้แยกออกจากการกันเลย ที่ชุมชนนั้นจะทำอะไรก็แล้วแต่มันสะท้อนตัวเองอยู่ตลอดเวลา อาจารย์สมพงษ์เป็นเพียงผู้มาช่วยมองอีกชั้นหนึ่งในฐานะคนภายนอกเท่านั้นเอง แต่ชุมชนควรเป็นผู้รู้ดีที่สุดเพราะจะต้องทำไปประเมินไปทำไปสะท้อนตัวเองอยู่ตลอด แล้วรู้ว่าตัวเองอยู่ที่ไหน สิ่งที่เราคาดหวังจากโครงการนี้คือความรู้ที่จะแก้ตัวความเชื่อเรื่องระบบการประเมินผลของสังคมใหญ่

ดิฉันกวีพากษ์ สสส.มาตลอด เราพูดเรื่องนี้มาตั้งแต่ปี 2530 แล้วพยายามเสนอแนวทางการประเมินผลซึ่งภาคเหนือเองก็เป็นผู้เขียนเรื่องการติดตามประเมินผลอย่างมีส่วนร่วม คิดว่าส่วนที่น่าจะได้มีโอกาสสะท้อนเพิ่มเติมตรงนี้ ในส่วนของแต่ละชุดโครงการคือเราอยู่ใกล้ชิดที่สุด อย่างอ้ายพัฒน์พูดชัดเจนว่าไม่ได้ซีเรียสตรงนี้แต่ว่าคนทำเองรู้อยู่แก่ใจ เราคิดว่าเราอยากทำอะไรเพิ่มเติม

อีกเป็นเรื่องที่สำคัญ หลายครั้งเราสนใจแต่เรื่องเทคนิคและเนื้อหา แต่ในส่วนที่ทำให้คนที่เกี่ยวข้องเรียนรู้เรื่องการทบทวนตัวเองเรายังไม่ให้ความสำคัญ ความจริงเรามีระบบภายในตัวเองที่เป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญ ถ้าเราสะท้อนหรือวิพากษ์ตัวเองจะเป็นพลังสำคัญที่ขับเคลื่อนเราไปได้ยิ่งกว่าทีมประเมินไหนๆ เราอยากเห็นโครงการโครงการได้พูดถึงตัวเองตรงนี้เพิ่มเติมด้วย

ศาสตราจารย์ ดร. ทานา

สำหรับพื้นที่แม่สุรินทร์หลังจากฟังการประเมินก็รู้สึกพอใจ เพราะรู้ว่าตัวเองทำงานในพื้นที่เป็นยังไง ชุมชนเป็นยังไง เท่าที่ผมดูบางดาวบางตัวอาจารย์ยังเกรงใจที่จะให้มาก เพราะแม่สุรินทร์เพิ่งจะสัมผัสการทำงานชุมชนได้แค่ 3-4 ปีเอง ค่อนข้างจะใหม่มาก เราทำงานมาได้ระดับนี้แล้วพัฒนาคนในชุมชนได้ระดับหนึ่งผมก็ภูมิใจแล้วครับ ตอนนี้เราเริ่มขยับเริ่มรู้ตัวเองมีการเรียนรู้รวมกลุ่มทำงานพัฒนาที่เป็นรูปธรรมขึ้น อยากให้มีการประเมินอย่างนี้เรื่อยๆ บางทีคนในชุมชนมองไม่ค่อยออก ถ้ามีคนข้างนอกเหมือนเป็นกระจกก็จะช่วยได้มากขึ้น

อาจารย์สง่า คำ จางยอด

ที่บ้านเปียงหลวงดาวได้เยอะก็ภูมิใจ แต่ผมคิดว่าถ้ามองในที่ประเมินเหมือนทุกหลังคาเหมือนหนุ่มๆ สาวๆ ต้องมีกระจกกันทุกคน ตรงนี้ผมคิดว่าบางครั้งกระจกแต่ละบางมันอาจจะไม่เหมือนกัน บางกระจกมันทำให้หน้าเราแบน บางกระจกมันทำให้หน้าเราหล่อขึ้น กระจกบ้านผมนี้ดูไปก็รอบผมก็ว่ามันหล่ออยู่เพราะว่าไปเลือกซื้ออย่างนั้น บางครั้งกระจกมันเล็กแต่ตัวเรามันใหญ่ กระจกมันก็ไม่ได้ส่องตัวเราทั้งหมด กระจกก็ไม่ได้เห็นข้างหลังผมว่าผมทำอะไรอยู่ อันนี้คือความคิดเห็น ที่เปียงหลวงเห็นว่าดาวมากก็เพราะทำโครงการน้อยมากยังเป็นน้องใหม่ล่าสุดของในปีนี้ ผมคิดว่าดาวหรือคะแนนที่ออกมาผมไม่ให้ความสำคัญมาก มันมีความสำคัญคือความกระตือรือร้นที่จะสร้างชุมชนสร้างคนให้มีความสุข แต่ก็ชอบใจมากๆ ที่มีกระจกให้ดูไม่ว่ามันจะออกมาเป็นอย่างไรก็ตาม ผมเองก็อาจจะต้องหาเสื้อผ้าดีๆ ใส่ให้ตัวเองหล่อขึ้นเรื่อยๆ ตรงนั้นเป็นสิ่งสำคัญครับ ขอขอบคุณมากครับ

นิคม บุญเสริม

เรื่องที่ทำให้รู้ตัวเองประเมินตัวเองนั้นดีที่สุดแล้ว แต่ก็ไม่ได้หมายความว่างานประเมินขึ้นนี้มันไม่มีคุณค่าอะไรเลยจริงๆ เรื่องนี้คิดว่ามีประโยชน์มากเพียงแต่ถ้าตรงนี้เราประเมินแล้วชาวบ้านอ่านไม่รู้เรื่อง ถ้าเราแปลงให้มันเป็นรูปธรรมมากกว่านี้จะดีมาก ใส่รูปธรรมในเชิงพื้นที่เข้าไปเลย กับอันที่สองที่ถ้าพวกเราเห็นว่าน่าจะอธิบายเพิ่มเติมหรือยังรู้สึกที่ไม่ตรงซะทีเดียวเพราะเมื่อเทียบกับ

ฐานที่เป็นชุมชนเราเอง ผมคิดว่าตรงนี้ก็น่าจะปรับปรุงได้นะ ผมคิดว่าดาวตรงนี้นั้นยกได้เพิ่มได้ ถ้ารู้สึก
ว่ามากก็ลดได้จริงๆ นะ

ประหยัด จตุพรพิทักษ์กุล

ผมคิดว่าจริงๆ แล้วทำกระบวนการพอสมควรนะ มีการตั้งประเด็นให้พวกเราได้ทบทวนกันแต่
ละจุด อย่างของผมหลายรอบกว่าจะไปถึงเวทีที่ชวนอาจารย์ไปตั้งวงเล็กๆ กันหลายรอบชวนผู้นำชน
ชาวบ้านคุยกัน หลายวิธี ประเด็นคือผมคิดว่าเนื่องจากเราไม่เห็นรายละเอียดทั้งหมดในรายงานด้วย
เพียงแต่ได้เห็นที่อาจารย์นำเสนอเป็นชาร์ท ผมคิดว่ามี**หลายกรณีที่เราสะท้อนมาจากพื้นที่แล้วมัน
ไม่ได้ถูกนำมาใส่ไว้ในนี้** การมองมันยังไม่ครอบคลุม ถ้าพูดเรื่องบทเรียนการสร้างกลไกเชื่อมโยง
การเรียนรู้ของชุมชน ตัวหนึ่งที่เราได้พบคือตัวหัวเชื่อที่จะสร้างประเด็นเชื่อมโยงการเรียนรู้ ที่แม่วางรู้สึก
ว่าถ้าได้หัวเชื่อที่ดีได้ประเด็นที่ดีมันจะทำให้คนเรียนรู้กันได้ เช่นแม่วางเริ่มด้วยการตั้งคำถามว่าน้ำวาง
หายไปไหน มันก็เป็นสิ่งที่ทำให้คนข้างล่างข้างบนเรียนรู้ด้วยกันสร้างความสัมพันธ์กันไป ทั้งกลุ่ม
เหมืองฝายหรือกลุ่มต่างๆ เริ่มก่อตัวสัมพันธ์กันไป การที่ชาวบ้านสามารถหาหัวเชื่อหาเนื้อเรื่อง
แกนกลางที่จะสามารถมาพูดคุยกันได้ ผมยกตัวอย่างว่ามันเป็นเรื่องหนึ่งที่ได้ถูกบอกไว้ในเอกสารนี้
หรือว่าประเด็นที่มันยังไม่ครอบคลุม กระบวนการอย่างไรที่เราจะช่วยกันเติมตรงนี้ หากทางให้มีเรื่องราว
เหล่านี้มันถูกบันทึกเป็นหลักฐาน มันควรจะได้ถูกสื่อสารเรื่องราวเหล่านี้ให้ครอบคลุม มีหลายเรื่องที่เกี่ยวข้อง
ว่าเป็นบทเรียนที่สำคัญที่เราได้เรียนรู้ร่วมกัน เราได้เรียนรู้เรื่องกระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการ
เปลี่ยนแปลงในพื้นที่ในสามมิติ มันทำกันยังไง คือพื้นที่ของการแก้ปัญหาได้จริง พื้นที่ของสังคม พื้นที่
ทางนโยบายมันทำอย่างไรกัน ผมคิดว่าเราแลกเปลี่ยนพอสมควร

ผมก็เลยตั้งข้อสังเกตว่าวงกลมสามเหลี่ยมนี้อาจารย์เอามาจากไหน มันก็เลยรู้สึกว่ามันมาจาก
พื้นที่เราหรือเปล่า ก็สงสัยไม่รู้สามเหลี่ยมวงกลมมันถอดออกมาจากสิ่งที่เราพูดคุยกันในพื้นที่จริง
หรือเปล่า หรือไปเอามาที่ไหนมา ถ้าพูดว่าการประเมินครั้งนี้มันสามารถเอามาจากการสรุปสังเคราะห์
จากปฏิบัติการจริงๆ หรือผมยกตัวอย่างภาพแรกๆ ที่อาจารย์ทบทวนแนวคิดพื้นฐานต่างๆ นี้มองจาก
ฐานของโครงการหรือกลุ่มที่ทำงานตรงนี้อย่างไรหรือเปล่า เราก็เลยงงเหมือนกับว่ามันลอยมาจาก
ตรงไหนก็ไม่รู้ ผมก็เลยคิดว่ามันควรจะชัดเจน บางชาร์ทบางอันที่ไม่ใช่ฐานของโครงการหรือของกลุ่ม
มันไม่น่าจะเอามาใส่ตรงนี้ อย่างเช่นอาจารย์ใช้ชาร์ทข้างหน้าที่พูดเรื่องความเชื่อพื้นฐานหรือเรื่อง
ความสุขที่ดี เรื่องการเรียนรู้อดีตปัจจุบันอนาคตที่เป็นรูปก้างปลาที่ดี หรือว่ารูปที่ชุมชนไม่เข้มแข็งไม่
เป็นสุขนี้เป็นเพราะอะไร จากที่โครงการที่นิยามวิเคราะห์กับฐานโครงการที่เราวิเคราะห์กับสิ่งที่แปลมา
เป็นอย่างนี้มันก็เลยกลายมาเป็นอีกภาษาหนึ่ง ก็เลยไม่รู้ว่าจะใช้ตรงไหนมาจับ ผมมีข้อเสนอว่าน่าจะ
ทบทวนจากฐานคิดโครงการหรือจากกลุ่มที่ทำกันจริงๆ แล้วสรุปมาเป็นก้างปลา สามเหลี่ยมหรือ
วงกลมก็ได้ แต่ทำอย่างไรให้เกิดจากฐานคิดโครงการโดยรวมหรือจากที่คนทำงานคิดกัน

นัยนา หวายคำ

คิดว่าเรามีข้อสังเกตและข้อเสนอหลายประการ ก็อาจจะสรุปกว้างๆ อย่างนี้ว่าเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินทุกคนยังมีข้อสงสัยในเรื่องความชัดเจนของเกณฑ์อยู่ แล้วคำที่ใช้ในส่วนที่ใช้ในเอกสารนำเสนอยังเป็นคำใหญ่เป็นคำวิชาการน่าจะแปลงให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น และมีข้อสังเกตว่าแต่ละโครงการมีทุนที่ต่างกัน น่าจะมีการประเมินผลในเกณฑ์ที่เป็นภาพรวมๆ ของโครงการใหญ่และเกณฑ์ที่เป็นเฉพาะของแต่ละโครงการย่อยๆ การนำเสนอข้อมูลน่าจะเป็นการนำเสนอเชิงอธิบายในแต่ละโครงการ และน่าจะมีส่วนที่เป็นการประเมินตนเองของแต่ละโครงการ

ที่เราอยากได้คือผลการประเมินที่คนทำงานสามารถหยิบไปใช้ได้ มีบทเรียนที่สามารถแสดงทั้งเงื่อนไข ข้อจำกัดหรือว่าจุดประาะของชุมชนที่เราสามารถนำไปใช้ในการขับเคลื่อนข้างหน้า เพราะว่าสิ่งที่เราประเมินในวันนี้คือสิ่งที่เกิดขึ้นในวันนี้ แต่สิ่งที่นำไปใช้ในอนาคตน่าจะมีจุดที่เป็นควรคำนึงถึงไว้อยู่บ้าง เพื่อได้ใช้ต่อไปในอนาคต

อีกส่วนคือส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะในการทำงานต่อไปในอนาคต และมีคำถามบางประเด็นต่อเรื่องกระบวนการกระตุ้นการมีส่วนร่วมในการประเมิน และการสรุปผลการประเมินว่าทำอย่างไร ซึ่งเชื่อมโยงกับสิ่งที่อ้วนนำเสนอว่าบางส่วนที่เราดำเนินการในช่วงการประเมินแล้วใช้กระบวนการที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการประเมินในพื้นที่และมีทีมประเมินเข้าไปร่วมประเมินหลายจุดด้วยกันที่ไม่ได้นำเสนอ มีการเสนอว่าน่าจะเอาข้อมูลเหล่านี้ที่เราได้ทำกันจริงๆ มาประมวลเป็นผลการประเมิน

ส่วนเรื่องการนำเสนอรายละเอียดมีชุดบทเรียนที่สำคัญๆ หลายตัวที่เราได้จากการเรียนรู้ในระหว่างกระบวนการประเมิน ก็ยังไม่ได้นำเสนอในรายละเอียดของชุดบทเรียนสำคัญเหล่านั้น แล้วก็เรื่องของการประเมินตนเองคิดว่า ความต่อเนื่องของการประเมินตนเองที่เราทำอยู่ตลอดและต่อเนื่องตลอดการทำงานเป็นอย่างไร อันนี้อาจจะต้องมีการขยายความกันต่อเนื่อง

ในข้อคิดเห็นส่วนใหญ่เราใช้คำว่าทีมประเมินเป็นกระຈก แต่บางจุดอาจจะยังเก็บเกี่ยวไม่หมด แต่จากข้อสังเกตเหล่านี้อาจจะได้หารือกับทีมประเมินว่าจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขอย่างไรได้บ้าง อาจจะใช้เวลาที่ทีมประเมินได้หารือกันก่อนอาจจะไม่ใช่ตอนนี้

ในเรื่องของการประเมินตนเองจากที่เราได้พูดคุยกันในการประชุมครั้งที่แล้วว่า แต่ละพื้นที่น่าจะได้นำเสนอบทเรียนหรือความสำเร็จสำคัญๆ ของแต่ละพื้นที่ ซึ่งอยากให้ในภาคบ่ายจะเป็นเวทีของแต่ละพื้นที่ได้นำเสนอบทเรียนหรือองค์ความรู้ที่สำคัญของตัวเอง แล้วจะเชื่อมโยงว่าแต่ละโครงการได้มีการกระบวนการในเรื่องการประเมินตนเองอย่างไรบ้าง สำหรับพื้นที่ที่น่าจะพูดสองเรื่องนี้ แล้วก็ข้อเสนอของทีมประเมินว่าข้อคิดเห็นนี้จะปรับอย่างไร เราคงจะพูดคุยกันต่อเนื่องในตอนบ่าย

นิคม บุญเสริม

น่าจะต่ออีกประเด็น นอกจากประเมินตนเองเรียบร้อยแล้ว ต่อไปอีกนิดหนึ่งว่าพื้นที่ตัวเองอยากทำอะไรต่อ ด้วย

นัยนา หวายคำ

สรุปประเด็น หนึ่งคือเราประเมินตนเองอย่างไร ในเรื่องบทเรียนและความสำเร็จ สองคืออนาคตเรามองอย่างไร กระบวนการที่เราประเมินภายในโครงการด้วยตัวเราทำอะไรบ้าง ซึ่งอันนี้ส่วนกลางอาจจะตอบว่าย่นอกจากแต่ละโครงการมีการประเมินตัวเองแล้ว มีสิ่งที่เอื้ออำนวยจากส่วนอื่นๆ อะไรบ้าง

วาระที่ 2 การประเมินตนเอง สิ่งที่ได้เรียนรู้ และสิ่งที่อยากทำในอนาคต

แต่ละโครงการเสนอสิ่งที่ได้เรียนรู้ บทเรียนหรือความสำเร็จ และที่อยากทำในอนาคต ดังนี้

โครงการการจัดการความรู้ในลุ่มน้ำแม่ต้าเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

การปฏิบัติการที่ผ่านมาของโครงการ เป็นปฏิบัติการลงลึกถึงชุมชน เนื้อหาจนค่อนข้างเข้มข้น เป็นการปฏิบัติงานให้มีความสอดคล้องกับชุมชน ทั้งนี้เป็นการใช้ชุมชนเป็นหลักมากกว่าโครงการเป็นหลัก การทำงานของโครงการได้ช่วยพัฒนาความสามารถ และความมั่นใจของคนทำงาน รวมทั้งได้เรียนรู้จากการปฏิบัติการจริงในพื้นที่ การศึกษาดูงาน ที่ได้ช่วยพัฒนา เปิดโลกทัศน์มุมมองแล้วนำสิ่งที่ได้เรียนรู้กลับมาแลกเปลี่ยนกัน

ความสำเร็จที่ค้นพบคือการสร้างพื้นที่รูปธรรม ได้ช่วยเปิดภาพงานป่าชุมชนต้าใน ให้คนในตำบลได้เข้าใจ รับรู้ข้อมูล กระตุ้น/สร้างให้อยากมีส่วนร่วม กับได้มีกระบวนการพัฒนาหลักสูตรร่วมกับโรงเรียน

การเดินทางในอนาคตคือพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยใช้องค์ความรู้ท้องถิ่นต่อยอดกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับโรงเรียน ได้มีการเปิดศูนย์การเรียนรู้ “เฮือนผญา” เป็นที่เรียนรู้ของชุมชนเป็นเสมือน “โรงเรียนนอกรั้ว” กับจะมีความต่อเนื่องจากการได้พัฒนาแผนแม่บทตำบลบ้านต้า ซึ่งเป็นการบูรณาการงานเอดส์ที่ขับเคลื่อนอยู่แล้วในชุมชนกับประเด็นงานป่าชุมชน

ประเด็นแลกเปลี่ยนของที่ประชุม การจัดการเรียนรู้ในชุมชน “หลักสูตรท้องถิ่น” ที่ผ่านมาได้พยายามพัฒนากระบวนการเรียนรู้ข้อมูลร่วมกัน ระหว่างครูในโรงเรียนกับชุมชน แต่ก็พบอุปสรรคในช่องว่างความคิดในเรื่อง “เป้าหมาย” ของผู้เกี่ยวข้อง ขาดแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับแนวปฏิบัติของแต่ละฝ่าย รวมทั้งเรื่องท่าที ความต่อเนื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียน ค่อนข้างมีลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มีผู้เหนือกว่าและผู้ด้อยกว่า การจัดการเรียนรู้อีกส่วนที่ชุมชน

ดำเนินการคือ “เงื่อนไข” ที่องค์กรชุมชนดำเนินการเองทั้งหมด หากแต่ต้องการการสนับสนุนและได้รับการยอมรับจากโรงเรียน

แนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในชุมชน

1. การสถาปนา “สถาบัน” ของชาวบ้าน/ชุมชน เป็นการสร้างที่ยืนของชุมชนให้อยู่ในสังคม เป็นการแสดงตัวเพื่อสร้างการยอมรับสถานภาพของชุมชนให้เท่าเทียมกับสถาบันอื่นๆ
2. ปรับทำที่กระบวนการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้เป็นที่เท่าเทียมกัน
3. การปรับทัศนะ “ประโยชน์ร่วม” ที่จะเกิดกับการพัฒนาเด็กและชุมชน ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้ตรงกัน
4. เสริมบทบาทขบวนการชาวบ้านให้มีความเข้มแข็งเพียงพอ ในสร้างความสัมพันธ์กับครู

โครงการพัฒนาและเสริมสร้างกลไกการจัดการความรู้ด้านเกษตรกรรมยั่งยืน

สหกรณ์การเกษตรยั่งยืนแม่ทา

สิ่งที่ได้เรียนรู้และความสำเร็จที่พบคือ คนรุ่นใหม่ แทนที่จะเป็นกลไกหลักในการเคลื่อนงานชุมชนต่อไปในอนาคต โดยใช้แนวทางการเชื่อมโยงวิถีชีวิตจริงกับปัจจัยของแหล่งทุนให้เป็นไปตามฐานชีวิตจริงของชุมชน

งานข้างหน้า เน้นการเคลื่อนชุมชน โดยกลุ่มคนรุ่นใหม่ 11 คน ทั้งการเข้าไปอยู่ในโครงสร้างทางอำนาจต่างๆ ขององค์กรชุมชน รวมทั้งการพัฒนาองค์กรชุมชนให้เข้มแข็งควบคู่กันไป

บทเรียน แนวทางการพัฒนาคนรุ่นใหม่ พบว่า การพัฒนาคนรุ่นใหม่ต้องจัดการให้คนรุ่นใหม่ได้มีพื้นที่หรือที่ยืนที่จะปฏิบัติการ เป็นที่ยืนในสังคมที่จะสร้างให้คนในสังคมยอมรับ เชื่อถือ กับต้องรองรับภาระปากท้องของเขาตามความเหมาะสมของภาระหน้าที่ที่เขารับผิดชอบ ซึ่งชุมชนต้องมีระบบการจัดการรองรับการพัฒนาคน โดยใช้หลักการบริหาร งาน-คน-เงิน จากบทเรียนของพื้นที่แม่ทา เห็นว่าการพัฒนาสังคมต้องการคนที่มีคุณภาพที่มี 2 ส่วนสำคัญ จิตสำนึกการมีส่วนร่วม และมีความสามารถในการกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม

โครงการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อลดการใช้สารเคมีสู่เกษตรกรรมยั่งยืน แม่สุริน

สิ่งที่ได้จากการดำเนินโครงการ คือการได้พัฒนาระบบการบทวนตัวเองในระดับครอบครัว เน้นทีมงานหลัก 12 คน จากการทำงานได้พบว่า ปัญหาหลักของชุมชนคือน้ำดิน มิใช่เฉพาะการลด ละ เลิกใช้สารเคมี แต่เป็นเรื่อง “ความมั่นคงในชีวิตและอาชีพ”

ภาวะการทำงานในชุมชน ในฐานะ “คนใน” ของชุมชน ยังขาดประสบการณ์ ในชุมชนยังมีการเป็นพรรค เป็นพวก ผู้ใหญ่บ้านก็ไม่เอารูระ ในฐานะคนทำงานยังไม่สามารถสร้างกระแสความเคลื่อนไหว กระตุ้น/สร้างการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชนได้มากนัก

มองทิศทางข้างหน้า เน้นการเพิ่มศักยภาพนักจัดการเรียนรู้ โดยการขยายทีมงานพัฒนากลุ่มเกษตร “สัจจะออมทรัพย์” ที่มีการรวมกลุ่มพบปะเป็นประจำ แต่ขาดการนำเวทีพบปะมาสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน นอกจากนี้เป็นการพัฒนาความร่วมมือการหนุนสร้างจากอบต. โดยใช้ฐานตำแหน่งของทีมงานที่อยู่ในโครงสร้างอบต. เป็นตัวหลักต้น

ข้อเสนอแนะจากที่ประชุม เห็นว่า การดำเนินงานในพื้นที่แม่สุริน ควรเริ่มจากจุดเล็กที่เผชิญปัญหาพร้อม เลือกสิ่งที่เราทำได้ดี มีแนวร่วม โดยวิเคราะห์จากกลต่างๆ ในชุมชน เช่น วัด โรงเรียน เครือญาติ สถานีนอนามัย เครือข่ายที่จะมาเป็นแนวร่วม ความร่วมมือ แล้วสร้างเครื่องมือ กระบวนการที่เป็นรูปธรรม ทั้งนี้ควรให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตของชุมชนมากกว่าการมองเป็นโครงการ

โครงการพัฒนาระบวนการจัดการเรียนรู้ชุมชนลุ่มน้ำวาง

การดำเนินงานในฐานะที่หนุนของสถาบันฯ ในพื้นที่แม่วางเนื่องจากการประเมินว่าสถาบันฯ ไม่เท่าทันชุมชน และมีความรู้ไม่เพียงพอในการทำหน้าที่หนุนเสริมสร้างการเปลี่ยนแปลงสังคมเพื่อชุมชนเป็นสุข จึงได้ใช้โอกาสของความร่วมมือเพื่อค้นหาคำตอบ ซึ่งผลจากการเรียนรู้ได้พยายามให้มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งระหว่างเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่กับชุมชนในหลายเวทีด้วยกัน เพื่อยกระดับความรู้ บทเรียนเป็นชุดความรู้ขององค์กร สถาบันฯ ที่มีใช้อยู่เฉพาะในตัวบุคคล

สิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำงานที่สำคัญ คือได้พบความสามารถของผู้นำในการคิดค้นพัฒนาเครื่องมือ เพื่อใช้ในการสื่อสารที่ช่วยสร้างความเข้าใจร่วมกันในกระบวนการเรียนรู้ เช่น การใช้ภาพแหในการคิดวิเคราะห์องค์ประกอบ ผู้เกี่ยวข้อง กระบวนการทำงานของพื้นที่แม่วาง การใช้วาทะกรรม “นรก-สวรรค์” ในการเสนอเรื่องวิถีชีวิตชุมชน

การทำงานในพื้นที่ ได้สะท้อนให้เห็นความพยายามในการสร้างการเปลี่ยนแปลงสังคมในความหมายที่ว่า “เด็ดดอกไม้สะเทือนถึงดวงดาว” กล่าวคือพัฒนากิจกรรมกระบวนการที่จะส่งผลต่อความเคลื่อนไหวทางสังคม และส่งผลทางนโยบาย ในระยะที่ผ่านมายังได้สะท้อนงาน”ต่อมคน”ซึ่งเป็นการเชื่อมโยง คนต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ เข้าด้วยกันโดยไม่ได้อิงอำนาจรัฐ ชุมชนมีความสามารถในการจัดการตนเองครอบคลุมความเหมาะสม เงื่อนไข บริบท ของชุมชนเองมากกว่าเป็นไปตามคนนอก

การเรียนรู้เรื่อง “คน” พบว่าการทำงานในฐานะการจัดการต้องไม่ได้ติดยึดตำแหน่งบทบาทหน้าที่ ต้องสามารถทำได้หลายๆอย่าง การทำงานร่วมกับชุมชนบนรอยที่มีวิถีต่างวัฒนธรรมกัน ที่ต้องปรับตัวและทำความเข้าใจกัน มีการทำงานกับคนหลายระดับใน “เครือข่ายทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำวาง” ที่มีสถานะตามการก่อรูป มติ ครม.ที่มีชาวบ้าน หรือองค์กรพัฒนาเอกชนช่วยในการประสานกับกลุ่มองค์กรที่หลายหลาย ในองค์กรเหมือนฝ่ายมีการจัดการที่ใช้กลไกรัฐมาช่วย

สนับสนุน เช่น ใช้การเซ็นรับรองของนายอำเภอในการประชุม ในสภาเยาวชน มีคนบนดอย คนลุ่ม ได้เรียนรู้เรื่องของคนมากขึ้น เกิดการยอมรับความต่างในความเหมือน การทำงานสำนักงาน แนวความคิด “การให้” เพื่อการอำนวยความสะดวกต่างๆ กับเรียนรู้การสื่อสารแบบชาวบ้านที่มีความง่าย เป็นการเรียนรู้กับคนต่างเผ่าพันธุ์ “ปกากะญอ” ที่มีการตั้งชุมชนมาราว 1,000 ปีแล้ว มีการเรียนรู้ของชุมชนผ่านกระบวนการพิธีกรรมตั้งแต่เกิด รวมกระทั่งตาย ซึ่งเป็นสัจธรรมของชีวิตที่ทุกคนต้องเรียนรู้ ต้องทำให้เป็น เมื่อเกิด แก่ เจ็บ ตาย นอกจากนี้มีคำทา ซอ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตด้วย

การเรียนรู้จากพื้นที่ลุ่มน้ำวาง ที่การหลอมรวมคนต้นน้ำ – ปลายน้ำ ที่มีความหลากหลาย โดยใช้แม่น้ำเป็นตัวหลอมรวมของกลุ่มคนที่มิจิตสำนึกร่วมกับสายน้ำ โดยคิดว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของลุ่มน้ำ แนวทาง “การใช้ความสันโดษสู้กับกระแสทุน” โดยการใช้ความรู้ของชุมชนไปจัดการวิถีการดำเนินชีวิตชุมชน รวมทั้งการจัดการกับภายนอก ทำให้คนภายในชุมชนต้องเรียนรู้ เข้าใจตัวเองเพื่อต่อสู้กับภายนอก การเรียนรู้ต้องสร้างแรงดึงดูดจากคุณค่า ต้องเรียนรู้ความรู้ตนเองเพื่อป้องกันกระแสทุน

การสร้างการเรียนรู้ในหลายระดับ มีการพัฒนาคนรุ่นใหม่โดยการจัดการ กำหนดกระบวนการ โดยผู้นำให้คนรุ่นใหม่ที่มีแว่ได้เรียนรู้พัฒนาตนเอง ได้ยกระดับตนเองเข้าไปอยู่ในองค์กรท้องถิ่น เข้าไปเชื่อมกับกลุ่ม องค์กรต่างๆ ที่จะมาสนับสนุนงานของชุมชน

ด้วยผลการทำงาน หรือบทเรียนจากพื้นที่ต่างๆ เป็นบทเรียนสำคัญในการสร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับสังคมเป็นเสมือน “การเด็ดดอกไม้สะเทือนถึงดวงดาว” จึงขอเชิญชวนให้ได้รวบรวมบทเรียนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างการเปลี่ยนแปลงของสังคมในมิติความรู้ อำนาจ สู่ความเป็นธรรม ยั่งยืนและเป็นสุข และให้มีการจัดพิมพ์เผยแพร่ กับขอเสนอให้สังเคราะห์บทเรียนควรศึกษาประเด็น “นักจัดการเรียนรู้” เป็นประเด็นแกนกลาง

มนัสชัย สังคมสดใส เสนอว่า การลงไปหนุนเป็นตัวเชื่อมของชุมชน ทำงานร่วมกับผู้นำชุมชนที่มีประสบการณ์ ตัวเองจะเป็นทั้งนักเรียนและเป็นผู้ได้เรียนรู้ฐานเดิมทางวัฒนธรรมของตัวเอง เห็นว่าชาวบ้านอุ่นใจว่ามีตัวหนุน ทำให้ชาวบ้านเห็นว่ามีคามสนใจเป็นเพราะกำลังให้แนวทาง

ทิศทางในอนาคต

- ในเรื่องการต่อมคนจะได้มีการเพิ่มผู้นำชุมชน
- เสริมสร้างความอยู่รอดอย่างพอเพียงกับทรัพยากรที่มีอยู่
- จัดการ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้เป็นจุดพบปะเรียนรู้ร่วมกัน
- พัฒนาการเชื่อมชุมชนกับสถานศึกษาท้องถิ่น และกับสถาบันการศึกษาภายนอก (การสัมพันธ์กับภายนอกเป็นกลยุทธ์การสร้าง/นำสถานะ(หมวด)กลไกรัฐมาใช้ในการเชื่อมประสานกับองค์กรภายนอกอื่นๆ)

โครงการสืบสานลายไตชุมชนบ้านเปียงหลวง

ครูสำอาง กล่าวว่าได้เรียนรู้ภาษา การเข้าสังคม ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนกับชุมชนที่เป็นพี่น้องไทใหญ่ด้วยกัน “ปัญหากับงานที่ทำ” ต้องควบคู่กันไปแต่มีความแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ คนเป็นชาตินิยม ชาตินิยมในการทำงานเรื่องวัฒนธรรม ที่ไม่มีคนปฏิเสธและให้ความสนับสนุน ตัวเองมีความภูมิใจที่ได้ทำกับได้เรียนรู้ร่วมกับเพื่อนๆ พี่ๆ ที่จะถ่ายทอดให้น้องที่ร่วมงานกันได้คิดที่จะทำเพื่อสถาบันใดสถาบันหนึ่ง แต่อยากทำเพื่อเด็กและเยาวชนที่มีใจกระตือรือร้นอยากเรียนรู้เป็นความภูมิใจที่สุด เคยไปสอนเด็กที่แม่สุรินราวอาทิตย์หนึ่ง เขาก็อยากให้กลับไปอีก สิ่งที่มีใจ เมื่อสอนที่เปียงหลวงก็มีเด็กเขียนถึงครูสำอางในเรื่องที่อยากบอก ในการทำงาน 15 เดือนก็มีจุดอ่อนในเรื่องการทำรายงานบ้าง

อนาคต อยากทำศูนย์วัฒนธรรมที่วัด เป็นศูนย์รวมข้อมูลให้การเรียนรู้แก่คนทั่วไป ส่วนโรงเรียนก็จะดำเนินการต่อเนื่อง ที่มีผู้อยากให้มีการสอนภาษาไทยใหญ่ในโรงเรียนซึ่งจะต้องหารือกับโรงเรียนต่อไป ขอขอบคุณมากๆ สำหรับสิ่งที่ผ่านมา เวทีนี้ไม่ใช่เวทีสุดท้าย หัวใจคิดถึงเวทีหน้าต่อไป ซึ่งอาจเป็นรูปแบบที่แตกต่างออกไป

การรื้อฟื้นวัฒนธรรมให้ชุมชนภูมิใจ มีผลต่อภาครัฐคือ การนำวัฒนธรรมไทยใหญ่เข้าไปโดยไม่พูดเรื่องการเมือง ชุมชนก็ยอมรับ อบต.ก็พูดคุยกันบ้าง หากการยอมรับมาจากการทำให้มาก นอกจากนั้นการยอมรับจากภาครัฐอาจจะสะท้อนจากที่นายอำเภอสั่งให้ตัดชุดนักเรียนไปใช้ในงาน ส่วนการอยู่ได้ด้วยชุมชนเอง เห็นว่าต้องเริ่มจากการสร้างใจของชุมชนให้เป็นหลักในการพัฒนาต่อไป แต่ขณะนี้ชุมชนก็สนใจอยากพัฒนาหลายอย่าง

อ.ปาริชาติ เสนอว่าได้เรียนรู้จากเวทีมากมาย เรียนรู้แล้วก็มีความสุข ส่วนที่สังเคราะห์สรุปบทเรียนนอกจากถอดชุดความรู้แล้ว ควรสนใจความรู้เกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ เช่น คำพูด “นรก-สวรรค์” การใช้ “แห” เป็นเครื่องมือให้ชาวบ้านประเมินตนเองที่ควรถอดความรู้เหล่านี้ออกมาด้วย

วาระที่ 3 อื่นๆ

- 3.1 พิจารณาการปรับปรุง และเพิ่มเติมรายงานการติดตามประเมินผล ตามข้อคิดเห็นของที่ประชุมในวาระที่ 1 คณะติดตามประเมินผลขอรับไปเพื่อทำงานปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม โดยจะจัดทำรายงานประมวลภาพรวม และสรุปบทเรียน รวมทั้งการเน้นเสนอเชิงพรรณนา 1 ชุด และให้แต่ละพื้นที่ได้ศึกษาเอกสารรายงานแล้วเสนอปรับแก้ได้ภายในวันที่ 10 กรกฎาคม 2548 ซึ่งคณะติดตามประเมินผลจะได้จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ต่อไป

3.2 โครงการฯ แม่ต้า จะจัดกิจกรรม “พิธีเลี้ยงผีขุนน้ำ” และเปิด “เฮือนผญา ฮอมปัญญา คนต้าโน” ใครขอเชิญเพื่อนๆ พี่น้องร่วมเป็นเกียรติในงานดังกล่าว ใน วันที่ 4 กรกฎาคม 2548 ที่ชุมชนต้าโน ต.บ้านต้า.อ.เมือง จ.พะเยา

อาจารย์มาลา คำจันทร์ ได้กล่าวให้กำลังใจและอำนวยความสะดวกให้ผู้เข้าร่วมได้ทำงานต่อไปอย่างมีความสุข

ปิดการประชุม 17.30 น.

นัยนา หวายนคำ ผู้บันทึก/ตรวจทาน

พัชนี พลันสังเกตุ ผู้พิมพ์